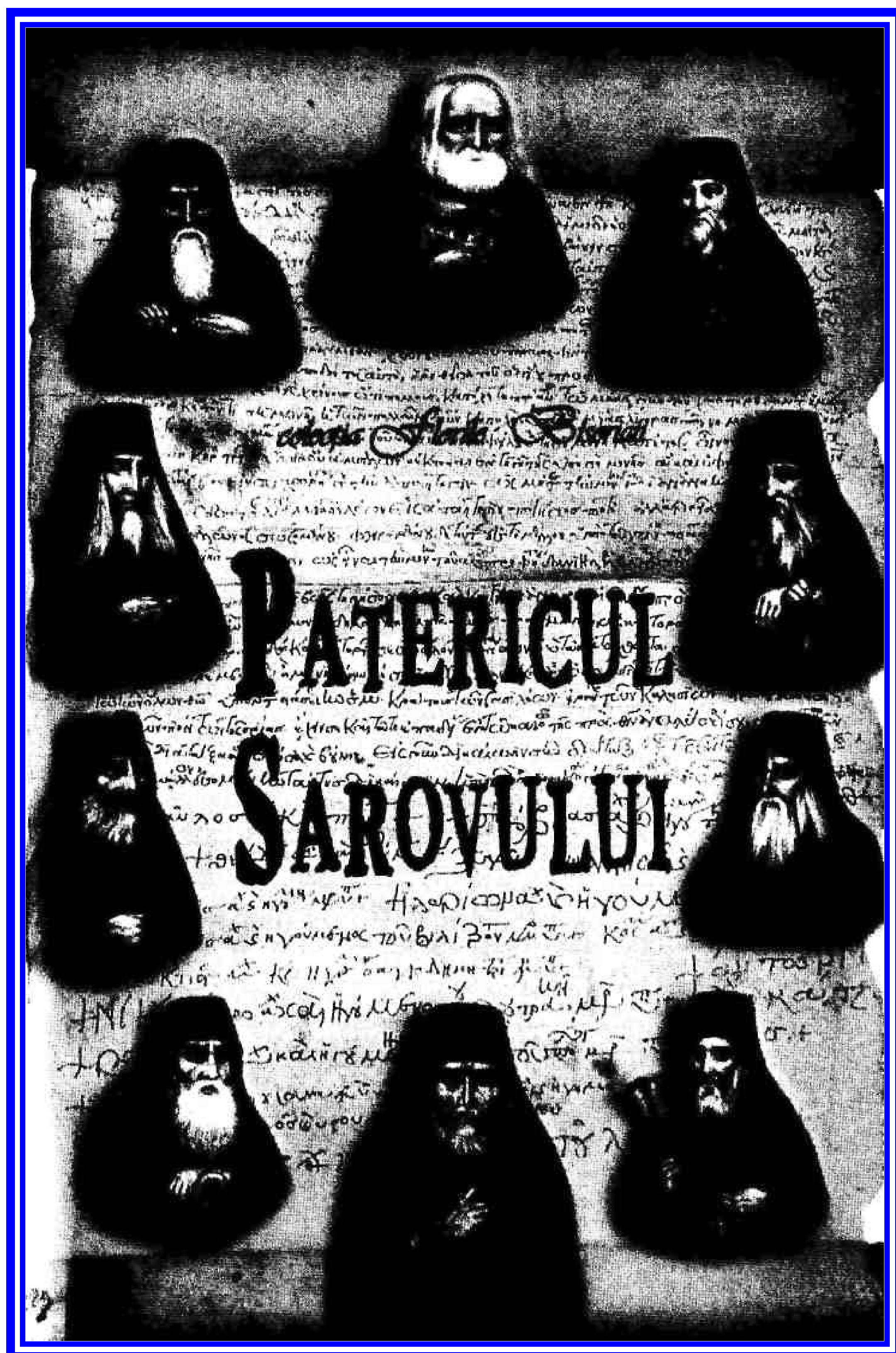

colecţia Florile Bisericii
PATERICUL
SAROVULUI

PATERICUL SAROVULUI

Traducere: Svetlana Ceapă

Carte tipărită cu binecuvântarea Prea Sfinţitului
GALACTION,
Episcopul Alexandriei şi Teleormanului

Editura Cartea Ortodoxă
Editura EGUMENIŢA

PREFAŢĂ

Sfântul Apostol Pavel spune în Epistola către Evrei (13, 7): *Aduceţi-vă aminte de mai marii voştri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviţi cu luare-aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa.*

Acest pasaj biblic m-a determinat să nu-i dau uitării pe cuvioşii pustnici vieţuitori ai mănăstirii Sarov. De aceea, în semn de recunoştinţă deosebită faţă de învăţăturile lor duhovniceşti, m-am hotărât, după măsura puterilor mele, să adun ceva povăţuitor şi mai puţin cunoscut din viaţa şi faptele acelor nevoitori, care au plecat la cele veşnice, şi să le public. Am făcut acest lucru atât spre folosul sufletului meu, cât şi spre folosul altor creştini, care cinstesc cu evlavie amintirea călugărilor mănăstirii Sarov.

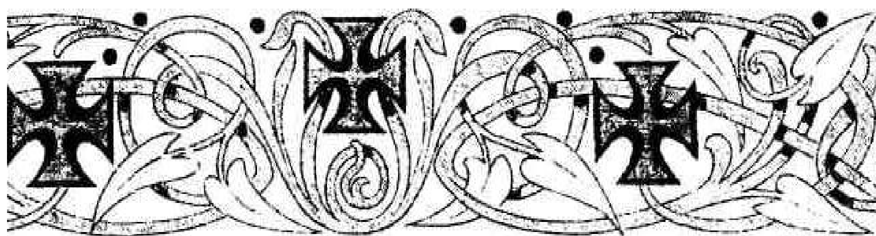
Timp de zece ani cât am vieţuit în mănăstirea Sarov, am adunat informaţiile respective de la evlavioşii ei părinţi, care au plecat la cele veşnice, informaţii reale ce le-am prezentat pentru cinstitorii de Dumnezeu, care îşi caută mântuirea. Aceste informaţii adunate cu strădanie sunt modeste, dar altfel nici nu s-a putut, căci părinţii călugări demni de amintire, despre care scriu eu în această carte, au lucrat faptele mântuitoare în taină, închizând bine uşa chiliilor lor.

Sincer, vă mărturisesc că mi-a fost frică, nevrednic fiind, să nu trec cu vederea şi să dau uitării unele fapte şi învăţături ale cuvioşilor părinţi, care, ca nişte talanţi preţioşi, au fost îngropate şi acoperite cu pământ şi uitare, contrar îndemnului testamentar al Sfântului Apostol Pavel, expus mai sus.

Cu siguranţă veţi descoperi în această lucrare neajunsuri, ce sunt inevitabile ca în orice muncă omenească. Dar stăruitor vă rog să acoperiţi această trudă cu dragoste frăţească şi rugăciune pentru cel ce s-a ostenit.

Ieromonahul Abel,

Lavra Sfintei Treimi a Sfântului Serghie

Mănăstirea Sarov. Vedere din partea de sud.

INTRODUCERE

Mănăstirea Sarov se află în Eparhia Tambov din judeţul Temnicov, la 38 de verste[1] de oraşul Temnicov, la hotarul judeţelor Nijegorodsk şi Tambov. Mănăstirea e situată la o distanţă de 400 de verste de oraşul Moscova, 60 de verste de oraşul Arzamas, 170 de verste de oraşul Nijnii şi 120 de verste de oraşul Murom din eparhia Vladimir. Ea este situată pe un deal, într-o pădure, între două râuri - Sarovka şi Latiş - ce se unesc între ele chiar sub această mănăstire. Cea mai apropiată localitate se află la o distanţă de cinci verste de mănăstire.

Aşezarea geografică a mănăstirii Sarov este pitorească şi încântă sufletul oricărui pelerin.

Aici regimul monahal era strict. Slujbele religioase se săvârşeau continuu şi se slujea conform regulamentului monahal din Muntele Athos. Cântările religioase din cadrul slujbelor ce se săvârşeau aici continuu îţi umpleau sufletul cu o putere inexplicabilă şi îţi transmiteau o stare de evlavie faţă de vieţuitorii acestui locaş, care se proslăveau prin faptele şi nevoinţele lor întru Domnul.

Despre această mănăstire se poate spune că a fost cu adevărat o mănăstire pilduitoare şi renumită datorită frumuseţii exterioare, cât şi a celei interioare. S-a proslăvit prin viaţa, nevoinţele şi învăţăturile cuvioşilor ei părinţi precum: întâistătătorul ieromonah Ioan; succesorul acestuia - stareţul Dimitrie; cuviosul stareţ Efrem; virtuosul părinte Pahomie; smeritul Isaia; râvnitorul părinte Pitirim; cuviosul Ioachim; dreptul egumen Nifon; pustnicul egumen Nazarie; ieroschimonahul Dorotei; schimonahul Marcu; ieroschimonahul Serafim şi Ilarion; ierodiaconul Alexandru şi mulţi alţi nevoitori demni de amintire. Faptele şi învăţăturile acestor bărbaţi virtuoşi au lăsat urme adânci în sufletele multor creştini evlavioşi.

Vieţuitorii acestei mănăstiri au fost statornici în credinţa şi slujirea lor lui Dumnezeu. Ei au trăit şi s-au nevoit pentru mântuire şi pentru înfrumuseţarea duhovnicească a sufletelor lor şi a lăcaşului în care şi-au petrecut viaţa lor pământească. Cuvioşii părinţi şi-au închinat întreaga lor viaţă slujind cu trupul şi cu sufletul lui Dumnezeu, fiind în acelaşi timp exemplu demn de urmat atât pentru succesorii lor, cât şi pentru creştinii evlavioşi. S-au nevoit în tăcere, au trăit în rugăciune continuă şi fiind

înzestraţi cu har dumnezeiesc au avut o cunoaştere precisă şi înţeleaptă a sufletului omenesc. Ca nişte candele aprinse au ars cu flacără curată, împrăştiind învăţăturile lui Hristos celor care s-au apropiat prin ei de Dumnezeu, arătându-le fiecăruia în parte drumul drept ce duce spre mântuire.

O, câte virtuţi au dobândit sufletele lor! O, câtă vitejie duhovnicească au avut trupurile lor. Au fost în credinţă statornici, în răbdare neclintiţi, în dragoste pentru Dumnezeu şi aproapele desăvârşiţi, în rugăciune neobosiţi, în înfrânare curajoşi, chiar'şi în lupta dureroasă a despărţirii sufletului de trup au fost puternici şi vioi.

Evlavioşii părinţi, arzând de o credinţă statornică, cu rugăciune fierbinte şi-au dat sufletele în mâinile Dumnezeului Celui viu. De aceea este spre folosul sufletelor noastre să ne amintim de aceşti cuvioşi părinţi, să reţinem învăţăturile lor îndrumătoare pe care ni le-au lăsat ca un testament pecetluit cu dragoste. Se cuvine să cinstim faptele lor mântuitoare săvârşite spre folosul lor duhovnicesc şi al sfintei mănăstiri Sarov.

[1]O verstă = 1,068 km

DESPRE ÎNTEMEIEREA MĂNĂSTIRII SAROV

Întâistătătorul Mănăstirii Sarov, Ieroschimonahul Ioan

Nu sunt necesare multe cuvinte atunci când faptele mărturisesc de la sine adevărul. Astfel se poate spune şi despre ieroschimonahul Ioan, având în vedere informaţia amplă despre el ca întemeietor şi organizator al vieţii monahale de la schitul Sarov.

Temelia schitului a fost pusă în anul 1705, precum afirmă în notiţele sale însuşi întâistătătorul, ieroschimonahul Ioan.

Cu mult timp înainte de întemeierea schitului s-au întâmplat câteva arătări miraculoase, ceea ce avea să însemne că în acel loc se va preaslăvi numele Domnului. Uneori, în toiul nopţii, cobora din cer o lumină mare, ce lumina locul pe care mai apoi s-a construit soborul de biserici al mănăstirii. Alteori, se auzea un dangăt de clopote bătând, deşi acele locuri pe atunci erau nepopulate, toată împrejurarea fiind cuprinsă de o pădure deasă, de

nestrăbătut. Toate aceste minuni s-au întâmplat înainte de venirea în acele locuri a primului vieţuitor pustnic, a monahului Teodosie, şi mai apoi a monahului Gherasim, care trăia în desişurile pădurii. La aceştia a venit Isaac (în lume - Ioan Feodorov, apoi, în schimă, numit Ioan, întemeietorul schitului Sarov).

Era originar din judeţul Arzamas, satul Crasna, de meserie paracliser. încă din tinereţe a avut înclinaţie către viaţa monahală şi la vârsta de 19 ani a părăsit casa pământească şi a intrat ca frate în obştea mănăstirii Arzamas, unde a fost tuns călugăr cu numele Isaac în anul 1689.

Viaţa virtuoasă şi smerită a părintelui Isaac a atras curând atenţia superiorilor clericali. După trei ani de călugărie, a fost hirotonit preot şi trimis la mănăstirea Temnikov. Viaţa trăită în această mănăstire nu 1-a mulţumit pe deplin pe preotul Isaac, pentru că sufletul său râvnea către înalte fapte schimnice. De aceea părăseşte mănăstirea şi pleacă în pustie. La mănăstirea Temnikov venea rar, probabil în acele zile în care trebuia să slujească ca preot la altar. Vizita şi locul unde a fost călugărit, mănăstirea Arzamas, dar cel mai mult timp şi-1 petrecea în pustiul Sarov, unde a pus ulterior temelia schitului Sarov. Intre timp, obştea mănăstirii Arzamas, cunoscând viaţa pilduitoare a părintelui Isaac, i se adresează cu rugămintea de a ocupa funcţia de stareţ a acestei mănăstiri. în sufletul monahului Isaac s-a dat atunci o luptă cumplită între două sentimente: cel al dragostei pentru pustnicie şi al dragostei pentru locul călugăriei sale. Bătălia a fost grea pentru că el nu ştia ce să aleagă, dar în sfârşit s-a decis să accepte propunerea obştii, fiind întărit şi de lacrimile fraţilor rugători. Dar voia Domnului era alta în privinţa acestui nevoitor. Sufletul monahului Isaac tânjea după tăcerea pustiului. Deşi era stareţ al mănăstirii Arzamas, părintele Isaac nu a întrerupt legătura cu pustiul Sarov, unde, între timp, datorită lui au venit şi alţi vieţuitori, ucenici de-ai lui.

După un timp, când s-a simţit îndeplinită acea misiune pentru care a părăsit sihăstria, el a ales în locul său, ca stareţ al mănăstirii, pe ieromonahul Atinoghen şi din nou s-a retras în mult îndrăgitele desişuri ale pustiului Sarov.

La vremea respectivă, în acele locuri pustii trăiau pustnicii Teodosie şi Gherman. Fiecare dintre ei, separat unul de celălalt, îşi trăia viaţa în singurătate, după cum spune Apostolul Pavel în Epistola către Coloseni 3, 3: *...ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu.* Deşi aceşti pustnici n-au vieţuit în pustiul Sarov până la sfârşitul vieţii lor pământeşti, retrăgându-se pe la anul 1689 în alte locuri, totuşi ei au proorocit preaslăvirea Domnului în aceste locuri. Şi a apărut cel trimis de Dumnezeu, omul pe care nu-1 înfricoşa întunericul nopţii şi răutatea demonilor şi a oamenilor. Nu i-a fost uşor să-şi asume această luptă, fiindcă ispitele din partea potrivnicului sunt înfricoşătoare, mai cu seamă în singurătatea vieţii pustniceşti, când *...săgeţi ascuţite cu cărbuni aprinşi* sunt *trase de Cel puternic* (Ps. 119, 4), dar vigurosul şi neînfricatul luptător al lui Hristos, Isaac, considerând că a sosit momentul să se preaslăvească acest loc, descoperindu-i-se acest fapt de sus, punându-şi nădejdea în mila şi ajutorul Domnului, trăind în rugăciune neîncetată, a decis să câştige o luptă definitivă asupra celui potrivnic sau să sfârşească la locul faptei sale. Ce n-a îndurat el în lupta cu duhurile rele din văzduh? însă el ştia că această luptă nu este numai cu duhurile rele din văzduh, dar şi cu patimile trupului său. A înfruntat multe chinuri sufleteşti şi trupeşti, multe spaime îngrozitoare din partea duşmanului neamului omenesc.

Diavolul îl ataca prin diferite moduri, sporind neîncetat asupra lui spaima nopţilor pustii şi a chinurilor sufleteşti şi trupeşti. Uneori i se arăta mulţime de demoni, care ţipau şi încercau să-1 izgonească din pustia respectivă, ca şi cum ar fi fost proprietatea lor. Foloseau diferite modalităţi înspăimântătoare de a-1 determina să renunţe la rugăciune. Alteori îl atacau prin diferite sugestii ademenitoare, provocându-i tulburări excesive, voind intenţionat să-l determine să renunţe la viaţa pustnicească. I se părea că mama lui şi rudele apropiate îl implorau cu lacrimi în ochi să renunţe la dorinţa lui şi să se întoarcă la mănăstire, unde îl vor vizita. Când potrivnicul neamului omenesc nu reuşea să-1 tulbure pe pustnicul uitat de lume dar ştiut de Dumnezeu, atunci îl ataca prin alte modalităţi, încercând să-1 sperie printr-o furtună lăuntrică stârnită în sufletul şi inima lui. Multpătimitorul Isaac simţea o tristeţe deprimantă, ce-i cuprindea sufletul şi trupul precum un cleşte de fier. El simţea o amorţeală absolută a simţurilor, astfel încât chiar prin rugăciune nu

putea uşor să spulbere acea tristeţe şi acea amorţeală. Uneori trăia momente când chilia sa pustie i se părea o temniţă inundată de un miros greu de suportat, ce-l determina să iasă afară, iar când se întorcea în chilie nu mai putea să citească nici să facă vreo rucodelie din cauza depresiei lăuntrice.

Odată, diavolul l-a tulburat atât de puternic pe tânărul pustnic, încât acestuia i se părea că locaşul său pustiu se învârte în jurul lui, iar el, din cap până în picioare, parcă era înconjurat de o flacără, iar corpul îi era cuprins de o durere cumplită.

Părintele Isaac folosea împotriva celui rău o armă duhovnicească puternică - postul aspru, încununat cu rugăciunea neîntreruptă şi stăruitoare către Dumnezeu, şi astfel putea să învingă viclenia şi răutatea ispitelor diavoleşti. Deci şi în viaţa acestui sihastru s-au arătat câştigătoare cuvintele Evangheliei: *Acest neam de demoni cu nimic nu poate ieşi, decât numai cu rugăciune şi cu post* (Marcu 9, 29). Cu toate acestea, duhul necurat fugea departe, fiind învins în uneltirile lui de către părintele pustnic.

Deşi cuviosul părinte a trăit în sihăstrie, totuşi, virtuţile şi faptele sale n-au rămas ascunse în totalitate. Călugărul Isaac a trăit într-o singurătate totală câţiva ani, înaintând către o viaţă bineplăcută lui Dumnezeu, a ars prin faptele sale ca o făclie aşezată în sfeşnicul pustiului nepopulat, ce a devenit apoi cetate a virtuţilor lui pilduitoare, ce au constituit nucleul vieţii sale.

După un timp, s-a aflat de existenţa acestui nevoitor pustnic pe nume Isaac, care trăia în desişurile pădurii Sarov. Astfel, părintele sihastru a devenit cunoscut, fiind vizitat de către mulţi dornici şi căutători ai drumului drept, ce duce spre mântuirea sufletului. Mulţi dintre aceştia au rămas pentru totdeauna să vieţuiască în această pustie, aflându-se permanent în preajma părintelui Isaac şi urmându-i sfaturile.

Încetul cu încetul, a început să se închege o viaţă de obşte în pustia Sarovului. Dar acestora le lipsea ceva foarte important pentru viaţa lor, şi anume, o sfântă biserică, ce avea să-i unească pe vieţuitorii acestei pustii. Acest neajuns era simţit cel mai tare de către ultimii veniţi, de aceea dorinţa lor arzătoare era să întemeieze aici un locaş sfânt. Pe de altă parte, însă, se vedeau obligaţi să facă acest lucru pentru că, conform unei dispoziţii de stat, cei care trăiau în locuri izolate de lume, unde nu exista biserică, erau

consideraţi schismatici şi erau căutaţi pentru a fi judecaţi. Multe obstacole au întâmpinat smeriţii pustnici în realizarea acestei dorinţe. Ei nu aveau surse necesare pentru construcţia unei biserici, nu dispuneau de un lot de pământ, care era necesar, şi nu aveau nici un drept legal de a înfiinţa în locul respectiv o viaţă monahală. Iubitorul de singurătate părinte Isaac s-a instalat în această pustie ca un nevoitor întru Hristos şi, ca atare, nu avea nici un fel de posibilităţi, ca să înceapă o construcţie, ba mai mult decât atât, nu avea cum să obţină un petic de pământ necesar pentru înfiinţarea unei mănăstiri. Dar fiind întărit duhovniceşte de un gând sincer şi binefăcător ca să ridice în acest loc pustiu un locaş sfânt şi să întemeieze o mănăstire, nu numai pentru folosul său sufletesc şi al micuţei sale obşti, ci şi pentru viitorii monahi ce vor veni mai târziu aici cu nădejde profundă în ajutorul Atotputernicului Dumnezeu. De aceea el se hotărăşte să ia asupra sa sarcina de a înfrunta toate obstacolele şi să realizeze această dorinţă arzătoare a fraţilor săi întru Hristos (astfel, şi în cazul întâistătătorului de la Sarov s-au adeverit cuvintele unui cuvios părinte călugăr de la Lavra Peşterilor despre tăria călugărilor, care se zideşte nu din aur şi argint, ci din lacrimile şi sudoarea pustnicilor rugători). Aflând că pământul dintre râurile Satiş şi Sarovka (unde astăzi se află mănăstirea) aparţinea cneazului Kugeeşev, care locuia lângă oraşul Kadom, i se adresează cu rugămintea de a jertfi acel pământ pentru ridicarea unei biserici şi înfiinţarea unei mănăstiri şi să-i fie confirmată această donaţie într-un act legal. După ce a obţinut pământul respectiv, părintele Isaac a cerut acordul şi binecuvântarea Prea Sfinţitului Ştefan, Mitropolitul Reazanului şi al Muromului pentru ridicarea unei biserici în pustiul Sarovului. Cererea i-a fost acceptată şi binecuvântată de ierarhul locului respectiv. Deşi a depăşit unele obstacole, întâistătătorul Isaac a întâmpinat curând alte greutăţi. începând lucrările de construcţie, cuviosul părinte a fost înfruntat de către locuitorii satelor învecinate, care şi-au exprimat nemulţumirea faţă de înfiinţarea unei mănăstiri în pustia Sarov, pentru că astfel le era interzis accesul la defrişarea pădurii, la vânat şi la scorburile cu roi de albine. Dar şi în acest caz, înţeleptul, blândul şi înduhovnicitul părinte a reuşit să-i liniştească pe localnicii furioşi, astfel încât aceştia au acceptat înfiinţarea mănăstirii şi chiar au contribuit în mod

propriu la construcţia sfintei biserici. Cu multă muncă şi multă rugăciune din partea vieţuitorilor pustnici, cu sprijinul duhovnicesc al părintelui Isaac şi ajutorul locuitorilor vecini, în desişurile pădurii Sarov s-a ridicat prima biserică din lemn, ce a fost sfinţită pe data de 16 iunie 1706, purtând hramul „Maica Domnului - Izvor purtător de viaţă". Prin minunata rânduială a lui Dumnezeu, zidirea acestei biserici a constituit un eveniment important pentru nevoitorii din pustiul Sarovului. Această împlinire a fost o dovadă reală a voii lui Dumnezeu şi a împărătesei Cereşti, cu ajutorul cărora a fost posibilă înfiinţarea unui locaş sfânt în acele locuri nepopulate până atunci. Deşi într-o pustie izolată, uitată de lume, acoperită de o pădure de nestrăbătut, ridicarea unei biserici fără nici o sursă materială la dispoziţie părea a fi un lucru imposibil de realizat, totuşi, cu ajutorul Domnului, osteneala pustnicilor, grija şi sprijinul întâistătătorului Isaac, prima biserică a fost zidită şi sfinţită în numai cincizeci de zile. Iar când s-a auzit de apariţia unei biserici într-un loc pustiu, au început să vină de peste tot mii de oameni credincioşi, aducând lucruri necesare pentru biserică şi pentru obşte. Au fost aduse clopote pentru biserică şi alte lucruri necesare pentru hramul lăcaşului respectiv. S-au adunat alimente suficiente pentru un număr mare de oameni şi toate aceste bunuri au fost binevenite, căci pustnicii nu aveau nici lucruri necesare pentru biserică şi nici hrană pentru străini. Cu ajutorul binevoitorilor creştini, biserica a fost împodobită în chip minunat, devenind astfel nucleul unei mănăstiri de călugări.

Întâistătătorul a scris în Hrisovul mănăstirii Sarov: „...şi aducându-se acolo călugări vieţuitori pentru folosul lor sufletesc, s-a rânduit o viaţă postitoare, iar în rânduială Bisericii, întru preamărirea lui Dumnezeu, s-a introdus muzica bisericească".

Virtuosul părinte îi întărea şi îi îndruma duhovniceşte pe fraţii nevoitori, îndemnându-i să-şi organizeze viaţa lor lăuntrică astfel încât: „...să fiţi plăcuţi Tatălui Ceresc; să vă nevoiţi stăruitor; să vă curăţiţi sufletul şi trupul cercetându-vă înţelept viaţa aleasă, să vă înflăcăraţi sufletul cu rugăciune neîntreruptă către Dumnezeu şi să postiţi neprefăcut; să aveţi blândeţe smerită, să vă înfrânaţi binechibzuit, în toate să nu judecaţi; să îndepliniţi poruncile Domnului; să urmaţi învăţătura adevărată drept-măritoare a

Bisericii şi în ascultare de ea să fiţi fără orice gând propriu; să mulţumiţi Domnului ziua şi noaptea; să respingeţi învăţătura schismaticilor, care s-au separat de una sfântă, sobornicească şi apostolească Biserică". Astfel, fiind stabilită viaţa în obşte, s-a rânduit ca în prima săptămână din Postul Mare să privegheze câte un sobor de călugări cântând noapte şi zi, precum îndeamnă şi Sfântul Teodor Studitul. Până astăzi se păstrează această rânduială, precum şi faptul că în prima săptămână din Postul Mare femeilor le era interzis să intre în mănăstirea Sarov. Regulamentul obştii de la Sarov a fost întocmit conform scrierilor duhovniceşti ale Sfinţilor Apostoli şi ale Sfinţilor Părinţi, semnat şi binecuvântat de către Prea Sfinţitul Ştefan, Mitropolitul Reazanului şi al Muronului, care 1-a aprobat printr-o notă: „Să slujiţi Domnului Dumnezeu cu strădanie şi bucurie; să aveţi răbdare; să vă nevoiţi pentru mântuire, precum cântă psalmistul David şi precum ne învaţă Sfânta Biserică; să stăruiţi în fapte bune, fapt pentru care veţi moşteni viaţa veşnică întru Hristos Domnul". La această notă a fost ataşată şi o trimitere deosebită, scrisă sub formă de versuri, ce prezenta o schiţă de reguli pentru o viaţă monahală bine rânduită.

„ Din mila lui Dumnezeu,
smeritul Ştefan, Mitropolit al Reazanului şi al Muronului.
Stareţului mănăstirii Sarov şi soborului de fraţi întru
Hristos Domnul.

Fraţilor,

Depărtaţi-vă de rău şi îmbrăcaţi svită,

Fiţi smeriţi şi cu ochii aţintiţi spre pământ,

Feriţi-vă de mândrie şi îngâmfare, căci sunt

Răufăcătoare
Şi distrug toată lumina şi slava cerească. Invidia, slava deşartă şi ura, uitaţi-le,

Pe acestea, prin post şi rugăciune, alungaţi-le,
Lenea şi făţărnicia, să le lepădaţi
Cu smerenie, să postiţi şi în rugăciune să stăruiţi,
In comunitate şi unitate să trăiţi,
Să nu vă îndoiţi, căci Domnul nu vă va uita!
Frate mai mare, să nu fii asupritorul fratelui mic.
Că în acest chip Domnul Iisus Hristos ni S-a arătat.
Vălul ce vă va cuprinde să-l subjugaţi
Şi Domnului să-I mulţumiţi neîncetat.
Blândeţea şi cumpătarea în voi să se sălăşluiască
Şi pacea sufletească să vă stăpânească.
Să aveţi dragoste unii pentru alţii,
Căci adevărul, nu făţărnicia, cu conştiinţa se împacă.
Acestea vă vor însoţi în faţa tronului dumnezeiesc
Şi vă vor da coroana împărăţiei cereşti,
Iar la sfârşitul acestui testament
Pace şi binecuvântare vă transmit".

Astfel, adunându-i pe toţi fraţii obştii, părintele Isaac i-a îndrumat să se nevoiască pentru dobândirea mântuirii. Apoi le-a atras atenţia să aibă grijă şi de cei ce le vizitează mănăstirea, poruncindu-le să ofere acestora o masă de prânz întru slava lui Dumnezeu, indiferent de numărul lor. Acest îndemn a fost respectat şi păstrat atât timp cât a funcţionat mănăstirea. Chiar şi atunci când la marile sărbători se adunau la mănăstire în jur de cinci mii de oameni, veniţi din toate colţurile ţării, se oferea tuturor hrană şi adăpost.

Pe lângă grija sa de a fi respectat întocmai regulamentul vieţii monahale, întâi stătătorul mereu îi povăţuia pe fraţii săi întru Domnul să trăiască conform învăţăturilor Sfântului Vasile cel Mare. El le zicea: „Să aveţi curăţie sufletească fără patimă trupească, blândeţe, voce moderată, vorbe cuviincioase, mâncare şi băutură nesăţioase. În faţa celor vârstnici să păstraţi tăcere; în faţa celor înţelepţi - atenţie; în faţa superiorilor - ascultare; în faţa celor inferiori şi deopotrivă cu voi - dragoste nefăţarnică. De cei răi, pătimaşi

şi curioşi, să vă depărtaţi; să aveţi puţine lucruri şi multă minte; să nu fiţi nechibzuiţi la vorbă; să nu discutaţi fără folos; să nu fiţi îndrăzneţi la glume; să vă înveşmântaţi cu multă ruşine, să nu vorbiţi cu femei nechibzuite; să fugiţi de slava deşartă; să nu râvniţi funcţii înalte; să nu schimbaţi pe nimic curăţia şi sărăcia vieţii călugăreşti. Căci cine va săvârşi aceste fapte spre folos îi vor fi şi plată de la Hristos Domnul va primi".

Punând început bun în viaţa duhovnicească a obştii sale, părintele Isaac s-a îngrijit şi de buna desfăşurare şi bunăstare pe mai departe a mănăstirii. In vizitele făcute la Moscova şi în alte oraşe, el a întâlnit oameni binefăcători, cum ar fi cneazul Roloev şi alţii, care au donat multe bunuri pentru mănăstire. însă cea mai sigură sursă de existenţă pentru viitorul mănăstirii a constituit-o dobândirea unor loturi de pământ, parcelelor de păduri şi a altor bunuri obţinute de la împărăteasa Ana Ivanovna, marea donaţie fiind acordată în anul 1730, pe data de 25 octombrie.

În amintirea acestui dar împărătesc şi a deosebitei griji a împărătesei Cereşti, patroana acestei mănăstiri, s-a stabilit ca în fiecare an, pe data de 25 octombrie, în semn de recunoştinţă, să se săvârşească vecernie cu priveghere de noapte şi Te Deum întru slava Preasfintei Născătoare de Dumnezeu.

Cu toate acestea, sarcina ce o avea de cârmuire a mănăstirii nu-1 împiedica pe părintele stareţ să lucreze faptele mântuirii sufletului său. Cea mai arzătoare dorinţă sufletească a părintelui Isaac era să parcurgă toate treptele vieţii pustniceşti. Curând s-a ivit şi ocazia să-şi împlinească această dorinţă.

În anul 1715, făcând o vizită la Moscova, s-a îmbolnăvit de o boală grea. Atunci, crezând că i s-a apropiat sfârşitul, i s-a adresat stareţului mănăstirii Krasnoghorsk, ieromonahului Macarie, cu rugămintea de a-1 tunde în schimă. Astfel, în anul 1716, pe data de 13 martie, a fost tuns în schimă cu numele Ioan. După însănătoşire, el s-a retras din funcţia de stareţ al mănăstirii Sarov. Acest fapt, însă, i-a întristat pe fraţii obştii, pentru că ei îşi doreau să fie povăţuiţi şi îndrumaţi în continuare de către iubitul lor părinte. De aceea, întreaga obşte se adresează Prea Sfinţitului Ştefan, Mitropolit al Reazanului şi Muronului, cu rugămintea ca prin puterea funcţie sale să intervină pe lângă

ieroschimonahul Ioan să nu renunţe la funcţia de stareţ al mănăstirii. Răspunsul la cererea obştii a fost primit în acelaşi an printr-o notă ce-i poruncea părintelui Ioan să rămână în continuare în funcţia de stareţ: „Aceasta se cuvine să faci şi pe ei să nu-i laşi".

Cu timpul însă, faptele nevoinţei trupeşti şi munca depusă pentru buna desfăşurare a vieţii de obşte au dus la şubrezirea sănătăţii cuviosului părinte. Părintele Ioan, simţindu-se la un moment dat istovit şi dorind să se dedice în totalitate rugăciunii în tăcere, îi încredinţează în anul 1731 conducerea mănăstirii unuia dintre primii săi ucenici, ieromonahul Dorotei. însă Dumnezeu a rânduit ca spre sfârşitul vieţii să-i pună credinţa la grea încercare. în anul 1733, din cauza unor afirmaţii false, obştea mănăstirii Sarov a căzut în dizgraţie, călugării fiind acuzaţi că ar deţine legături cu un oarecare Radişev. Cea mai amară soartă din cauza acestei acuzaţii au avut-o conducătorii mănăstirii, în special întâistătătorul Ioan, fostul stareţ al mănăstirii. El a fost arestat în anul 1734, pe data de 14 aprilie, în urma unui ordin emis de cancelaria secretă, spaima acelei vremi, şi trimis la Petersburg, într-o închisoare. Când un funcţionar al cancelariei secrete împreună cu câţiva soldaţi au venit la mănăstire să-1 aresteze pe părintele Ioan, acesta nu se afla în mănăstire, fiindcă era plecat în oraşul Temnicov cu treburi călugăreşti. întorcându-se din oraş, pe drum a fost întâmpinat de echipajul militar şi adus la Sarov, dar acestora nu li s-a permis să intre în mănăstire şi nici să discute cu fraţii obştii. Toţi călugării, însoţiţi de stareţul lor, părintele Dorotei, au ieşit la poarta mănăstirii, iar părintele Ioan, care era înconjurat de gardieni, le-a ieşit în întâmpinare şi s-a iertat cu ei, făcând în faţa lor trei metanii mari, fără să spună vreun cuvânt. însă cea mai înduioşătoare dovadă de dragoste trupească au fost lacrimile şi plânsul în hohote al fraţilor, care se despărţeau de părintele iubit. Parcă prevăzuseră că nu se vor mai vedea niciodată în această viaţă pământească.

Multe vieţi omeneşti a răpus regimul ţarist, din cauza căruia a pătimit în închisoare şi părintele ieroschimonah Ioan.

In anul 1737, spre sfârşitul lunii decembrie, el moare într-o închisoare din Petersburg la vârsta de 67 de ani şi este îngropat la biserica cu hramul „Schimbarea la Faţă a Domnului Iisus Hristos" din oraşul Koltov. Fraţii obştii

Sarov, în semn de recunoaştere faţă de părintele lor, întâistătătorul mănăstirii, au hotărât să săvârşească o panahidă[2] în ziua de 4 iulie a fiecărui an spre pomenirea cuviosului părinte.

Pentru că, de fapt, cuviosului stareţ Ioan i se datorează întemeierea, organizarea şi bunăstarea mănăstirii.

Grija părintelui Ioan nu s-a limitat numai la conducerea mănăstirii, activitatea lui duhovnicească extinzându-se şi în afara mănăstirii Sarov. Cuviosul părinte Ioan este cunoscut ca un înflăcărat apărător al ortodoxiei şi viteaz luptător împotriva ereticilor, în special împotriva vechilor ritualnici. Durerea pentru cei rătăciţi de Biserica Ortodoxă şi dorinţa de a-i lumina cu adevărul credinţei stăruiau în sufletul părintelui. Dar gândul că nu el este cel chemat pentru această lucrare îl reţinea de la împlinirea dorinţei sale. Insă atunci când el nu se putea hotărî la ceva, avea grijă Dumnezeu să le rânduiască.

În anul 1700, la o moară de pe râul Latiş, nu departe de chilia cuviosului Isaac, s-a stabilit un fugar din grupările schismaticilor de peste Volga, Ivan Karelin. Părintele Isaac, întâlnindu-se cu acesta la moară şi aflând cine este, s-a aprins de dorinţa de a-1 readuce la calea dreaptă a credinţei. Cu dragoste şi blândeţe a început o discuţie cu Karelin despre credinţa adevărată, dar nereuşit s-a arătat a fi începutul activităţii sale misionare, încăpăţânatul fanatic răspundea la toate vorbele părintelui prin înjurături şi replici urâte. Dar această nereuşită n-a slăbit dorinţa cuviosului, dimpotrivă, 1-a ambiţionat să-şi continue activitatea misionară. El se ducea adesea pe la moară şi de fiecare dată se străduia să intre în discuţie cu acest schismatic. Şi munca părintelui Isaac n-a rămas fără roade. Odată, fiind rugat de către

[2]Panahidă - parastasul săvârşit întru pomenirea celui răposat. La parastas se aduce un colac împletit numit panahidă, în mijlocul căruia se înfige o crenguţă verde de cireş, care se împodobeşte cu covrigi şi bomboane, acestea simbolizând pomul vieţii.

morar să rămână în locul lui la moară, cuviosul a început noi dezbateri cu schismaticul Karelin şi spre bucuria aşteptărilor sale n-a mai văzut în persoana interlocutorului său un fanatic înrăit, ci un om care răspundea paşnic la toate întrebările lui. Astfel, între cei doi s-a iscat o discuţie ce a durat o zi şi o noapte, iar rezultatul a fost următorul: Karelin i-a promis părintelui Isaac că se leapădă de învăţătura schismatică. Iar în ziua

următoare, Karelin a venit la mănăstire hotărât să se convertească la credinţa ortodoxă şi l-a rugat stăruitor pe cuviosul părinte Isaac să-1 primească în mănăstire şi să-1 tundă călugăr. După ce l-a pus la încercare şi s-a convins de sinceritatea cererii lui, părintele 1-a tuns călugăr cu numele Irineu. Acesta a fost primul călugărit în mănăstirea Sarov. Convertirea acestuia la ortodoxie a deschis drumul părintelui Isaac către o activitate misionară mai amplă. De la Karelin, părintele Isaac a aflat despre un număr mare de schismatici, care locuiau în nişte schituri în desişurile pădurii Kerjenţ. Care e forma corectă? de peste râul Volga. Atunci s-a înteţit mai mult dorinţa lui de a-şi continua activitatea misionară. Adesea se gândea să meargă la ei şi să le vorbească despre adevărul de credinţă. Curând s-a ivit şi ocazia de a-şi îndeplini această dorinţă.

În anul 1700 a sosit în judeţul Temnicov o schismatică pe nume Melania, din pădurile Kerjenţ, cu zece ucenice de-ale ei. Ele s-au oprit în satul Balâsov, nu departe de chilia pustnicului părinte Isaac, pentru că au fost reţinute aici timp de trei zile din cauza unui viscol. Acelaşi viscol 1-a prins şi pe părintele Isaac, care venise la chilia sa din apropierea satului Kremen. Auzind de la localnici că în satul lor se află monahia Melania cu ucenicele ei, părintele Isaac a vrut să le vadă. întâlnirea lui cu Melania a fost benefică pentru viitorul activităţii sale misionare. Discuţia cu Melania despre mântuire a creat o impresie atât de pozitivă despre părintele Isaac, încât monahia schismatică, considerând că acesta este un susţinător al doctrinei sale, l-a rugat să treacă la credinţa lor şi să le fie părinte şi îndrumător. Dar cuviosul s-a opus acestei propuneri sub pretextul că el preferă mai mult tăcerea, liniştea deplină, dar în realitate se temea că această propunere „să nu fie uneltirea celui rău", ce-l îndeamnă spre preamărire. în acel an, după cum se ştie, a intervenit o schimbare în viaţa pustnicului Isaac, a fosi numit stareţ la mănăstirea cu hramul „Intrarea Maicii Domnului în Biserică" din oraşul Armazas. La puţin timp după instalarea lui în această funcţie, el a fost nevoit să meargă la piaţa Macarev cu treburi pentru mănăstirea respectivă.

Aici el s-a întâlnit din nou cu monahia Melania, care 1-a invitat şi de această dată la schiturile ei şi l-a prezentat pe cuviosul părinte „nastavnicilor"[3]

ei schismatici, Iona şi Ivan Dmitriev. După primele vorbe, aceştia l-au întrebat pe părintele de ce credinţă este, veche sau nouă? Ca să poată discuta cu ei în continuare, părintele Isaac a recurs la viclenie şi măgulire, răspunzându-le că el slujeşte după cărţile vechi (ritul vechi). Acest răspuns le-a plăcut şi l-au invitat la schiturile lor. El le-a promis că îi va invita la Kerjenţ, dar mereu îşi amâna plecarea sa în acele locuri depărtate, locuite numai de schismaticii ritualnici, deoarece, nefiind de acord cu doctrina lor, era supus unui mare pericol. De aceea se tot gândea cum să procedeze: dacă le va vorbi pe placul lor va fi asemenea lor şi va păcătui înaintea lui Dumnezeu, iar dacă le va vorbi despre adevărul de credinţă îi va tulbura şi, fiind pe pământul lor, aceştia aveau multă putere şi puteau face cu el orice nelegiuire. Un an de zile l-au aşteptat schismaticii pe părintele Isaac. Când Filaret a preluat locul de „nastavnic", de învăţător al lui Iona, 1-a trimis pe prietenul său Ivan Dimitrev în piaţa Macarev ca să-1 cheme din nou pe părintele Isaac la schituri. Dar părintele iarăşi a refuzat să meargă la schiturile din Kerjenţ, astfel nădăjduind să-i atragă mai mult pe „ritualnici", care se ataşaseră deja de părinte. Bănuielile părintelui s-au adeverit pentru că, în momentul când schismaticii au primit refuzul părintelui, imediat l-au trimis din nou pe Ivan Dimitrev la părinte cu o scrisoare prin care îl implorau să-i viziteze la schiturile lor. Abia acum a considerat părintele că a sosit vremea să le vorbească acestora despre dreapta credinţă. O noapte şi o zi s-a contrazis părintele cu Ivan Dimitrev. Cuvintele părintelui au avut un ecou atât de profund asupra schismaticului, încât nu mai avea nici un argument contra şi, în sfârşit, după o lungă tăcere a spus: „Aşa mi se pare şi mie, că ce spui tu împotriva mea, ca şi cum ar fi adevărul, fapt pentru care ar trebui să

[3] *învăţătorilor.*

vii la noi peste Volga şi acolo să vorbeşti cu «nastavnicul» nostru Filaret şi cu toţi ceilalţi despre toate, căci toţi doresc să te vadă". Dar părintele a refuzat şi de această dată să călătorească peste Volga. Această decizie a părintelui a stârnit şi mai mult dorinţa „ritualnicilor" de a-1 atrage pe cuviosul părinte de partea lor. Când Ivan Dimitrev i-a povestit lui Filaret despre cele întâmplate cu

părintele Isaac şi despre bănuielile sale în ceea ce priveşte adevărul învăţăturilor lor, atunci Filaret s-a hotărât să plece la Arzamas.

În luna noiembrie a anului 1703 el vine la Arzamas, aducând cu sine o desagă plină cu cărţi schismatice, căci cele povestite de către Ivan Dimitrev au stârnit o undă de îndoială în sufletul lui Filaret. Venind la părintele Isaac, el i-a vorbit sincer: „Mi-am călcat demnitatea venind la tine ca să-mi risipesc îndoielile. Vreau să vorbesc cu tine despre adevărata credinţă". Astfel au început discuţiile între cei doi. Trei zile în continuu au vorbit ei despre doctrina rătăciţilor schismatici. Vorbele părintelui Isaac erau atât de convingătoare, încât Filaret a recunoscut, în sfârşit, că ceea ce el a apărat şi propovăduit până acum cu atâta vehemenţă este lipsit de orice temei. în ziua următoare, el i-a spus părintelui Isaac că neavând o biserică recunoaşte că nu se vor putea mântui şi şi-a exprimat dorinţa de a se alipi Bisericii Ortodoxe. Primind un răspuns liniştitor, Filaret a plecat la schitul său cu intenţii serioase de a-i readuce la calea dreaptă a credinţei pe toţi fraţii lui. La sosirea lui la schit a spus direct că ei sunt ispitiţi de diavol şi trăiesc aici spre osândă, având o credinţă nefondată pe adevăr. Vorbele lui Filaret au stârnit „tulburare" la schit, dar acesta a continuat să-i convingă şi să le vorbească fraţilor despre adevărul de credinţă. Vorbele lui au fost convingătoare, că numărul celor dornici de a se converti era destul de mare.

În luna iunie a anului 1705, Filaret, fiind îndemnat de „convertiţii" lui, a venit în piaţa Macarev să se întâlnească din nou cu părintele Isaac şi să-i spună despre dorinţa „obştii" sale de a se converti şi să-1 roage să facă anumite demersuri pentru ridicarea unei biserici în locul schiturilor lor din Kerjenţ şi să vină acolo la ei ca să-i spovedească pe cei dornici de a se converti. Dar, negăsindu-1 pe cuviosul părinte aici, Filaret a plecat pe urmele lui la Moscova, dar nici acolo nu 1-a găsit. Insă călătoria lui la Moscova n-a fost zadarnică, fiindcă prin intermediul unor oameni buni a primit aprobare pentru ridicarea unei biserici la Kerjenţ. Mare le-a fost bucuria convertiţilor la primirea acestei veşti şi l-au trimis imediat pe Filaret la Arzamas, la părintele Isaac, cu rugămintea ca acesta să vină la ei să-i spovedească şi să-i împărtăşească cu Sfintele Taine. Părintele s-a bucurat nespus de mult auzind această veste şi repede a şi pornit spre Volga. La Kerjenţ şi-a petrecut două

săptămâni, îndemnându-i pe unii rătăciţi să se convertească, iar pe alţii i-a spovedit. în tot timpul petrecut la schiturile din Kerjenţ s-a convins de dorinţa sinceră a celor convertiţi de a se alipi la Biserica Ortodoxă. Săvârşind ritualul de convertire al acestora, el s-a întors apoi la mănăstirea sa. Dar pentru că părintele Isaac era extrem de ocupat cu lucrările de construcţie a mănăstirii Sarov, nu putea să-i viziteze prea des pe cei de la Kerjenţ, şi de aceea îl povăţuieşte pe Filaret să-şi aleagă un alt îndrumător. Părintele Isaac a mers împreună cu Filaret la Preaslav-Zales, la mănăstirea Nicolaev, la ieromonahul Pitirim (cunoscut mai târziu ca Arhiepiscop de Nijegorod), ca să-1 înştiinţeze despre solicitarea lui Filaret şi a fraţilor lui de a le fi îndrumător duhovnicesc. Lăsându-i pe cei de la Kerjenţ în grija părintească a stareţului Pitirim, părintele Isaac îl roagă pe acesta să plece peste Volga, ca să pună temelia unei biserici acolo. In anul 1706, părintele Pitirim sfinţeşte locul, punând temelia unei biserici la Kerjenţ şi-i ajută pe cei de acolo în toate treburile lor gospodăreşti şi duhovniceşti. Dar şi după toate acestea, părintele Isaac n-a renunţat la activitatea sa misionară, acest fapt fiind evidenţiat şi în Diploma Ţarului oferită cuviosului Isaac în anul 1711.

Cinstind amintirea acestui evlavios şi râvnitor cuvios părinte, întâistătător al mănăstirii Sarov, cu sfinţenie se păstrează ca un odor de nepreţuit regulamentul vieţii de obşte stabilit de acest stareţ. Regulamentul conţinea reguli de a păstra rânduiala slujbelor bisericeşti, pravila de chilie a călugărului şi alte îndrumări duhovniceşti, dintre care amintim câteva esenţiale:

„Mă rog pentru voi, iubiţi părinţi şi fraţi, eu, nevrednicul rob şi frate al vostru, pentru dragostea Domnului nostru Iisus Hristos, Care S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre. Se cuvine să ne îngrijim sufletele noastre; să plângem şi să ne tânguim; să ne recunoaştem neputinţa şi slăbiciunea; să nu râvnim cele trecătoare; să lucrăm pentru bunurile vieţii veşnice; nu în lene şi nesiguranţă să ne petrecem această viaţă, căci vom fi judecaţi la a Doua Venire a Domnului. Mare şi înspăimântătoare va fi acea zi în care faţa Domnului Hristos va străluci mai mult decât soarele. Celor drepţi le va dărui nespusă bucurie şi fericire, iar păcătoşilor chinuri şi osteneală. Ce este această viaţă? Durere şi tristeţe amară, precum spune Sfântul Efrem. Puţini dintre cei din lume, care au trăit lângă copii şi soţii, se vor învrednici de

împărăţia cerurilor, căci cei mai mulţi din lume vor ajunge în iad. Noi, însă, cei care am lepădat totul - părinţi, fraţi, familii şi toate plăcerile vieţii lumeşti - trăind în neajunsuri şi suferind încercări, luptând cu patimile trupeşti şi vicleniile celui potrivnic, precum cu leul şi cu şarpele, pentru puţină neatenţie, neputinţă şi neascultare, cu cei păcătoşi vom fi judecaţi şi chinuiţi în iad şi vom sta de veghe din cauza multei nesocotinţe; să păstrăm preamărirea şi slăvirea lui Dumnezeu. Slabele şi neînsemnatele ispite aparente să le învingem, că din cauza acestora ne va lipsi împăratul Hristos de dragostea pământească, iar în ceasul straşnic al morţii, crunt ne vom chinui. Deci, să nu fiţi nepăsători şi leneşi, căci aşa spune Sfântul Vasile cel Mare: „Şi marii sfinţi, părinţii înduhovniciţi şi sfintele muceniţe în ceasul straşnic al morţii nu scapă de durerile chinuitoare ale despărţirii sufletului de trup, de încercările celui rău". De aceea, fraţilor, dacă toţi drepţii trec prin chinuri în ceasul morţii, noi, cei pătimaşi şi păcătoşi, cum vom evita aceste înfricoşătoare chinuri? Şi ce ajutor vom avea, dacă în fiecare clipă îl supărăm pe Dumnezeu şi nu ne îngrijim de liniştea şi mântuirea sufletului nemuritor? Să avem raţiune şi voinţă ca să ne lepădăm de cele lumeşti. Să promitem Domnului Hristos că vom suferi orice durere, neajuns şi ispită în viaţa călugărească; să fim smeriţi, ascultători şi săraci, precum a fost Domnul Hristos. Iar acum vă spun că se cuvine să fiţi mereu în biserică, în chilie, la trapeză sau la ascultare. Hrana, îmbrăcămintea şi alte lucruri să nu le păstraţi în mănăstire sau în chilie fără binecuvântare; să trăiţi simplu, în sărăcie de bunăvoie, spre mântuirea voastră.

Importante sunt aceste precizări ce ne separă de lume prin cuvânt şi apoi prin faptă. Nu este lucru puţin să nu ne fie frică de chinurile viitoare, de înfricoşătorul ceas al morţii dacă pe pământ câte puţin vom muri trupului păcătos. Aşa, părinţi şi fraţi, ne vom înfăţişa la judecata Domnului Hristos, unde vom da răspuns pentru viaţa noastră, pentru lucrurile, cuvintele şi gândurile noastre. Cu adevărat înfricoşătoare şi nemilostivă este judecata, mai ales pentru cei nepăsători şi leneşi! Dacă cei drepţi abia se mântuiesc, nepăsătorii şi păcătoşii unde ajung? De aceea, de acum înainte să ne trăim viaţa conform învăţăturilor Sfinţilor Apostoli, scrierilor Sfinţilor Părinţi, regulamentului vieţii monahale şi altor scrieri dumnezeieşti. De asemenea,

dispuneţi şi de regulamentul întocmit de mine, nevrednicul vostru supus, scris din dragoste pentru Hristos Dumnezeu şi dat spre păstrare veşnică vouă, tuturor părinţilor şi fraţilor din sfânta mănăstire, dorind şi stăruitor rugându-vă ca această predanie să o primiţi şi cuviincios să o păstraţi".

În vremea întâistătătorului stareţului Ioan, în anul 1711, cu ajutorul lui şi al fraţilor au fost încheiate lucrările la peşterile subterane de pe deal, începute în anul 1682 de către pustnicii Teodosie şi Gherman. în diverse locuri se găseau chilii la sol, ridicate de aceşti pustnici pentru cei care doreau să se nevoiască în singurătate spre dobândirea mântuirii sufletelor lor. Ca să aducă împreună osanale lui Dumnezeu, aceşti călugări s-au adunat în biserica din peşteri, zidită în numele Tuturor Sfinţilor Făcători de minuni de la Lavra din Kiev. Biserica din peşteri a fost sfinţită în anul 1711, la solicitarea mănăstirii Sarov şi cu sprijinul binefăcător al credincioaselor împărătese Măria şi Teodosia Alexeevna, care prin multele daruri oferite mănăstirii au adus şi o mare comoară, o părticică din moaştele sfinţilor făcători de minuni de la lavra din Kiev, ce se păstrează până în prezent sub sfânta masă din peşterile mănăstirii Sarov.

Cuviosul ieroschimonah Dimitrie

Succesorul întemeietorului mănăstirii Sarov, a părintelui ieroschimonah loan, unul dintre apropiaţii lui ucenici, al doilea stareţ - părintele Dorotei, în lume - Dimitrie, a fost ales la conducerea mănăstirii în anul 1731 de către îndrumătorul său duhovnicesc, părintele loan.

Părintele Dorotei a fost stareţul mănăstirii Sarov vreme de 17 ani. El era originar din judeţul Kadom, de meserie paracliser la biserică. A venit la mănăstire în anul 1705, iar în anul 1708 a fost tuns în monahism. Ascultare a făcut la părintele loan, fiind un bun ucenic al acestuia şi părtaş la toate muncile şi necazurile părintelui loan. Urmând exemplul învăţătorului său, el a fost pentru toţi un model de smerenie şi un mare nevoitor întru săvârşirea

faptelor mântuitoare. Mergea la toate ascultările; la cosit fân, la prins peşte şi altele. Conform regulamentului de vieţuire în obşte, toţi fraţii, în afară de cei bătrâni şi neputincioşi, mergeau la muncă împreună cu smeritul păstor al sufletelor lor. Toată viaţa părintelui Dorotei a fost încununată de multă răbdare, înduioşătoare bunătate şi evlavie. Râvna pentru preamărirea lui Dumnezeu, dragostea lui arzătoare pentru Părintele Ceresc erau patrimoniul evlaviosului său suflet. Pentru marea unire întru dragoste dintre fraţi şi pentru o rânduială unitară în toate, el îndeplinea strict regulamentul vieţuirii în obştea Sarov conform celui de la Muntele Athos, lăsat ca testament duhovnicesc de înaintaşul său. Nu exista între fraţi unul mai presus decât altul, nu exista nici invidie, nici linguşire, nici vrajbă, nici ardoare, ci se păstra o uimitoare înţelegere şi unitate în toate. Fraţii îşi încredinţau sufletele lor păstorului părinte Dorotei, iar el, ca un tată iubitor şi responsabil, avea o grijă permanentă pentru mântuirea lor. Părinteşte se îngrijea de sufletul sensibil şi lezat al fiecăruia în parte. Orice cuvânt duios, paşnic şi compătimitor al sfaturilor sale avea scopul de a le implementa fraţilor obştii pacea, smerenia, iertarea supărărilor, ajutorul reciproc, recunoaşterea neputinţelor, neţinerea de minte a răului, înfrânarea mândriei şi a iubirii de sine, nerăzbunarea, dragostea desăvârşită până la sacrificiu. Acest părinte povăţuitor era un exemplu desăvârşit al tuturor virtuţilor, despre care îi învăţa şi pe fraţii săi întru Hristos Domnul. Cu înţelepciunea, tăria caracterului său, abnegaţia şi viaţa sa pilduitoare, a întărit între fraţi disciplina convieţuirii, dragostea faţă de muncă, ascultarea şi dragostea frăţească. Vestea despre viaţa lui sfântă a adus la el pe mulţi călători ai unei vieţi liniştite. El îşi petrecea zilele într-o continuă rugăciune; discuta cu fraţii nou-veniţi despre faptele lor anterioare şi se ruga pentru ei. Niciodată nu se simţea împovărat de munca sa de îndrumător duhovnicesc şi nu a renunţat până la sfârşitul vieţii sale la a le oferi fraţilor virtuoşi sfaturile sale înţelepte, fapt pentru care toată obştea făcea ascultare de el, fără împotrivire, oferindu-i o cinstire fiiască neprefăcută. Astfel, toţi îl slăveau pe Dumnezeu prin viaţa lor, fiind sub îndrumarea stareţului, care era experimentat în săvârşirea faptelor duhovniceşti. Sfaturile încercatului stareţ Dorotei erau atât de înţelepte şi folositoare, încât s-au păstrat nu numai în sufletele contemporanilor săi, dar

şi în zilele noastre se mai aud pe buzele unora spre îndrumare reciprocă. Iată câteva sfaturi de-ale părintelui Dorotei:

„Se cuvine să avem răbdare în fiecare clipă, mai ales atunci când vor veni asupra noastră dureri şi necazuri; se cuvine să înţelegem cum oamenii sfinţi, care au trăit înaintea noastră, şi-au petrecut viaţa lor în dureri, necazuri şi lipsuri şi au trăit în suferinţe pentru a se învrednici în împărăţia cerurilor de o bucurie neştiută şi nespusă, bucurie ce ochii n-au văzut, urechile n-au auzit şi la inima omului n-a ajuns, o bucurie gătită de Dumnezeu pentru înţelepţii Lui fii. Dacă omul nu va suporta ispitele şi încercările nu va primi de la Dumnezeu răsplată şi cunună. Răbdarea este salvatoare pentru om, iar lenea, slăbiciunea, comoditatea sunt nimicitoare. Comoditatea aduce în trup lene şi slăbiciune, iar în suflet nepăsare. Comoditatea şi grija zadarnică sunt deşertăciuni ce distrug mântuirea sufletului. Nimic nu-i supără şi arde mai tare pe vrăjmaşi decât rugăciunea lui Iisus: *Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, mântuieşte-ne pe noi;* foarte înfricoşătoare este această rugăciune pentru duhurile rele."

„Veghează cu mare frică, fiindcă printre patimi şi cursele vrăjmaşului trăieşti în fiecare clipă, de patimi eşti încercat şi peste tot sunt întinse cursele celui rău. Precum aerul pătrunde peste tot, aşa şi pământul este plin de curse şi patimi. Abţinerea sau cumpătarea este o virtute înălţătoare, este mama tuturor virtuţilor. Să ne abţinem de la îmbuibarea pântecului, căci abţinerea ucide tot păcatul şi patimile trupeşti. Iar virtutea cumpătării este începutul vieţii duhovniceşti şi protectoarea bunurilor cereşti, îmbuibarea duce la îngreunare, apoi la moleşeală, lene şi somn, iar lenea şi somnul sunt intrarea liberă a patimilor. De aceea trebuie să ne întărească Domnul Dumnezeu, ca să ne vedem, fraţilor, în împărăţia cerurilor. Din cauza lenei are loc relaxarea şi epuizarea simţurilor de judecată, aducându-ne îngreunare, aţipire, apoi somn, astfel încât lenea din trup permite tuturor gândurilor rele să intre în suflet şi din cauza acestor gânduri are loc sărăcirea faptelor bune şi rodnice. Prin rugăciune ne curăţim, ne luminăm şi ne întărim."

„Cel nepăsător şi negrijuliu faţă de sufletul său nu-1 poate înfrânge pe vrăjmaş şi nici propriile patimi, de aceea, ca să ajungi la desăvârşire, trebuie să trăieşti duhovniceşte, să fii bineplăcut lui Dumnezeu şi să lupţi pentru

mântuire. Cei care trăiesc în deşertăciune şi trudesc pentru trupul lor şi pentru înlăturarea pântecelui, regina tuturor patimilor, nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu, pentru care sfinţii au trăit în dureri şi suferinţă, sărăcie şi cumpătare."

„Dacă nu ne putem elibera de greutatea trupului, de lene, aţipeală, somn şi alte patimi, trudind pentru saturarea pântecelui, mâncând şi bând până la îmbuibare. Cel care este rob al propriilor patimi nu va reuşi să împlinească voia lui Dumnezeu. De aceea trebuie să ne rugăm stăruitor, ca să nu ne acopere întunericul patimilor ochii veghetori ai sufletului nostru."

în mănăstirea Sarov, în timpul stareţului Dimitrie, s-a aprobat definitiv un regulament despre săvârşirea unei panaghii, impuse de părintele Ioan, în funcţie de cinul monahal al celui răposat.

După sfârşitul Sfintei Liturghii, mersul de la biserică la trapeză se respecta de către toţi fraţii deopotrivă. Prescura sfinţită în timpul Sfintei Liturghii se punea pe o farfurie asemenea unui disc, aşezându-se pe un loc înalt după prestol şi la sfârşitul Sfintei Liturghii un ieromonah o lua şi o aducea înaintea stareţului. Toţi fraţii mergeau după stareţ în rând, câte doi, aşezaţi în ordinea cinului lor monahal, fiind îmbrăcaţi în mantii călugăreşti şi cântau Psalmul 144: „înălţa-Te-voi, Dumnezeul meu...". După aceea începeau molitfele trapezei: „Tatăl nostru... Slavă... Şi acum... Doamne miluieşte (de 3 ori). Binecuvântează...". Stareţul spunea: „Hristoase Dumnezeule, binecuvântează mâncarea, băutura şi pe toţi robii Tăi, că Sfânt eşti acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin". Apoi stareţul scotea două bucăţi din prescura adusă şi le aşeza pe o farfurie, tăindu-le bucăţele mici, şi le împărţea fraţilor, care erau aşezaţi la masă. O parte din care gustau toţi fraţii era scoasă, în numele Domnului Hristos, iar a doua bucată, în cinstea Născătoarei de Dumnezeu, ce se aşeza într-un loc anume pregătit în panaghiar şi la sfârşitul trapezei se săvârşea ridicare panaghiei conform cinului monahal a celui în cinstea căruia se făcea pomenirea. Fraţii obştii, în timpul trapezei, păstrau o tăcere profundă, iar mai târziu, în timpul mesei, un călugăr citea din cartea „Vieţile Sfinţilor", sau din tâlcuirea Sfintei Evanghelii şi a Apostolului, sau din învăţăturile Sfinţilor Părinţi. La masă se ofereau patru feluri de bucate, iar în post - trei. La sfârşitul trapezei, stareţul suna de trei

ori din clopoţel. Ridicându-se de la masă, un ieromonah al cărui rând era spunea: „Cu rugăciunile Sfinţilor Părinţilor noştri, Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-ne pe noi". Iar cei de la strană răspundeau: „Doamne, miluieşte şi ne mântuieşte... Slavă... Şi acum... Doamne miluieşte (de 3 ori). Binecuvântează...". Un ieromonah numit pentru ridicarea panaghiei făcând o metanie zicea: „Binecuvântaţi, sfinţi părinţi, şi mă iertaţi pe mine, păcătosul". Stareţul sau, în lipsa lui, cel mai mare dintre fraţi răspundea: „Dumnezeu să te ierte şi să te miluiască". Ierodiaconul, luând cu vârful degetelor bucata de prescură, o ridica puţin deasupra panaghiarului unde fusese aşezată, şi, aducând-o în faţa icoanei Preasfintei Treimi, exclama: „Mare este numele". Ieromonahul continua: „Al Preasfintei Treimi". Ierodiaconul, mutând bucata de prescură deasupra icoanei Maicii Domnului, însemnându-se cu semnul Sfintei Cruci, spunea: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, ajută nouă". Iar ieromonahul zicea: „Cu rugăciunile ei, Doamne, miluieşte şi ne mântuieşte pe noi". Şi toţi cântau: „Te fericesc toate neamurile" şi „Vrednic eşti..." sau „Cuvine-se cu adevărat...". Ierodiaconul ţinea panaghiarul, iar ieromonahul (al cărui rând era) tăia partea de prescură în bucăţele mici şi apoi spunea: „Cu multe rugăciuni, Născătoare de Dumnezeu, Preacinstita noastră împărăteasă...", după care servea o bucăţică din prescură egumenul, apoi ierodiaconul împărţea bucăţelele de prescură tuturor fraţilor, după care toţi plecau la ascultările lor.

La auzul clopotelor de seară, fraţii se adunau la rugăciunea de seară, în afară de cei care erau la ascultări, în rest, toţi veneau la slujba ce se săvârşea în fiecare seară liniştit, cu evlavie, conform regulamentului întocmit şi lăsat de întâi stătătorul părinte Ioan şi, conform tipicului bisericesc, în fiecare zi se săvârşea vecernia cu canoanele Născătoarei de Dumnezeu, conform Octoihului; de asemenea se citea şi canonul sfântului prăznuit în acea zi. După vecernie, fraţii nu părăseau biserica, pentru că ascultau pravila de seară şi canoanele Domnului Iisus Hristos, a Preasfmtei Născătoare de Dumnezeu, a îngerului păzitor şi un acatist. După această rânduială, fraţii se adunau la trapeza de obşte, apoi după o oră se suna din clopoţel pentru a anunţa începerea pravilei de chilie, la care participau toţi. Această pravilă în unele mănăstiri era săvârşită de fiecare călugăr în chilia sa, dar la mănăstirea

Sarov, conform statutului obştii, toţi fraţii erau obligaţi să săvârşească împreună pravila de chilie. Pravila includea multe metanii mari, săvârşirea în taină a rugăciunii minţii, citirea pomelnicelor, rugăciunile de seară. Toţi fraţii se adunau în biserică, iar călugării, ca să poată face metaniile mari, se îmbrăcau în mantiile scurte, introducându-le sub centură. înduioşătoare pentru suflet erau rugăciunile de seară săvârşite în linişte, întrerupte doar de formula rugăciunii: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă". într-adevăr, acesta era strigătul sincer al sufletului către Izbăvitorul său: „Din adâncul sufletului Te chem pe Tine, Doamne!". Fiecare călugăr rostea în mintea sa rugăciunea tainică şi, cu simţul profund al umilinţei, cerea milă de la Dumnezeu: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Aceasta era o binefacere pentru suflet, când rugătorul cu mintea cobora în inima sa, depărtându-se de lume şi apropiindu-se de Dumnezeu. Era uimitor să vezi modul evlavios în care se săvârşea această pravilă de către fraţii obştii.

Ieromonahul numit, aflându-se în mijlocul bisericii, începea:

-Doamne, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miruieşte!(o metanie).

-Făcătorul meu, miluieşte-mă! (o metanie).

-Fără de număr am greşit, Doamne, iartă-mă! (o metanie).

-Doamne, fii milostiv cu mine, păcătosul (o metanie).

-Doamne, iartă-mi fărădelegile şi păcatele (o metanie).

-Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, Stăpâna mea, miluieşte-mă! (o metanie).

-Maica Domnului, roagă-te către Domnul Dumnezeu pentru mine, păcătosul (o metanie).

-Preasfântă Fecioară, Maica Domnului, roagă-te pentru mine, păcătosul, în viaţa aceasta, la ieşirea sufletului din trup şi în viaţa viitoare! (o metanie).

-Nebiruită şi neînchipuită, preacinstită şi de viaţă dătătoare Crucea Domnului, nu mă lăsa pe mine, păcătosul, cel ce nădăjduiesc întru Tine (o metanie).

-Toate puterile cereşti: sfinţi îngeri, arhangheli, heruvimi, serafimi, miluiţi-mă pe mine şi rugaţi-vă pentru mine, păcătosul, şi mă ajutaţi în această viaţă la ieşirea sufletului meu din trup şi în viaţa viitoare (o metanie).

-îngerul lui Hristos, păzitorul meu cel sfânt, miluieşte-mă şi te roagă pentru mine, păcătosul, către Domnul Dumnezeu şi mă ajută în această viaţă la ieşirea sufletului din trup şi în viaţa viitoare (o metanie).

-Sfinte mare Ioane, proorocule, înaintemergătorul şi Botezătorul Domnului, miluieşte-mă şi roagă-te pentru mine, păcătosul, către Domnul Dumnezeu! (o metanie).

-Sfinte Vasile cel Mare, Sfinte Ioane Gură de Aur, Sfinte Grigorie Teologul, miluiţi-mă şi vă rugaţi lui Dumnezeu pentru mine, păcătosul, şi mă ajutaţi! (o metanie).

-Sfinţilor ai lui Dumnezeu: Nicolae, făcător de minuni, şi Chirii al Ierusalimului, miluiţi-mă şi vă rugaţi pentru mine, păcătosul, către Domnul Dumnezeu şi ajutaţi-mă! (o metanie).

-Preacuvioşilor părinţi Antonie, Teodosie şi toţi făcătorii de minuni de la Lavra din Kiev, miluiţi-mă şi vă rugaţi pentru mine, păcătosul, către Domnul Dumnezeu şi mă ajutaţi! (o metanie).

-Preacuvioşi părinţi Zosima şi Savatie, făcători de minuni de la Solovăţ, miluiţi-mă! (o metanie).

-Sfinţilor slăviţilor apostoli, proorocite, muceniţe, temătoare de Dumnezeu, preacuvioşilor, drepţilor şi toţi sfinţii, miluiţi-mă! (o metanie).

Apoi ieromonahul spunea: „Doamne, am greşit cu lucrul, cu cuvântul şi cu gândul în fiecare clipă a vieţii mele, miluieşte-mă şi mă iartă după mare mila Ta". După aceea se citeau rugăciunile.

Prima rugăciune - a Sfântului Macarie:

„Doamne, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, căci n-am făcut nici un bine înaintea Ta, şi mă izbăveşte de cel viclean... " şi altele.

A doua rugăciune - a Sfântului Isaac Şirul: *„Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, cercetează zidirea Ta! Tu cunoşti patimile mele, neputinţele mele fireşti şi puterea vrăjmaşului. Tu eşti Singurul*

meu Stăpân, izbăveşte-mă de ispitele celui rău ". A treia rugăciune - a Sfântului Ştefan Tibeus: *„Stăpâne, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, fii ajutorul meu. In mâinile Tale mă las; nu mă părăsi pe mine, păcătosul... ".*

A patra rugăciune - a Sfântului Ioan Gură de Aur: *„Doamne, dacă vreau şi dacă nu vreau, mântuieşte-mă! Am căzut în mocirla păcatelor, săvârşind rele, dar Tu, ca un Bun şi Atotputernic, miluieşte-mă şi mă izbăveşte... ".*

A cincea rugăciune - a Sfântului Ioan Gură de Aur: *„ Stăpâne, miluieşte-mă după mare mila Ta şi nu mă lăsa să rătăcesc de la voia Ta şi nu întoarce faţa Ta de la rugăciunile mele nevrednice, ci ascultă, Doamne, glasul rugăciunilor mele... "*

Rugăciunea către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu: *preasfântă Născătoare de Dumnezeu, Stăpâna mea, cu sfintele şi preaputernicele tale rugăciuni, îndepărtează de la mine smerita şi ticăloasa roaba Ta tristeţea şi uitarea...".*

Apoi spuneau: „Doamne, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte".

„Făcătorul meu, Doamne, miluieşte-mă" (o metanie). „Fără de număr am greşit, Doamne, iartă-mă" (metanie).

„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, binecuvântează-mă şi mă luminează şi mă păzeşte cu purtătoarea de viaţă Crucea Ta" (o metanie).

Ieromonahul începea rânduiala pravilei de chilie, zicând: „Binecuvântat este Dumnezeul nostru; Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie; împărate ceresc...; Preasfântă Treime...; Tatăl nostru...; Doamne miluieşte (de 12 ori); Slavă... Şi acum...; Veniţi să ne închinăm (de 3 ori)...; Psalmul 50; Crezul.

Apoi fiecare rugător făcea câte 30 de închinăciuni, spunând la fiecare închinăciune rugăciunea lui Iisus. După săvârşirea celor 30 de închinăciuni, fiecare călugăr zicea de 100 de ori rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Toate aceste rugăciuni se spuneau în taina minţii, cu excepţia primelor trei de la început, ce se spuneau cu voce tare. După ce terminau de zis rugăciunea, părinţii spuneau cu voce tare: „Slavă... Şi acum... Aliluia (de 3 ori). Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie (de 3

ori). Slavă... Şi acum... Apoi făceau încă 30 de închinăciuni, rostind la fiecare închinăciune: „Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pe noi". După aceea spuneau în tăcere rugăciunea minţii de o sută de ori. Apoi: „Slavă... Şi acum... Aliluia (de 3 ori), Doamne miluieşte (de 3 ori), Slavă... Şi acum... Iarăşi făceau 20 de închinăciuni însoţite de rugăciunea lui Iisus şi de o sută de ori rosteau rugăciunea minţii. Apoi: Slavă... Şi acum... Aliluia (de 3 ori). Doamne miluieşte (de 3 ori). Slavă... Şi acum... Iarăşi 20 de închinăciuni cu rugăciunea lui Iisus în fiecare închinăciune, apoi o sută de ori rugăciunea minţii. Slavă... Şi acum...

De cinci ori cu 5 închinăciuni spuneau:

„Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-te. Ceea ce eşti plină de har, Mărie, Domnul este cu tine...". Apoi se citea din scrierile Sfântului Efrem Şirul. După aceea cititorul începea să zică:

- „Vrednică eşti... Preasfântă Treime... Tatăl nostru... Troparul: «Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi, că, nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ţie»".

-Doamne miluieşte (de 40 de ori): „în toată vremea şi-n tot ceasul în cer şi pe pământ eşti închinat şi slăvit, Hristoase Dumnezeul nostru...".

-Doamne miluieşte (de 3 ori), Slavă... Şi acum..., „Ceea ce eşti mai cinstită decât heruvimii..."

-„În numele Domnului, binecuvântează, părinte."

-„Cu rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri..."

Rugăciunea de seară către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu:

Nepătată, neîntinată, nestricată, jără prihană, curată Fecioară, a lui Dumnezeu Mireasă, Stăpână, Care pe Dumnezeu Cuvântul, prin preaslăvită naşterea Ta, L-ai unit cu oamenii...

Rugăciune către Domnul nostru Iisus Hristos:

Şi ne dă nouă, Stăpâne, celor ce mergem spre somn, odihnă trupului şi sufletului şi ne păzeşte pe noi de întunecatul somn al păcatului...

Apoi se citea pomelnicul din Psaltire la sfârşitul căruia se repetă de trei ori „Pomeneşte, Doamne, pe toţi cei care au adormit întru nădejdea învierii şi a vieţii veşnice, părinţi şi fraţi ai noştri, şi le fă lor veşnica pomenire".

După aceea urma:

Rugăciunea Sfântului Macarie cel Mare către Dumnezeu Tatăl:

„Dumnezeule cel veşnic şi împărat a toată făptura, Cel ce ne-ai învrednicit a ajunge până în acest ceas, iartă-mi păcatele..."

Rugăciunea Sfântului Antioh către Domnul Iisus Hristos:

„Atotţiitorule, Cuvinte al Tatălui, însuţi fiind desăvârşit, Iisuse Hristoase pentru multă milostivirea Ta... ".

Rugăciune către Sfântul Duh:

„Doamne, împărate ceresc, Mântuitorule, Duhul adevărului, milostiveşte-Te spre mine, păcătosul robul Tău..."

Rugăciune către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu:

„Preacurată şi binecuvântată de Dumnezeu Născătoare Mărie, Maica cea bună a Bunului împărat... "

Rugăciune către Sfântul înger:

„Îngerul lui Hristos, păzitorul meu cel sfânt şi acoperitorul sufletului şi al trupului meu... "

„Apărătoare Doamnă, pentru biruinţă mulţumire..."

„Fecioară care eşti pururea slăvită, de Dumnezeu Născătoare Mărie..."

„Toată nădejdea mea spre Tine o pun, Maica lui Dumnezeu...".

„De Dumnezeu Născătoare Fecioară, nu mă trece cu vederea pe mine, păcătosul...".

Rugăciunea Sfântului Ioanichie:

„Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt, Treime Sfântă, slavă Ţie .

In sfârşit, ieromonahul dădea otpustul cel mic. După terminarea pravilei, egumenul, păşind în mijlocul bisericii, se întorcea cu faţa către fraţi şi zicea: „Binecuvântaţi sfinţi părinţi şi fraţi şi mă iertaţi pe mine, păcătosul, fiindcă am greşit în această zi şi în toate zilele vieţii mele, fără de număr am greşit cu sufletul, cu trupul, cu lucrul, cu cuvântul, cu gândul şi cu toate simţurile mele".

În numele tuturor fraţilor, unul dintre cei mai vârstnici ieromonahi răspundea: „Domnul să te ierte, cinstite părinte! Binecuvântează-ne, cinstite părinte şi ne iartă pe noi, păcătoşii, fiindcă am greşit în toate zilele vieţii noastre, în această zi şi în acest ceas, fără de număr am greşit...". Şi toţi fraţii

se închinau cu smerenie stareţului, iar acesta răspundea: „Cu bunătatea Sa, Dumnezeu să ne ierte şi să ne miluiască pe toţi", şi se închina în faţa întregii obşti, iar călugării îi răspundeau făcând în acelaşi timp o închinăciune, apoi fiecare călugăr se apropia de stareţ pentru a primi binecuvântare. Aceasta era rânduiala pravilei de chilie în mănăstirea Sarov.

Metaniile mari se făceau pe parcursul întregului an cu excepţia zilelor de sărbătoare. Când era priveghere de toată noaptea se făceau închinăciuni, de asemenea în perioada dintre miercurea Săptămânii Luminate până la praznicul Cincizecimii, în zilele de la praznicul Naşterii Domnului până la întâmpinarea Domnului se făceau închinăciuni.

Călugării care vieţuiau în mănăstirea Sarov erau obligaţi să respecte următorul canon când mergeau la biserică pentru a participa la sfintele slujbe:

Ieşind din chilie trebuiau să rostească rugăciunea:

„Toată nădejdea mea spre tine o pun, Maica lui Dumnezeu...", Vrednică eşti..., Slavă..., Şi acum..., Doamne ,miluieşte şi otpustul: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Tale Maici, cu puterea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Tale Cruci, ale cinstitelor puteri cereşti, ale sfanţului înger păzitorul meu, ale sfinţilor, slăviţilor şi întru tot lăudaţilor apostoli, ale sfinţilor mucenici, preacuvioşi şi de Dumnezeu purtători părinţi ai noştri şi ale tuturor sfinţilor, iartă-mă şi mă miluieşte pe mine, păcătosul" (o închinăciune). Apoi trei închinăciuni cu rugăciunea lui Iisus...

Intrând în biserică, fraţii îşi ocupau locurile lor şi spuneau în taina minţii:

-Doamne, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte! (o închinăciune).

-Fără de număr am greşit, Doamne, iartă-mă! (o închinăciune).

-Crucii Tale ne închinăm, Stăpâne, şi Sfântă învierea Ta o slăvim! (o închinăciune).

-Vrednică eşti... (o închinăciune).

-Ceea ce eşti... (o închinăciune).

-Slavă... Şi acum...

-Doamne miluieşte (de 3 ori).

-Otpustul menţionat mai sus.

Apoi fraţii se închinau unul în faţa celuilalt, cerându-şi iertare, după aceea se cuvenea ca fiecare să stea cu evlavie şi frică de Dumnezeu, în linişte, cu umilinţă şi atenţie să asculte cântările şi rugăciunile ce se rosteau în timpul slujbelor religioase. Nu se permitea ca cineva să vorbească în timpul rugăciunilor sau să părăsească biserica fără motive întemeiate până când nu se dădea otpustul. După otpust, ei părăseau biserica numai după ce făceau câteva închinăciuni, spunând în acelaşi timp rugăciunile: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul! (de 12 ori); „Stăpâna mea, Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-mă pe mine, păcătosul!" (de 3 ori); „Sfinte îngere al lui Dumnezeu, păzitorul meu, roagă-te lui Dumnezeu pentru mine, păcătosul"; „Doamne miluieşte şi mântuieşte pe părintele nostru egumen (numele) şi toţi fraţii lui întru Hristos Domnul" (de 3 ori); „Doamne miluieşte şi mântuieşte pe părintele meu duhovnic (numele); „Doamne miluieşte şi mântuieşte pe binefăcătorii miluitori şi hrănitori ai noştri" (de 3 ori); „Odihneşte, Doamne, sufletele adormiţilor robilor tăi, părinţi şi fraţi ai acestei sfinte mănăstiri" (de 12 ori).

Iar când cineva dintre fraţi pleca la cele veşnice, timp de 40 de zile fiecare vieţuitor din mănăstire trebuia să se roage pentru cel de curând răposat, făcând câte 12 închinăciuni după fiecare slujbă, rugându-se astfel: „Doamne, odihneşte sufletul răposatului robului Tău (numele).

Apoi călugării se mai rugau pentru părinţii, rudele lor şi pentru cine mai doreau, după aceea plecau în tăcere la chiliile lor.

În mănăstirea Sarov s-a introdus o rânduială strictă încă din timpul părintelui Ioan, păstrată şi de succesorul său Dorotei (Dimitrie), ca slujirea şi citirea să nu se facă la repezeală. De aceea, la sărbătorile cu priveghere de toată noaptea, slujba de zi dura aproximativ 10 ore. După regulament, călugării trebuiau să vină la biserică în mantii şi să stea fiecare la locul lui. Succesorul părintelui Ioan urmărea cu stricteţe ca în biserica Domnului totul să fie plăcut şi agreabil. Regula aceasta de a îmbrăca toţi mantie când veneau la biserică avea urmările ei binefăcătoare şi anume unitatea îmbrăcămintei slujitorului, ce se diferenţia în funcţia de cinul monahal al călugărilor. Portul lor le amintea că dacă în timpul vieţii între ei trebuie să existe egalitate exprimată prin smerenie, ascultare, înfrânarea gândurilor, cu atât mai mult,

în biserica Domnului, ei trebuie să fie uniţi sufleteşte, prin simţul evlaviei de a slăvi Preacinstit Numele Domnului şi prin haina sărăciei şi a smereniei să-şi păzească sufletul de rătăcire şi preamărire. Când erau întristaţi şi deprimaţi sufleteşte, având nevoie de sprijin şi sfat duhovnicesc ca să-şi tămăduiască rănile sufleteşti, veneau la îndrumătorul lor, ca la un adevărat părinte, care le oferea dragoste părintească. Îi primea cu sufletul deschis, ascultându-i, alinându-i, întărindu-i şi dându-le sfaturi cum să se ferească de orice fel de patimi ce le atacă sufletul: „Căci cine este prietenul lumii, acela este duşmanul Domnului".

Părintele stareţ Dimitrie, trudindu-se îndeajuns ca să devină exemplu binefăcător pentru fraţii săi întru Hristos, a dorit să-şi petreacă restul zilelor în rugăciune tainică, de aceea cu încuviinţarea întregii obşti a ales în locul său în funcţia de stareţ al mănăstirii Sarov pe ieromonahul Filaret.

Părintele Dorotei, în schimă numit Dimitrie, a trăit puţin timp în linişte şi tăcere, dându-şi sufletul în mâinile lui Dumnezeu pe data de 4 octombrie 1746, la vârsta de 68 de ani.

În timpul stăreţiei lui a fost construită biserica din piatră cu hramul Adormirea Maicii Domnului, a cărei construcţie a început în anul 1736, în timpul ieroschimonahului Ioan. Această biserică a fost înfiinţată pe data de 25 august 1744 de Prea Sfinţitul Dimitrie, Episcop al Nijegorodului. Mai târziu, biserica a fost transformată în altar, atunci când în anul 1777 a fost construită o altă biserică imensă, cu mai multe altare, în cinstea preacuvioşilor părinţi Antonie şi Teodosie de la Lavra Peşterilor din Kiev.

În anul 1745 a fost construită din piatră o bolniţă pentru câ'ugării bătrâni şi neputincioşi şi pe lângă ea o biserică cu hramul preacuvioşilor părinţi Zosima şi Savatie - făcătorii de minuni de la Solovăţ. In această biserică, sfinţită în anul 1746, se săvârşea în fiecare zi, dis-de-dimineaţă, Sfânta Liturghie, spre pomenirea tuturor binefăcătorilor acestei mănăstiri.

Cuviosul ieromonah Filaret

Filaret era de origine din judeţul Smolensk, dintr-o familie de boieri de viţă nobilă. El era un om care se bucura de un respect binemeritat din partea întregii obşti. Părintele Filaret s-a îngrijit stăruitor de mănăstire şi a reuşit în timpul scurt cât a fost stareţ al mănăstirii să respingă nemulţumirile exagerate ale moşierilor din vecinătatea mănăstirii. Prin demersurile şi contribuţia sa, proprietarii de pământuri (donate mănăstirii) au stabilit de comun acord să delimiteze terenurile de pământ şi parcelele de pădure ale mănăstirii de cele ale moşierilor vecini. Aprobarea definitivă de stabilire a unui hotar între aceste pământuri a fost obţinută abia în anul 1749. Astfel, părintele stareţ Filaret a întărit pentru totdeauna hotarele mănăstirii, îndepărtând răul ce putea aduce o mare daună obştii Sarov. El a fost stareţ numai doi ani de zile fiindcă a renunţat la această funcţie, dorind să-şi petreacă restul zilelor în tăcere. A trăit foarte puţin timp în linişte şi tăcere deoarece curând a fost chemat de către arhiereul eparhiot la casa arhierească, fiind ridicat la rangul de arhimandrit la mănăstirea Sfântul Nicolae din oraşul Şartonov, unde a şi murit.

În timpul stăreţiei părintelui Filaret, a fost construită în incinta mănăstirii o biserică de piatră în locul celei de lemn, cu hramul „Maica Domnului - Izvor purtător de viaţă".

Cuviosul ieromonah Marcu

Succesorul părintelui stareţ Filaret a fost ieromonahul Marcu, originar din oraşul Iaroslavl. Era fiu de diacon şi a fost tuns în monahism în mănăstirea Dernov şi tot acolo a fost hirotonit ieromonah de către Prea Sfinţitul Dimitrie, Episcop al Nijegorodului şi Alatârului. Dorind să ducă o viaţă mai retrasă, în anul 1746, cu binecuvântarea aceluiaşi Prea Sfinţit Dimitrie, s-a mutat la mănăstirea Sarov.

În anul 1749, cu acordul întregii obşti monahale, a fost ales stareţ al mănăstirii Sarov. A deţinut această funcţie doar doi ani de zile, pentru că, în anul 1751, printr-o dispoziţie a „Consistoriului duhovnicesc" din Suzdal a fost transferat la mănăstirea Salalei, fiind numit egumen a mănăstirii respective, unde a şi murit la adânci bătrâneţi.

Cuviosul ieromonah Isaac

Al cincilea stareţ al mănăstirii Sarov a fost Isaac, fiul unui evlavios preot pe nume Pricope.

Isaac s-a stabilit la mănăstirea Sarov la o vârstă tânără, împreună cu tatăl său, ambii râvnind spre o trăire conform exemplului oferit de marii pustnici, şi s-au arătat a fi demni de urmat în fapte de către ceilalţi fraţi ai obştii. Ei au fost tunşi în călugărie de către stareţul mănăstirii, Dimitrie. în anul 1751, Isaac, după şapte ani de stăreţie a mănăstirii Sarov, a fost ridicat la rangul de arhimandrit şi transferat la mănăstirea Sfânta Treime din oraşul Kozlov. Apoi, mai târziu, a fost trimis la mănăstirea Kazan din oraşul Nijelom. El a murit şi a fost îngropat la mănăstirea Scan.

În timpul stăreţiei sale la mănăstirea Sarov au fost sfinţite două biserici: prima cu hramul „Maica Domnului - Izvor purtător de viaţă" în anul 1754 pe data de 18 august, şi a doua biserică, cea din afara mănăstirii, situată sub deal, la intrarea în peşteri, lângă izvor, cu hramul „Sfântul Ioan Înaintemergătorul Domnului", pe data de 13 septembrie 1752.

Cuviosul Efrem

Al şaselea stareţ al mănăstirii Sarov a fost ieromonahul Efrem. In timpul întâistătătorului Ioan, părintele Efrem s-a evidenţiat prin modul sever de viaţă călugărească, prin răbdare şi tărie în ispite şi încercări şi prin nădejdea de neclintit în pronia lui Dumnezeu.

Cuviosul Efrem era de origine din oraşul Tuia şi provenea dintr-o familie de negustori. în lume, el s-a numit Evdochimov Andreev Korotcoi. La vârsta de 19 ani el a părăsit cele lumeşti din dragoste pentru Dumnezeu şi în anul 1712, la 30 noiembrie, a intrat ca frate într-o obşte monahală din zona Moscovei, ce se numea pe atunci Marcingo. Apoi cu binecuvântarea Prea Sfinţitului Ştefan, Mitropolitul Reazanului, în anul 1716, pe data de 16 martie, a fost hirotonit ieromonah (fusese călugărit câţiva ani mai devreme) de către Prea Sfinţitul Ioachim, Episcop al Astrahanului, cu numire la mănăstirea Ghorohov Znamensk din oraşul Crasnâi Ghrib.

În mănăstirea Sarov a ajuns din propria-i dorinţă şi la cererea stareţului Ioan, primind aprobarea transferului la mănăstirea Sarov în anul 1727, pe data de 16 ianuarie. Ieromonahul Efrem s-a arătat încă de la început a fi un exemplu demn de urmat. El venise la Sarov ferm hotărât să rabde cu tărie toate încercările şi să facă stăruitor şi smerit ascultare, să iubească sărăcia şi neagoniseala ca pe o comoară de mare preţ. Pentru stareţul Ioan era un sprijin şi ajutor sigur la treburile din afara mănăstirii, cât şi în cele duhovniceşti. Fiind un ascultător smerit, era trimis să rezolve diverse treburi în folosul mănăstirii. Mai ales în timpul slujbelor religioase era ca un regulament şi o pravilă vie pentru fraţii obştii. El avea darul de a cânta şi citi iscusit şi întotdeauna a fost prezent la toate slujbele religioase. El avea sarcina de a urmări ca citirea şi cântarea din timpul rugăciunilor să nu se facă în grabă. Îi plăcea să repete cuvintele Sfântului Apostol Pavel: *Cântaţi în inimile voastre lui Dumnezeu, mulţumindu-I în psalmi, în laude şi în cântări duhovniceşti* (Coloseni 3, 16). El spunea: „Când noi vom umple văzduhul cu citire grabnică, nereuşind să pătrundem în sensul scrierilor dumnezeieşti, atunci cum se va smeri şi cum se va simţi sufletul nostru dacă nu vom înţelege ce citim? Puterea scrierilor sfinte ne este spre mântuirea noastră, numai dacă înţelegem cele citite". El a scris notele în coloană a cântărilor uzuale: irmosuri, stihuri praznicale, diverse canoane, psaltirea cu canoane, pravile de chilie. în timpul său liber ce-i mai rămânea după săvârşirea pravilei, el se îndeletnicea cu citirea cărţilor ziditoare de suflet. Dar oricât de evlavios şi folositor ar fi fost pentru obşte, părintele Efrem a avut parte de o încercare grea. El a trecut printr-un mare necaz, care i-a provocat multă suferinţă. Că şi celor care trăiesc o viaţă evlavioasă li se întâmplă să fie încercaţi şi ispitiţi cu voia lui Dumnezeu spre dobândirea unor virtuţi. Din pricina unor acuzaţii false, el a fost luat de cancelaria secretă şi, împreună cu ieroschimonahul Ioan şi alţi fraţi din mănăstire, fiind depuşi din cinul monahal, au fost deportaţi în anul 1738. Părintele Efrem a fost închis în temniţa din Arsk, unde a muncit ca paracliser la biserica închisorii. A stat închis în acea închisoare 16 ani de zile fără să-şi manifeste nemulţumirea faţă de starea în care se află, dimpotrivă, a dat dovadă de multă recunoştinţă faţă de pronia lui Dumnezeu. Pe data de 5 iunie anul 1755, când în sfârşit s-a

dovedit nevinovăţia lui, printr-o dispoziţie emisă de Sfântul Sinod, multpătimitorul Efrem a fost eliberat din închisoare şi întorcându-se pentru totdeauna la mănăstirea Sarov i s-a restituit cinul monahal.

În anul 1758, cu acordul întregii obşti monahale, a fost ales stareţ al mănăstirii Sarov şi întărit în această funcţie printr-o hotărâre eparhială emisă de episcopul local. El a fost stareţ al acestei mănăstiri până la adânci bătrâneţi.

Blândul părinte, încă de când a intrat în obştea mănăstirii Sarov, a dat dovadă de o smerenie înţeleaptă în toate acţiunile sale. Cu ochii săi experimentaţi vedea şi simţea neajunsurile şi necesităţile duhovniceşti ale fraţilor. Toată viaţa s-a străduit să-L preamărească pe Dumnezeu. Plin de evlavie şi umilinţă faţă de Dumnezeu, se străduia să urmărească atent ca citirea şi cântarea rugăciunilor şi a slujbelor religioase oficiate în biserică să se săvârşească într-un mod cuviincios şi evlavios. In lipsa lui, niciodată nu începea nici o slujbă religioasă.

Cu semenii săi era foarte milostiv şi compătimitor. în tot timpul stăreţiei sale i-a ajutat pe cei săraci şi mai ales pe cei necăjiţi şi înfometaţi din timpul foametei din anul 1775. în acea vreme nefericită, mulţi se hrăneau cu coajă de copac. Ei amestecau pâinea cu coaja putredă de copac şi cu ghinde de stejar şi o mâncau. Stareţul, fiind pătruns de sentimentul milei şi compătimirii faţă de aceşti oameni necăjiţi, a dat dispoziţie ca toţi înfometaţii care veneau la mănăstire să fie hrăniţi, ceea ce s-a şi făcut timp de şapte luni de zile. în fiecare zi, câteva sute, uneori chiar mii de oameni erau hrăniţi la mănăstire din belşug. Dragostea cuviosului Efrem faţă de cei săraci, ce izvora din inima milostivului părinte, se ridica până la treapta jertfei de sine. în această perioadă de grea cumpănă pentru toţi, câţiva fraţi din obşte au început să cârtească împotriva stareţului, fiind îngrijoraţi că nu le va ajunge pâinea şi alimentele pentru obşte, dacă ei vor oferi hrană săracilor în continuare. Auzind despre nemulţumirea unor călugări, stareţul i-a chemat pe fraţii mai vârstnici şi le-a vorbit despre neajunsurile poporului înfometat şi oftând adânc le-a spus: „Nu ştiu cum credeţi voi, dar eu consider că atâta vreme cât Dumnezeu va îngădui această foamete pentru păcatele noastre, mai bine este să sufăr împreună cu tot poporul decât să-i las să piară de foame. La ce ne va folosi

dacă vom trăi mai mult decât aceşti oameni necăjiţi? Poate unii dintre ei, până la venirea acestor vremuri grele, ne hrăneau pe noi cu daniile lor". Astfel, cuviosul stareţ a dat dispoziţie să fie hrăniţi înfometaţii în continuare, încredinţându-i pe fraţii obştii sale că nu vor duce lipsă de hrană. Şi într-adevăr, peste câteva zile a sosit la mănăstire un convoi cu cincizeci de care pline cu pâine. Vizitii au mărturisit că au fost angajaţi de un necunoscut care le-a încărcat carele cu pâine, le-a plătit pentru transport şi le-a spus să aducă încărcătura la mănăstirea Sarov.

Datorită modului său calm şi paşnic de adresare faţă de cei din jur, ce izvora din starea lăuntrică a sufletului său, i-a determinat pe fraţii obştii să-1 respecte şi să-1 iubească ca pe un părinte îndrumător. întotdeauna era dispus să le dea un sfat bun celor care aveau nevoie de sprijin duhovnicesc. Fiind un călugăr evlavios, care prezenta prin sine multe virtuţi cu sfaturile şi convingerile sale înţelepte, îi povăţuia şi-i îndruma să-şi păstreze curăţia sufletului şi a trupului şi să stăruie neobosit în practicarea postului şi a rugăciunii, neîntrerupte.

Cărunteţea anilor mulţi îi înfrumuseţează pe bătrâni, iar virtuţile îi împodobesc. Părintele Efrem, fiind un îndrumător cu o smerenie înţeleaptă, îi atrăgea la sine pe toţi prin duhul dragostei pentru Dumnezeu şi pentru aproapele. Toţi fraţii se străduiau să facă ascultare de evlaviosul stareţ cu dragoste şi sârguinţă. Mulţi călugări se considerau fericiţi, pentru că se aflau în ascultarea acestui părinte şi erau devotaţi în lucrarea faptelor mântuitoare.

Evlavia stareţului Efrem faţă de cuvântul lui Dumnezeu înmuia sufletul ascultătorilor săi, astfel încât cei care urmau sfaturile lui uitau cu desăvârşire orice cugetare lumească. Ca un experimentat duhovnic al vieţii spirituale, părintele Efrem a dobândit un respect deosebit şi din partea locuitorilor unor ţinuturi mai îndepărtate ale ţării. Vestea despre viaţa lui virtuoasă a ajuns până la Sfântul Tihon din Zadonsk. Acesta nutrea pentru stareţul Efrem o dragoste frăţească sinceră şi un respect profund, ceea ce poate fi confirmat din corespondenţa lor duhovnicească. Iată ce scria evlaviosul părinte Tihon stareţului mănăstirii şi fraţilor obştii Sarov:

15 februarie 1761, Voronej

Preacinstite părinte stareţ şi iubiţi fraţi întru Hristos!

Pentru scrierea voastră ce am primit-o prin părintele Pahomie, fratele vostru şi al meu (pe care vi-l trimit ca pe un sincer căutător al mântuirii), vă mulţumesc mult. Vă rog şi în continuare să nu mă uitaţi, şi întotdeauna în sfintele rugăciuni, vă rog cu smerenie să mă pomeniţi ca pe o fiinţă păcătoasă ce sunt.

Domnul nostru cel Milostiv şi Proniatorul păcătoşilor, pe voi toţi să vă miluiască cu harul său, cei ce alergaţi către El cu pocăinţă.

Mântuiţi-vă, iubiţi fraţi, mântuiţi-vă întru Hristos, Care ne miluieşte şi nefericeşte,

Rămân al vostru slujitor şi frate,

Nevrednicul Episcop Tihon

***

14 aprilie 1765, Voronej

Preacuvioş i părinţi,

Părinte stareţ şi iubiţi fraţi întru Hristos,

Pentru scrierea voastră vă mulţumesc. Despre ceea ce aţi binevoit să-mi scrieţi în scrisoare, de aceea eu nu sunt vrednic. Eu nu ştiu de ce oamenii m-au lăudat în faţa cuvioşiilor voastre, pentru că eu lor nimic vrednic nu le-am arătat, decât prin treburile pastorale le-am fost de folos. Vă rog pentru mine, nevrednicul, din dragoste pentru Hristos, îndurătorul nostru Dumnezeu, să vă rugaţi acum şi după moartea mea ca să mă miluiască Dumnezeu cu fericirea veşnică. Şi pe voi să vă păzească Părintele Ceresc de toate chinurile vrăjmaşilor.

Slujitorul şi fratele vostru,

nevrednicul Episcop Tihon

****

16 martie 1766 Voronej

Iubiţi fraţi întru Hristos,

Simţind dragostea şi ataşamentul vostru faţă de mine, nu pot să nu vă răspund decât prin aceleaşi sentimente. De aceea, vă rog, din dragostea voastră pentru mine, să nu uitaţi să mă pomeniţi în rugăciunile voastre.

Voi lucraţi, luptaţi, osteniţi-vă, că Dumnezeu îi fericeşte pe cei ce se trudesc.

Eu cum eram, aşa şi sunt.

Al vostru admirator,

Episcopul Tihon

* **

4 iunie 1768, Voronej

Preacuviosului părinte stareţ al mănăstirii Sarov,

ieromonahului Efrem

Binecuvântarea Domnului şi a mea, smeritului, să fie întotdeauna asupra cuvioşiei voastre şi a tuturor fraţilor întru Hristos.

Scrisoarea dumitale am primit-o cu dragoste şi respect de la părintele ierodiacon Atanasie, vieţuitor în mănăstirea cuvioşiei voastre.

Vă mulţumesc pentru scrisoare şi vă rog în continuare să nu mă uitaţi. Să mă pomeniţi în sfintele voastre rugăciuni pe mine, păcătosul, şi pe răposaţii mei părinţi Iacov şi Agatia, pentru că Domnul Dumnezeu vă va răsplăti, iar eu vă voi fi recunoscător întotdeauna.

Al vostrupreacucernic, râvnitorul frate

şi de Dumnezeu rugător Tihon,

Episcop al Voronejului şi Eleţkului,

fost Episcop al Breanskului şi Spevskului

***

Preacuvioase părinte stareţ Efrem,

Iubite întru Hristos părinte, frate şi binefăcător al meu,

Vă mulţumesc pentru scrisoare. Pe meşterul de clopot să-l primiţi şi să-i dea Dumnezeu, cu rugăciunile cuvioşiei voastre, să înceapă lucrul vara viitoare. Pe Fiodor Ivanovici vi-l trimit abia acum. N-a putut veni mai devreme, din cauza absenţei mele aici. Nu am avut ocazia să vorbesc cu preşedintele; aşadar, să-l mai rabde Dumnezeu. Care pe el după dorinţa Lui nu-l va lăsa.

Cu timpul mă străduiesc să fiu pregătit.

Vă trimit cuvioşiei voastre şi tuturor fraţilor obştii binecuvântarea mea. Vă rog să mă pomeniţi pe mine şi pe părinţii mei în rugăciunile cuvioşiei voastre. Să ne ierte Dumnezeu greşelile noastre şi să ne învrednicească împărăţiei Sale.

Vă doresc să primiţi de la Domnul nostru Iisus Hristos viaţă lungă.

Al vostru rugător şi slujitor Tihon,
Episcop al Voronejului

***

30 ianuarie 1771, Voronej

Preacuviosuhii părinte stareţ,

Iubite întru Hristos părinte, frate şi binefăcător al meu.

Scrisoarea Preacuvioşiei voastre am primit-o prin fratele Ivan Fiodorovici, pentru care vă mulţumesc şi vă rog să mă iertaţi dacă lui Ivan Fiodorovici nu i-a făcut plăcere să-mi aducă scrisoarea.

Vă trimit binecuvântarea mea Preacuvioşiei voastre şi tuturor fraţilor întru Hristos şi vă rog să nu mă uitaţi în sfintele cuvioşiei voastre rugăciuni către Domnul.

Al vostru preacuvios, râvnitorul frate
şi de Dumnezeu rugător şi slujitor Tihon,
Episcopul Voronejului şi al Eleţkului

Următoarea scrisoare este adresată stareţului Efrem şi serveşte drept dovadă a bunăvoinţei arhipăstorului sub păstorirea căruia se afla mănăstirea Sarov.

6 iulie 1775

Preacuvioase părinte stareţ,
vă salut cu dragoste frăţească întru Domnul!

Fiecare părticică a inimii mele se umple de bucurie auzind despre bunăstarea sfintei dumneavoastră mănăstiri, mai ales acum, când este nevoie de ajutorul subvenţiei dumneavoastră. Crede-mă, dragă prietene, că seminţele semănate de dumneata vor da rod însutit în această viaţă şi în cea viitoare. De aceea vă rog ca pe ogorul sufletelor voastre să semănaţi dragoste pentru aproapele, binefacere şi comunicare.

Către cuvioşia voastră şi iubiţii fraţi ai obştii, care respectă unitatea şi fac ascultare întru totul şi atât de mult contribuie şi la realizarea unei subvenţii băneşti.

Voi fi, precum şi sunt, deosebit de binevoitor faţă de cuvioşia voastră.

Ieronim, Episcop al Vladimirului

Munca neîntreruptă din cursul vieţii şi faptele acestui stareţ plăcut de Dumnezeu au rămas cunoscute până astăzi. El a ridicat la o treaptă înaltă buna rânduială internă şi externă a mănăstirii Sarov. Pentru grija lui permanentă faţă de structura mănăstirii, până în prezent, în mănăstire se păstrează un sentiment de recunoştinţă faţă de cel care a fost cândva stareţul Efrem, fapt pentru care, pe data de 30 mai, în fiecare an, s-a săvârşit o panahidă de obşte în amintirea cuviosului părinte Efrem.

Datorită lui, faima mănăstirii Sarov a ajuns chiar şi la creştinii ortodocşi care trăiau foarte departe de Sarov. Smeritul şi virtuosul stareţ iubea foarte mult tăcerea deplină. îndeletnicirea lui preferată era de a se retrage în chilia sa pentru rugăciunea în tăcere şi citirea cărţilor duhovniceşti. Iubind viaţa de pustnicie, el întotdeauna îi îndruma şi pe fraţi să fie râvnitori şi iubitori ai vieţii pustniceşti, de aceea toate chiliile călugărilor, după dispoziţia stareţului

Efrem, au fost construite separat una de cealaltă, cu posibilitatea izolării pentru săvârşirea rugăciunii lăuntrice. Călugării mănăstirii Sarov, din respect faţă de ieromonahul Efrem, au păstrat, atâta timp cât a funcţionat mănăstirea, chipul lui la care era ataşată inscripţia: „Nu eşti al Siriei, ci al Rusiei, Efrem. Eşti platoşa şi coiful mănăstirii Sarov". Prin străduinţa mult-râvnitorului stareţ, s-a rânduit ca în mănăstire să se săvârşească pomenirea părinţilor şi fraţilor obştii, binefăcătorilor mănăstirii şi a acelora a căror nume au fost scrise în cartea numită pentru pomeniri. Această rânduială s-a păstrat cu deosebită exactitate şi stricteţe, pomenirile săvârşindu-se atât la proscomidie, cât şi la citirea Psaltirii. Stareţul Efrem venea mereu la Liturghia de dimineaţă ca să-i pomenească la proscomidie pe binefăcătorii adormiţi întru Domnul, spunând adesea: „Săvârşirea Sfintei Liturghii pentru cei răposaţi de pomenire este atât de mare şi folositoare, încât, dacă se face cu profundă credinţă, cel care săvârşeşte pomenirea este cel mai mare binefăcător pentru cei adormiţi şi le oferă o mare mângâiere.

Sfântul Ioan Gură de Aur, explicând Faptele Apostolilor despre pomenirea morţilor că „cu cât ne rugăm mai des pentru cei răposaţi şi facem milostenie în numele lor, mai ales dacă ei au fost nedemni de aceste binefaceri, cu atât Dumnezeu va fi mai îngăduitor cu noi. Nu în cantitate constă preţul milosteniei, ci în bunăvoinţă şi să nu daţi mai puţin decât vă stă în putinţă...".

În Mineiul din luna aprilie şi în Proloage, la data de 12 aprilie se spune clar că pomenirea celor 40 de zile este hrana pentru săraci, iar rugăciunea preoţilor îl imploră pe Dumnezeu să-i ierte păcatele celui răposat. Dacă este păcătos sufletul celui răposat, atunci prin această pomenire primeşte de ia Dumnezeu iertarea păcatelor, iar dacă sufletul aceluia este fără de păcate, binefacerile săvârşite pentru ei servesc spre mântuirea binefăcătorilor. Sfânta Liturghie săvârşită pentru cei adormiţi este mântuitoare, fiindcă se aduce pentru ei jertfa nesângeroasă.

Sfântul Macarie Egipteanul avea o evlavie deosebită de a se ruga pentru cei răposaţi. Odată, mergând prin mănăstire, a găsit jos, pe drum, un os uscat din capul unui om şi dorind să afle dacă sunt folositoare rugăciunile lui pentru cei răposaţi, rugându-se stăruitor lui Dumnezeu, s-a adresat acelui os: „Spune-mi cine eşti?". Şi i-a răspuns osul: „Eu am fost fruntaşul preoţilor

păgâni, care au trăit în aceste locuri, iar tu eşti avva Macarie, plin de Duh Sfânt. în ceasul în care te rogi pentru cei ce sunt în chinurile iadului, atunci şi noi, păgânii, primim alinare".

Sfântul Vasile cel Mare, la sfinţirea jertfei înfricoşătoare, se ruga pentru cei răposaţi: „Pomeneşte, Doamne, pe toţi cei mai dinainte adormiţi întru nădejdea învierii şi a vieţii veşnice. încă ne rugăm pentru odihna sufletului adormitului robului Tău (numele) în loc luminat, de unde a fugit toată durerea şi întristarea şi suspinarea. Odihneşte-i, Doamne, şi-i aşază unde străluceşte lumina Feţei Tale".

Stareţul Efrem, simţindu-se obosit, în anul 1777, la 29 martie, a adunat soborul de fraţi şi le-a cerut să aleagă în locul lui un stareţ pentru că el dorea să-şi petreacă restul zilelor în tăcere. Astfel, în comun acord, a fost ales stareţ un călugăr evlavios, care de mulţi ani vieţuia în mănăstirea Sarov.

Cuviosul părinte Efrem a adormit întru Domnul la 30 mai 1778, la vârsta de 86 de ani. Trupul lui a fost îngropat în partea stângă, la intrarea în biserica Adormirea Maicii Domnului.

Remarcabil este faptul că, în timpul stăreţiei părintelui Efrem, s-a finalizat construcţia bisericii Adormirea Maicii Domnului, începută în anul 1770 şi încheiată în anul 1777. Această biserică se deosebeşte de celelalte biserici de pe teritoriul mănăstirii Sarov prin frumuseţea şi fastul ei. Exteriorul acestei biserici este impunător prin dimensiunile şi arhitectura ei elegantă. Soborul Adormirii Maicii Domnului îi încântă pe vizitatorii mănăstirii cu frumuseţea aspectului ei, iar inimile celor care intră în această biserică se umplu de evlavie. Credincioşii sunt atraşi de frumuseţea deosebită a icoanelor din rândul de jos al iconostasului. Toate icoanele frumos pictate au fost înveşmântate în argint şi aur. Deasupra uşilor împărăteşti se află copia exactă a icoanelor făcătoare de minuni cu chipul Adormirii Maicii Domnului, a celei ce se află în Lavra Peşterilor din Kiev, făcută după acelaşi model. Icoana a fost împodobită cu o ramă rotundă din argint. Aceste lucrări au fost realizate cu ajutorul unor binefăcători ai mănăstirii, mai ales cu cele ale negustorului Kalenov din Alexandria. Biserica are două ajustări laterale cu cinci mari turle acoperite cu listuri de aramă poleite cu aur pur, printr-o lucrare artistică deosebită, cu străduinţa unei persoane respectabile şi credincioase. Aspectul

exterior al bisericii aminteşte de marea catedrală a Lavrei de la Kiev, măsurând în lungime cu tot cu pereţi 19 stânjeni (2,134 m) şi arşini (0,71 m), diametrul de 13 stânjeni, iar înălţimea de la pământ până la partea de sus a cupolei din mijloc cu turla şi crucea numără 28 de stânjeni. Bolta bisericii, fiind fixată pe patru stâlpi imenşi, este luminată de 89 de geamuri de jur împrejur. Pe partea interioară, lângă pereţi şi chiar lângă cupolă, au fost făcute balcoane pentru cor. Iconostasul imens a fost lucrat într-un mod deosebit, fiind sculptat şi aurit după un model grecesc.

Prin râvna egumenului Nifon au fost aurite turlele, iar interiorul catedralei a fost pictat. Icoanele impunătoare, policandrele, sfeşnicele şi toate obiectele bisericeşti au fost stemuite, iar unele, aurite. Icoanele din rândul de jos al iconostasului au fost împodobite cu un metal argintat. Icoana Mântuitorului şi a Maicii Domnului de pe iconostas sunt de mărimea unui om, iar „odăjdiile" icoanelor au fost lucrate foarte frumos, fiind împodobite cu diferite pietre scumpe şi acoperite cu sticlă intactă, fixată în bronz.

La înfrumuseţarea sfintelor icoane a contribuit negustorul Bâstrov din Arzamas, care a rămas în mănăstire pentru totdeauna, fiind tuns în monahism cu numele Irinarh, după care, la puţin timp, a plecat la cele veşnice.

Din cei patru stâlpi pe care era fixată bolta catedralei, doi stâlpi au fost înfrumuseţaţi fiecare în parte cu câte o icoană deosebită ce avea dimensiunile: 4 arşini în lungime şi 2 arşini în lăţime. Aceste icoane îmbrăcate în argint au fost împodobite cu pietre scumpe şi acoperite cu sticlă lucitoare transparentă şi au fost înrămate în rame de bronz, turnate la comandă. Podeaua din biserică a fost acoperită cu lespezi de fontă turnată.

Stareţului Efrem i se datorează această îmbunătăţire şi bunăstare a mănăstirii Sarov.

Într-un articol semnat de contele Tolstoi se menţionează cu deosebit respect faptul că la mănăstirea Sarov se respectă cu severitate statutul vieţii monahale şi, pentru aceasta, mănăstirea a câştigat dragostea şi ataşamentul creştinilor, devenind renumită prin slujbele religioase deosebite şi prin călugării virtuoşi binecinstitori, care vieţuiau în această mănăstire. în acel articol scria: „în gubernia Temnicov, în locuri de nepătruns, se află mănăstirea Sarov, ce

este izolată din toate părţile de restul lumii. Această mănăstire a fost întemeiată nu de mult timp lângă râul Sarov şi a fost ridicată pe locul unui oraş, Saraclâci, care a existat aici cu ani de zile în urmă, apoi acest loc a fost pustiu mult timp. Cei care s-au instalat în acest pustiu, călugări şi sihastri, duc o viaţă dură şi înfrânată, se ostenesc muncind împreună cu stareţul lor, care este primul la toate treburile. Cinul monahal se aseamănă cu cel al mănăstirii Fior din judeţul Gorohovsk. în acel pustiu nu se află decât pădure, nici un petic de pământ arabil, dar călugării se mulţumesc cu daniile credincioşilor, ce le sunt de folos pentru întreţinerea bisericilor, cât şi pentru întreţinerea vieţuitorilor obştii. în mănăstirea Sarov au fost construite cinci biserici din piatră, cu un exterior şi un interior frumos împodobit.

Mănăstirea Sarov a prosperat rapid, ajungând la un mod desăvârşit de existenţă datorită proniei dumnezeieşti. De aceea nu este de mirare faptul că multe mănăstiri din Rusia luau exemplu de vieţuire de la această obşte monahală. Binefăcătorii acestei mănăstiri au fost atraşi de râvna şi credinţa călugărilor de la Sarov. Atât oameni simpli, cât şi multe persoane de viţă nobilă, apoi urmaşii acestora, au avut mare dragoste şi evlavie faţă de acest loc, considerat de ei sfânt.

În timpul stăreţiei ieromonahului Efrem, mănăstirea Sarov a fost în mare pericol din cauza invaziei bandei lui Pugaciov, dar Dumnezeu a păzit-o de jefuire. Din oraşul Temnicov, bandiţii s-au împrăştiat, neajungând la Sarov.

Pe când se afla la conducerea mănăstirii, egumenul Efrem, pe data de 4 mai 1765, a plecat la cele veşnice egumenul mănăstirii Pesoc din oraşul Kastroma, ieroschimonahul Varlaam, un binefăcător al mănăstirii Sarov. Acesta a vieţuit în obştea Sarov timp de 22 de ani, după ce s-a retras aici, renunţând la funcţia de stareţ, ca să trăiască o viaţă liniştită în rugăciune tainică. Cât a trăit în mănăstirea Sarov a fost pentru fraţii obştii un exemplu prin viaţa sa evlavioasă.

Cuviosul Pa

Succesorul părintelui Efrem, al şaptelea egumen al mănăstirii Sarov, ieromonahul Pahomie, în lume Boris Nazar Leonov, de baştină din Kursk, dintr-o familie de negustori, a intrat în obştea acestei mănăstiri la o vârstă tânără, voind să-şi dedice viaţa slujirii lui Dumnezeu. A fost tuns călugăr în anul 1762, iar stareţ a fost ales în anul 1777 şi a respectat cu stricteţe voturile monahale. A fost blând, smerit, înţelept, un mare rugător şi postitor. El a păstorit timp de 18 ani obştea care i-a fost încredinţată de către Dumnezeu, ca un păstor smerit al oilor sale cuvântătoare. El supraveghea ca să se respecte strict regulamentul vieţii monahale în această mănăstire şi ordinea slujbelor bisericeşti. Cei care vizitau mănăstirea spuneau că este nemaipomenit să te rogi în această mănăstire unde slujbele religioase se

săvârşesc într-un mod evlavios şi fastuos. Oricât de ocupat ar fi fost cu treburile administrării mănăstirii, stareţul Pahomie niciodată n-a lipsit de la slujbele religioase şi de la pravila chiliei. El venea la biserică primul şi pleca ultimul. Părintele Pahomie îi mustra părinteşte pe cei care neglijau slujbele religioase şi pravila de chilie, punându-i să facă mai multe închinăciuni la trapeză. Dar aceste sancţiuni erau aplicate cu multă dragoste şi milă părintească, fapt pentru care şi fraţii aveau faţă de el o dragoste şi frică fiiască. El s-a înfrânat în aşa mod încât de la începutul şi până la sfârşitul vieţii sale monahale, n-a ţinut în chilia sa nici apă, nici mâncare; ba mai mult decât atât, şi la trapeză mânca foarte puţin. Modul de viaţă aş evlaviosului stareţ Pahomie a servit fraţilor ca o învăţătură ziditoare pentru sufletele lor. Ei îl respectau pentru că era un om virtuos, modest şi mare postitor. Părintele Pahomie tot timpul îi întărea pe păstoriţii săi cu sfaturi din Sfânta Scriptură. În vremea stăreţiei lui a crescut numărul vieţuitorilor în mănăstire. Mulţi credincioşi dorind să-şi mântuiască sufletele veneau din diferite părţi ale ţării ca să se stabilească cu traiul în această mănăstire. Pe atunci, în obştea mănăstirii Sarov se aflau mulţi călugări destoinici, care au fost solicitaţi de către superiori ca-stareţi în alte mănăstiri. Pădurea deasă a Sarovului a devenit seră de călugări deosebiţi, care serveau drept exemplu pentru alte mănăstiri. De aici au plecat mulţi stareţi vrednici şi pricepuţi la mănăstirea Schimbarea la Faţă din Valaam, la mănăstirea Dorotei şi la alte mănăstiri.

Stareţul Nazarie, unul dintre cei mai mari luminători ai Sarovului, a fost chemat de către Mitropolitul Sankt-Petersburgului, Gavriil, pentru reîntregirea vechiului Valaam, care ajunsese pe atunci în criză de vieţuire. Stareţul şi episcopul locului, Teorii, s-au străduit să-1 reţină în Sarov pe renumitul pustnic şi l-au prezentat Prea Sfinţitului Mitropolit ca fiind un om nepriceput şi lipsit de experienţă în viaţa duhovnicească. Însă Mitropolitul Gavriil a înţeles taina smereniei lui Nazarie şi i-a răspuns stareţului Pahomie: „Eu am aici mulţi deştepţi, trimiteţi-mi prostul vostru". Astfel au fost nevoiţi să-l slobozească pe smeritul ascet pe care, prin glasul arhipăstorului, Dumnezeu 1-a ales ca unealtă pentru refacerea mănăstirii Valaam. După ce a consolidat această mănăstire, părintele Nazarie a dorit să se retragă din nou la Sarov, unde a şi murit. Alţi călugări de la Sarov au fost chemaţi pentru funcţia de stareţi la

alte mănăstiri, dar au refuzat cu smerenie acest rang înalt, nedorind să renunţe la viaţa simplă a călugărului pustnic. Unii dintre aceştia au refuzat cu lacrimi în ochi demnitatea care le fusese oferită, arătându-se a fi nevrednici să conducă chiar cea mai mică obşte. A fost un caz când unul dintre călugării Sarovului a refuzat rangul de episcop din smerenie. Pentru numirea în funcţia de egumen misionar în America de Nord, renumitul stareţ al mănăstirii Chirii Novozersk, fost călugăr al mănăstirii Sarov, i-a indicat Prea Sfinţitului Gavriil pentru această funcţie un călugăr din mănăstirea Sarov, pe stareţul Ioachim. Dar acesta, iubind mănăstirea sa şi smerenia, mulţumit de starea călugărului simplu, câţiva ani s-a comportat ca un nebun ca să scape de înalta onoare. Astfel de călugări înduhovniciţi erau la Sarov în vremea stareţului Pahomie. Pentru viaţa sa severă şi evlavioasă, stareţul Pahomie era respectat şi iubit nu numai de fraţii obştii, dar şi de către oamenii de diferite categorii sociale din afara mănăstirii.

Mănăstirea s-a proslăvit în timpul păstoririi sale prin orânduiala şi respectarea strictă a regulamentului monahal, obţinând respect şi sprijin material de la poporul credincios. De la această obşte multe mănăstiri au împrumutat statutul monahal şi regulamentul cu tot cinul cântărilor şi slujbelor bisericeşti, fapt pentru care mănăstirea Sarov, de la începutul existenţei sale, a fost considerată prima „mănăstire disciplinară" dintre mănăstirile de obşte din Rusia. Gavriil, Mitropolitul Novgorodului, fiind încredinţat de viaţa duhovnicească experimentată şi strictă a călugărilor de la Sarov, i-a scris o scrisoare binevoitoare stareţului Pahomie, rugându-1 să aleagă dintre călugării săi un stareţ pentru mănăstirea Iujsk. Iată ce scria el:

10 august 1786

Cinstite părinte stareţ Pahomie,

Am primit scrisoarea cuvioşiei voastre şi vă mulţumesc pentru râvnă şi rugăciune. îmi pare rău că nu sunteţi de acord să-mi trimiteţi un stareţ pentru mănăstirea Iujsk. Cred că nu aţi uitat cuvintele Domnului:

„De te vei întoarce, Eu te voi aduce la starea cea dintâi şi vei sta înaintea feţei Mele; dacă tu vei deosebi lucrul de preţ de cel fără de preţ, vei fi ca gura Mea; şi nu te vei întoarce la ei, ci ei se vor întoarce la tine" (Ieremia 15, 19).

Eu vă povăţuiesc şi vă îndemn să alegeţi un bărbat cucernic şi înduhovnicit care să slujească pentru mântuirea sufletelor aproapelui şi pentru a-i împiedica pe schismatici în neorânduielile lor.

Vă trimit binecuvântarea mea şi vă rog să mă pomeniţi în rugăciunile cuvioşiei voastre.

Rămân în toate al dvs. binevoitor,
Gavriil, Mitropolit al Novgorodului

Stareţul Pahomie a devenit renumit datorită evlaviei sale, grijii sârguitoare pentru bunăstarea mănăstirii, pentru mântuirea sufletelor păstorite, pentru osteneala faptelor călugăreşti şi pentru respectarea strictă a regulamentului vieţii călugăreşti. Vestea despre viaţa lui înduhovnicită s-a răspândit departe de hotarele mănăstirii cârmuite, adunând mulţime de oameni credincioşi care veneau la el să-i ceară sfaturi folositoare şi binecuvântare. Astfel, încetul cu încetul, locul acela izolat de lume şi ascuns în inima unei păduri, dar luminat de viaţa tainică a călugărilor şi de profunzimea rugăciunilor lor şi de frumuseţea bisericilor construite acolo, s-a proslăvit şi mai mult. Prin dragostea sa dezinteresată, cuviosul Pahomie a atras pe mulţi binefăcători ai mănăstirii. Datorită ajutorului oferit de mulţi binefăcători, mănăstirea a prosperat şi s-a împodobit din ce în ce mai mult. Unii dintre cei călugăriţi de către părintele Pahomie, râvnind la o stare de sfinţenie, se retrăgeau în locuri izolate, îndepărtate, nepopulare, acoperite de codrii de răşinoase şi de păduri dese, pentru a trăi în deplină zăvorâre, în singurătate. Acolo, în chiliile lor pustniceşti, evlavioşii pustnici, ascunşi de lume, au muncit pentru faptele mântuirii sufletelor lor. Printre aceştia au fost şi egumenul Nazarie, ieroschimonahul Dorotei, schimonahul Marcu, ieromonahul Serafim şi alţii. Cunoscutul pustnic ieromonah Serafim a trăit de unul singur într-o colibă pustie, în deplină zăvorâre, vreme de mulţi ani. El s-a aflat întotdeauna aproape de ceilalţi călugări pustnici, căutători ai mântuirii,

care s-au retras în zăvorârea pustiei cu binecuvântarea stareţului Pahomie. Iubitorul de sihăstrie cuviosul Pahomie discuta cu pustnicii despre modul lor de viaţă şi trăire pentru a se putea învrednici de harul Sfântului Duh. El le spunea că:

„Pustnicul trebuie să-şi supună mintea şi voinţa sa voii lui Dumnezeu şi să se păzească de lăcomie şi trândăvie, fiindcă aceste patimi dau naştere deprimării, somnului inutil, gândurilor necurate şi altor patimi trupeşti.

Călugărul trebuie să se păzească şi de istovirea necuvântătoare din timpul postului şi de consumul de hrană rece şi uscată, mai ales cei care au o conformaţie slabă, căci cei care au un corp sănătos şi rezistent pot să ţină temporar şi post mai aspru. Dar, în general, fiecăruia îi este indicat de către Sfinţii Părinţi să fie cumpătat în consumarea hranei astfel încât trupul şi sufletul să nu se istovească. Harul Duhului Sfânt întotdeauna ne înconjoară, dar faptele noastre rele ne împrejmuiesc ca o îngrăditură rezistentă din piatră, ce împiedică sălăşluirea Duhului Sfânt în noi, pentru că patimile îl îndepărtează. Orice păcat poate să îndepărteze Duhul Sfânt de la noi, dar cele mai neplăcute păcate sunt necurăţia trupească şi mândria sufletească. Dacă dorim să primim har de la Sfântul Duh trebuie să fim curaţi sufleteşte şi trupeşte, ferindu-ne de necurăţie şi întinare, pentru că trupul şi inima trebuie să fie templul Duhului Sfânt. Să ne ferim şi de mândria sufletească, să nu ne încredem în faptele noastre bune, să nu ne lăudăm cu ele. Căci răsplătit va fi cel tăcut şi răbdător în încercările sale. Acela va fi binecuvântat de Dumnezeu pentru smerenie, pentru rugăciunea neîntreruptă şi pentru gândurile de trezvie îndreptate către Dumnezeu. In toate zilele să ne amintim de moartea noastră, de judecata Domnului Hristos, de împărăţia cerurilor şi de chinurile veşnice.

Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu. Fericiţi cei săraci, că a acelora este împărăţia cerurilor. Şi ceea ce vi s-a poruncit să faceţi să spuneţi, fiindcă robi nevrednici suntem. Dacă veţi slăbi în rugăciune şi trezvie, atunci să vă îndeletniciţi cu cititul cuvântului dumnezeiesc şi a cărţilor sfinte, deoarece lectura adună mintea împrăştiată şi stârpeşte gândurile deşarte, prin citire sporeşte rugăciunea şi credinţa. Măcar de-ai fi un om cinstit, bun, drept şi milostiv, măcar de-ai

îndeplini toate poruncile Domnului, dar cu toate acestea consideră-te a fi rob şi nevrednic, un instrument al lui Dumnezeu, prin care El lucrează. Există şi alt fel de smerenie şi anume aceea de a suporta cu răbdare şi supunere mâhnirile, supărările, batjocurile, mustrările, nenorocirile, bolile, socotindu-le a fi pedepse pentru păcatele tale, călugăre, şi nu spune niciodată: «Of, cât de nefericit sunt!». Să înţelegi că acestea încă sunt puţine pentru păcatele tale şi roagă-te lui Dumnezeu nu numai să te izbăvească de toate nenorocirile, dar să-ţi dea şi putere să le suporţi."

Prea Sfinţitul Episcop Teofil l-a considerat pe stareţul Pahomie părinte şi prieten. Fiind înştiinţat Episcopul Teofil printr-o scrisoare despre sfârşitul apropiat al cuviosului părinte, i-a scris acestuia o scrisoare în anul 1794, pe data de 24 august, în care îşi exprima dorinţa ca sfârşitul părintelui Pahomie să fie spre folosul duhovnicesc al fraţilor obştii, rugându-l să mijlocească înaintea lui Dumnezeu în viaţa veşnică pentru ei, dacă deja îi este rânduit să părăsească această viaţă vremelnică. Scrisoarea avea următorul conţinut:

Preacuvioase părinte stareţ Pahomie,

Dragă frate,

Am primit scrisoarea ce mi-ai trimis-o, dar m-am întristat când am citit-o, pentru că mă anunţaţi despre grabnica plecare din această viaţă la cele veşnice şi zic din tot sufletul: „ O, părinte Pahomie, de ce ne laşi orfani, de ce laşi mănăstirea fără îndrumător?". îmi pare sincer rău şi mă rog lui Dumnezeu ca să-i miluiască pe vieţuitorii obştii prin întoarcerea dumitale. Dacă nu, facă-se voia Atotţiitorului, Care îi bucură în sălaşurile Lui pe cei chemaţi la El, binecuvântaţi cu mila Domnului. Mă rog să-mi trăiesc şi eu viaţa în fapte bune, ca să-mi împlinesc cu demnitate viaţa binecuvântată şi rânduită de Dumnezeu. Iartă-mi toate greşelile mele, ce le-am săvârşit înaintea dumitale cu lucrul, cu cuvântul şi cu gândul. Şi eu reciproc vă iert şi vă dezleg şi vă doresc sănătate spre mângâierea sfintei mănăstiri şi spre bucuria mea sau, după voia Domnului, odihnă fericită ".

Părintele stareţ Pahomie, simţind că-1 părăsesc puterile, când se afla pe patul de moarte, a ales cu consimţământul obştii stareţ în locul său pe

evlaviosul părinte Isaia, care era înzestrat cu toate virtuţile călugăreşti. El era blând, smerit, iubitor de Dumnezeu şi de aproapele, ascultător şi răbdător. Aceste calităţi şi altele l-au rânduit înaintea fraţilor, fiind ales cârmuitor al mănăstirii Sarov.

Părintele Pahomie a murit la vârsta de 70 de ani în anul 1794.

În timpul păstoririi sale, în mănăstirea Sarov s-au făcut multe lucrări. în anul 1780, în peşterile subterane a fost renovată şi sfinţită pe data de 15 august de către Prea Sfinţitul Episcop Ieronim al Vladimirului biserica cu hramul Preacuvioşilor Părinţi Antonie şi Teodosie şi a tuturor făcătorilor de minuni de la Lavra Peşterilor din Kiev. De la prima sfinţire, această biserică s-a deteriorat din cauza umezelii şi multă vreme acolo nu s-au săvârşit slujbe religioase. în prezent, iconostasul acestei biserici este făcut din fier spre a evita altă deteriorare ce ar putea fi provocată de umezeală. Pentru aceasta, dinspre partea altarului a fost scos la suprafaţa pământului un burlan făcut din cărămidă, deasupra căruia s-a făcut o cupolă cu turlă şi cruce.

În anul 1784 a fost construită o bolniţă pentru liniştea fraţilor neputincioşi şi foarte bătrâni, iar pe lângă aceasta a fost ridicată o biserică cu două nivele. La nivelul de sus se afla altarul cu hramul Schimbarea la Faţă a Mântuitorului şi la nivelul de jos - altarul cu hramul preacuvioşilor părinţi Zosima şi Savatie, făcătorii de minuni de la Solovăţ. Ambele altare au fost sfinţite în anul 1786. Primul pe data de 16 august şi al doilea pe 17 august.

În anul 1789 a fost demontată de deasupra sfintelor porţi fosta biserică cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae, şi un perete din piatră cu două turnuri. Pe acel loc a fost pusă temelia noii clopotniţe şi pe ambele părţi ale acesteia au fost ridicate două corpuri de chilii pentru călugări, a căror construcţie a fost încheiată în timpul părintelui stareţ Pahomie, iar construcţia clopotniţei a fost isprăvită în timpul stăreţiei părintelui Isaia. Clopotniţa are înălţimea de 38 de stânjeni (2,134 m). Clădirea este impunătoare cu o arhitectură frumoasă. Ea are vederea unei clădiri cu patru nivele de mărimea unei coloane dreptunghiulare. La primul nivel sunt sfintele uşi, arcada a fost înfrumuseţată cu pictură ce redă pildele din Sfânta Evanghelie. La al doilea nivel deasupra sfintelor uşi se află biserica cu hramul Sfanţul Ierarh Nicolae, foarte luminoasă şi fastuoasă. Sub biserică, deasupra arcadei sfintelor uşi a fost

construită biblioteca mănăstirii. Cea mai preţioasă carte dintre toate este Opera Părinţilor Bisericeşti. La nivelele trei şi patru atârnă multe clopote: primul clopot are greutatea de 1200 puduri (1 pud =16,381 kg), al doilea clopot - 555 puduri, al treilea clopot - 355 puduri, al patrulea clopot - 213 puduri, al cincilea clopot - 137 puduri, şi alte clopote mai mici.

În vârful clopotniţei a fost instalat un ceas, ce bătea la fiecare sfert de oră şi la fiecare oră fixă.

În timpul stareţului Pahomie, în anul 1785, pe data de 21 mai, la Sarov a murit evlaviosul vistiernic al mănăstirii, ieroschimonahul Iosif, „un stâlp" temeinic pentru obştea Sarov. El a fost veşmântarul[4] mănăstirii timp de 20 de ani, apoi a făcut ascultare ca vistiernic al mănăstirii în decurs de 28 de ani. Fraţii obştii au dorit să-1 aleagă stareţ în locul bătrânului Efrem, dar, deşi el a fost cel care timp de trei ani de zile 1-a ajutat pe stareţul Efrem în administrarea mănăstirii, fiind un bărbat cu o viaţă curată, râvnitor şi înduhovnicit, s-a îmbolnăvit de o boală grea, ce i-a provocat multă suferinţă şi durere, din cauza căreia a şi murit.

Un alt călugăr evlavios, care strălucea prin virtuţile dobândite pe parcursul vieţii sale, ieromonahul Matei, a fost un colaborator destoinic al stareţului Pahomie, pe care îl ajuta la administrarea mănăstirii cu multă râvnă şi dragoste pentru Dumnezeu. Viaţa lui era, în sensul adevărat al cuvântului, ascetică şi cu precădere se evidenţia de ceilalţi prin postul aspru pe care-1 ţinea. El a murit în anul 1795.

Părintele Pahomie, încă înainte de a fi numit stareţ al mănăstirii Sarov, se bucura de un respect deosebit atât din partea fraţilor obştii, cât şi din partea unor înalţi prelaţi ai Bisericii, Cuviosul Pahomie coresponda cu anumiţi preasfinţi părinţi, care-1 respectau şi nu-1 lipseau de atenţia lor.

Iată câteva din scrisorile părintelui Pahomie, ce adeveresc acest fapt.

[4] *Sacristiarul.*

6 iulie 1775

Precuvioase părinte Pahomie!

Iubite frate întru Domnul Hristos, am primit scrisoarea dumitale. Mă bucur şi îi mulţumesc Celui Care vă păzeşte căile vieţii.

Te îndemn ca un păstor, pe dumneata şi pe toţi fraţii obştii, să-l ajuţi pe bunul stareţ, părintele Efrem, în îndeplinirea tuturor intenţiilor bune.

Slăvită este în această viaţă sfânta noastră mănăstire, ce este de ajutor săracilor, dar şi mai slăvită va fi în viaţa veşnică. Te fericesc pentru aceasta şi ÎI rog pe Dumnezeu să te răsplătească pentru faptele cuvioşiei tale.

Cu aceasta închei şi îţi doresc să fii precum ai fost.

Ieronim, Episcop al Vladimirului

***

10 septembrie 1776

Preacuvioase părinte stareţ,

cu dragoste frăţească întru mântuire,

Scrisoarea cuvioşiei tale ne-a bucurat mult. Să dea Domnul ca şi în continuare să aud despre bunăstarea mănăstirii voastre. Drepţilor părinţi Efrem şi losif transmite-le binecuvântarea mea, a păcătosului.

Precum după o iarnă cumplită este plăcută apariţia primei berze, care prevesteşte sosirea primăverii, tot aşa ne bucurăm de vestea bună despre însănătoşirea celor doi părinţi evlavioşi. Dorim să auzim despre terminarea lucrărilor de construcţie a locaşului Domnului, fiindcă astfel sperăm să vă vedem pe toţi nu prin hârtie şi condei, ci faţă către faţă.

Ne rugăm Domnului să îndeplinească dorinţa noastră comună.

Către toată obştea frăţească a noastră şi a cuvioşiei tale, cu dragoste şi bunăvoinţă sinceră rămân

Ieronim, Episcop de Vladimir

***

30 ianuarie 1776

Preacuvioase părinte Pahomie,

dragă frate întru Hristos,

Scrisoarea dumitale am primit-o. Ne bucurăm şi noi împreună cu cuvioşia ta că evlaviosul stareţ Efrem trăieşte. El vorbeşte adevărat că a trăi sau a muri depinde de puterea Domnului, dar şi rugăciunea are multă putere.

Să ne rugăm aşadar şi pentru viaţa părintelui Efrem.

Vă doresc tuturor o viaţă îndelungată în zile.

Vom fi către cuvioşia ta precum am fost, cu bunăvoinţă sinceră.

Ieronim, Episcop de Vladimir

***

25 septembrie 1777

Preacuvioase părinte stareţ,

cu dragoste frăţească întru mântuire!

Scrisoarea dumitale trimisă prin părintele egumen Anastasie am primit-o. Acest fiu binecuvântat de mama care l-a născut şi de cuvioşia ta, care l-ai educat zidindu-i în suflet dragostea pentru Dumnezeu şi aproapele, se pare că va fi spre întărirea Sfintei Biserici şi nu va şovăi să acorde sprijinul său mănăstirii, iar pentru cei ce vieţuiesc în ea poate fi pildă demnă de urmat.

Dar oare la mănăstirea Sarov poate cineva să fie rău?

Doresc ca Bunul Dumnezeu să-l binecuvânteze pe Atanasie, pe mama lui şi pe cuvioşia ta, dimpreună cu întreaga obşte, şi să vă înfrumuseţeze viaţa tuturor cu dragostea pentru Dumnezeu şi aproapele.

Cu această dorinţă rămân,

Ieronim, Episcop de Vladimir

***

20 septembrie 1778

Preacuvioase părinte stareţ,

cu dragoste frăţească întru mântuire!

Astăzi, 12 septembrie, pentru a rezolva multele treburi în legătură cu strămutarea mea, am sosit la Vladimir. Deşi nu sunt sănătos trupeşte, sunt bucuros sufleteşte pentru că mi-am îndeplinit dorinţa de a vă vizita.

Motivul acestei bucurii este vădita mea mulţumire pentru buna orânduială a sfintei voastre mănăstiri, pentru ordinea pilduitoare şi rar întâlnită într-o comunitate destul de mare.

O dovadă clară în acest sens este frumoasa mănăstire, ce constituie un munte de aur, care încântă sufletele şi desfată simţurile cu frumuseţea ei.

Aproape din nimic aţi ridicat sfânta biserică. Ca să descriu tot ce m-a bucurat, mi-ar trebui mult timp şi sănătatea mea şubredă nu-mi permite. De aceea, în tăcere îl rog pe Dumnezeu pentru dragostea cuvios iei tale oferită mie. Să te iubească El în veci şi să te răsplătească întru totul cu nesfârşite bunătăţi. Dumnezeiasca Lui pronie să cârmuiască întotdeauna corabia cuvioşiei tale şi să o ducă spre ţărmuri liniştite ale împărăţiei Lui cereşti. întru această rugăciune voi stărui, şi cu deosebită bunăvoinţă faţă de cuvioşia ta şi iubiţii fraţi ai obştii voi fi.

Ieronim, Episcop de Vladimir

***

Preacuvioase părinte stareţ,

cu dragoste frăţească întru mântuire!

În timpul şederii mele în îndrăgita dumitale mănăstire, în inima mea s-au împrospătat multe trăiri. Am primit şi un sicriu, construit prin munca cuvioşiei voastre. Această dovadă a dragostei cuvioşiei tale faţă de mine am primit-o cu multă receptivitate şi recunoştinţă! Cuvioşiei tale, meşterului Pitirim şi tuturor fraţilor care au ajutat la lucrarea acestui sicriu, vă mulţumesc pentru preţiosul dar şi mă rog Bunului Dumnezeu să vă răsplătească pe toţi în veci în ceruri.

Pentru dumneata şi îndrăgiţii fraţi, cu multă bunăvoinţă rămân,

Ieronim, Episcop al Vladimirului

***

Preacuvioase părinte stareţ,

cu dragoste frăţească întru mântuire!

Scrisoarea dumitale am primit-o şi este prielnic şi folositor să ne amintim de moarte, de aceea şi sicriul trebuie neapărat pregătit.

Dragul frate Pitirim mi-a promis că-mi va trimite alt sicriu', dar până acum nu şi-a îndeplinit promisiunea. Aminteşte-i că, dacă nu isprăveşte cu această sarcină în curând, îl voi chema la mine cu acel coşciug pe preacuvioşia sa şi atunci munca aceea îl va costa...

Vă rog să-mi spuneţi imediat ce răspuns are economul meu referitor la acest lucru.

Rămân pentru cuvioşia ta, dragă frate, binevoitorul

Ieronim, Episcop de Vladimir

****

4 februarie 1783

Preacuvioase părinte stareţ,

iubiţi fraţi întru Hristos Domnul,

Regret sincer că am deranjat cu scrisoarea mea. Sfatul meu îţi va servi şi pe viitor, drept cinstite părinte stareţ, ca să nu slobozeşti din mâini cârma şi marinarii de pe corabia mântuirii, ce este ameninţată de valurile periculoase ale vieţii. Să ai grijă ca fiecare dintre fraţii obştii să se ţină strâns de funie, întrucât corabia, cu ajutorul Celui de Sus, se poate ancora pe un chei nepătruns de mintea omenească şi să câştigaţi o comoară veşnică în ceruri, căci pentru aceasta mă rog şi eu Bunului Dumnezeu.

Cu dragoste frăţească,

Ieronim, Episcop al Vladimirului

***

21 octombrie 1784

Mănăstirii Sarov,
preacuviosului părinte stareţ şi
iubiţilor fraţi întru Hristos Domnul,
pace şi binecuvântare!

În timpul vizitei mele prin eparhia pe care o păstoresc, ajungând şi la mănăstirea Sarov, am rămas profund impresionat de ceea ce am văzut, de străduinţa cuvioşiilor voastre, de felul în care se săvârşesc sfintele slujbe, de faptul că se respectă cu stricteţe regulamentul monahal întocmit de întâistătătorul Ioan şi aprobat de Prea Sfinţitul Ştefan, Mitropolitul Reazanului. Ca să se respecte şi să se îndeplinească întotdeauna aceste reguli şi rânduieli, se cere de la cuvioşiile voastre, iubiţi fraţi, să faceţi ascultare sinceră faţă de stareţ şi faţă de fraţii ce-au sporit în viaţa duhovnicească prin comportamentul lor exemplar. Ca un păstor, vă rog ca jertfa cuvioşilor voastre înaintea lui Dumnezeu să fie întotdeauna duhul smerit, inima curată şi răbdarea nefăţarnică. Să îndepliniţi stăruitor poruncile Domnului Hristos, mai cu seamă prin purtarea crucii călugăriei. Străduiţi-vă să atrageţi binecuvântarea lui Dumnezeu asupra sufletelor voastre şi asupra mănăstirii.

Fiţi, precum spune Sfântul Apostol Pavel, temeinici, statornici, întotdeauna râvnitori în săvârşirea faptelor bune, căci munca cuvioşiilor voastre nu va fi stearpă înaintea lui Dumnezeu, căci pe astfel de lucrători Dumnezeu îi binecuvântează. In vasele sărăcăcioase îşi sălăşluieşte Dumnezeu comoara Lui. Şi veţi primi de la Dumnezeu putere multă, căci noi singuri suntem destul de nevrednici să gândim că avem putere de la sine. Să nu uităm că bunăstarea noastră este de la Dumnezeu. Acestea vă scriu, încredinţându-mă în rugăciunile şi slujirea cuvioşiilor voastre, după cum spune Sfântul Apostol Pavel, că va fi întru desăvârşire slujirea şi împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului Hristos. In comuniunea credinţei vom dobândi cunoaşterea Fiului lui Dumnezeu. Să fie harul Domnului Dumnezeu cu noi cu toţi. Amin.

Al vostru stăruitor şi smerit călugăr doritor de mântuire,
Victor, Episcop de Vladimir şi Murom

În timpul stăreţiei părinţilor Efrem şi Pahomie, s-au aflat în obştea mănăstirii Sarov mulţi vieţuitori evlavioşi precum:

Cuviosul ieromonah Pitirim,

ctitorul „Soborului Uspenski" din Mănăstirea Sarov

Pitirim, în lume Petru Ivanov Drujinin, născut într-o familie de negustori din Kursk, care s-a evidenţiat prin firea sa modestă, înţelepciune şi ascultare stăruitoare, bunăvoinţă faţă de stareţ şi faţă de fraţii obştii, prin respectarea strictă a voturilor monahale şi prin râvnă pentru mântuire. Cuviosul Pitirim a dobândit respectul şi recunoştinţa celor din jur prin viaţa sa ascetică şi prin grija permanentă pentru buna orânduială a mănăstirii. Prin strădania sa a fost începută şi sfârşită construcţia bisericii Adormirea Născătoarei de Dumnezeu. El a ştiut cum să-i convingă pe credincioşii care veneau la mănăstirea Sarov să contribuie prin jertfa lor la ridicarea acestei biserici. De aceea, părintele Pitirim a fost numit de către obştea mănăstirii ctitor al acestei biserici. Stareţilor mănăstirii Sarov le este cunoscut faptul că lui i s-a arătat un semn minunat, ceea ce constituie o dovadă că el a fost binecuvântat de Dumnezeu.

Odată, ieşind din chilia sa ca să meargă la utrenie, pe neaşteptate, a văzut pe cer o lumină ce izvora din nori şi o mână întinsă, care-1 binecuvânta. înainte de moarte, el a scris un testament cu următorul conţinut:

„Preacuvioase părinte stareţ,
al meu preamilostiv stăpân,
iubiţi fraţi întru Hristos,

În numele Domnului, stăruitor vă rog să nu abandonaţi umila mea cerere. Când Domnul Dumnezeu va binevoi să-mi sfârşesc viaţa, după ieşirea sufletului din păcătosul şi pieritorul meu trup, vă rog să mă îngropaţi simplu, după rânduiala bisericii, într-un mod cuviincios şi să nu mă uitaţi în rugăciunile voastre sfinte şi bineplăcute lui Dumnezeu. Să mă pomeniţi şi să-mi îngropaţi păcătosul meu trup în partea de apus a Bisericii Adormirea Maicii Domnului, pe partea stângă a fostului altar, alături de ieromonahul Ioachim, lângă mâna lui dreaptă, cu umilinţă vă rog dragi părinţi şi fraţi. In ceea ce priveşte chilia mea, tot ce se găseşte în ea, deşi nu am nimic al meu şi nu am avut niciodată, iar când am primit ceva pentru vreo muncă oarecare sau ceva străin mi-a fost dat pentru păstrare, nimic din toate acestea nu am folosit în interes propriu, ci am oferit spre folosul obştii. De aceea, vă rog stăruitor pe toţi părinţii şi fraţii obştii, iertaţi-mă şi mă dezlegaţi de toate pe mine,

păcătosul. Iar hainele pentru înmormântare sunt pregătite de mult şi le găsiţi aşezate sub laviţă în lada din cămara rece.

În anul 1763, pe data de 6 martie, din voia Domnului şi bunăvoinţa Mitropolitului Dimitrie al Novgorodului şi Velicoluţkului, membru al Sfântului Sinod, am fost tuns rasofor la Moscova într-o biserică în formă de cruce de lângă hanul Reazansk. în acelaşi an, pe data de 20 martie, am fost călugărit în mănăstirea Sarov de către egumenul părinte Varlaam, iar părintele stareţ Efrem mi-a fost naş de călugărie, duhovnic şi îndrumător.

M-am născut într-o familie de negustori din oraşul Kursk în anul 1727, pe data de 20 iunie. în anul 1759, pe data de 8 decembrie, la vârsta de 32 de ani, am părăsit oraşul natal pentru a începe o viaţă călugărească. Mulţumesc lui Dumnezeu că într-un mod constrâns am fost hirotonit ieromonah în oraşul Vladimir, în biserica Naşterea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, de către Prea Sfinţitul Pavel, Episcop de Vladimir şi Murom în anul 1764, pe data de 19 septembrie.

Până în prezent nu am fost în alte mănăstiri, decât în cea rânduită mie, mănăstirea Sarov. Cu ajutorul lui Dumnezeu, eu, păcătosul, am răbdat toate necazurile, nenorocirile şi uneltirile vrăjmaşului şi după puterile mele mi-am trudit, întărit fiind de către Bunul Dumnezeu. Aşa mi-am petrecut zilele în lenevie şi nepăsare, eu, afurisitul. De aceea, vă implor şi vă rog, părinţi şi fraţi, ca să vă rugaţi pentru mine, păcătosul, şi să nu mă uitaţi în sfintele voastre rugăciuni. Iar pe cine am supărat sau am ispitit ca om, smerit vă cer iertare şi vă rog să nu ţineţi minte necazurile, supărările, jignirile pe care vi le-am pricinuit. Toate vinovăţiile şi necazurile mele să le treceţi cu vederea. Iar pe părintele stareţ şi pe părintele vistiernic îi rog să ia aminte la rugămintea mea ca, după moarte, să i se dea chilia mea iubitului întru Hristos frate, fiului meu duhovnicesc, ieromonahului Ioachim. Să nu vă gândiţi că cer aceasta din cauza vreunei patimi, ci pentru că această chilie am primit-o de la tatăl lui şi doresc să i-o las fiului acestuia.

Cărţile ce le-am avut de la părintele Efrem să nu i le luaţi, pentru că acest călugăr Ioachim nu-şi va însuşi nimic, nici nu va pierde, nici nu va da nimănui nimic din ce este al mănăstirii fără binecuvântarea stareţului. Stăruitor vă rog să nu nesocotiţi rugămintea mea. Doresc să-i las chilia mea

fratelui Ioachim din dragoste şi ataşament faţă de el, pentru bunăstarea şi curăţia lui sufletească.

Sicriul mi s-a făcut, încă, pe când eram în viaţă, şi anume, pe 15 mai 1784.

Vă rog să mă înmormântaţi după rânduiala bisericească, iar la sfârşit să-mi citiţi rugăciunile ce vor fi aşezate de Bunul Dumnezeu în mintea stareţului.

Dacă în viaţa mea am supărat pe cineva, sau am necăjit, sau rău cu rău am răsplătit, şi ce nu se cuvine am gândit şi săvârşit, de la toţi îmi cer iertare pentru toate câte le-am făcut şi-L rog pe însuşi Dumnezeu să fiu iertat şi dezlegat de toţi pentru toate şi, la rândul meu, eu, păcătosul, pe toţi vă iert şi vă dezleg de toate păcatele voastre în vecii vecilor.

Eu, păcătosul, iubeam să citesc rugăciunea mare atunci când săvârşeam pravila de rugăciune înainte de slujire.

Scrisorile scrise de mine sau primite nu din patimă şi cele rămase din lume sau mănăstire, să nu le citiţi, ci să le ardeţi". Amin.

21 aprilie 1784

Acest cuvios părinte a murit în anul 1789 la vârsta de 75 de ani, pe când era stareţ părintele Pahomie.

Ioachim s-a născut într-o familie de negustori din Kursk. El şi-a început viaţa monahală la o vârstă tânără, dorind să-I slujească lui Dumnezeu cu dragoste în liniştea sihăstriei Sarov. încă de la începutul vieţii sale în mănăstire, el s-a arătat a fi un călugăr cu o tărie de neclintit. întotdeauna îi întrecea pe ceilalţi fraţi în ascultare. Multă vreme a fost răspunzător de bunul mers al slujbelor bisericeşti şi bibliotecar al mănăstirii. Ca un om înzestrat cu anumite calităţi deosebite şi esenţiale pentru un călugăr, a servit întotdeauna drept exemplu pentru ceilalţi fraţi. El era din fire blând şi foarte tăcut.

Cu o înţelepciune inspirată şi cultivată din cărţile sfinte şi din scrierile Sfinţilor Părinţi, era ca o alinare sufletească pentru fraţii obştii, mai ales pentru cei începători, care aveau nevoie de cuvinte de întărire şi îndrumare, de un suport moral, de un învăţător iscusit.

în decursul vieţii sale a fost cu luare aminte şi a avut darul smereniei. Pe când era ierodiacon şi rostea în timpul slujbelor ecteniile, iar Ia strană se cânta: „Doamne, miluieşte", adesea era văzut cu lacrimi în ochi. Odată, când

conducerea clericală a dorit să-1 trimită ca episcop misionar în America de Nord, el s-a prefăcut că este nebun, socotind a fi nevrednic pentru această chemare, şi astfel a fost lăsat în pace.

în anul 1802, la vârsta de 70 de ani, s-a despărţit de obştea Sarovului, plecând la cele veşnice.

Cuviosul ieromonah Isaia

Succesorul evlaviosului stareţ Pahomie a fost ieromonahul Isaia. El s-a născut în oraşul Suzdal, într-o familie de negustori din neamul Zubkovilor. La vârsta de 22 de ani a părăsit lumea şi a intrat în mănăstirea Lavrei din Kiev, unde a făcut ascultare timp de 7 ani.

În anul 1770, când a venit în oraşul său natal Suzdal ca să rezolve nişte probleme personale, atunci a aflat despre existenţa mănăstirii Sarov, ce era localizată într-un loc retras şi era renumită, fiindcă acolo se aflau mulţi care duceau o viaţă evlavioasă. Aflând că nu departe de mănăstire, în pădurea Sarovului, trăiesc în singurătate, în mici bordeie, câţiva pustnici, Isaia s-a aprins sufleteşte de dorinţa de a intra în acea mănăstire. Astfel, el a plecat spre Sarov şi a intrat cu ascultare în această obşte. Iar pe data de 27 aprilie 1772, a fost tuns călugăr în această mănăstire. In acelaşi an, a fost hirotonit

ierodiacon, iar în anul 1777, pe data de 6 iulie - ieromonah. Cu acordul obştii monahale, a fost numit în anul 1785 vistiernicul mănăstirii, iar stareţ a fost ales în anul 1794, trăind în mănăstirea Sarov doar 37 de ani. Isaia, toată viaţa sa, a râvnit către o viaţă monahală înaltă şi nu a ezitat să-şi îndemne şi turma sa cuvântătoare, ce i-a fost încredinţată, ca să stăruie neîncetat în săvârşirea faptelor mântuitoare.

El a respectat cu stricteţe voturile vieţii monahale şi a fost catalogat ca un păstor bun, înţelept şi grijuliu pentru turma sa.

Cuviosul Isaia se evidenţia prin frica sa faţă de Dumnezeu, prin smerenie, blândeţe, iubire de sărăcie, şi iubire faţă de aproapele în duhul Sfintei Evanghelii. Modul său de viaţă i-a adus faimă şi respect din partea fraţilor obştii şi a credincioşilor. Vestea despre acest virtuos călugăr de la Sarov s-a răspândit până în cele mai îndepărtate locuri ale ţării, aducând la el mulţime multă de călugări şi mireni, care îşi căutau cu ardoare drumul spre mântuirea sufletelor lor.

Slujind lui Dumnezeu zi şi noapte, postind şi rugându-se cu lacrimi, cu timpul, el a devenit un slujitor virtuos şi un sprijin duhovnicesc prin sfaturile şi îndrumările sale înţelepte pentru mulţi fraţi din obştea Sarov. El avea faţă de fraţii din mănăstire o dragoste părintească. Cuviosul stareţ Isaia le spunea adesea:

-„călugărul care-şi doreşte mântuirea sufletului său să stea în chilia sa;

-să aibă rugăciune neîncetată;

-să fie cumpătat la mâncare;

-să pună strajă gurii sale.

Nepăsător este cel care nu ia în calcul aceste sfaturi, fiindcă ele stau la temelia multor virtuţi creştineşti.

Chilia pentru călugăr, le spunea cuviosul Isaia de multe ori, este ca şi sicriul pentru mort. Mortul niciodată nu se mişcă în sicriul său, iar călugărul care stă în chilia sa niciodată nu păcătuieşte.

Călugărul care stă singur în chilia sa este ascuns de lume, iar atunci când merge în lume, nu aude, nu vede, nu vorbeşte, cu acela este întotdeauna Dumnezeu. De omul tăcut fug şi duhurile rele, pentru că cei care nu vorbesc

nu-şi divulgă tainele sufletului celui rău, iar cei care iubesc vorbăria multă nu vor fi ocoliţi de păcat.

O, frate, să nu te leneveşti pentru nimic. Nu amâna săvârşirea faptelor bune, trudeşte şi te roagă zi de zi, săptămână de săptămână, lună de lună, an de an.

Aşteptaţi întotdeauna şi fiţi pregătiţi să auziţi glasul trâmbiţei. Până când viaţa acestui veac nu se va sfârşi şi sufletul nu se va despărţi de trup, să ne grăbim fără de lene să dobândim prin fapte virtuţile, bucuria nesfârşită, liniştea necontenită şi, împreună cu îngerii şi cu toţi sfinţii, să-L slavoslovim neîncetat pe Dumnezeu. Cu adevărat acel om care prin munca sa va câştiga toate aceste binecuvântări va avea linişte în viaţa veşnică, ca şi plugarul, care se hrăneşte din ceea ce au rodit seminţele semănate.

În zadar ne pierdem vremea preţioasă ce ne-a fost dată pentru mântuire. Să nu ne îngrijim pentru satisfacerea plăcerilor trupeşti, căci, ce vom primi bun de la trup?

Când vom începe să ne îngrijim de mântuirea sufletului şi vom săvârşi virtuţile creştineşti, când va veni Fiul lui Dumnezeu şi ne va găsi nepregătiţi? Acum, cât mai avem timp, să nu ne lenevim în săvârşirea celor trebuitoare sufletului. Viaţa noastră este trecătoare şi se scurge repede, precum fumul în văzduh.

Viaţa omului este ca norul ce se ridică de la pământ spre cer. Deci, osteniţi-vă şi pocăiţi-vă".

Cuviosul stareţ Isaia s-a îngrijit şi de înzestrarea şi înfrumuseţarea interioară şi exterioară a mănăstirii. El a supravegheat ca sfintele slujbe să fie săvârşite cu evlavie, la fel ca în vremurile anterioare lui, şi să fie respectat cu stricteţe regulamentul vieţii de obşte.

Smeritul şi blândul Isaia a fost foarte mult respectat de către Arhiepiscopul Astrahanului Nichifor, care era renumit pentru viaţa evlavioasă şi deosebitul dar de a predica Cuvântul lui Dumnezeu. El iubea foarte mult mănăstirea Sarov datorită faptului că aici călugării se străduiau prin modul lor sever de viaţă să devină bineplăcuţi lui Dumnezeu. Părintele Nichifor îi scria adesea stareţului Isaia. Iată ce scria el în una din scrisorile sale adresate cuviosului Isaia:

28 septembrie 1798,

Moscova Preacuvioase părinte stareţ Isaia,

Scrisoarea cuvioşiei voastre îmi întăreşte convingerea că vă amintiţi de mine, şi această bucurie îmi umple inima.

În ceea ce priveşte rugămintea cuvioşiei voastre, răspunsul meu este următorul: Sfinţii Părinţi - Sfântul Vâsile cel Mare, Sfântul Efrem Sirul, Avva Dorotei, Sfântul Isaac Sirul, Sfântul Macarie Egipteanul, Sfântul Teodor Studitul, Preacuviosul Nil Postitorul şi alţii - au scris pentru călugări sfaturi şi îndrumări folositoare. Astăzi, cine doreşte să-i povăţuiască pe călugări, acela trebuie să citească mai întâi ce au scris Sfinţii Părinţi sau să tacă cu desăvârşire, pentru a se feri de păcatul de a propovădui lucruri lipsite de cunoaştere. Să adăugăm la scrierile Sfinţilor Părinţi şi Filocalia, ce poate fi citită şi înţeleasă de cei înţelepţi şi pricepuţi. Nu mă îndoiesc că scrierile părinţilor numiţi mai sus se găsesc în renumita dumitale mănăstire şi sunt citite, de aceea consider fără rost să vi le trimit. De fapt, este vrednică de lăudat râvna cuvioşiei voastre şi vă doresc din toată inima ca toţi fraţii din obşte să se folosească de scrierile Sfinţilor Părinţi ca să poată ajunge la desăvârşire. Cer de la Dumnezeu binecuvântare pentru toată obştea Sarov.

Arhiepiscopul Nichifor

Părintele Isaia a fost un om milostiv, care-i iubea şi ajuta mult pe cei săraci şi neajutoraţi. El a respectat vechiul obicei specific acestei mănăstiri, dându-le celor nevoiaşi şi sărmani hrană şi alte lucruri folositoare.

Încă din vremurile străvechi exista în mănăstire obiceiul ca în fiecare an, pe data de 1 octombrie, în ziua prăznuirii Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului, să se împartă celor săraci haine. Astfel, pentru această zi, erau pregătite scurte îmblănite, caftane, cizme şi mănuşi.

În ziua respectivă veneau mulţi săraci la mănăstire. La sfârşitul Sfintei Liturghii, ei erau adunaţi în curtea mănăstirii şi li se împărţeau haine fiecăruia după trebuinţă. Simţind că se apropie de sfârşitul vieţii sale pământeşti, părintele Isaia i-a cerut episcopului său să-1 elibereze din funcţia de stareţ. Rugămintea i-a fost acceptată şi în locul lui, cu acordul întregii obşti

monahale, a fost ales stareţ al mănăstirii părintele vistiernic, ieromonahul Nifon.

După un an de suferinţă din cauza unei boli trupeşti, cuviosul Isaia a murit în anul 1807, pe data de 4 decembrie, la vârsta de 67 de ani, lăsând în urma sa o amintire pilduitoare.

Cuviosul egumen Nifon

Cuviosul Nifon s-a născut într-o familie de mici burghezi din oraşul Temnicov. De la o vârstă tânără şi-a dorit să intre în mănăstirea Sarov ca frate, cerând cu insistenţă acest lucru, dar n-a fost primit pentru că regulamentul acestei mănăstiri interzicea includerea în obşte a adolescenţilor, fapt pentru care a fost nevoit să revină în lume până la vârsta maturităţii. S-a întors însă la Sarov când a împlinit vârsta de 20 de ani. A fost primit în această obşte în anul 1787, în timpul stareţului Pahomie. Aici, ca prim pas, el a dat dovadă de o ascultare desăvârşită faţă de stareţ, tăindu-şi propria voie. Tot ce avea la el din cele lumeşti a lăsat la picioarele cuviosului Pahomie. Atitudinea acestui tânăr l-a uimit pe părintele stareţ, fapt pentru care l-a urmărit întotdeauna cu o deosebită atenţie pe tânărul frate. O dată cu

îmbrăcarea veşmintelor călugăreşti, Vasile (aşa se numea în lume) a primit ca ascultare să fie responsabil de gospodăria mănăstirii şi să slujească ca preot. Cu o deosebită râvnă, smerenie şi pace, a făcut ascultare, uimindu-l pe îndrumătorul său duhovnicesc.

El a fost călugărit cu numele Nifon în anul 1792, pe data de 19 iunie. Peste un an de zile a fost hirotonit ierodiacon, iar în anul 1796 - ieromonah, şi a fost numit duhovnic comun al fraţilor mănăstirii. Această funcţie a îndeplinit-o spre folosul fraţilor obştii, oferindu-le fiilor duhovniceşti sfaturile şi învăţăturile de care avea nevoie fiecare în parte.

În anul 1805 a fost numit vistiernicul mănăstirii, iar stareţ a fost ales în anul 1806, la cererea stareţului Isaia şi a întregii obşti.

În anul 1818, în ziua de 12 martie, a fost ridicat la rangul de egumen al acestei mănăstiri, iar în anul 1832, „Cabinetul de aur" i-a acordat crucea de merit din aur.

În anul 1834 a fost numit arhiereu peste două mănăstiri. în anul 1837, pentru o slujire folositoare Bisericii, a fost distins de preşedinţia Sfântului Sinod cu crucea de merit din aur, împodobită cu pietre scumpe.

Cât s-a aflat la conducerea mănăstirii, egumenul Nifon s-a străduit să menţină statutul şi regulamentul vieţii de obşte, întocmit de către întâistătătorul părinte Ioan. Cuviosul Nifon avea o râvnă deosebită pentru slujbele bisericeşti, încât nici o slujbă nu s-a săvârşit în lipsa lui, deci ca stareţ era foarte ocupat cu diverse treburi externe şi interne ale mănăstirii. Râvna şi evlavia lui de a-I sluji lui Dumnezeu a servit drept exemplu pentru toţi vieţuitorii acestei mănăstiri. El adăuga faptă după faptă, străduindu-se, după exemplul Sfinţilor Părinţi, prin nevoinţe să biruie oboseala. El nu lua în calcul bătrâneţea şi slăbiciunea forţelor trupeşti, era mereu primul venit şi ultimul plecat de la slujbele bisericeşti. Venea la început şi asculta până la sfârşit cu o dragoste înflăcărată pentru Dumnezeu.

Egumenul Nifon urmărea cu stricteţe şi întotdeauna îi cerea fiecărui ieromonah slujitor de rând ca pentru Liturghia de noapte şi cea de dimineaţă, când începea proscomidia, să nu se grăbească să înceapă citirea ceasurilor până când nu se terminau de citit toate pomelnicele. Iar după ce se citeau pomelnicele se apropia paracliserul de ieromonahul care slujea şi îi spunea să

dea binecuvântarea ca să înceapă citirea ceasurilor înainte de Sfânta Liturghie. în timpul proscomidiei, câţiva fraţi călugări citeau pomelnicele pentru vii şi morţi a ctitorilor şi binefăcătorilor sfintei mănăstiri. După rânduiala Sfintei Biserici, de fiecare dată în zilele de pomenire ale celor răposaţi, la sfârşitul utreniei şi vecerniei, se săvârşea litia în pridvor; preoţilor slujitori li se dădeau pomelnicele, ce erau citite în taină. Iar în fiecare sâmbătă se săvârşea panahida pentru fraţii răposaţi, pentru binefăcătorii mănăstirii şi pentru cei ale căror nume erau înscrise pentru pomenirea veşnică. Astfel, rugămintea celor adormiţi întru veşnicie, de a fi pomeniţi în rugăciunile din cadrul slujbelor religioase, era îndeplinită cu sfinţenie.

În decursul a 35 de ani, cât a fost la conducerea mănăstirii Sarov, egumenul Nifon s-a îngrijit în mod special de împodobirea, înfrumuseţarea şi îmbunătăţirea ştiinţelor bisericii, ale mănăstirii. Acest părinte a fost un model de părinte binefăcător pentru turma sa cuvântătoare. Deşi a trecut prin multe ispite şi încercări din cauza unor fraţi „binevoitori", totuşi el a avut pentru toţi o dragoste nefăţarnică.

Părintele Nifon a ajuns la adânci bătrâneţe la fel de râvnitor şi statornic în îndeplinirea tuturor cerinţelor vieţii călugăreşti ca în prima zi când a intrat pe poarta mănăstirii. Din clipa în care s-a hotărât să părăsească lumea ca să-I slujească lui Dumnezeu, nu s-a mai îngrijit de deşertăciunile vieţii lumeşti. A ales drumul strâmt şi anevoios în schimbul celui larg şi păcătos. El a iubit sărăcia folositoare a vieţii călugăreşti, munca şi smerenia, dar mai ales neprihănirea. Cuviosul discuta adesea cu fraţii obştii despre virtuţile neagoniselii şi neprihănirii. Părintele Nifon îşi istovea trupul prin munci grele, deşi avea o sănătate şubredă. Ca o candelă ce se stinge, se sfârşea şi viaţa lui de la o zi la alta.

Simplitatea şi înţelepciunea duhovnicului Nifon i-a determinat pe mulţi oameni credincioşi să-l îndrăgească şi să-l respecte, ataşându-se sufleteşte de el. Stareţul era întotdeauna binevoitor şi prietenos cu toţi în comportare şi adresare. Iar în desăvârşita lui neagoniseală, era milostiv şi compătimitor faţă de săraci. N-a lăsat pe nimeni dintre cei ce veneau la mănăstire să plece înainte de „a sădi" în inimile lor un strop de dragoste pentru Dumnezeu şi pentru aproapele şi desigur o amintire plăcută despre mănăstire şi stareţul

acesteia. Fiind un iubitor al vieţii pustniceşti, pentru a înainta pe scara virtuţilor duhovniceşti, el respecta postul aspru, iar rugăciunea inimii era exerciţiul lui permanent. Cuviosul stareţ era foarte mult apreciat şi respectat de către Arhimandritul Fotie, stareţul mănăstirii Iurev din oraşul Novgorod, care adesea îi scria scrisori frăţeşti, ca de exemplu:

„Toată învăţătura este deşertăciune, toată cunoaşterea este vis şi tristeţe pentru suflet dacă nu există cucernicie. Căci în această lume nimic nu este mai presus, mai desăvârşit decât viaţa feciorelnică, iar schiturile şi mănăstirile sunt în fond locuri ale lui Dumnezeu...

Încă voi spune că nu există hrană mai dulce şi mai consistentă pentru sufletele noastre şi pentru viaţa călugărească decât cărţile Sfinţilor Părinţi şi vieţile sfinţilor.

Spune Sfântul Isaac Şirul că nimeni nu poate afla împărăţia lui Dumnezeu din învăţătură, ci prin viaţa bogată în ispite şi încercări. Vai şi amar va fi de noi, cei învăţaţi, dar necuviincioşi. Căci comoara de nepreţuit este învăţătura despre Hristos şi viaţa lui sfântă. De aceea, Domnul, precum la început, aşa şi acum, mai bine prinde cu năvodul Evangheliei Sale pescari simpli nu prea înţelepţi ca noi. Părinte, eu ştiu, cunoaşterea noastră este nimicitoare, de aceea nu-i invidiez pe cei învăţaţi. De la începutul vieţii mele călugăreşti, întotdeauna am iubit şi am primit sfaturile călugărilor vârstnici şi aşa procedez în continuare. Căci bătrânii mă învaţă măiestria vieţii, ceea ce este mai presus de orice.

Părinte, bucură-te! Hristos Domnul este printre noi şi va fi în veci. Amin.

În Domnul Iisus Hristos al dumitale frate şi al altora, nevrednicul călugăr Fotie".

Stareţul Nifon, înainte de începerea vreunui post, îi îndruma pe toţi fraţii mănăstirii să suporte duhovniceşte toate necazurile şi încercările, le stârnea râvna pentru postire, îi învăţa cum trebuie să trăiască în mănăstire, cum să-şi taie propria voie, cum să parcurgă drumul strâmt şi dureros al vieţii călugăreşti. El îi sfătuia să aibă fiecare duhovnicul său şi să practice postul aspru, să săvârşească fapte bune.

Cuviosul Nifon le spunea: „Omul care nu săvârşeşte fapte bune în decursul vieţii sale, crezând că se poate mântui numai dacă n-a făcut păcate

grele, se înşală amarnic, pentru că cine se îngrijeşte să dobândească bunuri vremelnice, acela după merit nu va primi nimic".

Preasfinţiţii Părinţi ai Tambovului iubeau foarte mult mănăstirea Sarov şi ori de câte ori veneau la Sarov se bucurau de o odihnă şi mângâiere sufletească. Dar, din cauza distanţei mari dintre mănăstire şi oraşul Tambov, arhipăstorii nu reuşeau să ajungă la Sarov decât o dată în an, în special la hramul mănăstirii, când se prăznuia Adormirea Maicii Domnului.

Egumenul Nifon, fiind slăbit de bătrâneţe şi boală şi simţind că se apropie vremea plecării sale la cele veşnice, adesea chema la el pe unii, apoi pe alţii dintre fraţii obştii, povăţuindu-i părinteşte, conform învăţăturilor dumnezeieşti. El le spunea să râvnească către viaţa pustnicească, să-şi păzească curăţia sufletească şi trupească, să aibă dragoste faţă de aproapele, să-şi înfrumuseţeze viaţa prin smerenie, să stăruie în post şi rugăciune. Spre sfârşitul vieţii pământeşti, în slăbiciunea forţelor trupeşti, permanenta lui îndeletnicire era rugăciunea, care-l lumina şi îl întărea, pregătindu-l ca în orice vreme să se întâlnească cu Domnul Hristos. El a trăit în mănăstirea Sarov 56 de ani, murind la vârsta de 76 de ani, în anul 1842, pe data de 8 martie.

Despărţirea de stareţul Nifon a fost pecetluită de lacrimile îndureraţilor fraţi şi a tuturor celor prezenţi la înmormântare. Trupul lui a fost îngropat în biserica Adormirea Maicii Domnului, în partea de apus, aproape de mormântul stareţului Efrem, în locul pe care părintele Nifon şi 1-a ales.

Mănăstirea Sarov întotdeauna a fost, pe bună dreptate, considerată unul dintre cele mai temeinice adăposturi duhovniceşti pentru cei care caută să se salveze de valurile furtunoase ale vieţii. Acest aşezământ monahal n-a sărăcit niciodată în exemple de smerenie şi vrednicie, fiind întotdeauna vindecătoare de toate suferinţele sufleteşti.

Multe personalităţi ale Rusiei au nutrit faţă de această mănăstire un respect deosebit, contribuind la bunăstarea ei prin donaţiile lor.

Mănăstirea Sarov şi înainte de a fi cârmuită de părintele Nifon se afla într-o stare înfloritoare, dar prin strădania părintelui stareţ Nifon, cu ajutorul Maicii Domnului - ocrotitoarea acestui aşezământ monahal -şi prin contribuţia

binefăcătorilor ei a fost îmbunătăţit aspectul exterior şi interior al bisericilor mănăstirii.

În timpul stăreţiei egumenului Nifon s-au săvârşit următoarele lucrări:

În anul 1806, la biserica „de iarnă" cu hramul „Maica Domnului - Izvor purtător de viaţă", a fost construită o anexă; un cerdac din piatră cu fronton şi coloane, iar în interiorul acestei biserici a fost făcut un nou iconostas. în acelaşi an, pe data de 5 decembrie, această biserică a fost sfinţită. De atunci, în fiecare an, la această dată se săvârşeşte vecernie cu priveghere în amintirea acestui act de sfinţire a bisericii.

În anul 1809, din mărinimia unor binefăcători, a fost înveşmântat în argint auriu chipul Maicii Domnului de pe icoana de hram ce a fost încrustată cu pietre scumpe.

În anul 1821 a fost dărâmată vechea biserică cu hramul Sfântul Ioan Botezătorul de lângă izvorul mănăstirii şi a fost pusă din nou temelia pentru ridicarea unei biserici din piatră cu trei altare; unul în cinstea Sfântului Ioan Botezătorul, al doilea în cinstea Sfântului Apostol Iacov al lui Alfeu şi al treilea, în numele Sfântului Chirii al Ierusalimului. Această biserică a fost fondată spre slava lui Dumnezeu, din râvna şi spre pomenirea veşnică a unui boier din Astrahan - Chirii Fiodorovici G. Fiodorov. Biserica a fost ridicată în trei ani. Ea a fost concepută cu cinci turle, având o lungime de 10 stânjeni şi o lăţime de 7 stânjeni, cu un iconostas fastuos împodobit cu o sculptură iscusită şi coloane de o arhitectură excepţională.

Iconostasul sclipitor a fost aurit de sus până jos cu aur pur, iar sfintele icoane de pe iconostas au fost pictate şi se deosebesc prin eleganţa finisării. De mirare este faptul că această biserică a fost construită pe un izvor şi sub ea se află o fântână, către care, pe sub arcuri, s-a făcut o intrare directă şi aici, în anumite zile, pentru sfinţirea apei la mănăstire se face pelerinaj. Apa din această fântână este cristalină şi izvorăşte din abundenţă, ridicându-se la o înălţime de câţiva stânjeni cu ajutorul unei maşini speciale şi a unor ţevi subterane, fiind folosită la toate treburile gospodăreşti ale mănăstirii. Coborârea către această biserică este făcută din piatră albă cioplită.

În anul 1824, în afara mănăstirii s-a construit un imens grajd de cai împrejmuit de o clădire cu două nivele din piatră. Construcţia a fost

concepută în formă pătrată fiecare parte având 40 de stânjeni. în afară de grajdul de cai, în această curte au fost construite locuinţe pentru muncitori şi chilii pentru călugării supraveghetori; un atelier de tâmplărie şi unul de dogărie, depozit pentru diferite materiale, şopron pentru fân şi ateliere pentru repararea trăsurilor de vară şi de iarnă.

În anul 1828, la vechea trapeză, a fost anexată o trapeză mai vastă; luminată de ferestre mari, foarte frumoase prin eleganţa finisării interioare. Plafonul trapezei a fost făcut în formă de cupă, pe care s-a pictat chipul Domnului Iisus Hristos hrănind cu cinci pâini cinci mii de oameni, iar restul tavanului şi pereţii au fost pictaţi cu'flori şi diverse modele.

În anul 1832, după mănăstire, s-a construit în cinstea Tuturor Sfinţilor o biserică cu un aspect exterior foarte frumos, cu o îngrăditură din piatră. Lângă ea s-a ridicat un cimitir pentru cei adormiţi din rândul fraţilor acestei mănăstiri, cât şi a celor veniţi din altă parte.

Egumenul Nifon a adunat în sacristie multe şi diferite obiecte bisericeşti, veşminte, odăjdii cu broderii scumpe folosite în timpul slujbelor. Sacristul se afla după altarul din biserica Adormirea Maicii Domnului şi conţinea multe obiecte bisericeşti de mare valoare.

Pentru că odăjdiile şi veşmintele erau făcute din ţesături scumpe, se foloseau cu mare atenţie şi grijă pentru a le menţine curate. La praznicele împărăteşti, pentru cei care făceau parte din soborul de preoţi slujitori, se pregăteau veşminte de o singură culoare sau mai multe culori, conferindu-le o notă aparte de măreţie slujbei respective şi celor care slujeau. Veşmintele se păstrau acoperite cu huse din pânză de in, fiind păstrate în dulapuri. într-un dulap se păstrau câte treizeci de rânduri de veşminte.

Cuviosul Egumen Nazarie al Valaamului

În vremea când Nifon era Egumenul Sihăstriei Sarov (1806-1842), vieţuia acolo retras stareţul Nazarie, bărbat plin de virtuţi, ce iubea viaţa singuratică şi liniştea sălbăticiei. Din dor de pustie el părăsise Valaamul, unde era egumen, venind să locuiască în sălbăticie, la trei mile de sihăstria Sarovului, vieţuind ca pildă de viaţă virtuoasă fraţilor.

În chilia sa din pădure, unde plăcea lui Dumnezeu prin nevoinţa zăvorârii depline, purtat de duh, obişnuia să spună, urmând Marelui Vasile: „O, viaţă singuratică, sălaş al cereştii învăţături şi al dumnezeieştii cunoştinţe, şcoală unde numai pe Dumnezeu învăţăm! O, pustie, rai al dulceţii, unde înmiresmate flori ale dragostei ba ard cu aprinse culori, ba sclipesc ca şi curăţia zăpezii. Cu ele este pacea şi liniştea; iar cele ce trăiesc dedesubtul lor rămân nemişcate de vânt. Acolo este tămâia deplinei omorâri nu numai a cărnii, ci, lucru şi mai vrednic de laudă, şi a voii înseşi, iar cădelniţa rugăciunii

neîncetate arde necontenit cu focul dumnezeieştii iubiri. Acolo sunt feluritele flori ale bunelor săvârşiri, strălucind de tot felul de podoabe, înflorind cu harul neveştejitei frumuseţi. O, pustie, desfătarea sufletelor sfinte, rai al nesecatei dulceţi! Tu eşti cuptorul în care puterea dogoritoarei văpăi cei trei tineri cu rugăciunea o au răcorit şi cu arzătoarea credinţă au stins împrejur cumplita văpaie în care se mistuie şi săgeţile şi lanţurile, însă cei înlănţuiţi nu ard, ci numai li se desfac legăturile păcatului, iar sufletul lor e tras în sus de cântarea dumnezeieştii laude, strigând: *Rupt-ai legăturile mele; Ţie voi aduce jertfa de laudă* (Ps. 115, 7-8).

Stareţul Nazarie s-a născut în anul 1735, în gubernia Tambov, în satul Anosov, la o distanţă de 15 verste de oraşul Kadom. Tatăl său Codrat era citeţ la biserică, iar mama sa se numea Mavra. Numele lui în lume era Nicolae. Ajungând să-L iubească pe Dumnezeu, a părăsit lumea în fragedă tinereţe. încă din tinereţe era deosebit de evlavios, iar în al şaptesprezecelea an al vieţii sale a plecat la Sihăstria Sarovului spre a duce o viaţă călugărească. A fost primit în obştea Sarov în anul 1752, în timpul stareţului ieroschimonah Isaac. în anul 1760 a fost tuns călugăr cu numele Nazarie la Astrahan de către Prea Sfinţitul Metodie. Iar în anul 1765, pe data de 22 octombrie, a fost hirotonit ierodiacon tot la Astrahan pentru că părintele Nazarie nutrea respect şi dragoste frăţească faţă de Prea Sfinţitul Metodie. Apoi s-a întors la Sarov şi în anul 1776, pe data de 6 decembrie, a fost hirotonit ieromonah de către Prea Sfinţitul Ieronim, Episcopul Vladimirului.

Singura grijă a lui Nazarie era împlinirea neabătută a pravilei călugăreşti. întreaga sa viaţă de atunci înainte a fost una de trudă şi nevoinţă. încă din tinereţe îl iubea pe Domnul, îl căuta şi se lipea de El prin întărirea şi ţinerea poruncilor Sale. Citirea Sfintelor Scripturi şi scrierilor Sfinţilor Părinţi era hrana cea de toate zilele a sufletului său. Sufletul său ajunsese atât de pătruns de gândul la cele dumnezeieşti încât nu vorbea decât despre lucrurile ce puteau aduce vreun folos sufletesc. Cât despre cele lumeşti, nici nu ştia ce să spună. Dar dacă deschidea gura ca să vorbească despre nevoinţele ascetice împotriva patimilor, despre iubirea virtuţii, atunci cuvântul lui se făcea izvor nesecat de dulceaţă. Şi atât el, cât şi cei ce îl ascultau uitau ceasul şi vremea în dulcea convorbire. Cuvintele lui erau drepte, tară ocolişuri şi

pătrunzătoare. Nu-i plăcea să înceapă o convorbire fără a pune drept temei cuvântul lui Dumnezeu; şi aşa îi învăţa pe ceilalţi, astfel încât poveţele pentru mântuirea sufletului să se întemeieze nu pe mintea sa, ci pe cuvântul lui Dumnezeu.

Deşi aparent era aspru şi inaccesibil, cu sfaturile sale atrăgea inimile tuturor ca să-1 iubească şi să-1 asculte. Smerit el însuşi, pe cei ce îi cereau povăţuire îi învăţa mai întâi smerenia. îşi ducea viaţa fără să se schimbe, în post şi neagonisire; abia de avea ceva mai mult decât nişte zdrenţe drept haine, iar încălţămintea o purta câte şase ani.

Prin anul 1774 s-a retras în deplină zăvorâre în pădurea Sarovului. Aspra sa vieţuire ascetică în acel loc a stârnit aşa de tare zavistia demonilor, încât aceştia au încercat nu o dată să-1 îngrozească şi să-1 ducă pe calea pierzaniei. El însuşi a povestit mai târziu că odată i-a venit gândul să pună napi, cugetând întru sine că fraţii aveau să vină să ia napi şi să primească tămăduire de boli. Abia îi venise acel gând de mândrie, că a şi simţit că cineva 1-a lovit în cap ca şi cum ar fi fost o bâtă, şi atât de tare, încât nu a putut să stea în picioare şi a căzut la pământ, simţind în aer un miros puturos şi greţos. Atât de tare s-a speriat, încât abia de a putut să se târască până la mănăstire.

Faima vieţii de nevoinţă a pustnicului Nazarie a ajuns până la Sankt Petersburg. în acea vreme, Mitropolitul Gavriil hotărâse să reîntemeieze mănăstirea de pe insulele de la Valaam, care, de mai bine de un veac, zăcea aproape în paragină. El a căutat drept egumen un călugăr destoinic şi duhovnicesc, iar alegerea lui s-a oprit la părintele Nazarie, despre care auzise multe de la ucenicul său de chilie, Teofan, prieten apropiat al lui Nazarie. în 1781 el 1-a chemat de la Sarov pe Nazarie la această lucrare, astfel încât la mănăstirea Valaam să se pună rânduiala de la Sihăstria Sarovului. Părintele Nazarie a refuzat cu smerenie greaua povară a egumeniei, arătându-şi nevrednicia; iar egumenul Pahomie de la Sarov, vrând să-1 ţină acolo pe marele nevoitor, i-a spus despre el Mitropolitului Gavriil că este un om prea puţin inteligent şi fără experienţă în viaţa duhovnicească. însă, arhiereul şi-a dat seama de taina smereniei Părintelui Nazarie şi a răspuns: „Am mulţi *înţelepţi* de-ai mei; trimite-mi-1 pe prostul tău". Astfel, fără să vrea, părinţii

de la Sarov au fost siliţi să-1 lase să plece pe smeritul nevoitor şi, în 1782, părintele Nazarie a fost întărit ca egumen la Valaam.

Prin venirea lui Nazarie, mănăstirea Valaam, aşezată pe insulele lacului Ladoga, a devenit curând o mare cetate monahală, punând în fapt marile idealuri monastice ortodoxe.

În rândul fraţilor al căror număr creştea necontenit, străluceau adevăraţi mari nevoitori, sfinţi necanonizaţi. Dar, când Nazarie venise la Valaam, era acolo doar un singur monah tuns, vreo câţiva fraţi şi doi preoţi de mir, care s-au înecat amândoi la scurt timp de la venirea sa, astfel că vreme de aproape un an părintele Nazarie a trebuit să slujească singur toate slujbele bisericeşti.

De-a lungul cârmuirii de douăzeci de ani a egumenului Nazarie, mănăstirea a fost reclădită cu totul şi pusă din nou în rânduială. Cel mai de seamă binefăcător al mănăstirii era Mitropolitul Gavriil însuşi, care avea nespusă dragoste şi cinstire faţă de părintele Nazarie. Dar şi mai însemnată decât înnoirea din afară era înnoirea lăuntrică a mănăstirii. Părintele Nazarie a aşezat până în cel mai mic amănunt întreaga tradiţie de la Sarov. El a pus în deplină rânduială slujbele bisericeşti şi a reaşezat cele trei feluri de viaţă monahală, pe care Valaamul le avusese chiar de la întemeierea sa, cu multe veacuri în urmă: viaţa chinovială, schivnicia şi pustnicia. El a început zidirea Schitului Mare în pădurea de dincolo de zidurile de împrejmuire ale mănăstirii, ca şi alte schituri, şi i-a îmbărbătat pe pustnici, dând el însuşi cea dintâi pildă de vieţuire pustnicească.

Slava faptelor stareţului Nazarie s-a răspândit dincolo de hotarele Rusiei, astfel încât la Valaam veneau călugări chiar de la Sfântul Munte Athos şi cu uimire vedeau un chip de vieţuire monahicească ce le plăcea chiar mai mult decât cel de la Sfântul Munte.

Părintele Nazarie se afla odată la Sankt Petersburg cu treburi de-ale mănăstirii şi mergea pe stradă împreună cu un alt stareţ. Tocmai atunci Marele Duce Pavel (viitorul împărat Pavel I) trecea peste râul Neva cu caleaşca. Văzând pe stareţii îmbrăcaţi în chip modest, el a oprit caleaşca şi i-a întrebat: „De unde şi ce fel de stareţi sunteţi voi?". Şi aflând că unul dintre ei era egumenul Nazarie, i-a mulţumit pentru reuşita reîntemeiere a mănăstirii

Valaam şi a spus că auzise multe despre stareţul Nazarie, care era renumit pentru experienţa duhovnicească şi grija pentru binele mănăstirii.

Dar, mai presus de toate, Fericitul Nazarie era un adevărat părinte pentru călugări şi maici, fiind încercat şi cunoscând viaţa duhovnicească din experiere: încercările ei, capcanele, căile spre culmile nevoinţei. Ochiul său veghetor era ager, lucrările sale - pline de acribie, iar cuvântul său avea mare putere duhovnicească; căci ardea cu nespusă flacără a trezviei şi iubirii adevărului, şi aceasta era de ajuns spre a săvârşi minuni de povăţuire duhovnicească pentru monahi.

În anul 1794, Sfântul Sinod a trimis din obştea mănăstirii Valaam câţiva fraţi ucenici ai Părintelui Nazarie - pe ieromonahul Ioasaf, în acea vreme ridicat la rangul de arhimandrit, şi pe monahul Gherman cu alţi zece oameni ca să propovăduiască credinţa ortodoxă în America. Aceşti misionari au convertit mii de păgâni de pe insula Kadeak la creştinism. în anul 1799, Ioasaf a fost hirotonit Episcop de Kadeak, dar n-a reuşit să ajungă acolo, fiindcă a murit într-un accident maritim.

Mănăstirea Valaam a devenit renumită datorită călugărilor trimişi în America, dar şi datorită altor bărbaţi experimentaţi în viaţa călugărească, dar în mare parte acest renume se datora stareţului Nazarie, care s-a îngrijit de viaţa duhovnicească a mănăstirii Valaam şi a vieţuitorilor acesteia.

În anul 1801, egumenul Nazarie, din proprie dorinţă, a renunţat la funcţia de stareţ al mănăstirii Valaam.

Binemeritând a se odihni de greaua povară a cârmuirii mănăstirii, părintele Nazarie s-a retras pentru a duce o viaţă singuratică şi de dumnezeiască vedere la distanţă de o milă faţă de mănăstire. Pe când era încă egumen, pusese să i se zidească o chilie unde se retrăgea din când în când la linişte. Dar dragostea sa pentru mănăstirea Sarovului, locul unde pusese început nevoinţei şi îşi dăduse făgăduinţele călugăreşti, îl chema mereu să se întoarcă. Deci după trei ani de zăvorâre la Valaam, a hotărât să se retragă la Sarov. A luat cu el pe ucenicul său, părintele Ilarion, şi-a luat rămas bun de la Valaam şi a făcut semnul crucii asupra apelor Ladogăi.

Sosind la Sarov, părintele şi-a făcut o chilie retrasă în pădurea de pe malul râului Sarovka, la trei mile depărtare de mănăstire, în care a trăit izolat

timp de cinci ani de zile. Când îl ţineau puterile, îi plăcea să umble noaptea prin pădure, zicând pe de rost vechea Pravilă a celor Doisprezece Psalmi şi nu se întorcea la chilie mai devreme de răsăritul soarelui. Nu o dată a întâlnit urşi în codrul des, dar aceştia niciodată nu l-au atins, el urmându-şi plimbarea fără teamă, încrezându-se pururea în voia lui Dumnezeu. Mulţi pustnici şi alţi vieţuitori în afara lumii veneau la el să-şi cerceteze gândurile şi vieţuirea, să vadă de sunt ai lui Dumnezeu; iar poveţele încercatului stareţ le primeau ca pe voia lui Dumnezeu. Unul dintre aceştia a fost Sfântul Serafim, a cărui „Sihăstrie îndepărtată" se afla la două mile mai sus pe acelaşi rând şi la cinci mile depărtare de mănăstire. Cei doi sfinţi aveau o grijă comună, cea a mănăstirii Diveevo, a cărei întemeietoare, cuvioasa stareţă Alexandra Melgunova, avea mare evlavie la Fericitul Nazarie. Ea avea un portret al stareţului şi, ori de câte ori avea de început vreo lucrare, se întorcea spre portret ca şi cum s-ar fi adresat însuşi părintelui Nazarie, cerându-i blagoslovenia. Iar rugăciunile ei primeau întotdeauna răspuns îndată, ca şi ale tuturor celor ce făceau la fel. Cu puţin înainte de moartea ei, în 1789, Sfântul Serafim i-a făgăduit că va avea grijă de „orfanele" sale, aşa cum, desigur, făcuse mai înainte părintele Nazarie.

Sub îndrumarea părintelui Nazarie au apărut multe obşti monahale de maici în ţinutul Tambovului, alcătuite din cele ce doreau să ducă o viaţă curată şi plăcută lui Dumnezeu. El îndruma şi povăţuia maicile mai ales prin scrisori. Iată ce le scria părintele Nazarie:

„La mare înălţime este smerenia. Smerenia înţeleaptă are cinste şi valoare. Nu este nimeni mai presus înaintea lui Dumnezeu, decât cel smerit. Precum nu-i foloseşte luminii întunericul, aşa nici smereniei nu-i foloseşte mândria".

„Durerile şi necazurile să le primim ca pe nişte daruri de la Bunul Iisus: «Vreau, spune El, ca ucenicii mei adevăraţi în dureri şi necazuri să se afle». Iar păcate având, să nu deznădăjduiţi. Păcătoşi sunt cei care nu-L cheamă pe Dulcele Iisus; căci chemându-L, nu vor mai fi păcătoşi. Ca şi copilul care se murdăreşte şi începe să plângă, iar mama îl ceartă, apoi îl pupă şi îl îmbracă în hăinuţă curată, aşa şi noi, păcătoşii, să strigăm către Domnul: «M-a pângărit, curăţeşte-mă Tu, Mântuitorule, spală-mă; primeşte mărturisirea

fărădelegilor mele şi nu lăsa vreun păcat în inima mea». De nimic nu se bucură mai mult Dumnezeu decât de pocăinţa păcătosului."

„Pentru Dumnezeu, străduiţi-vă să învăţaţi toaca pustiului mănăstirii. Căci ce înseamnă pustia? Conştiinţă împăcată, minte curăţată prin rugăciune şi post rânduit. Rugăciunea încununată cu post nu-şi pierde osteneala, ci sădeşte în suflet roade bogate."

„Trei ani de zile eu n-am ştiut de durere şi întristare şi atât de mult m-am obişnuit să postesc, mâhnind neîncetat trupul, încât credeam că prin post se câştigă toate virtuţile. Dar când au venit la mine trei surori - deprimarea, plictiseala şi tristeţea - îndată le-am recunoscut şi nu ştiam cu ce să le ospătez. Am devenit fără vlagă, dar "repede mi-am revenit, zicându-le:

- «Dragele» mele vizitatoare, vă rog, poftiţi ca să vă ospătez. Iată, voi aprinde o lumânare şi ne vom ruga, vom plânge, vom cânta.

Şi am început să cânt:

- Doamne mult Milostive, trezeşte-mă! Ziditorul meu, Doamne, miluieşte-mă! Fără de număr am greşit, Doamne, iartă-mă! Cum mă voi învrednici de mila Ta? Ce început voi pune mărturisirii păcatelor mele? Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, pomeneşte-mă în rugăciunile Tale!

Vizitatoarele mele, la un moment dat, dau bir cu fugiţii, iar eu le zic:

- «Măicuţelor», mai staţi.

Dar ele deja nu mai sunt. Deci şi rugăciunea are multă putere. Când veţi avea sufletul înflăcărat, rugaţi-vă mult, căci rugându-vă puţin vă veţi pierde mătăniile. Iar când vă cercetează lenea, atunci rugaţi-vă până transpiraţi".

În una din ultimele sale scrisori ni se descoperă felul vieţii sale duhovniceşti. „Nu ştiu cum eşti tu", scria el unei maici, „dar în ce mă priveşte, simt că am greşit faţă de oricine şi sunt dator tuturor; şi-atunci cum mai poţi să fii supărat pe cineva? Nu-i mare lucru să iubeşti mult trei sau patru oameni; e un nimic! Mai bine să iubeşti pe toţi cei din lume! Am o inimă iubitoare: porţile inimii mele sunt deschise tuturor. Şi chiar dacă cineva poate că nu se bucură de mine, eu totuşi mă bucur de el".

Fericitul stareţ Nazarie era blând şi smerit, iar inima sa ardea de dragoste faţă de Dumnezeu, în aşa măsură încât nu înceta nicicând să zică cu mintea

Rugăciunea lui Iisus, străbătând mereu nodurile mătăniilor din mâna sa. „Să ne rugăm cu duhul şi să ne rugăm cu mintea", scria el unei maici.

Să pătrundem cuvintele Sfântului Apostol Pavel: *Voiesc cinci cuvinte a grăi cu mintea mea, decât zece mii de cuvinte în limbi* (1 Corinteni 14, 19). Nu pot să spun cât suntem de norocoşi că ne-am învrednicit a rosti aceste cuvinte: *Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!* Ce bucurie! Ia gândeşte-te, Doamne, al cui Nume îl rostesc! Al Ziditorului şi întemeietorului a toate, înaintea Căruia se cutremură toate Puterile cereşti!"

Dumnezeu l-a înzestrat pe acest ascet cu darul înţelepciunii şi al clarviziunii.

Fraţii care veneau la el primeau binecuvântare şi sfaturi duhovniceşti folositoare. Iată ce le spunea el acestora:

-„să faci ascultare sfântă, tăind propria voie;

-să ai conştiinţă curată şi smerită;

-să înalţi către Dumnezeu neîncetat rugăciune stăruitoare cu trezvie şi aducere-aminte de moarte;

-să ai lucrul în mâini, rugăciunea în inimă şi pe buze, ochii în lacrimi şi mintea toată la Dumnezeu;

-să iei binecuvântare înainte de a lua ceva, înainte de a pleca undeva, înainte de a începe orice lucru sau orice faptă, căci unde este binecuvântare, acolo este şi harul Domnului ce ne curăţă, ne întăreşte şi ne uneşte cu însuşi Dumnezeu; iar unde nu este binecuvântare, acolo este neorânduială, tulburare şi îndepărtare de Dumnezeu;

-să trăiţi în curăţie trupească şi sufletească;

- să iubiţi tăcerea şi liniştea sihăstriei;

- să vă judecaţi şi să condamnaţi propriile fapte, cuvinte şi gânduri;

-să păstraţi sărăcia şi neagoniseala ca pe o comoară de mult preţ;

-să socotiţi necinstea drept cinste, hula drept laudă, jignirea drept onoare, orice ispită şi patimă drept răsplată minunată; iar cine te va mustra în fel şi chip, să-i faci o plecăciune".

„Îngrădeşte-ţi smerenia cu ocrotire, răbdarea cu întărire, dragostea cu acoperământ, căci unde este dragoste, acolo este Dumnezeu, iar unde este Dumnezeu, acolo este toată fericirea. Cel ce se află în dragoste, se află în

Dumnezeu şi Dumnezeu se aflã în el. Dragostea iartă multe păcate. Săvârşind acestea în smerenie şi cu multă răbdare, nu vei fi uitat în veci."

„Omului credincios nimic nu-i este de trebuinţă decât Dumnezeu, iar dacă L-a găsit pe Dumnezeu, este mulţumit. Un sfânt, toată viaţa lui, s-a rugat cu lacrimi, spunând: «Linişte a mea! Linişte cerească! Unde să te găsesc? Numai în Cruce şi în Hristos!»"

Părintele Nazarie a murit la vârsta de 72 de ani, pe data de 23 februarie 1809, şi a fost îngropat în mănăstirea Sarov, lângă altarul din biserica „Maica Domnului - Izvor purtător de viaţă". Pe lespedea de piatră de pe mormântul lui, au fost scrise cuvintele:

„Nazarie, cu osemintele aici
şi sufletul în ceruri;
De neuitat vei fi în inimile drept-măritoare
În care ai aşezat sfinte odoare
Şi înaintea cărora n-au preţ nici
chiar mărgăritarele.
Te odihneşti aici, părinte,
Fără durere, fără lacrimi,
Până în ziua mult aşteptată a răsplăţii.

Din învăţăturile Cuviosului Nazarie

Despre dragostea lui Dumnezeu

Despre monahism

Despre cum să stai în chilie şi cum să ieşi din ea

Despre Sfânta Liturghie şi împărtăşirea cu Sfintele Taine

Despre rugăciunea în chilie

Despre rugăciunea în Biserică

Despre zilnica curăţire a cugetului

Despre nejudecarea aproapelui

Despre cum să stai la trapeză

Despre dragostea lui Dumnezeu

Cu toţii avem dorul de a urma unei chemări mari, înalte, către locul unde, din vechime, locaş veşnic s-a pregătit nouă, plin de negrăită bucurie: *Că petrecerea noastră în ceruri este, de unde şi Mântuitor aşteptăm* (Filip. 3, 20). Astfel, cel ce doreşte a primi acea veşnicie, trebuie negreşit să cunoască ce este dragostea lui Dumnezeu pentru noi şi dragostea noastră pentru Dumnezeu. Şi, aşa cum El ne-a iubit pe noi, tot aşa trebuie să-L iubim şi noi pe El. *Că aşa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul născut L-a dat, ca oricine crede întru El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică* (Ioan 3, 16). Iar în alt loc, acelaşi apostol scrie: *întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu întru noi, că pe Fiul Său cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viaţă să avem. Intru aceasta este dragostea, nu că noi am iubit pe Dumnezeu, ci că El ne-a iubit pe noi şi a trimis pe Fiul Său jertfa de ispăşire pentru păcatele noastre* (1 Ioan 4,9).

Dar în ce chip a ispăşit El păcatele noastre vom cerceta ceva mai amănunţit. Isaia zice că El a luat chip de rob: *Şi nu vom avea chip, nici frumuseţe ca să ne fie drag; dispreţuit era, om al durerilor şi cunoscător al suferinţei...* (Isaia 59, 2-3).

El a răbdat chinuri pline de cruzime, ca prin ele să şteargă fărădelegile noastre; a primit moarte de ruşine, ca prin aceasta să ne dea nouă viaţă şi mântuire. Şi astfel, dacă El nu S-a cruţat pe Sine şi aceasta numai pentru noi, oare nu trebuie ca noi, creştinii, să-L iubim pe El? Nu trebuie oare să păşim pe urmele Lui?

Să-L ascultăm pe Apostolul care zice: *Că spre aceasta aţi fost chemaţi, că şi Hristos a pătimit pentru voi, lăsându-vă pildă, ca să păşiţi pe urmele Lui* (1 Petru 2, 21). Şi cum a pătimit? *El a purtat păcatele noastre în trupul Său, pe lemn, pentru ca noi, murind fără de păcate, să vieţuim dreptăţii, cu a Cărui rană v-aţi vindecat. Căci eraţi ca nişte oi rătăcite, ci v-aţi întors acum la Păstorul şi Păzitorul sufletelor voastre* (1 Petru 2, 24-25). Trebuie deci să avem către El acea dragoste şi supunere pe care El ni le cere. Oare nu a zis El însuşi cu preacuratele Sale buze: *Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău şi din toată puterea ta şi din tot cugetul*

tău (Luca 10, 27). Şi în alt loc Moise a zis: *Cuvintele acestea, pe care ţi le spun eu astăzi, să le ai în inima ta şi în sufletul tău; să le sădeşti în fiii tăi şi să vorbeşti de ele când şezi în casa ta, când mergi pe cale, când te culci şi când te scoli* (Deut. 6, 6-7).

De aici vedem că omul trebuie să-şi aducă aminte necontenit de dragostea lui Dumnezeu faţă de noi şi să caute a avea dragoste desăvârşită faţă de El. Aceasta însă se dovedeşte prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu. *Dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor şi vei avea comoară în cer; după aceea vino şi urmează-Mi* (Matei 19, 21). Făcând aceasta, dragoste desăvârşită vei arăta Lui. *Cel ce are poruncile Mele,* zice El, *şi le păzeşte pe ele, acela este care Mă iubeşte pe Mine, iar cel ce Mă iubeşte pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu, şi Eu îl voi iubi pe el şi Mă voi arăta lui* (Ioan 14, 21).

Trebuie să ştim că fără fapte bune nu arătăm dragoste faţă de El; *că nu cei ce aud legea sunt drepţi la Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea vor fi îndreptăţiţi* (Rom. 2, 13).

Vezi dar cât de bun şi milostiv este Domnul. El a dat creştinilor legea nu pentru altceva decât pentru nimicirea răutăţii noastre, precum curăţirea păcatelor şi biruirea patimilor ce se luptă împotriva legii lui Dumnezeu.

Pentru aceea trebuie nu numai să ţinem poruncile lui Dumnezeu, ci trebuie să aducem şi daruri după poruncă: aşa cum Sfinţii Părinţi au dat, fiecare după puterea sa, unul cinci talanţi, altul zece, altul treizeci, tot aşa şi noi trebuie să sporim în facerea binelui şi în dragostea de Domnul nostru Iisus Hristos.

Sfanţul Apostol Pavel îngrozeşte cu afurisenie pe cel ce nu voieşte a iubi pe Hristos: *Acela ce nu iubeşte pe Domnul Iisus Hristos, să fie anatema* (1 Corinteni 16, 22).

Iar Sfântul Vasilie cel Mare, în cel dintâi cuvânt al său despre dragostea de Dumnezeu, învaţă cu aceste cuvinte: „Fraţilor, ni s-a dat poruncă să iubim pe Dumnezeu, să-L dorim şi să însetăm numai de El; pururea să-L avem necontenit în minte; şi aşa cum pruncii se gândesc la mamele lor, aşa să gândiţi despre voi înşivă, că suntem zidiţi după chipul şi asemănarea Lui, că El ne-a făcut cu suflet nemuritor şi că, prin cuvânt şi prin minte, suntem

cinstiţi mai presus de toate zidirile şi înzestraţi cu negrăite bunătăţi. Pentru voi S-a pogorât El din ceruri şi ne-a împăcat cu Dumnezeu şi Tatăl cel Ceresc, ne-a mântuit, ne-a îndreptăţit, făcându-ne fii şi moştenitori ai împărăţiei Sale.

Doamne, Mântuitorul nostru, aprinde dragostea înlăuntrul nostru, ca să Te iubim pe Tine aşa cum este plăcut Ţie!

Suntem noi vrednici de dragostea Lui, praf şi ţărână fiind? Ci El ne-a iubit pe noi.

Cât de nemulţumiţi ne simţim neavând dragoste fată de El! Cât suferim fără El, azvârliţi de valurile nenorocirilor! Dar chiar de uneori îl lepădăm, El nu Se întoarce de la noi.

Fugim de El, dar El ne caută şi ne cheamă la Sine, zicând: *veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi* (Matei 11, 28).

Dumnezeule, noi lepădăm dragostea Ta, dar Tu nu încetezi a ne iubi pe noi. Nu arareori primim insuflările diavolului mai mult decât legea Ta. Neîngrijindu-ne de noi şi de mântuirea noastră, suntem osârduitori în lucrurile vicleniei. Şi, cu toate acestea, omul zice adesea: îl iubesc pe Dumnezeu. Ce lucru potrivnic! El crede că-L iubeşte pe Dumnezeu, dar poruncile Lui nu le împlineşte. Ce fel de dragoste e aceasta? Nu e nimic altceva decât făţărnicie!

Când zici „îl iubesc pe Dumnezeu", uită-te ce anume îţi porunceşte: *Precum Eu am făcut vouă şi voi să faceţi* (îoan 13, 15).

De iubeşti pe Hristos Dumnezeu, rabdă ce a răbdat El şi fă tot ce este plăcut Lui. El a învăţat şi a făcut. Negreşit, şi dragostea ta trebuie să fie una care să facă binele, să rabde, să nu se tulbure de ceva din cele de faţă şi în toate să-I mulţumească Lui pururea, nu cu cuvintele şi cu limba, ci cu faptele. Să-L iubeşti pe El cu inima şi cu mintea, din tot sufletul, virtutea şi cugetul tău.

Iar de-L vei iubi pe El în acest chip, atunci auzi pe Isaia, care zice: *Au doară uita-va femeia pe pruncul ei şi de rodul pântecelui ei n-are ea milă? Chiar când ea îl va uita, Eu nu te voi uita, zice Domnul cel Atotputernic* (Isaia 49, 15).

Despre monahism

Cercetează iarăşi cu grijă ce poruncă ne dă Mântuitorul Hristos. El zice: *Oricine voieşte să vie după Mine să se lepede de sine şi să-şi ia crucea şi să urmeze - Mie* (Matei 16,24).

Isaia Proorocul strigă: *Ieşiţi de acolo şi de necurat să nu vă atingeţi* (Isaia 52,11). Şi Ieremia acelaşi lucru zice: *Fugiţi din mijlocul Vavilonului* (Ieremia 51, 6). Iar David strigă: *lată, m-am îndepărtat fugind şi m-am sălăşluit în pustie, că am văzut jarădelege şi dezbinare în cetate zi şi noapte* (Ps. 54,7-10).

Să ştii că Fiul Omului S-a pogorât pe pământ nu spre a pierde sufletele oamenilor, ci spre a ne povăţui pe calea cea adevărată. Prin pilda vieţii Sale, şi nu doar prin cuvinte, El ne-a învăţat să dispreţuim lumea. Domnul nu a avut loc de odihnă în lume, iar celor ce au urmat Lui le-a poruncit să fugă de ea. înşelătoare şi amăgitoare este viaţa în lume, fără de roadă truda ei, primejdioasă desfătarea ei, săracă bogăţia ei, nemincinoase cinstirile ei, nestatornice şi neînsemnate; şi vai celor ce nădăjduiesc în părutele ei bunătăţi: din pricina aceasta mulţi mor fără a se pocăi. Fericiţi şi preafericiţi sunt cei ce lasă lumea şi poftele ei.

Aleargă, iubite frate, aleargă la liniştea şi preaslăvita viaţă călugărească; ia jugul cel vrednic de laudă pe care Fiul lui Dumnezeu 1-a numit jugul cel uşor şi povara Sa cea uşoară. Sfinţii Apostoli au iubit acest jug şi l-au dat mai departe credincioşilor, iar părinţii cei de Dumnezeu purtători şi de Dumnezeu insuflaţi, ajutaţi de harul lui Dumnezeu şi de iscusinţă, au sporit în această vieţuire şi ei sunt cei ce ne sfătuiesc cum trebuie să ne trudim şi noi întru ea.

Vezi, frate, şi cunoaşte că viaţa călugărească e temeluită pe dumnezeieştile porunci, după învăţătura proorocilor, evangheliştilor şi apostolilor. Despre aceasta a zis Domnul: *Acela ce poate înţelege să înţeleagă* (Matei 19, 22). Tot despre ea este cuvântul Apostolului: *Voiesc ca toţi oamenii să fie precum sunt eu* (I Corinteni 7, 7). încă şi înainte de Legea lui Moise, viaţa de nevoinţă străluceşte prin Enoh şi Melchisedec, sub Lege prin Ilie şi Ioan Botezătorul, iar în vremea harului, prin toate obştile şi legiunile de călugări.

Uită-te bine ce mulţi sunt cei ce bine vieţuind întru vieţuire călugărească s-au dus la Dumnezeu şi acum cu îngerii locuiesc. O, frate, doreşte liniştea şi buna vieţuire monahicească, apoi alege partea cea bună pentru tine.

Cunoaşte apoi că prin făgăduinţa călugăriei trebuie să te sileşti ca în toate să-ţi tai voia. Supune-te Domnului, umblă cu dragoste pe calea părinţilor tăi fără a te abate şi fără a dormita, ci priveghind cu grijă. Trebuie negreşit să dobândeşti virtuţile; caută-le, deci, zi şi noapte şi, ajungând a le cunoaşte, învaţă-le şi trudeşte întru ele. Fii un adevărat creştin care, dând făgăduinţele lui Dumnezeu şi înălţând în inima sa locaş virtuţilor, le împlineşte fără împotrivire.

Păzeşte-te ca nu cumva să te arăţi gol înaintea lui Dumnezeu. De ai ceva bun, nu te lăuda pentru aceasta, ci mai curând sporeşte întru săvârşirea binelui, pe măsura lucrurilor tale celor plăcute lui Dumnezeu, arătându-te înnoit, drept şi încercat întru toate.

Adu prinos lui Dumnezeu ca dar şi jertfă, nu arderi de tot, ci jertfeşte-te pe tine însuţi în orice clipă a vieţii drept cel mai vrednic prinos, tot aşa cum sfinţii şi-au omorât propriile patimi pentru Hristos. Ei n-au iubit lumea şi nici cele din lume. Urmează exemplul vieţii lor! Voieşti a fi călugăr? Atunci leapădă-te de omul vechi şi te fa un om nou, cugetă întru alt fel, vorbeşte întru alt fel, priveşte, umblă şi lucrează întru alt fel: şi toate se vor face noi.

Călugăr înseamnă a fi „altfel", potrivnic vieţii lumeşti. Sfântul Ioan Scărarul spune că nu oricine s-a botezat se va mântui, ci acela care face voia Domnului. Deci, evident că nici oricine este tuns călugăr se va mântui, ci acela care îndeplineşte voturile monahale; şi nu toţi cei din mănăstire sunt călugări, ci numai aceia care fac lucrare călugărească. Mântuitorul ne-a spus: *Nu tot cel ce zice Mie: „Doamne, Doamne!" va intra întru împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Carele este în ceruri. Mulţi vor zice Mie în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit, şi cu numele Tău multe puteri am făcut? Şi atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi; depărtaţi-vă de la Mine* (Matei 7, 21-23). *Adevărat zic vouă, de nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi precum pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor* (Matei 18, 3). *Şi pentru ce Mă chemaţi: Doamne, Doamne şi nu*

faceţi ce vă spun? (Luca 6, 46). Au nu ştiţi *că fericiţi sunt cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu şi-l păzesc* (Luca 11, 28)?

Sfântul Apostol Iacov scrie: *Dar faceţi-vă împlinitori ai cuvântului, nu numai ascultători ai lui, amăgindu-vă pe voi înşivă. Căci dacă cineva este ascultător al cuvântului, iar nu şi împlinitor, el seamănă cu omul care priveşte în oglindă faţa firii sale; s-a privit pe sine şi s-a dus şi îndată a uitat ce fel era* (Iacov 1, 22-24). Aşadar numai cel ce plineşte legea este mântuit.

Crede cuvintele lui Dumnezeu, întru care toată legea lui Dumnezeu şi proorocii se adeveresc.

Dar ce înseamnă a aduce jertfa de sine?

A aduce jertfă de sine înseamnă a ne omorî patimile în fiecare zi, aşa cum şi le-au omorât toţi sfinţii pentru Cel ce a murit pentru noi. Ei nu au iubit lumea, nici cele din ea, ci au adus dar plăcut lui Dumnezeu, din inimă curată, şi pentru aceasta fiii lui Dumnezeu s-au chemat. Fă la fel ca ei, dacă voieşti să fii fiul Celui Sfânt.

Călugărul trebuie să fie făcător al tuturor poruncilor Domnului, râvnitor al stării şi cinului celor fără trup, cunoscător al lui Dumnezeu, şi să aibă dragoste pentru El şi aproapele.

Călugărul nu trebuie în nici un chip să se plece spre glasul simţurilor şi al patimilor. El trebuie să-şi aibă mintea luminată de sus, trupul neprihănit, gura prinsă în tăcere şi limba curată. Iar inima şi sufletul să-i fie mereu întristate din cauza păcatelor sale, necontenite rugăciuni cu lacrimi şi suspine, neîncetată pomenirea morţii şi a Judecăţii de Apoi; lepădare de sine în toate, înstrăinare de lume; dispreţ pentru trup şi pentru toate cele plăcute simţurilor, adică trebuie să-şi supună trupul, iar pentru curăţirea şi înnoirea sa, trebuie să se supună asprei, necăjitei trude a nevoinţei, având totdeauna răbdare fără cârtire şi dragoste cu mulţumire.

Călugărul trebuie să fie nesupărăcios, neviclean, fără strop de mândrie, supus în toate, neagonisitor, neiubitor de sine, să fie blând, tăcut, smerit, supus, ascultător faţă de toţi cei care vieţuiesc în rânduială. Trupul să-ţi fie străin, călugăre, ca al unui mort, iar duhul să ţi—1 pregăteşti a fi locaş Duhului Sfânt, să rămâi neîncetat în rugăciune şi citirea cărţilor dumnezeieşti. Astfel trebuie să fie călugărul şi astfel de temelie trebuie să pună pentru

împlinirea făgăduinţelor sale, ca să poată aduce lui Dumnezeu nu numai darurile nevoinţei văzute, ci şi jertfa sufletului şi duhului. Dacă voieşti să intri în împărăţia cerurilor, trebuie neapărat să-i întreci cu mult în virtute pe păcătoşii ce vieţuiesc pe pământ şi să trăieşti ca un înger pământesc; căci împărăţia cerurilor este în Hristos.

Trebuie să suferi lipsuri întru nevoinţa trupului şi a sufletului. Aşa cum au răbdat Hristos şi ucenicii Săi, şi aşa cum toţi sfinţii s-au nevoit şi s-au lepădat de lume, de pofte, de porniri, de toate dorinţele lumeşti, păzind poruncile lui Hristos cu sârguinţă şi cu dragoste, tot aşa, de voieşti a dobândi împărăţia cerurilor, trebuie să înduri lipsuri şi să iei pe grumajii tăi jugul lucrării lui Hristos. Jugul Bcesta împovărează trupul, dar înalţă sufletul la cer. Pentru aceea nu cârti când te afli în posturi, în privegheri, în ascultare, în singurătate şi în linişte sufletească, în cântări, în rugăciuni, în lacrimi şi în lucrarea mâinilor şi în purtarea oricăror necazuri ce vin de la trup, de la lume şi de la diavol.

Vieţuind astfel, ca un înger, vei dobândi înlăuntrul tău împărăţia cerurilor; căci Hristos zice: *împărăţia lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este* (Luca 17, 21). Atunci nimic lumesc nu va putea dăinui în sufletul tău; atunci vei cunoaşte că eşti ucenic ascultător al lui Hristos, că ai luat crucea Lui, adică necazurile, nevoinţele, virtuţile şi că fugi din mijlocul lumii şi te lepezi de toate amăgirile ei şi de lucrurile ei.

Atunci vei primi din Sfânta Scriptură dovada limpede şi adeverită că fără desăvârşită lepădare de lume nu poţi să fii călugăr desăvârşit. Intră în tine însuţi şi caută. Străduieşte-te, frate, cât poţi să lepezi de la tine tot ce este lumesc şi trupesc.

Iar ca să cunoşti calea cea adevărată, la început trebuie să iei negreşit aminte aceste mântuitoare cuvinte: *Nimeni, punând mâna sa pe plug şi privind înapoi, nu este potrivit pentru împărăţia lui Dumnezeu* (Luca 9, 62).

Şi astfel să ştii că cel ce se leapădă de lume şi de tot ce este în ea pentru Dumnezeu trebuie negreşit să împlinească făgăduinţele, pururea cu luare-aminte să se străduiască a se apropia cât mai grabnic de Dumnezeu şi a se lipi de el în chip nefăţarnic.

Iar dacă, intrând adânc înăuntrul tău, te vei cerceta cu băgare de seamă, vei afla că încă nu ai plecat nicicum din lume şi nu te-ai slobozit de toate dorinţele lumeşti; pentru aceea trebuie să te lepezi de lume şi să-ţi omori patimile trupeşti şi să te dai acestei lucrări ca şi cum ai învăţa cea mai înaltă măiestrie - căci nu se află în lume vreo altă măiestrie mai plină de înţelepciune şi iscusinţă decât aceasta, ca să ajungi să cunoşti toate patimile ce dau neîncetat înţelepciunea de a le birui cu postul, adică cu înfrânarea; străduieşte-te întru toate a te deprinde cu viaţa virtuoasă, ca un deşert să-ţi fie lepădarea de lume.

Încă de la început trebuie să ai mare sârguinţă pentru viaţa călugărească, dragoste arzătoare şi cea mai fierbinte înclinare către ea; să cercetezi Sfânta Scriptură şi scrierile Sfinţilor Părinţi pentru a şti cum trebuie să vieţuieşti şi să te îmbraci în chipul monahicesc şi cum să te sileşti către aceste stări şi să te întăreşti întru ele, şi cum să lucrezi pentru a te curăţa de păcate şi a dobândi împărăţia cerurilor.

I-a această scurtă povaţă drept pravilă a ta şi călăuzeşte-te după ea, până ce harul lui Hristos te va cerceta şi te va lumina, ridicându-te la măsura bărbatului desăvârşit care trăieşte întru Hristos.

Despre cum să stai în chilie şi cum să ieşi din ea

Nu ieşi din chilie înainte de vreme, afară de vreo nevoie deosebită: dacă trebuie să faci ascultare de aproapele tău pentru dragoste frăţească, ori să slujeşti vreunui neputincios, ori eşti trimis undeva, pentru vreo faptă de milostenie, de către egumen, ori de către vecinul tău, ori la părintele tău duhovnicesc care te povăţuieşte după Dumnezeu - pentru aceasta, du-te.

Ia aminte şi la aceasta: dacă ieşi din chilie pentru pricinile arătate, care sunt cu blagoslovenie, sileşte-te cât poţi ca atunci când mergi să nu priveşti deloc în lături, ca nu cumva ochii tăi să se facă curioşi faţă de vreun lucru.

Iar de întâlneşti pe neaşteptate pe cineva pe cale, ori vezi ceva vătămător, ori vezi pe unii stând de vorbă la vreme nepotrivită, atunci fereşte-te a sta cu ei ori a te aşeza; ba chiar fereşte-te a cugeta dacă să stai cu ei şi să asculţi ce spun; ci fă-le închinăciune în tăcere şi treci pe lângă ei, ducându-te în treaba ta. Iar de îţi vor zice ceva, ori te vor opri, fă-le iarăşi închinăciune, zicând: Iertaţi-mă, am treabă şi trebuie să mă grăbesc la ascultare. Şi mergi degrabă în treaba ta sau la cel la care ai fost trimis şi cugetă la cuvintele acestea: *Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioşilor, şi în calea păcătoşilor nu a stat* (Ps. 1,1).

Ajungând la omul la care ai fost trimis, sileşte-te cât poţi să nu zici nimic prea mult, nici să stai fără a fi nevoie; ci îndată ce ai făcut ce ţi s-a dat, întoarce-te degrabă la chilie cu duhul liniştit.

Păzeşte-te cât poţi şi întru aceasta: de încep a şopti în urechile tale, precum şarpele către Eva, gânduri de mândrie şi judecată împotriva aproapelui, sau de slavă, nu rămâne nesimţitor la încercarea amăgitorului vătămător de suflet. Că negreşit se va ridica împotriva ta cu gânduri de părere de sine, încercând a te încredinţa că toţi fac lucrurile greşit şi numai tu faci totul bine. Fereşte-te cât poţi de a cădea în aceasta. Sileşte-te să nu laşi să intre în mintea ta gânduri ca să te facă să te lauzi, zicând în cugetul tău: Cât de bine am făcut asta sau cealaltă! Nu am stat cu cei ce vorbesc deşertăciuni sau nu am făcut una sau alta; iată că am împlinit porunca lui Hristos.

Păzeşte-te cât poţi, ca să nu primeşti în inimă şi în suflet gânduri de îndreptăţire şi laudă de sine; căci în ele se ascunde un rău arzător de suflet. Pe tăcute, dintr-o dată şi pe neştiute, în suflet şi în inimă, prin gânduri cu

totul nevinovate, intră aşezându-se şi pătrunzând până în străfundurile aproapelui slava deşartă, părerea de sine şi mândria, şi altele asemenea lor. Spre a stăvili cu tărie intrarea lor în suflet, trebuie să te arăţi din toată inima cu totul străin, un prostănac, un neînţelept, neputând să gândească şi care nu are nimic. începe a te mustra şi a te judeca singur din tot sufletul, gândind aşa: Ce voi face şi ce voi spune eu, cel ce rătăcesc fără simţire, răufăcător înaintea lui Dumnezeu, care sunt tină şi vierme? Nu numai că sunt nevrednic a grăi ceva către vreun om, ci sunt netrebnic chiar a auzi ceva de la vreun om; sunt potrivnic lui Dumnezeu, leneş şi fără grijă faţă de lucrul lui Dumnezeu, plin de tot felul de necurăţenii. Cum mă apropii eu de cei pe care Dumnezeu, Văzătorul inimilor, i-a găsit vrednici, milostivindu-se de ei şi păzindu-i, împotriva cărora eu, nepocăitul, am îndrăznit a mă ridica cu gânduri vătămătoare? Dacă încep a vorbi cu ei, iar Dumnezeu le descoperă gândurile şi simţirile mele necurate, atunci cu dreptate mă vor alunga ca pe un câine. Asemenea cugetare şi înstrăinare să-ţi fie ca o pravilă, ca să te poţi ţine departe de deşartele vorbiri omeneşti; şi fereşte-te de râs, de judecată, de hulă, de vătămătoare vorbire deşartă, de slava deşartă cea de suflet pierzătoare şi de înălţarea cu mintea.

Ai mare grijă şi când îţi vine gândul să mănânci ceva sau să te duci la chilia cuiva după voia ta. Uneori ispititorul te îmboldeşte cu gândul că ai vreo trebuinţă care ar putea fi blagoslovită, când de fapt nu este nimic de acest fel; când este aşa, păzeşte-te cât poţi de a ieşi din chilie; sileşte-te să înfrângi gândul cel viclean. Dar dacă, după o cugetare nepătimaşă, te încredinţezi deplin că ai o trebuinţă să ieşi care poate fi blagoslovită, cum ar fi cercetarea unui bolnav sau altă nevoie arătată mai sus, atunci du-te, având grijă la cele spuse mai înainte. Iar când ai ieşit să te duci la cineva, ţine această rânduială. Pe calea spre chilia lui spune-ţi aşa: mă duc la cutare, dar oare voi cuteza eu, nepocăitul, să-1 tulbur pe cuviosul care se îndeletniceşte cu cugetarea la Dumnezeu întru rugăciune şi care petrece întru cuvioasă linişte? Şi-atunci, pune înaintea ochilor tăi păcatele tale şi spune-ţi, nu cu buzele, ci cu sufletul şi inima; de voi intra în chilie şi părintele sau fratele mă va vedea pe mine, necuratul, oare va răbda necurăţia mea? Oare nu mă va mustra şi mă va scoate din chilia lui ca pe un netrebnic? Oare nu-mi va zice, din pricina

tulburării sufleteşti: de ce ai venit să-mi tulburi cuvioasa îndeletnicire şi să-mi spurci chilia?

Pleacă tu, care nu ai grijă de sufletul tău! Iar de mi se întâmplă aşa ceva, fi-voi oare în stare să îndur cu răbdare . învinovăţirea cu mulţumire? Găteşte-te, nepocăitule, pentru răbdare, ca nu cumva să primeşti mai degrabă ruşine din pricina nerăbdării şi ca nu cumva să faci supărare unui om sfânt.

Cugetă astfel şi fă aceasta ca unul ce se joacă numai cu gândurile; ci, recunoscându-ţi necurăţia lăuntrică şi nevrednicia, înjoseşte-te cu adevărat din toată inima şi din tot sufletul. Fă astfel, şi fă din aceasta pravila ta. Căci de vei cugeta astfel şi vei smeri sufletul tău cu osândirea de sine şi recunoaşterea păcatelor tale, vei merge din putere în putere, cu harul lui Dumnezeu, iar Hristos, Cel ce ridică pe cei smeriţi, nu te va lăsa, ci sufletul tău cu duhovnicească bucurie şi negrăită dulceaţă va cerceta. Numai să faci lucrările arătate mai sus din toată inima şi din tot sufletul şi din tot cugetul tău. Căci Preadulcele Iisus iubeşte pe cei ce doresc cu smerită înţelepciune şi pe cei ce doresc din toată inima şi cu sârguincioasă dragoste desăvârşită îndreptare, vrea ca toţi la cunoştinţa adevărului să ajungă.

Rămâi întru această cugetare oriunde te-ai afla - în chilie, ori la ascultarea de până la Sfânta Liturghie, ori la vreo altă slujire a Bisericii.

Despre Sfânta Liturghie şi împărtăşirea cu Sfintele Taine

Venind vremea dumnezeieştii Liturghii, de este cu putinţă, grăbeşte a fi acolo la începutul ei şi intră în biserică cu însufleţire şi cu osârdnică dragoste. Mergi la locul tău şi fă aşa cum s-a spus mai sus despre slujba de dimineaţă.

Stai cu frică şi cu cutremur, zugrăvindu-ţi în cuget, în inimă şi în suflet pe Fiul lui Dumnezeu, Carele pentru fărădelegile tale S-a dat morţii şi S-a adus jertfă pentru mântuirea tuturor celor ce cred în El.

Iar de voieşti a te împărtăşi cu Dumnezeieştile Taine, având dezlegare de la duhovnic, petrece mai înainte o săptămână în adevărată postire, adică în deosebită înfrânare de la hrană şi băutură multă şi plăcută, după o anume pravilă şi după puterea ta. Caută a te păzi întru trezvie, întru dragostea cea către Dumnezeu şi în rugăciune stăruitoare cu zdrobire de inimă, gemând şi tânguindu-te cu suspinuri din inimă şi cu lacrimi. Să ştii că nimic nu curăţeşte mai bine prihănirile sufletului şi trupului decât lacrimile, zdrobirea de inimă, geamătul şi suspinarea inimii. Cugetă totodată şi la aceasta: Eireşte că eşti mâniat foarte pe Iuda vânzătorul, ca şi pe cei care L-au răstignit pe Hristos şi L-au străpuns cu piroane şi cu suliţă; ci ia aminte la tine însuţi, ca nu cumva şi tu să te faci vânzător al Trupului şi al Sângelui lui Hristos. Iuda a vândut pe Hristos o singură dată; dar tu oare nu-L vinzi pe El de nenumărate ori, atunci când nu eşti credincios cuvintelor şi poruncilor Sale. El a suferit răni de la răstignitorii Săi o singură dată; dar tu oare nu-L răneşti pe El de nenumărate ori cu patimile şi păcatele tale cele neplăcute lui Dumnezeu? Căci El a răbdat chinuri pentru fiecare păcat al nostru.

Intră înlăuntrul tău cu sufletul, inima şi gândul: oare nu vezi înlăuntrul tău prăpastia de patimi şi păcate - hulă, răpire, lăcomie, desfrânare, beţie, pizmă, viclenie, înşelăciune, ură faţă de aproapele, zavistie, vorbire de rău, judecarea aproapelui, defăimare, lipsă de dragoste, răutate, mândrie, iuţime, mânie şi chiar necurăţie? Având atâta josnicie înlăuntrul tău, oare nu eşti fără purtare de grijă pentru sufletul tău, fără purtare de grijă pentru curăţirea ta prin rugăciunea cu mare sârguinţă şi osârdie, ca şi prin alte lucruri plăcute lui Dumnezeu şi prin adevărata pocăinţă?

Sileşte-te pe cât poţi ca prin zdrobirea de inimă, suspinuri şi multe lacrimi să-ţi speli întinăciunea sufletului şi trupului. Ai grijă ca nu cumva să primeşti Sfintele Sfintelor cu sufletul necurăţit ca să îţi fie spre judecată ţie.

Ia bine seama ca nu cumva să te uneşti cu cei ce L-au răstignit şi omorât pe Hristos şi ca nu cumva să te faci ca Iuda vânzătorul. Vezi ce mănânci. Ce este mâncarea aceasta? Oare nu pe însuşi Dumnezeu primeşti? Ce hrană ţi se dă ţie? Oare nu adevărata mană pogorâtă din cer, ca să trăieşti în veac?

Înţelege că te împărtăşeşti cu Taina Tainelor cea negrăită, cu Dulceaţa dulceţilor şi cu Sfânta sfintelor, de la care tu însuţi te sfinţeşti. Şi pentru aceasta negreşit să ai întru tine mare şi neclintită credinţă şi să te desparţi cu totul de toate greşelile, făcându-ţi sufletul şi trupul curate şi cât se poate de sfinte, căci găteşti întru tine intrare Celui Sfânt. Vezi cu ce negrăită cinstire eşti cinstit când te împărtăşeşti de dumnezeiasca Taină! Preacuraţii îngeri stau de faţă în chip nevăzut, tremurând şi neputând să privească de spaimă, iar tu, cel ce eşti pământ şi plin de toată necurăţia, te împărtăşeşti cu aceasta; tu, cu patimile şi păcatele tale, vrăjmaş al lui Hristos Dumnezeu, te uneşti cu Cel Dumnezeiesc şi Sfânt şi te faci un trup şi o carne cu Hristos, cum El însuşi zice: *Acela ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu, întru Mine rămâne şi Eu întru el* (Ioan 6, 56).

Cugetă, frate: După această sfântă mâncare şi băutură -care e Trupul şi Sângele lui Hristos - au flămânzit şi însetat toţi strămoşii noştri de Ia Adam cel dintâi zidit, şi toţi proorocii, şi nu le-au primit; iar tu, aşa de îndepărtat de ei cu nevrednicia, te împărtăşeşti de Dumnezeiasca hrană. Mulţumeşte lui Dumnezeu pentru nespusa Lui milostivire, ca să te facă vrednic de aceasta. Şi înţelege încă şi aceasta: că şi de ai fi avut ori vei avea curăţia îngerilor sau cuvioşia şi sfinţenia Sfântului Ioan Botezătorul, chiar şi atunci, fără marea milă a Lui Dumnezeu nu ai putea fi vrednic de Dumnezeiasca Taină. Iar de cugetă cineva întru sine: Eu sunt preot, aşadar sunt vrednic, atunci, dimpotrivă, va fi nevrednic de slujirea preoţească. Că aşa cum era în pântecele Preasfintei Fecioare, la fel şi aici pe altar, cu voia Atotputernicului Dumnezeu şi lucrarea Duhului Sfânt, se află Trupul şi Sângele lui Hristos. Vezi cu cât este aceasta mai presus de firea, înţelegerea şi judecata omenească! Pentru aceea nimeni nu poate a se împărtăşi cu vrednicie, fără numai cel ce crede cu adâncă smerenie şi are nădejde tare în Domnul.

Să ai grijă a te cerceta cu frică, cu cutremur şi cu adevărată smerenie, cu înjosire de sine şi cu zdrobire de inimă, cu suspinuri şi lacrimi, cu dragoste

osârdnică, cu credinţă şi nădejde neîndoită, cu cinstire şi cu bucurie şi cu mare mulţumită din toată inima şi sufletul, şi aşa să te apropii de dumnezeiasca împărtăşire. Apropie-te negreşit, ţinând această povaţă: apropiindu-te de sfântul altar, închipuieşte-ţi că, într-adevăr, te-ai făcut vrednic a te afla la Cina cea de Taină împreună cu Hristos şi Sfinţii Apostoli.

Când se deschid uşile împărăteşti şi auzi: „Cu frică de Dumnezeu...", cazi cu înfricoşare înaintea Atotputernicului Dumnezeu şi Judecător; şi, pe cât poţi, te sileşte ca să nu-ţi iasă din minte cele spuse mai sus, ci închipuieşte-ţi-le împreunate în cruce şi strânse la piept, pleacă puţin capul, priveşte cu cinstire, cu ochii pliniţi de lacrimi şi spune rugăciunile: „Cred, Doamne, şi mărturisesc că Tu eşti cu adevărat Hristos, Fiul Dumnezeului Celui Viu...; Cinei Tale celei de Taină, astăzi, Fiul lui Dumnezeu, părtaş mă primeşte...".

Rosteşte-le din tot sufletul cu suspinuri, cu frică şi cu cutremur şi cu zdrobire de inimă. Roagă pe Preamilostivul Dumnezeu ca măcar în această clipă să te cerceteze cu harul Său, ca să ai zdrobire a inimii şi fierbinte simţire şi să verşi lacrimi din belşug. Şi cugetând astfel, priveşte neclintit şi cu simţire Sfântul Potir şi roagă-te ca Dumnezeiescul Foc să nu te ardă, ci să tămăduiască sufletul şi trupul tău prin primirea Lui. Nădăjduieşte şi crede că, de vei face şi vei simţi cum s-a arătat aici, vor arde toţi spinii păcatelor ce cresc întru tine. Apoi, de îndată ce vezi mâna preotului întinzându-se cu Sfintele Taine şi atingându-se de buzele tale, nu cugeta să primeşti dumnezeiescul dar din mâna preotului, ci închipuieşte-ţi şi crede cu tot sufletul că le primeşti din mâna lui Hristos însuşi, Carele stă nevăzut, punându-le în gura ta. Închipuieşte-ţi şi crede fără şovăire că mănânci acum însuşi Trupul Domnului, care s-a luat din via şi de viaţă dătătoarea alcătuire a trupului Său, şi că acum bei sângele şi apa ce curge din însăşi coasta lui Hristos; că-L vezi pe Hristos răstignit pe Cruce şi că acum din rănile Sale curge sânge şi lumină şi viaţă. Aşa să primeşti împărtăşania şi aşa să crezi fără şovăire; aşa să-ţi închipuieşti neîncetat în cugetul tău.

Te sfătuiesc a învăţa pe de rost rugăciunea Sfântului Dimitrie al Rostovului, care e de mult folos la vremea împărtăşirii şi ale cărei cuvinte urmează. Apropiindu-te cu astfel de gânduri şi simţiri, spune în cugetul tău: „Deschideţi-vă uşi şi zăvoare ale inimii mele, să intre Hristos, împăratul

slavei! Intră, Lumina mea, şi întunericul meu luminează; intră, Tămăduitorul meu, şi ale mele răni tămăduieşte; intră, Dumnezeiesc Foc, şi spinii păcatelor mele arde; aprinde cele din lăuntrul meu şi inima mea cu flacăra dragostei; intră, împăratul meu, şi nimiceşte în mine împărăţia păcatului; şezi pe tronul inimii mele, împărate şi Doamne al meu, şi singur Tu întru mine împărăteşte". Cu asemenea bune cugetări te împărtăşeşte cu Dumnezeieştile Taine.

Nu uita încă şi suspinarea deasă şi zdrobirea; plângi necontenit, tânguieşte-te, osândeşte-te pe sine că eşti cu totul nevrednic, că încă nu te-ai dezbrăcat de trup şi de lume, că nu ţi-ai omorât trupeştile patimi, ci eşti plin de toată pofta cea necurată şi necuvenitele porniri ale sufletului, că eşti leneş spre nevoinţa duhovnicească, că eşti căzut şi negrijuliu şi rece faţă de săvârşirea cuvântului lui Dumnezeu; că eşti cel mai neînsemnat şi ticălos şi necurat şi nevrednic vas al primirii Izvorului Vieţii, pe .Care cerurile cerurilor nu îl pot cuprinde.

Cugetă că nu înger primeşti cu Sfintele Taine, ci pe Domnul îngerilor şi Judecătorul tuturor. Cugetă încă şi la aceasta: cu câtă bucurie a săltat înaintemergătorul în pântecele maicii Sale şi s-a închinat Stăpânului Său; şi în ce chip au slăvit păstorii şi magii cu daruri, şi Simeon şi Ana pe Stăpânul lor şi s-au închinat Lui cu minunare, cu frică şi cu bucurie; în ce chip şi ceilalţi sfinţi şi toţi cuvioşii, cu bună-cinstire, cu bucurie şi cu mulţumire au strălucit ca soarele, unindu-se cu Trupul şi Sângele lui Hristos, şi trăiesc cu El pururea, cu acelaşi dor şi mare osârdie grăbeşte şi tu către Izvorul cel preadulce al bunătăţilor şi mulţumeşte Domnului pentru negrăita Lui milostivire, ca El, înfricoşatul Dumnezeu, să nu Se scârbească de ticăloşia noastră, ci să Se unească cu noi pentru nemăsurata Sa dragoste către noi.

Să mulţumeşti cu toată puterea ta Domnului, nu numai cu cuvântul şi cu gândul, ci şi cu fapta. Sileşte-te pe cât îţi este cu putinţă să te fereşti de multă vorbărie. Dumnezeu să-ţi fie curata şi sfânta îndeletnicire; şi rămâi întru cinstire nu numai înainte de împărtăşire, ci păzeşte-te de orice lucru rău şi după ce ai primit Sfintele Taine. Sileşte-te totdeauna a rămâne cu Hristos, împăratul şi Dumnezeul tău, şi nu-L despărţi de tine.

La sfârşitul Dumnezeieştii Liturghii intră în chilia ta întru tăcerea limbii, cugetului şi a tuturor simţurilor; rămâi în rugăciune şi mulţumire şi săvârşeşte

atunci şi toate cele ce ţi s-au dat mai sus să le săvârşeşti după slujba de dimineaţă.

Despre rugăciunea în chilie

Când pleci din biserică la chilie, după ce s-a sfârşit slujba, ai grijă pe cât poţi să nu stai cu cineva ori să zici ceva. Şi mai ales păzeşte-te de vătămătoarea vorbire deşartă şi de râs; ci du-te în grabă la chilie, neîncetând a rosti cu buzele minţii şi cu gândul Rugăciunea Numelui lui Iisus.

Ajungând la chilie, închide uşa şi, de vei putea, stai în picioare şi cu osârdie, trezvie şi mulţumită roagă-te puţin pentru tine, pentru părinţi, pentru binefăcători şi pentru întreaga lume, câteva metanii ori închinăciuni cu rugăciune.

După aceasta ia o carte şi citeşte puţin.

De eşti istovit de muncă, boală sau bătrâneţe, cum am zis mai sus, şi nu mai ai putere a împlini aceasta, atunci, pentru pricinile arătate, poţi lăsa nevoinţele şi, în locul lor, să te rogi puţin cu metaniile şezând.

După ce ai făcut toate, trezeşte-ţi mintea şi gândurile cu rugăciunea cât poţi de mult; ia aminte ca nu cumva gândurile tale să se avânte spre lucruri nefolositoare ori vătămătoare sufletului.

Aşa să faci şi să te păzeşti negreşit după fiecare slujbă. După ce te-ai odihnit puţin şi ai făcut cele arătate în această povăţuire, dacă pentru truda trupească ţi s-a dat vreo lucrare sau o ascultare de obşte, purcede la ea ca şi cum ţi-ar fi fost dată de însuşi Hristos, iar nu de vreun om. Scoală-te deci degrabă, slujeşte cu dragoste, trudeşte fără să cârteşti, ostenindu-ţi trupul.

De nu ţi s-a dat nimic de lucru, fa orice lucru de mână ai, sau îndrumă-ţi sufletul cu citirea vreunei cărţi, ori fa orice lucru ce nu e potrivit mântuirii noastre.

Ai grijă mai ales la aceasta, să nu leneveşti vreodată în chilia ta. Căci lenea este întâiul dascăl al oricărei răutăţi şi, atunci când prinde rădăcină în cineva, va avea trebuinţă de multă trudă ca să o dezrădăcineze.

în vreme ce săvârşeşti lucrul de mână ori ascultarea ta cu toată puterea pe care o ai, păstrează pe buze, în minte şi în gând rugăciunea şi preascumpa şi de suflet, mântuitoarea tăcere; şi, în acelaşi timp, fereşte-te cât poţi să priveşti în lături, căci aceasta răspândeşte mintea, amăgeşte simţirile şi nu rareori îţi împovărează şi cugetul şi sufletul.

Sileşte-te pe cât îţi este cu putinţă să iei aminte la sine, să priveghezi cu trezvie la sufletul şi simţirile tale, ca şi la lucrul de mână sau ascultarea cu care te îndeletniceşti.

Păzeşte-te ca nu cumva să te ispiteşti în vreun fel văzând ceva sau pe cineva, sau auzind ceva, ca nu cumva să judeci pe aproapele tău în ceva sau să te porţi cu îndrăzneală faţă de el. Fugi de îndrăzneală ca de otravă, căci e cu totul vătămătoare omului şi îl face să se trufească.

Fă totdeauna ceva ce ţi se potriveşte, sau ceea ce ai primit blagoslovenie să faci de obicei, sau ceea ce ţi se cere; dar, îndeobşte, nu cuteza a face nimic după capul tău, orice ar fi.

Ţinând astfel pravila aceasta sau gătindu-te pentru ascultare, de săvârşeşti vreo ascultare şi se întâmplă a fi cu tine un altul la aceeaşi ascultare, fă-i metanie cu smerenie şi zi rugăciunea în şoaptă. După ce ai luat blagoslovenie, fă ascultarea cum s-a arătat mai sus, cu rugăciune, cu dragoste, cu sârguinţă şi deplină trezvie. Fă-o nu ca înaintea oamenilor, ci desăvârşit, ca înaintea lui Dumnezeu şi a îngerilor Săi; că nu pentru oameni lucrezi, ci pentru însuşi Dumnezeu te nevoieşti. Cugetă că tot cel ce face lucrul lui Dumnezeu fără de grijă este blestemat şi vrea să placă oamenilor; fereşte-te dar pe cât îţi este cu putinţă de lipsa de grijă şi de a plăcea oamenilor.

Despre rugăciunea în Biserică

Ia aminte, iubite frate, la sfatul acesta care slujeşte mântuirii sufletelor noastre: scoală-te negreşit la miezul nopţii, înainte de slujba de dimineaţă, stai înaintea lui Dumnezeu şi varsă înaintea Lui rugăciunea ta din toată inima o vreme, aşa cum se va arăta mai jos.

Sosind ceasul slujbei de dimineaţă, scoală-te cu toată sârguinţă şi către începutul dumnezeieştii slujbe a Bisericii grăbeşte; şi ajungând la biserică pentru rugăciunea cea de obşte, stai în locul potrivit, adună-ţi toate puterile cugetului, în aşa chip încât să nu visezi ori să rătăceşti în toate părţile, urmând relelor însuşiri şi lucruri ce stârnesc patimile voastre.

Sileşte-te pe cât poţi a pătrunde adânc cu inima citirile şi cântările din biserică şi a le încrusta pe ele pe tablele inimii.

Fii cu luare-aminte, fără trândăvie, nu slăvi cu trupul, nu te sprijini de perete ori de stâlpii din biserică; ci stai cu picioarele drepte şi înfipte cu tărie în pământ, ţine-ţi mâinile împreunate, pleacă-ţi capul spre pământ şi mintea ţi-o îndreaptă către lăcaşurile cereşti.

Ai grijă cât poţi de mult să nu îndrăzneşti nu doar a vorbi despre ceva, ci chiar a fi cu ochii la cineva sau la ceva. Ia aminte la citirea şi cântarea din biserică şi te străduieşte pe cât poţi să nu-ţi laşi mintea să se lenevească.

Dacă ascultând cântarea şi citirea din biserică nu le poţi înţelege, atunci cu evlavie zi întru sine Rugăciunea Numelui lui Iisus astfel: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!". Sileşte-te a pune rugăciunea aceasta adânc în suflet şi în -inima ta; spune-o cu mintea şi cu gândul şi n-o lăsa nici o clipă să plece de pe buzele tale; împreuneaz-o pe cât îţi este cu putinţă cu răsuflarea, şi cu toată puterea ta străduieşte-te ca dimpreună să te sileşti către zdrobirea din toată inima, astfel încât cu lacrimi să te pocăieşti de păcatele tale. De nu ai lacrimi, atunci să ai măcar zdrobire şi tânguire a inimii. Bagă de seamă să nu stai la vreo slujbă bisericească fără aceasta.

Totodată, sileşte-te a păstra o adâncă linişte, astfel ca, în vremea cântării, citirii sau ascultării să ai minte nerăspândită, inimă neîndoielnică şi gânduri curate; că prin aceasta poţi sătura sufletul tău cu duhovniceasca hrană care este cuvântul lui Dumnezeu.

Şi tot aşa, *nu te înălţa pe sine, ci fii smerit* (Luca 14, 11); *că Domnul mândrilor le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har* (Pilde 3,34).

Întipăreşte acestea în inima ta şi în sufletul tău şi priveghează cu luare aminte ca nu cumva să te înalţi pe sine. Şi de îţi vin cumva din aceasta

lacrimi, sileşte-te ca ele să-ţi fie spre sufletesc folos şi să curăţească păgânătatea şi nedreptăţile tale.

Rămâi întotdeauna întru această pocăinţă şi înţelepciune a smereniei, rugându-te şi aşteptând harul lui Dumnezeu să-ţi cerceteze de sus sufletul cu dumnezeiască luminare.

Rogu-te, iubitorule de virtute, primeşte toate graiurile acestea cu dragoste din inimă şi aşază-le temei virtuţii tale. Că tot cel ce doreşte a trăi cu evlavie şi a plăcea lui Dumnezeu săvârşeşte tot lucrul lui Dumnezeu nu cu nebăgare de seamă, ci cu sârguinţă şi osârdie, ca să ajungă cât mai grabnic a se preschimba întru bărbat desăvârşit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos.

În lăcaşul lui Dumnezeu stând, închipuieşte-ţi că te afli chiar în ceruri, că stai înaintea lui Dumnezeu împreună cu puterile cele de sus şi faci tot ceea ce fac şi ele. Şi închipuindu-te astfel, pune-ţi legământ ca în nici un chip să nu ieşi din biserică înainte de sfârşitul slujbei.

De vei sta astfel cu desăvârşită rânduială, aşa cum s-a spus, iar din aceasta osteneşti foarte tare ori eşti istovit din pricina vreunui beteşug trupesc sau a vârstei înaintate, atunci aşază-te oriunde este vreun loc în biserică, pentru a nu ispiti pe fratele tău.

Cercetează-te pe sine: de nu cumva osteneala ţi se trage de la deznădejde sau neglijare, ori de nu cumva răspândirea minţii şi patimile trupeşti te fac să-ţi pierzi tăria şi bărbăţia. Cugetând astfel, învinuieşte-te cu nerăbdare de neputinţă, de slăbiciune, de trândăvie şi iarăşi te ruşinează înaintea lui Dumnezeu, a îngerilor Săi şi a oamenilor, şi cugetă întru sine că *cel ce va răbda până la urmă, acela se va mântui* (Marcu 13, 13).

Dacă stând în rugăciune ajungi cu totul neputincios a răbda vreo firească trebuinţă ori dacă te loveşte vreo mare durere, învinuieşte-te tot pe tine, aşa cum s-a scris mai sus.

Iar de pleci din biserică cu vreo ascultare dată ţie, chiar şi atunci cugetă întru tine cu înjosire, că te-ai lipsit de împreună-şederea cu locuitorii cerului şi de bucuria de a fi de faţă cu ei.

Dacă vei cugeta astfel, şi sufletul tău îl vei învinovăţi, şi dacă până în sfârşit vei răbda, spori-vei din putere în putere şi în chip nevăzut vei primi de la Dumnezeu sănătatea trupului şi luminarea sufletului.

Despre zilnica curăţire a cugetului

După masa de seară mergi la duhovnic. Pleacă-te lui ca lui Hristos însuşi, cazi în genunchi şi arată lui starea sufletului tău în vremea zilei ce a trecut, cercetându-te pentru toate cele ce ai fost îngăduitor cu tine împotriva conştiinţei cugetului, sau pentru lucrurile cu care te-ai mândrit şi ai căzut în slava deşartă, sau pentru cele cu care ai supărat pe cineva ori tu te-ai supărat pe aproapele tău, sau pentru care ai murmurat ori ai judecat pe aproapele tău. Caută să afli şi să osândeşti chiar şi cel mai subţire gând ce ţi-a vătămat curăţia cugetului. De nu poţi ţine minte totul, scrie pe hârtie ce trebuie să mărturiseşti. După o asemenea mărturisire curată şi adevărată, primind dezlegare şi iertare ca de la însuşi Dumnezeu şi sărutând icoana şi Crucea, fă metanie până la pământ înaintea părintelui tău duhovnicesc şi du-te în tăcere la chilie. Nu lăsa să-ţi plece din gură numele Domnului Iisus şi rugăciunea către El, străduieşte-te mai ales în vremea când mergi să nu stai de vorbă cu nimeni despre nimic, ca nu cumva după mărturisire să aduci asupra sufletului şi cugetului tău o altă năpastă, care va pricinui mari piedici rugăciunii tale de noapte, şi ca să poţi mai sigur a dobândi un consimţământ de pocăinţă în inimă şi în suflet.

Despre nejudecarea aproapelui

Uneori este mai bine să cazi şi să te ridici decât să judeci pe aproapele; că cel ce a păcătuit este tras către înjosirea de sine şi căinţă, pe când cel ce

judecă pe cineva care a păcătuit se întăreşte întru amăgirea de sine şi în mândrie. Pentru aceea, fiecare pe cât poate să se ferească a judeca.

Chiar şi cel ce abia s-a născut şi a vieţuit o singură zi în lume, chiar şi acela s-a împărtăşit de păcat, după proorocia lui David că întru fărădelegi ne-am zămislit şi în păcat ne-am născut din pântecele maicii noastre.

Ispiteşte-te pe tine şi cugetul tău cu băgare de seamă, nu cumva eşti vinovat, de nu pentru acest păcat, atunci pentru altul, de nu pentru unul mare, atunci pentru unul mai mic, de nu cu fapta, atunci cu cuvântul sau cu gândul. Cugetă neîncetat şi la aceasta. Nimeni nu poate a se îndreptăţi înaintea Domnului cu faptele sale şi nimeni nu poate fi curat înaintea ziditorului său; toţi suntem păcătoşi, toţi neputincioşi, toţi avem trebuinţă de ajutorul şi mila lui Dumnezeu. Şi fiindcă toţi suntem zidiţi de singur Dumnezeu şi El este Judecătorul tuturor, cum de cutezi a lua judecata Ziditorului asupra ta? Cum judeci pe fratele tău înainte de judecata lui Dumnezeu, înainte de venirea lui Hristos? Asemenea păcătos fiind şi tu, cum de judeci pe fratele tău cel ce a păcătuit, ale cărui fapte nu le poţi cunoaşte cu adevărat, nici a vedea gândurile lui şi zdrobirea inimii sale? Cum poţi să judeci tu, câtă vreme nu poţi nici să-i dai osânda veşnică pentru păcat, nici să-l ierţi şi să-l slobozeşti din chinurile veşnice?

Ţine minte întotdeauna cuvintele Mântuitorului Hristos: *Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi. Căci cu judecata cu care judecaţi, veţi fi judecaţi* (Matei 7, 1-2). Şi cuvintele Sfântului Apostol Pavel: *Şi noi ştim că judecata lui Dumnezeu este după adevăr, faţă de cei ce fac unele ca acestea. Şi socoteşti tu, oare, omule, care judeci pe cei ce fac unele ca acestea, dar le faci şi tu, că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?* (Rom. 2, 2-3).

Ia aminte, iubite frate, la această lucrare a Proniei lui Dumnezeu, săvârşită spre a ne face să fim cu băgare de seamă, ca să ne ferim în orice chip de judecare.

Era undeva un bărbat cu viaţă sfântă care, auzind de un frate ce căzuse într-un păcat greu, a oftat şi a zis acestea: o, rău a făcut fratele! Şi ce vedenie înfricoşată i-a fost să vadă pentru aceste vorbe? La porunca lui Dumnezeu, Sfântul înger i-a înfăţişat celui ce judecase sufletul celui ce a păcătuit şi i-a zis: vezi, cel pe care l-ai judecat a adormit, deci unde

porunceşti ca să-1 pun, întru împărăţie sau la osândă? Stareţul s-a minunat. Apoi iarăşi îngerul a zis către stareţ: De vreme ce tu eşti judecător drepţilor şi păcătoşilor, spune ce porunceşti pentru acest smerit suflet? Oare îl vei milui pe el sau muncilor îl vei da? Zicând aceasta, s-a făcut nevăzut. Şi aşa de înfricoşat şi de greu i-a fost acelui sfânt bărbat întru cugetul său încât s-a osândit să rămână toată viaţa întru întristare şi nemângâiată tânguire. Şi a căzut cu faţa la picioarele Sfântului înger, i-a cerut iertare şi abia aşa a luat iertăciune; iar mai apoi şi-a petrecut viaţa plângând.

Să ştii, păcătosule, că numai lui Dumnezeu îi este cu putinţă a îndreptăţi sau a osândi zidirea Sa. El vede faptele şi gândurile fiecăruia şi judecă pe fiecare după puterea şi cugetarea sa. Că într-un fel judecă pe domni şi pe boieri şi în alt fel îi judecă pe episcopi, preoţi, egumeni, ieromonahi şi monahi; şi în alt fel pe oamenii de rând; în alt fel pe bătrân şi în alt fel pe tânăr; în alt fel pe bolnav şi în alt fel pe cel sănătos. Şi de este aşa, cine va putea să desluşească negrăitele judecăţi ale lui Dumnezeu şi să-1 osândească pe aproapele său? Numai Domnul, Cel ce a făcut toate şi a aşezat toate, Cel ce ispiteşte inimile şi gândurile. Pentru aceea, cercetează cu luare aminte: nu este oare chiar patima ta ceea ce tu judeci a fi păcat la altul, ca şi cum tu însuţi ai fi fără de păcat şi fără de vină?

Îl chinuieşti pe aproapele tău pentru un păcat mic, fără a lua seama şi a simţi multele tale fărădelegi. Nu este oare înfricoşat lucru? Domnul şi Ziditorul îndură atâta vreme nelegiuirile tale, iar tu osândeşti pe fratele tău pentru un păcat şi nu cugeti că-L faci pe Domnul să lase răbdarea Sa faţă de tine şi să te osândească pe vecie!

O, păcătosule! Opreşte-te a mai judeca pe aproapele, chiar de l-ai vedea cu ochii tăi păcătuind. Sileşte-te cât poţi să nu-ţi judeci fratele; că este un Judecător al tuturor, Fiul lui Dumnezeu. Lasă povara aproapelui în seama Celui Atotputernic şi îngrijeşte-te de povara păcatelor tale; că pentru tine vei da răspuns. Nu lepăda poruncile date ţie de Dumnezeu, nu judeca şi nu vei fi judecat. îndreptăţeşte pe aproapele tău şi nu-1 judeca; să nu fii ca scăldătoarea ce acoperă şi înlătură murdăria fiecăruia, dar rămâne ea însăşi plină mereu de murdărie.

Străduieşte-te a nu judeca, ci mai curând te roagă, plângi şi te tânguieşte pentru cel căzut şi bucură-te pentru cel ce se ridică din cădere şi se mântuieşte, ca nu cumva şi tu să te judeci cu înfricoşată judecată a Dreptului Judecător. Străduieşte-te a dobândi îndreptăţirea înaintea Atotputernicului, zicându-ţi mereu aceste vorbe: Cine sunt eu ca să judec pe aproapele meu? Om păcătos şi nelegiuit. Deci învinovăţeşte-te pe tine, iar nu pe alţii, după cuvântul care zice: *Fă tu însuţi socoteala, ca să te dezvinovăţeşti* (Isaia 43,26).

Despre cum să stai la trapeză

De eşti în stare a te înfrâna astfel încât să iei hrană doar o dată pe zi, şi aceasta după apusul soarelui, rânduieşte-ţi aceasta cu sfatul şi blagoslovenia unui bătrân încercat şi deosebitor. Insă cum să faci în privinţa acestui lucru, se spune în rândurile următoare.

Dar de nu eşti în stare a mânca doar o singură dată, atunci, de îndată ce vine vremea mesei, intră în trapeză cu toţi ceilalţi. Nu te despărţi de fraţi.

De va fi rândul tău să slujeşti la masă fraţilor, arată-te plin de cinstire, grijă şi bucurie. Slujeşte-le din toată inima, aşa cum îl slujeşti pe însuşi Hristos şi pe îngerii Săi, iar nu pe oameni.

Fii binevoitor şi cu dragoste caldă către toţi fraţii.

Veghează cu luare aminte ca nu cumva să se ridice împotriva ta gândul mândriei şi al slavei deşarte, cum că, slujind fraţilor, faci totul cât se poate de bine.

Mândria se sălăşluieşte în om atunci când încă nu se cunoaşte pe sine desăvârşit. Cunoaşte-te deci şi te păzeşte cu orice chip de mândrie şi slavă deşartă, ca de o mare vătămare trupească.

De ţi se face cinstea a şedea la masă cu ceilalţi, cugetă întru sineţi: cine sunt eu, nevrednicul, care am intrat aici? Să fii cu frică şi cu ruşine înaintea lor, ca şi cum ai şedea dinaintea unor împăraţi şi domni. Alege totdeauna pentru tine lucrurile cele mai proaste şi, de este cu putinţă, locul cel mai de

pe urmă. Nu te uita împrejurul tău niciunde şi nu fi curios. Nu te uita cum sade cineva ori cum mănâncă sau bea.

Să nu atingi ceva de pe masă înainte de blagoslovenia preotului ori a fratelui mai bătrân. Aşteaptă până ce toţi ceilalţi încep a mânca sau a bea şi atunci mănâncă şi tu, cu mulţumire şi în chip cuvios.

Caută cât poţi să mănânci orice fel de mâncare, oricum ar fi - fie că este sau nu gustoasă, fie că se dă cuiva mai multă sau mai puţină; caută însă să ai mintea curată.

Nu lăsa să-ţi iasă din minte rugăciunea către Domnul Iisus şi amestec-o cu hrană de pe limba ta; adică să fie hrana din gura ta amestecată cu rugăciunea.

Ia bine aminte ca nu cumva să se atingă de buzele tale vreo cârtire sau pizmă, dimpreună cu gândul de a mânca mai mult din vreo mâncare mai gustoasă. Iar de se întâmplă să-ţi vină un asemenea gând în minte, atunci lipseşte-te cu totul de mâncarea cea gustoasă sau nu-ţi îngădui să mănânci nimic în toată ziua aceea, ca mintea ta să nu mai cuteze a primi asemenea dorinţă a iubirii de plăceri.

Satură trupul tău cu hrană în aşa chip încât să nu te simţi plin ori îngreuiat, ci încă să ai puţină foame şi sete. Hrăneşte-ţi mai curând sufletul cu cele de Dumnezeu insuflate cuvinte şi cu vieţile Sfinţilor Părinţi, ce se citesc în vremea mesei.

Caută cât poţi mai mult să ţii sufletul şi trupul tău dimpreună întru trezvie şi grijă; hrăneşte cu hrană trupul tău, iar cugetul tău îl satură şi îl împodobeşte cu cuvintele cele dumnezeieşti.

Caută şi vezi de eşti vrednic a mânca pe săturate împreună cu cei cuvioşi! S-ar fi cuvenit mai înainte de toate să te pocăieşti şi să ceri milostivire, primind desăvârşită iertare de la iubitorul de oameni Dumnezeu şi aşa ai fi putut cu vrednicie să mănânci pâine şi să te desfătezi împreună cu sfinţii părinţi. Dar tu, cel ce nu ai arătat desăvârşită pocăinţă, cum de cutezi a te împărtăşi şi a te desfată cu bunătăţile gătite celor drepţi?

Cugetând necontenit astfel şi osândindu-te, hotărăşte singur cât trebuie să mănânci şi să bei zi de zi ca să-ţi plineşti cele de trebuinţă firii. Fereşte-te cât poţi nu doar să mănânci peste măsură, ci chiar să nu mănânci destul ca

să te saturi. Ţine minte cele spuse mai înainte, că trebuie să mănânci şi să bei doar atâta cât să rămâi încă puţin flămând şi însetat.

Adu-ţi aminte totodată şi de Mântuitorul Hristos şi cugetă aşa: Cât de mult a suferit El pentru mine, păcătosul! A îndurat nu numai foame şi sete, ci şi mari chinuri şi răstignire, şi moarte pentru fărădelegea mea. Iar eu, cel fără de grijă şi preaplin de păcate şi de fărădelege, nu voiesc să îndur nici măcar pentru iertarea şi mântuirea mea? încearcă cât poţi, că Dumnezeu te ajută să dobândeşti răbdare întru suferinţa lipsurilor şi necazurilor; cere, bate, caută zi şi noapte şi vei dobândi ajutor şi întărire de la Mântuitorul Hristos ca să înduri, de vei dori aceasta din toată inima şi din sufletul tău.

Mâncând deci la masă cu o asemenea stare plăcută lui Dumnezeu, păzeşte-te să nu te legi de bucatele mai bune ori mai gustoase. Deci, de se arată ochilor tăi şi minţii tale vreo mâncare mai bună decât alta şi îţi vine gândul: las-o pe aceasta şi te satură de hrana cea mai bună, atunci fă tot ce poţi ca să-ţi birui gândul şi dorinţa. Osândeşte-te şi cugetă că nu eşti vrednic de acea hrană şi băutură. Dă-o deci vecinului tău, dar tu nu mânca sau bea din ea; că gândul tău o doreşte din pricina împătimirii. Ai grijă ca nu cumva prin mâncarea ta cea aleasă să fugă de la tine zdrobirea inimii. Că din pătimaşa dorinţă de bucate şi băuturi plăcute se naşte cea rea şi de suflet pierzătoare îmbuibare cu mâncare şi băutură. Sileşte-te a te înfrâna puţin prin cumpătare, ferindu-te astfel de o mare legătură.

Fii cu luare aminte şi la faptul că, de vei şedea cu fraţii la masă şi voieşti a te înfrâna, iar fraţii încep a-ţi da câte ceva de mâncare sau băutură, pleacă-te lor, nimic zicând. Dar de încep din nou să te silească să iei oarece, atunci pleacă-ţi din nou capul şi răspunde cu glas blând şi liniştit: iartă-mă, dar m-am săturat de-acum. Ţine minte că oriunde şi la orice lucru trebuie să răspunzi fraţilor cu blândeţe şi liniştit.

Iar de va veni vreun frate sau închinător să te cerceteze pentru dragostea lui Dumnezeu sau cu vreo treabă înainte de Liturghie, să nu îndrăzneşti a mânca ori a bea cu ei. La fel să faci şi de va veni cineva la tine după masa de prânz.

De ai tărie şi te poţi înfrâna, atunci înfrânează-te seara de la cină. Dar de voieşti a merge la trapeză pentru cină doar ca să-ţi ascunzi înfrânarea faţă de

fraţi, atunci du-te la trapeză şi străduieşte-te a sluji cu dragoste fraţilor în vreun anume fel, în loc de a cina. Iar de este de datoria ta, sau ai vreo altă pricină ce îţi cere să şezi cu fraţii, atunci ia câte puţină mâncare nu prea des, astfel ca numai să pară că mănânci.

Bagă de seamă şi cunoaşte că patima îşi ia început mai ales din lipsa de înfrânare şi din saturarea pântecelui. Acesta este laţul în care se prinde omul cel mai adesea şi mai grabnic. La începutul patimii se arată sub chipul a ceva bun, plăcut şi de dorit; dar are în sine ascuns veninul tuturor patimilor celor cumplite. Omul ce se molipseşte de el va avea trebuinţă de multă trudă spre a-l scoate din sine.

Mulţi suferă de lăcomie şi cad în groapa iubirii de plăcere, încât duc o viaţă lumească, iar nu una monahicească, uitând de făgăduinţele călugăreşti. Tot cel ce, intrând în monahism, începe a se mâhni că nu se bucură de viaţa lumească cea plină de îmbelşugare este aproape de patimile cele pierzătoare.

Cunoaşte că lipsa de cumpătare la hrană şi la bucate alese este maica tuturor patimilor rele. Şi astfel, dându-şi seama că acest rău vătămător de suflet duce pe om la prăpastie, caută cât poţi mai bine, iubite frate, să te păzeşti de el. Nu te sătura de mâncare şi băutură, şi nu da desfătare pântecelui tău, ca nu cumva să mori duhovniceşte. Că de îţi vei îngădui a te deprinde cu lăcomia, de multă trudă vei avea trebuinţă şi de multă răbdare ca să te izbăveşti de ea şi să te întăreşti întru .înfrânare.

După masă ridică-te împreună cu fraţii, dă mulţumită lui Dumnezeu. De este de faţă vreun preot sau mai-marele tău, primeşte blagoslovenia lui; iar de nu este de faţă vreunul dintre aceştia, atunci fa închinăciune fraţilor, mulţumeşte-le şi cere iertăciune. Apoi du-te în linişte la chilie, închide uşa şi, de vei putea, fa câteva metanii cu rugăciune şi mulţumită, iar după aceea ia o carte, citeşte puţin şi cugetă la cele ce ai citit.

Dacă ai făcut toate la masă aşa cum s-a menţionat mai sus, dacă ai mâncat şi ai băut cu rugăciune, cu cumpătare şi te-ai ridicat fără a fi cu totul sătul, atunci vei avea un somn scurt, dulce şi sănătos şi curând te vei trezi, căci îngerul tău păzitor te va trezi degrabă.

Cuviosul Ilarion, ucenicul stareţului Nazarie

Părintele Ilarion s-a născut într-o familie din clasa de mijloc din Sankt Petersburg şi a venit la mănăstirea Valaam pe la vârsta de douăzeci de ani. Pe vremea aceea, Valaamul se afla într-o stare bună: tipicul de la Sarov, adus de sfântul său egumen, începea să dea roade. Pe multele ostroave, la fel ca la slăvitele sale începuturi din urmă cu o mie de ani, înfloreau din nou cele trei feluri de viaţă monahicească - cea chinovială în cetatea principală, cea sihăstrească în insulele mai îndepărtate şi în peşteri, şi cea schivnicească cu doi sau trei monahi trăind în ascultare unul cu altul. Stareţul Nazarie era un foarte încercat îndrumător duhovnicesc, insuflând tinerilor începători dorinţa de a îmbrăţişa întreaga vieţuire întru trezvie. Unul dintre aceşti nevoitori a

fost Varlaam, viitorul egumen, care mai apoi a plecat la Optina şi prieten al Sfântului Gherman cel ajuns în Alaska, care de asemenea s-a nevoit singur în pustie la câteva mile depărtare şi care venise de la Sarov să se alăture iubitului său stareţ Nazarie.

Curând, stareţul Nazarie a văzut că Ilarion are stofa de călugăr şi, după ce Sfântul Gherman cu ceilalţi părinţi au plecat în America în misiune, l-a făcut ucenicul său de chilie. Ilarion a devenit şi secretarul egumenului, scriindu-i el totul, întrucât părintele Nazarie nu ştia ce scrie. Când părintele Nazarie s-a retras din slujba de egumen şi, căutând liniştea, s-a aşezat într-o chilie retrasă în pădure, departe de mănăstire, Ilarion i s-a alăturat.

În anul 1804, părintele Nazarie a hotărât să se întoarcă la Sarov, luându-l cu el şi pe Ilarion. Vrednică de însemnare a fost călătoria acelor călugări, descrisă aşa de grăitor de Ilarion în *Viaţa noului întemeietor al Valaamului, Nazarie.* Nici unul dintre ei nu a mai revăzut Valaamul. La Sarov, ei s-au aşezat într-o chilie din adâncul pădurii, lângă răul Sarovka, urmându-şi viaţa în linişte. Atunci, credinciosul slujitor de chilie a pus pe hârtie însufleţitoarele învăţături despre viaţa monahală ale bătrânului său îndrumător, ca şi întâmplările mai însemnate petrecute în lunga sa viaţă. De pildă, el descrie felul cum bătrânul obişnuia să-şi petreacă nopţile hoinărind de unul singur în codrii deşi ai Sarovului şi întorcându-se în zori, întâlnind adesea urşi. Cum ar fi putut să cunoască părintele Ilarion nevoinţele singuratice ale stareţului Nazarie, de nu le-ar fi fost el însuşi martor şi nu ar fi fost în acelaşi duh?

În acea vreme, Sarovul era împodobit cu mari nevoitori; pe lângă mai marii purtători de Duh, erau pustnici ce vieţuiau pe acelaşi rău Sarov - Dositei, Alexandru, rătăcitorul Marcu cel nebun pentru Hristos şi, fireşte, Sfântul Serafim, care se sfătuia cu stareţul Nazarie în ce priveşte meşteşugul pustniciei şi al vieţii duhovniceşti. După adormirea stareţului Nazarie, Ilarion a rămas prieten apropiat al Sfântului Serafim până la sfârşitul vieţii acestuia. Sfântul Serafim trimitea pe toţi să se mărturisească la părintele Ilarion şi i-a încredinţat tunderea în monahism a maicilor sale de la Diveevo.

Din scrisorile sale din 1828 se vede că stareţul Ilarion, ca urmare a unor învinuiri mincinoase, a fost silit să părăsească Sarovul pentru o vreme de canonisire, întemniţat în mănăstirea Sfânta Treime din Kozlov. E limpede că

vrăjmaşul s-a răzbunat pe el pentru ajutorul dat Sfântului Serafim, care era necontenit defăimat şi prigonit, dar pe care Ilarion îl cinstea fără frică faţă de toţi.

După moartea stareţului Nazarie, părintele Ilarion s-a mutat în mănăstirea propriu-zisă şi cât a mai trăit a fost cel dintâi duhovnic al călugărilor şi închinătorilor. Văzând marea trebuinţă de învăţături duhovniceşti, asemenea celor însemnate de el din gura stareţului Nazarie, a alcătuit din ele o întreagă carte - *Poveţele stareţului Nazarie,* pe care le-a răspândit cât a putut de mult, şi a alcătuit chiar un mic volum cu propriile începuturi, versiunea lărgită a *Arătărilor stareţului Nazarie,* dându-i numele de *Scurtă scară duhovnicească.* Puţinele scrisori rămase de la el dovedesc în chip minunat smerita şi blânda sa stare duhovnicească. Se pare că tot el a fost mai marele „scriptoriumului" monahal, unde călugării nu numai că adunau şi copiau cu acribie scrierile părinţilor din vechime, ci şi păstrau pentru posteritate vieţile şi scrierile povăţuitorilor lor monahi contemporani, precum Fericitul Teodor de Sanaxar, Teofan de la Solovki, părinţii de la Sarov şi alţii. Ele s-au publicat la scurt timp după moartea sa (1849), datorită lui Ioan Kireievski şi stareţilor de la Optina, răspândindu-se peste tot şi fiind mult preţuite de călugării ruşi iubitori de pustie. Unul dintre egumenii de la Sarov era frate după trup cu întemeietorii Optinei, Moise şi Antonie, care şi ei erau apropiaţi de Sarov. Primul şi-a început viaţa monahală acolo şi a fost călăuzit în îndeletnicirea cu Rugăciunea lui Iisus de însuşi Sfântul Serafim. Celălalt, la Optina, era în strânsă legătură cu Varlaam, fostul egumen al mănăstirii Valaam şi ucenic al Cuviosului Nazarie.

Iată câteva din scrisorile părintelui Ilarion, ce scot în evidenţă anumite trăsături ale firii sale:

23 ianuarie 1839

Din suflet îţi mulţumesc, dragă frate, părinte Andrei, pentru scrisoarea dumitale.

Lucrarea Domnului şi rugăciunile Preacuviosului Serghie te-au ajutat să rămâi la Javră. Pentru cel care se îngrijeşte de mântuirea sufletului său cu trezvie, orice loc îi este spre sfinţire. „Nu locul îl sfinţeşte pe om, ci firea şi

lucrarea lui de strădanie în a deveni bineplăcut lui Dumnezeu". Aşadar trăieşte, frate, şi te mântuieşte şi roagă-te pentru mine, nevrednicul. Deşi eu trăiesc în renumita mănăstire Sarov, sunt totuşi un păcătos, căci nu locul te mântuieşte. Că doar şi Iuda a fost în preajma Mântuitorului Hristos şi nu s-a mântuit. Peste tot, frate, trebuie să ai trezvie şi cunoaştere de sine. Iartă-mă, frate! Eu, cel mai păcătos rob, Ilarion, mă închin cu plecăciune înaintea ta.

***

21 mai 1828

Preacuvioase părinte O... C..., Dragă frate întru Hristos Domnul,

Îţi mulţumesc din suflet pentru bucuria pe care mi-ai oferit-o, primind scrisoarea dumitale.

Prin această scrisoare mă sfătuiţi să nu deznădăjduiesc, dar pururi să mă bucur. Asta şi fac. Deşi nu sunt nici postitor, nici rugător şi nici pustnic, dimpotrivă, beau, mănânc cu toţi, vorbesc, dar toate le fac după Cuvântul Domnului. In toate încercările vieţii, oftând spun din inimă: „Slavă Domnului în toate!"

Eu acum văd şi înţeleg îndeajuns că însuşi Iisus m-a îndemnat să merg pe acest drum în viaţa mea pământească şi m-a pregătit să duc cu drag crucea dată mie şi cu ajutorul Lui nu-mi este greu să suport, pentru că îmi este spre folos veşnic. Eu L-am rugat pe Dumnezeu să mă îndrepte de la drumul greşit. Şi Dumnezeu m-a oprit, fapt pentru care întotdeauna Îi mulţumesc. Părintele Arhimandrit H... a fost aici la mănăstirea Sfânta Treime şi m-a întărit cu multe cuvinte folositoare şi chiar m-a onorat de a sluji împreună cu sfinţia sa.

El a luat „hotărârea" mea şi mi-a promis să mă ajute. Eu adesea îi povăţuiesc pe unii fraţi, iar acum a venit şi rândul meu să respect povaţa: „Este mare lucru să nu te întristezi când eşti năpăstuit, dar din adâncul sufletului să mulţumeşti lui Dumnezeu nu numai când eşti în bunăstare, ci şi atunci când eşti nefericit".

Nimic n-ar trebui să tulbure liniştea sufletului, dar, totuşi, când eşti năpăstuit, suferi.

Dar ce poate fi mai mulţumitor decât să-ţi duci jugul cu drag, fără a cârti?

Nu este nimic mai milostiv decât să uiţi toate supărările ce ţi s-au pricinuit. Cu această cugetare mă întăresc şi îmi spun: „Rabdă, păcătosule, suferă, şi în supărare laudă-L pe Dumnezeu". Căci fără trudă, nu primeşti odihnă, fără luptă, nu câştigi. Iar învingătorului, spune Domnul Hristos, îi va fi dat să guste din pomul vieţii, ce se află în mijlocul Raiului lui Dumnezeu. „ Cel ce va birui va moşteni acestea şi-i voi fi lui Dumnezeu şi el îmi va fi Mie fiu " (Apocalipsa 21, 7).

Aşadar, dragă frate, să-ţi ajute Dumnezeu să învingi, iar pe mine, învinsul păcătos, te rog să mă pomeneşti în rugăciunile dumitale.

Rămân în nădejdea dragostei şi strădaniei cuvioşiei tale, eu, nevrednicul ieromonah Ilarion al Sarovului. Mă închin cu metanie în faţa domniei tale.

După tristeţe urmează bucurie, iar vinovăţia atrage asupra sa pedeapsă.

***

16 noiembrie 1837

Preacinstite şi preacuvioase părinte ieromonah A..., Iubite frate întru Hristos, binecuvântează!

De mult timp am dorit să-ţi scriu, dar am amânat din cauza unor obstacole.

Dar astăzi am primit scrisoarea dumitale şi iată, îţi răspund.

Sfânta Biserică suferă pentru mari păcate, fiind pedepsiţi în mod evident cei păcătoşi.

Sfânta Taină a Spovedaniei este tainică. Noi ne căim pentru păcatele noastre lui Dumnezeu înaintea părintelui duhovnic, căruia îi este dată puterea de a lega şi a dezlega pe păcătos.

Dar bine este să fii fiul unui duhovnic iscusit şi înţelept, nu al unuia care se ţine de „ Molitfelnic " ca orbul de cârjă. Aşa că, dragă frate, nu deznădăjdui în căderea şi tristeţea în care te afli şi nu te mâhni, că duşmanul, deşi te-a

rănit mult, nu ţi-a tăiat capul. Nu deznădăjdui, frate, slujeşte, şi cu binecuvântare îndeplineşte-ţi funcţia ce ţi-a fost încredinţată. Fii sârguincios şi sever, în acelaşi timp fii şi milos şi blând.

De timpuriu ai ajuns în funcţie de conducere, unde trebuie să ai inimă de diamant ca să rezişti. Dar nu singur ţi-ai ales-o, ci de însuşi Dumnezeu şi de superiorii dumitale ai fost căutat şi numit. Eu îţi voi spune să nu fii trist, dar străduieşte-te să-ţi ispăşeşti păcatele, nu să le înmulţeşti. Şi după îndrumarea duhovnicului, slujeşte cu smerenie şi îţi va fi spre mântuire. Să ceri, dacă se poate, superiorilor dumitale să te elibereze din funcţia de conducere, din cauza neputinţei. Că este mai uşor să fii condus decât să conduci. Dar, precum păcatele mici întind calea spre păcate mari, întăreşte-te, teme-te, deşteaptă-te, ca duşmanul neamului omenesc să nu te doboare în groapa pe care el deja o sapă.

Fii cu luare aminte la faptele dumitale şi cu ajutorul lui Dumnezeu vei avea sorţi de izbândă.

Vă doresc sănătate, bunăstare şi să vă dea Dumnezeu ajutor, har şi multă milă.

Rămân în nădejdea dragostei şi strădaniei dumitale că mă vei pomeni în rugăciunile cuvioşiei tale pe mine, păcătosul şi nevrednicul Ilarion al Sarovului.

Îmi închin trupul meu păcătos înaintea dumitale, dragă frate întru Hristos.

***

21 februarie 1838, Sarov

Preacinstite şi preacuvioase M., Părinte D.,

Îţi mulţumesc din suflet, dragă frate, pentru scrisoarea dumitale, despre care am vorbit şi cu stareţul Alexandru.

Ne-am bucurat că eşti sănătos, dar ne-a uimit şi profund ne-am întristat când am aflat cu câtă neplăcere ai primit confirmarea nevinovăţiei dumitale. Dar Proorocul scrie: „Această lucrare m-aponegrit înaintea Domnului", însă

este, de asemenea, scris: „Preaînţeleptului îi este indiferent chiar dacă este străjuit, deşi îl doare, dar în schimb pentru toate va fi răsplătit de Bunul Dumnezeu ".

De aceea îţi doresc, frate, să ai binecuvântarea Domnului în toate faptele bune. Iar postul ce începe să-ţi fie spre mântuirea sufletului, să-l sfârşeşti sănătos, ca să te poţi închina cu râvnă Domnului Hristos în ziua învierii.

Rămân duhovnicul dumitale, acelaşi Ilarion al Sarovului.

Ne închinăm împreună cu stareţul Alexandru şi te rugăm să ne pomeneşti în rugăciunile dumitale.

„Să începem nevicios postul, prin care dobândim mântuirea sufletului. Să lucrăm Domnului cu frică, să ne ungem capetele cu mir binefăcător şi să ne spălăm feţele cu apă curată. " Amin.

Iartă-mă, frate, nu ne vom vedea curând.

***

30 iunie 1838

Dragă frate şi părinte D.,

Te felicit o dată cu mutarea domniei tale de la mănăstirea Sarov la mănăstirea Tolfev. Să te ajute Dumnezeu ca la noul loc să avansezi în cunoaşterea Domnului Hristos şi să te înnoieşti cu alte fapte mântuitoare. Să te întăreşti în credinţă şi să-I slujeşti lui Dumnezeu în cucernicie şi dreptate. Că este scris: „Inalţă-te, omule, şi înlocuieşte vechiul cu nou... ". „Căci şi copacul răsădit este fragil şi cere apă, precum şi întăritura cere legătură". Apa simbolizează lacrimile. Dar cine nu le are, acela trebuie să ofteze cât mai des. întăritura simbolizează bătrânii iscusiţi, iar legătura este cuvântul sfânt al lui Dumnezeu.

„Fericit bărbatul care în Legea Domnului va cugeta ziua şi noaptea. Mai bună este mie întotdeauna Legea buzelor tale decât miile de aur şi argint. Cercetaţi scrierile, că în ele este viaţa veşnică. " Aceasta îţi doresc stăruitor.

Rămân cu nădejdea dragostei şi strădaniei rugăciunilor dumitale, ieromonahul Ilarion al Sarovului.

Mă închin dumitale eu, nevrednicul, şi îţi trimit binecuvântarea mea, iar pentru scrisoare îţi mulţumesc respectuos.

„Părintele Dorotei scrie: «Că nici o virtute nu este mai presus decât virtutea smereniei». Precum nu poţi construi o corabie fără cuie, tot aşa nici fără de smerenie înţeleaptă nu poţi să te mântuieşti.

Sfântul Duh Se sălăşluieşte acolo unde este smerenie, înţelepciune, dragoste şi blândeţe, scrie Preacuviosul Macarie. Acestea şi altele sunt Poruncile Domnului. "

Iartă-mă, frate!

***

17 septembrie 1840, Sarov

Dragă frate, părinte D.,

Cred că ai primit scrisoarea mea în care te-am înştiinţat despre stareţul Alexandru. Iar acum îţi spun că, după multă suferinţă din cauza unei boli, el a murit în noaptea de 5 august, mutându-se din biserica luptătoare în cea triumfătoare, unde va sălăşlui veşnic cu Domnul Hristos. După el a plecat la cele veşnice, pe data de 16 august, părintele Ilarie.

Dumnezeu să-i ierte!

Veşnica lor pomenire. Şi odihnă împreună cu toţi sfinţii. Iar nouă, frate, să ne dăruiască Dumnezeu zile îndelungate ca să-I slujim cu evlavie.

Îţi voi fi mereu recunoscător pentru Sfintele icoane ce mi le-ai trimis.

Dragă frate, şi în continuare rămân cu nădejdea dragostei şi strădaniei rugăciunilor dumitale, eu, nevrednicul călugăr Ilarion al Sarovului.

Mă închin în faţa dumitale cu umilinţă şi smerenie.

Din învăţăturile părintelui duhovnicesc Ilarion

Despre rugăciune

Despre osândirea de sine

Despre cunoaşterea de sine

Despre blândeţe

Despre smerenie

Despre ascultare

Despre cugetul curat

Despre tăcere

Despre voie

Despre iertare

Despre răbdare

Despre rugăciune

Cea dintâi şi începutul tuturor virtuţilor e rugăciunea, despre care Apostolul a zis: *Neîncetat vă rugaţi* (1 Tes. 5, 17). Adică cheamă totdeauna Numele lui Dumnezeu, fie că vorbeşti, că şezi, că umbli, că lucrezi, că mănânci sau faci orice altceva. în orice vreme şi în orice loc se cuvine să chemi Numele lui Dumnezeu; că întru acest chip ispita vrăjmaşului este nimicită, scrie Hrisostom. „Bate pe vrăjmaşi", zice Ioan al Scării, „cu Numele lui Hristos", că nu vei găsi altă armă mai tare în cer sau pe pământ.

Rugăciunea e alungarea întristării şi deznădejdii, înflorirea blândeţii şi nemânierii, arătarea bucuriei şi mulţumirii, dobândirea şi înmulţirea a nenumărate bunătăţi.

Nădăjduiesc să sporeşti în virtuţi şi aceasta se va întâmpla mai ales de vei trăi cu luare-aminte şi nu vei lăsa Rugăciunea lui Iisus. Că aceasta este cea dintâi şi începutul tuturor virtuţilor. Nimic nu te păzeşte aşa de mult de intrarea vicleanului demon decât rugăciunea (rugăciunea minţii) şi fierbintea rugăciune stăruitoare.

Lumina casei vine de la făclia aprinsă, dar lumina minţii este rugăciunea. Orice ispită sau tulburare de la vrăjmaşul e mistuită de rugăciune. Din rugăciune se naşte frica lui Dumnezeu, şi ea, potrivit Scripturii, *este începutul înţelepciunii* (Pilde 9, 10). Având această frică, Proorocul a strigat: *Mai înainte am văzut pe Domnul* (cu ochii minţii) *înaintea mea pururea, căci de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin* (Ps. 15, 8). Apoi, spunând folosul din aceasta, zice în chip de laudă: *Fericit bărbatul care se teme de Domnul, întru poruncile Lui va voi foarte* (Ps. 111, 1); *mântuirea Lui este aproape de cei ce se tem de Dânsul* (Ps. 84, 10). Frica Domnului este tatăl luării aminte (la rugăciunea minţii în inimă, iar luarea aminte este maica odihnei lăuntrice). Cei ce iau aminte la mântuirea lor (adică lucrătorii rugăciunii) nu iau aminte la lipsurile aproapelui. Aceştia sunt cei ce sporesc.

Cât despre tăcere s-a spus: „O, tăcere, carul ce duce la ceruri!". începutul curăţirii sufletului este tăcerea întru Domnul (lucrarea cu mintea a Rugăciunii lui Iisus). Urechile celui tăcut (adică ale celui ce se roagă cu mintea) aud lucruri minunate.

Despre osândirea de sine

Învaţă osândirea de sine, adică să te învinovăţeşti în cugetul tău pe tine, iar nu pe alţii, şi să te numeşti singur nevrednic, delăsător, leneş şi fără purtare de grijă.

Cel ce are osândire de sine are odihnă, scrie Avva Dorotei, şi niciodată nu se tulbură, dacă unuia ca acesta i se întâmplă vreo boală, batjocuri,

prigoane şi orice alte necazuri de acest fel, el le pune pe seama păcatelor sale şi mulţumeşte lui Dumnezeu. Dacă unul ca aceste e pedepsit ori mustrat de mai marele său, el primeşte totul ca pe ceva ce îi este spre bine şi socoteşte totul ca fiind de la Dumnezeu.

Mândria ajunge a se sălăşlui în om atunci când încă nu se cunoaşte pe sine desăvârşit; deci cunoaşte-te şi fugi cât poţi de mândrie şi de slava deşartă ca de o mare vătămare sufletească. însă nu le poţi goni de la tine cu nimic altceva decât cu neîncetată osândire de sine şi cu înjosirea de sine.

Despre cunoaşterea de sine

Cunoaşterea de sine înseamnă a te socoti nevrednic de orice sarcini mai înalte. A te cunoaşte înseamnă a te socoti adormit, delăsător, leneş, neputincios şi aşa mai departe; aceasta înseamnă să nu iei aminte la păcatele altora, ci să te uiţi la ale tale şi pururea să te căieşti pentru ele, adică să ai dreaptă socoteală în privinţa ta şi să te judeci pe tine, afară de cele ce ţin de datoria ta. *Pe voi înşivă, ispitiţi, de sunteţi întru credinţă,* scrie Apostolul.

Despre blândeţe

Despre cereştile virtuţi ale blândeţii şi smereniei, Domnul însuşi ne învaţă zicând: *învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11, 29). Nu de la îngeri vă învăţaţi, nici de la oameni, ci de la Mine, zice El, adică de la înţelepciunea cea mai înaltă.

Blândeţea din afară se arată astfel: umbletul să vă fie blând, blândă şi şederea, blânde privirile, blânde şi cuvintele; să aveţi toate acestea, căci prin ele se arată creştinul. Veşmântul omului, râsul şi umbletul lui vorbesc despre el.

Blândeţea sufletului, după omul cel lăuntric, este înfrânarea mâniei, îmblânzirea iuţimii şi a nu căuta răzbunare când îl supără cineva, chiar dacă are putinţă, şi să primească batjocurile fără a batjocori la rândul său.

Blândeţea înseamnă a nu vătăma pe cineva nici cu cuvântul, nici cu fapta, nici cu porunca, ci a câştiga inima fiecăruia prin puterea ta, după cuvântul Domnului: *îmi îndrept privirea Mea spre cei smeriţi, cu duhul umilit şi care tremură la cuvântul meu* (Isaia 66, 2). Iar cuvântul proorocesc zice: *îndrepta-va Domnul pre cei blânzi la judecată, învăţa-vapre cei blânzi căile Sale* (Ps. 24, 10).

Că binevoieşte Domnul întru norodul Său şi va înălţa pre cei blânzi întru mântuire (Ps. 149, 4). *Dar cei blânzi vor moşteni pământul şi se vor desfăta întru mulţimea păcii (Ps.* 36, 11).

Iar despre omul ce primeşte odihnă şi pace prin blândeţe, scrie Hrisostom: „Nu e nimic mai tare ca blândeţea, nimic mai puternic; ea ţine sufletul nostru întru necontenită linişte şi se străduieşte a-1 duce spre un liman, şi ne este pricină a toată mulţumirea; şi nimic nu poate da sufletului odihnă şi mai mare linişte ca blândeţea şi smerenia. Ea îi este mai de cinste decât toate cununile celui ce a dobândit aceste virtuţi; este mai de folos decât orice dregătorie şi slavă.

Sufletul drept - zice Sfântul Ioan Scărarul - este împreună locuitor cu smerenia, iar sufletul cel rău este robit vicleniei. Sufletele blânzilor sunt pline de cunoştinţă, dar înţelegerea unui suflet plin de mânie e acoperită de bezna necunoştinţei.

Sufletul blând primeşte vorbele înţelepciunii: *Că mulţi oameni mari şi slăviţi sunt, dar tainele se descopăr celor smeriţi. Că mare este puterea Domnului...* (Sirah 3, 19).

Cel ce urăşte pe cei ce îl mâhnesc urăşte blândeţea, iar cel ce fuge de cei ce îl mâhnesc fuge şi de odihna ce este în Hristos, după cuvântul Avvei Dorotei.

Dumnezeu Se odihneşte în inimile blânde, dar sufletul neliniştit este sălaş diavolului. Sufletul blând este scaunul sărăciei cu duhul, iar mintea mânioasă este roaba vicleniei.

Despre smerenie

Străduieşte-te mai presus de toate a dobândi smerenia. Smerenia înseamnă să-şi cunoască omul cu adevărat nimicnicia sa şi să se dispreţuiască pe sine. Cel ce, cunoscându-şi neputinţa, păcătoşenia şi nevrednicia, nu se înalţă nicidecum cu cugetul, ci se socoteşte a fi mai rău decât toţi, a fi cel mai păcătos, cel mai de pe urmă dintre toţi şi dedesubtul tuturor, acela este smerit.

Cel smerit, de are vreo virtute, nu o pune pe seama puterii sale, ci în seama ajutorului lui Dumnezeu, după cuvântul lui Iisus Hristos, Care a zis: *Aşa şi voi, când veţi face toate cele ce s-au poruncit vouă, ziceţi că robi netrebnici suntem* (Luca 17, 10). *Fără Mine,* zice Domnul, *nu puteţi face nimic* (Ioan 15, 5).

Smerenia înseamnă a te cunoaşte pe tine ca fiind nimic. Cel mai bun ajutor pentru ocolirea ispitelor este blândeţea şi sărăcia cu duhul şi necontenita priveghere a minţii.

Mare este înălţimea smereniei, după cuvântul Sfântului Macarie, şi mare e înălţarea şi cinstirea sărăciei cu duhul. Nu este altul mai înalt decât omul smerit, nici vreun altul nu e slăvit decât cel sărac întru viaţa cea veşnică, decât cea a smereniei, după cum mărturiseşte Adevărul.

Unde nu este lumină, totul e acoperit de întuneric; iar unde nu este smerenie, toate lucrurile noastre sunt urâciune înaintea lui Dumnezeu, zice Sfântul Ioan al Scării.

Dumnezeu Se bucură întru cel smerit, iar de cel mândru Se îndepărtează; unde este smerenie, străluceşte slava lui Dumnezeu.

Mândria este vrăjmaşa lui Hristos, iar smerenia este plăcută Lui, după cum spune Sfântul Dimitrie al Rostovului.

Chiar de va fi săvârşit cineva nenumărate fapte bune şi va fi împlinit toate virtuţile, dacă are părere de sine, este cel mai sărac şi mai nenorocit dintre toţi, cum zice Hrisostom.

Adevărata bogăţie a omului în viaţa aceasta, după Sfântul Ambrozie, este smerenia, nu înălţarea.

Nimic nu zdrobeşte aşa de tare inima şi nu smereşte sufletul decât a te însingura în cugetul tău şi a rămâne tăcut faţă de oricine. Smerenia este temelia creştinătăţii.

De vei începe a te păzi cu grijă după povaţa aceasta, pizmaşul diavol nu va suferi şi fie va ridica împotriva ta o încercare de la cea mai mare ispită, spre a-ţi pune la încercare smerenia şi tăria, fie va întrarma împotriva ta pe cei făţarnici şi care vieţuiesc întru delăsare; şi ei vor începe a te învinovăţi, a te batjocori, şi poate chiar a te lovi, a te dispreţui şi a te urî, pricinuindu-ţi multe supărări. Ci întru aceasta lipeşte-te şi mai mult de tăcere şi de smerenie. Ţine neîncetat rugăciunea către Domnul Iisus pe buzele tale şi în adâncul inimii tale, ca să nu cârteşti împotriva lor, nici să te mântuieşti câtuşi de puţin. Primeşte toate cu mulţumire, cugetând întru sine: „Cum pot eu, ticălosul, să mă mânii pe fratele meu pentru nimic?". Şi, în acelaşi timp, adu-ţi aminte neîncetat de păcatele tale, că şi tu, chiar de nu ai lovit pe aproapele, atunci l-ai osândit sau l-ai vorbit de rău, l-ai batjocorit şi l-ai vătămat cu defăimare, şi supărare făcând aproapelui tău, te-ai ridicat împotriva Mântuitorului Hristos şi L-ai rănit.

Aşadar, să te recunoşti din tot sufletul a fi vrednic de a suferi şi mai mult decât înduri acum. Adu-ţi aminte cuvintele spuse de Mântuitorul Hristos despre facerea de bine către aproapele tău, cuvinte ce sunt adevărate şi pentru orice cuvânt de ocară sau faptă vătămătoare împotriva aproapelui: „Orice faci aproapelui tău, zice El, Mie îmi faci". Adu-ţi aminte şi de suferinţele Lui cele până la moarte, de nespusa Lui bunătate şi de dragostea Lui către noi, dragoste ce îndură nedreptăţile noastre şi socoteşte cât de uşor îţi este să rabzi pentru El micile supărări, şi aceasta cu neîndoielnicul Lui ajutor, dacă îl doreşti cu adevărat.

De vei cugeta cu dreptate întru acest chip şi cu dragoste vei îndura ispitele, vei dobândi curând ajutor şi mângâiere de la Mântuitorul Hristos.

Despre ascultare

Străduieşte-te a trece prin sfânta ascultare cu sârguinţă, fără să te plângi, lepădând voia. Străduieşte-te a-ţi împlini îndatoririle cu băgare de seamă şi cu dreaptă socoteală, ca şi cum ţi-ar fi rânduite de însuşi Domnul, având pe egumen ca pe însuşi Dumnezeu, iar pe fraţi, ca pe îngerii lui Dumnezeu. Cel ce se supune capului, adică egumenului, se aseamănă îngerilor, iar cel ce se împotriveşte

acestora face loc diavolului în inima sa. Doamne miluieşte! înfricoşat este cuvântul acesta scris de Sfântul Efrem Şirul.

Mântuitorul Hristos ne-a dat pildă pe Sine însuşi. El S-a smerit pe Sine şi a fost ascultător până la moarte. Ocărându-se, împotrivă nu a ocărât; pătimind, nu a îngrozit. Dar cel ce răspunde înapoi este sabie cu două ascuţişuri, cu unul se taie pe sine şi cu celălalt pe aproapele său.

Fii binevoitor şi cu dragoste caldă către toţi fraţii. Să ai inima, ochii şi chipul voioase, pline de duhovnicească cinstire; lipeşte-ţi cu tărie sufletul de întreaga frăţie şi slujeşte tuturor cu inimă deschisă, fără nici o făţărnicie. Nu îţi îngădui să gândeşti că pentru aceasta vei primi vreo laudă de la cineva; ci închipuieşte-ţi că slujeşti lui Dumnezeu şi îngerilor Săi, de a căror slujire eşti cu totul nevrednic. Dar slavă lui Dumnezeu că te-a învrednicit Domnul de această slujire!

Veghează cu luare-aminte ca nu cumva să se ridice împotriva ta gândul mândriei şi al slavei deşarte, cum că slujind fraţilor faci totul cât se poate de bine. Caută cât poţi să nu îngădui să lucreze în tine nefolositorul, răul şi de suflet pierzătorul gând al slavei omului, încât uneori nici nu bagi de seamă cum gândurile acestea ale tale se trufesc şi-ţi gătesc căderea.

Fă întotdeauna ceea ce ţi se porunceşte să faci sau ceea ce ai primit blagoslovenie să faci de obicei sau ceea ce ţi se cere; dar îndeobşte să nu cutezi a face nimic de la sine, orice ar fi. La lucrul de mână ori la ascultare păstrează cât poţi pe buze, în minte şi în gând rugăciunea şi prea scumpa şi de suflet mântuitoarea tăcere. Tot aşa, străduieşte-te să iei aminte la tine, să rămâi priveghind cu băgare de seamă la sufletul şi simţirile tale, oricare ar fi lucrul mâinii sau ascultarea cu care te îndeletniceşti. De se întâmplă a fi cu tine un altul la aceeaşi ascultare, fă-i metanie cu smerenie şi zi rugăciunea în şoaptă. După ce ai luat blagoslovenie, lucrează cum s-a arătat mai sus, eu rugăciune, cu dragoste, cu sârguinţă şi deplină trezvie.

Lucrează nu ca înaintea oamenilor, ci desăvârşit, ca înainte lui Dumnezeu şi a îngerilor Săi; că nu pentru oameni lucrezi, ci pentru însuşi Dumnezeu te nevoieşti. Ţine minte că tot cel ce face lucrul lui Dumnezeu fără de grijă este blestemat şi vrea să placă oamenilor; fereşte-te dar, pe cât îţi este cu putinţă, de lipsa de grijă şi de a vrea să placi oamenilor.

Despre cugetul curat

Să ai cugetul curat şi deschis, cum zice Apostolul: *Şi întru aceasta şi eu mă străduiesc să am totdeauna înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor un cuget neîntinat* (Fapte 24, 16).

Căci încredinţaţi suntem că avem un cuget bun, dorind ca întru toate cu cinste să trăim (Evr. 13, 18). Că aşa cum este cu neputinţă să cadă ploaie fără nori, tot aşa fără un cuget bun e cu neputinţă să fii plăcut Domnului. Pentru aceea, noi descoperim părintelui nostru nu numai ceea ce spunem, ci şi ceea ce gândim; că ceea ce se arată lumină este, iar ce nu se arată este întuneric. Şi va veni vremea când ne vom judeca nu după cartea cunoaşterii şi înţelegerii, ci după cartea cugetului.

Îmi pare că uneori este mai bine să cazi şi să te ridici, decât să judeci pe aproapele; că cel ce a păcătuit este tras către înjosirea de sine şi căinţă, pe când cel ce judecă pe cineva care a păcătuit se întăreşte întru amăgirea de sine şi în mândrie. Pentru aceea, fiecare pe cât poate să se ferească a judeca.

Cercetează-te, frate, cu grijă pe tine şi cugetul tău, de nu cumva ai vreun păcat, de nu într-un lucru, atunci în vreun altul, de nu întru ceva mare, atunci întru ceva mic; şi nu cumva să fi greşit, de nu cu fapta, atunci cu cuvântul sau cu gândul.

Cât despre fratele tău cel păcătos, tu nu vezi gândurile lui, nici zdrobirea inimii sale, deci cum poţi să-1 judeci? Cred că uneori este mai bine să cazi şi să te ridici decât să judeci pe aproapele; pentru că cel ce judecă pe cineva care a păcătuit se întăreşte întru amăgirea de sine şi în mândrie.

Când ai păcătuit în ceasurile zilei, trebuie să te mărturiseşti îndată dacă ai prilejul. După masa de seară să mergi la duhovnic, să te pleci lui ca lui Hristos însuşi, arată-i starea sufletului tău în vremea zilei ce a trecut, ispitindu-te pentru toate cele cei ai făcut cu fapta, ori ai gândit rău, ori ai zis, ori ai fost îngăduitor cu tine împotriva cugetului, sau pentru lucrurile cu care te-ai mândrit şi ai căzut în slava deşartă, sau dacă ai supărat pe cineva ori tu te-ai supărat pe aproapele tău, sau ai pârât, sau ai judecat pe aproapele tău. Caută să afli şi să învinuieşti chiar şi cel mai subţire gând ce ţi-a vătămat

curăţia cugetului. De nu poţi ţine minte totul, scrie pe hârtie ce trebuie să mărturiseşti.

După o asemenea mărturisire curată şi adevărată, primind dezlegare şi iertare ca de la însuşi Dumnezeu şi sărutând icoana şi Crucea, fă metanie până la pământ înaintea părintelui tău duhovnicesc şi du-te în tăcere la chilie, dând mulţumire din inimă lui Dumnezeu, Care te-a învrednicit să te mărturiseşti şi să ai cugetul împăcat.

În lipsa duhovnicului, după trebuinţă, poţi mărturisi cele ce-ţi tulbură cugetul unui frate din mănăstire sau oricărui alt apropiat ce duce o viaţă întru frica lui Dumnezeu şi are înţelegere duhovnicească, putând să-i ceri rugăciunile şi blagoslovenia. Iar de nu ai pe unul ca acesta lângă tine, atunci mărturiseşte-te lui Dumnezeu întru auzul îngerilor şi al Arhanghelilor, cu lacrimi, cu osândire de sine, mustrare şi mare căinţă din toată inima, loveşte-ţi pieptul şi de te mustră şi te învinovăţeşte cugetul tău întru ceva, pune-ţi vreun canon şi împlineşte-l până ce ai putinţă de a mărturisi totul părintelui tău duhovnicesc.

Către duhovnicul tău ori către povăţuitorul tău, căruia trebuie să-i mărturiseşti faptele şi gândurile tale, să ai dragoste, credinţă statornică şi o asemenea cinstire, încât să nu-1 judeci întru nimic, nici să te tulburi de îl va învinui ori îl va judeca cineva. Chiar de ţi se va părea că păcătuieşte, să nu te tulburi şi nici să nu-ţi slăbească credinţa în el; ci mustră-te pe tine cât poţi, iar nu pe el, şi spune-ţi acestea: „Eu, păcătosul, am privit pe părintele meu cu ochi necuraţi şi în necurăţia mea îl judec şi pentru .aceasta nu văd curăţia lui".

Deci osândindu-te astfel, roagă-te cu sârguinţă către Domnul Dumnezeu pentru îndreptarea lui. Şi dacă într-adevăr s-a poticnit, cugetă astfel: Domnul Dumnezeu a îngăduit să vină ispita asupra lui; dar cum pot să-1 judec eu, păcătosul, nevăzându-i nici faptele, nici pocăinţa? Pot eu oare să văd în sufletul lui? Chiar de a păcătuit, poate că de acum s-a şi pocăit cu desăvârşire şi a primit deplina curăţire de la Dumnezeu. Să nu laşi să-ţi iasă din inimă şi din minte cuvintele acestea: *Cine eşti tu, ca să judeci pe sluga altuia? Pentru stăpânul său stă sau cade...* (Rom. 14,4).

Despre tăcere

Tăcerea, după cuvântul Sfântului Arsenie, este rădăcina nepăcătuirii şi deci este de mare trebuinţă începătorului să o dobândească.

Să nu vorbeşti neîntrebat. Vorbeşte puţin şi încet şi nu vorbi fără să fie nevoie.

Cel ce-şi păzeşte buzele îşi păzeşte sufletul, dar cel ce e îndrăzneţ cu buzele se necinsteşte.

Tăcerea adună, iar vorba multă risipeşte. Cel înţelept ne învaţă zicând: *Fii grabnic la auzit, zăbavnic la grăit, zăbavnic la mânie* (Iacov 1, 19). Cel tăcut este mare cu înţelegerea.

Despre voie

Să nu-ţi faci voia şi să nu născoceşti nimic după mintea ta, şi aşa te vei izbăvi de cârtire şi vei lepăda voia ta ca pe o haină de ruşine; că facerea voii este mai vătămătoare decât toate faptele rele.

Toţi cei ascultători s-au mântuit, dar cei ce şi-au făcut voia s-au vătămat şi mulţi au pierit.

Părăsirea rugăciunii este căderea celui ce se linişteşte; dar a ucenicului începător este încrederea în mintea sa.

Şi nu cunosc vreo altă cădere a călugărului, zice Avva Dorotei, decât încrederea în mintea sa.

Iar Petru Damaschin zice: „Despre lucrarea noastră monahicească să ştim aceasta: că orişiunde ne putem mântui de vom lepăda dorinţele noastre.

Despre iertare

Atunci când tu, om fiind, păcătuieşti în vreun fel, pocăieşte-te de aceasta înaintea lui Dumnezeu, şi de eşti mustrat de cineva, atunci fără a te dezvinovăţi, îndată cu metanie zicând: „Iartă-mă, am păcătuit, sunt vinovat".

Că bine este, învaţă Avva Dorotei, a răspunde la orice învinuire: „Iartă-mă!".

De te mustră cineva, te necăjeşte sau te ocărăşte în vreun fel, nu te mânia pe el, ci plecând, roagă-te pentru el lui Dumnezeu aşa: Doamne, iartă-

l; şi pune acea ocară pe seama diavolului, că diavolul este cel ce ne învaţă să ne ocăram unii pe alţii.

Să nu minţi niciodată în nici un fel şi să nu ţii în inima ta nici un fel de rău fiindcă cel ce urăşte pe cei ce îl mâhnesc urăşte blândeţea, iar cel ce fuge de cei ce îl mâhnesc fuge şi de odihna ce este în Hristos: *Cel ce leapădă mustrarea îşi urgiseşte sufletul său, iar cel ce ia aminte la dojana dobândeşte înţelepciune* (Pilde 15, 32).

Despre răbdare

Încearcă cât poţi, că Dumnezeu te ajută să dobândeşti răbdare întru îndurarea lipsurilor şi necazurilor. Cere, bate, caută zi şi noapte, şi vei dobândi de la Mântuitorul Hristos ajutorul şi întărirea răbdării, de vei dori aceasta din toată inima şi din tot sufletul tău.

Trebuie să ajungem încercaţi şi întru îndelunga-răbdare, ca să îndurăm fără cârtire toate câte ni se întâmplă. Răbdare vom avea atunci când primim toate cele ce ni se întâmplă, atât cele veselitoare, cât şi cele mâhnicioase, fără deosebire, ca din mâna lui Dumnezeu.

Întru răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre (Luca 21, 19). îndură, robule al Domnului, şi vei dobândi sufletul tău, căruia i-ai pricinuit pierzare cu păcatele.

Întru răbdare este soborul tuturor virtuţilor prin care se mântuiesc sufletele noastre, cum zice Sfântul Efrem: „Cel ce dobândeşte răbdarea ajunge la toată virtutea; că acela în întristări se bucură, în necazuri este tare, în primejdii bucuros, gata de ascultare, plin de dragoste, dă laudă în supărări, este smerit în mustrări şi neclintit în nenorociri.

Cel ce a dobândit răbdarea a dobândit nădejdea, iar unul ca acesta e împodobit cu toate bunătăţile.

Cât despre celelalte virtuţi, precum credinţa, nădejdea şi dragostea, citeşte tu însuţi în sfintele cărţi şi ascultă poveţele prin care te vei înţelepţi şi bunătăţile cele veşnice vei moşteni, întru Iisus Hristos, Domnul nostru. Fie ca toţi să dobândim aceste lucruri cu ajutorul Lui şi cu Dumnezeiescul har. Amin.

Predica
de la înmormântarea
Cuviosului Ieromonah Ilarion

Nevoindu-se în viaţa monahală peste o jumătate de veac, a ajuns la sfârşitul vieţii, la 12 noiembrie 1841, la vârsta de 70 de ani. Era cunoscut multora ca un bărbat cu viaţă din cele mai curate, care a povăţuit şi mângâiat pe cei întristaţi, şi ca un călugăr cu vorbire caldă şi iubitoare, întreaga sa viaţă a fost afierosită nevoinţei rugăciunii şi dragostei faţă de alţii, atât de mişcător oglindită în predica expusă mai jos, ţinută de un fiu duhovnicesc la înmormântarea sa. Cu adevărat, cu duhul, el a fost unul dintre cei vechi!

„Şi astfel, peregrin pe pământ, călătoria ţi-ai săvârşit; trecut-ai marea ispitelor şi necazurilor; şi la liman ai ajuns! Dar ce fel de cete te înconjoară? Iată, părinte şi povăţuitor al nostru: de la apus şi de la miazănoapte, de la mare şi de la răsărit, venit-au ai tăi copii, nu ca să vadă sfârşitul tău, ci ca să audă de pe buzele tale pline de miere cuvintele vieţii celei veşnice; dar tu dormi, cu ochii şi buzele închise.

Scoală-te, scoală-te, blagosloveşte! Vai, fără de suflare este... Părinte, unde-ţi sunt făgăduinţele făcute mereu tuturor? Nu sunt decât trei zile de când ai zis: «Iartă-mă, frate, rămas bun», şi ai părăsit lumea.

Vai, ce schimbare! Vai, ce pierdere! Unde este părintele nostru? Unde este povăţuitorul nostru? Ce am pierdut oare? Numai inima ştie. Părinte, părinte! Deşteaptă-te, scoală-te! Bieţii săraci cer de pomană: Dă lor! La poartă un închinător aşteaptă mângâierea ta; un bolnav, abia mai răsuflând, aşteaptă să-1 cercetezi, să te rogi pentru el, să-1 vindeci; cel căzut în ispită aşteaptă întărire în necazul său; glasul clopotelor te cheamă la biserică, la cântare şi rugăciune; fiii Bisericii te aşteaptă acolo cu prinoase pentru Jertfa cea fără de sânge. Dar nu, cu adevărat; nici glasul clopotelor, nici al meu, nici al nostru, al tuturor, nu poate să te deştepte din somnul cel adânc. Odihneşte-te până la glasul trâmbiţei Arhanghelului!

Dumnezeule, Tu vezi întristarea noastră, Tu auzi suspinele inimilor noastre. Tu vezi râurile de lacrimi ce scaldă ochii noştri. îndrăznim a zice Ţie: unde vom găsi povăţuitor şi sfătuitor pentru mântuirea noastră? Unde vom dobândi mângâiere în întristări şi primejdii? Iar dacă al Tău este cuvântul că Tu voieşti ca toţi să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină, şi dacă mântuirea prin multă sfătuire se dobândeşte - atunci de ce l-ai luat pe înţeleptul povăţuitor, călăuzitor şi dascăl al mântuirii noastre?... Nu îndrăznim a spune mai mult. Dreptatea Ta este dreptate în veac, şi cuvântul Tău este adevărul: «Pământ eşti, frate, şi în pământ te vei întoarce, la fel ca şi noi».

Deci căzând la Tine, ne rugăm Ţie, milostive Doamne. Arată mila Ta acestui rob al Tău care s-a dus de la noi; să nu intri cu el la judecată, că de te vei uita la fărădelegi, Doamne, cine va suferi, fie şi o zi de ar fi trăit pe pământ? Ci primeşte-ne sub braţul preaînaltei tale ocrotiri, pe cei ce orfani am

rămas de învăţătura cuvântului şi adevărului Tău, şi să ne fii Tu însuţi călăuză şi căpetenie pe calea mântuirii vieţii şi luminii!

Să dăm sărutarea cea mai de pe urmă neuitatului nostru părinte şi povăţuitor, să udăm ţărâna lui cu lacrimi şi să aducem rugăciuni pentru odihna sa în sânul lui Avraam.

Iar ţie, părinte al nostru, îţi dăm ultima noastră jalbă. De îţi va da Domnul îndrăznire înaintea scaunului slavei Sale, nu ne uita, aşa cum ai făgăduit, cercetând sufletele şi inimile noastre, cerând har de la Domnul nostru Iisus Hristos.

Să nu înceteze niciodată de pe buze şi din inimile noastre acest strigăt: «Veşnică pomenire!».

Iartă-ne! Pacea fie cu tine! Du-te în pace în lăcaşul cel ceresc gătit ţie de la întemeierea lumii. Amin".

Calităţile esenţiale ale firii părintelui Uarion au fost blândeţea şi dragostea.

Oricine a venit la el să-i ceară, sfatul indiferent cât de păcătos ar fi fost, n-a fost nici certat şi nici pedepsit cu vreun canon greu de îndeplinit. Cuviosul părinte niciodată n-a însărcinat pe cineva cu vreo povară grea. Dimpotrivă, şi-a purtat cu drag crucea, trecând peste multe încercări. Dacă a şi vădit pe cineva, întotdeauna a făcut acest lucru într-un mod calm şi blând, povăţuindu-i cu smerenie şi dragoste; străduindu-se să le trezească conştiinţa şi să le arate drumul mântuirii.

Nici bogaţii, nici săracii, nici ţăranii, nici demnitarii n-au plecat de la el fără a primi sfaturi folositoare. Pentru toţi „curgea apă vie" din gura smeritului părinte duhovnic. Toţi simţeau puterea dragostei lui blânde. El se îngrijea mai ales de cei pe care-i vedea predispuşi la bine. De aceea, pe aceştia îi întărea cu sfaturile şi îndemnurile sale.

Întotdeauna le vorbea despre ispitele şi încercările ce le vor întâmpina pe parcursul vieţii lor şi le stimula dragostea lor pentru Dumnezeu, oferindu-le dragostea lui.

Cuviosul Uarion le spunea fraţilor săi călugări că: „Chilia duhovnicească: smerenia - afirmarea, fundamentul; răbdarea - îngrădirea, pereţii; dragostea -acoperământul, acoperişul.

Ispitele sunt vremelnice, dar plata este veşnică.

Cu ce pe aproapele îl vei năpăstui, cu aceea singur vei pătimi.

Dacă vei vedea pe cineva păcătuind, să nu-1 judeci, dar să te rogi pentru el Iubitorului de oameni, ca Dumnezeu să-1 îndrepte, iar pe tine de păcatul căderii să te ferească.

Pe oricine consideră-1 părintele şi binefăcătorul tău, iar tu supune-te tuturor.

Nu destăinui niciodată neputinţele fraţilor tăi, că aceasta îl supără pe Dumnezeu.

îndeletnicirea celui credincios trebuie să fie: rugăciunea, citirea şi ascultarea scrierilor dumnezeieşti, săvârşirea ascultării impuse.

Povara luptătorului este de scurtă durată, iar a călugărului - până când se duce la Dumnezeu.

Dacă ai ales să fii călugăr, rabdă-le pe toate cu bine. Odihna îţi va fi în ceruri! Unde ne vom duce şi la ce vom fi supuşi, Domnul ştie.

Du-te unde doreşti, trăieşte unde vrei, dar oriunde ai fi, crucea răbdării n-o azvârli.

Mereu să gândeşti că orice om din lume este mai bun decât tine. Căci acest gând poate săvârşi multe minuni, iar toate celelalte îţi vor veni de la Dumnezeu.

Consideră-te nedemn a fi în rândul fraţilor, ca să nu cazi în mândrie.

Părintele duhovnic folosea adesea cuvintele Sfanţului Ioan Gură de Aur când dădea sfaturi celor ce trăiau în lume, spunându-le: „Milostenia are aripile puternice. Ea străbate văzduhul, zboară pe lângă lună, depăşeşte şi razele soarelui, se înalţă până la vârful ceresc, dar nu se opreşte acolo, ci trece pe lângă cetele îngereşti, soborul arhanghelilor şi toate puterile cereşti şi se opreşte înaintea altarului împărătesc".

Mare este însemnătatea cuviosului Ilarion în galaxia luminătorilor de la Valaam şi Sarov. Legătura sa cu egumenul Nazarie şi apropierea de Sfântul Serafim fac din el o figură cheie în înţelegerea felului cum se transmitea sfinţenia şi cum se suferă pentru ea, în deplina predanie monahală a „ţinerii Adevărului".

Cuviosul ieromonah Evghenie

În timpul stăreţiei egumenului Nifon a venit la mănăstirea Sarov, la o vârstă înaintată, ieromonahul Evghenie, care a devenit un slujitor stăruitor al mănăstirii.

Acest smerit şi respectuos bătrân avea un mod de-a fi deosebit, era evlavios şi foarte blând. De aceea, „novicii" care intrau în această mănăstire deprindeau de la el, cu o încredere deosebită, hărnicia, sârguinţa, rugăciunea şi alte virtuţi.

Sufletul său străpuns de evlavie atrăgea asupra sa atenţia începătorilor de curând intraţi în mănăstire. Prin comportamentul său, el îi impresiona pe fraţii săi întru Hristos, îndemnându-i să-i urmeze în neprihănire, în ascultare, în smerenie şi în blândeţe. Astfel i-a ajutat el pe cei care căutau mântuirea sufletelor lor să avanseze în viaţa lor duhovnicească. în consecinţă, el a fost ales duhovnic şi multă vreme a făcut această ascultare spre folosul fraţilor obştii. Pentru că avea o înţelepciune smerită şi preocupare sinceră pentru mântuirea aproapelui, el însuşi cerea sfaturi înţelepte bătrânilor înduhovniciţi şi experimentaţi în viaţa lor călugărească, purtând o corespondenţă duhovnicească cu bărbaţi evlavioşi, de la care primea scrisori povăţuitoare:

1 martie 1815

Preacuvioase şi preacinstite părinte ieromonah Evghenie, Iubite frate şi prieten întru Hristos,

Nu te miraţi, iubite frate, că, ajungând la vârsta de 47 de ani, ai început să te simţi mai rău decât înainte.

Dumneata te îndrepţi, deja, spre al unsprezecelea an de când eşti în mănăstire, şi de acum mai des îţi vine în minte gândul morţii, ce stârneşte o oarecare frică şi spaimă, pentru că ai unele neputinţe sufleteşti. De aceea îţi spun sincer că nu îţi va fi frică şi teamă de moarte, dacă îţi vei tămădui aceste neputinţe sufleteşti cu pocăinţă, îndepărtându-vă de rău şi făcând numai bine. Căinţa, lacrimile, îndreptarea sunt roade ale pocăinţei cu smerenie, ce ne deschid nouă braţele Părintelui Ceresc. Iar Sângele Domnului lisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, ne curăţă de orice păcat. Fără aceste roade ale pocăinţei nu vom putea tămădui neputinţele noastre sufleteşti, încredinţându-ne numai în ajutorul Preamilostivului Dumnezeu, Maicii Domnului şi tuturor sfinţilor.

Pe Dumnezeu Îl preamărim precum Proorocul, cerând milă şi judecată. Pe cât de nemărginită este mila lui Dumnezeu, pe atât de dreaptă îi este şi judecata. Pentru curăţarea păcatelor noastre, El a rânduit prin Botez Taina Sfintei pocăinţe. Cine o foloseşte cum se cuvine se mântuieşte: Iată mila! Iată judecata! Dumneata oare consideri neputinţe sufleteşti slăbiciunile zilnice

ce le au chiar şi sfinţii sau altfel spus păcatele iertătoare, care nu ne lipsesc pe noi drept-credincioşii de bucuriile lui Dumnezeu? Dar şi acestea trebuie sincer spovedite lui Dumnezeu, înaintea părintelui duhovnic, pentru că suntem datori să ne curăţăm şi să ne izbăvim şi de aceste păcate. Astfel, nu vom trăi cu frică şi cu spaima morţii.

Uneori putem fi cercetaţi doar de duhul puţinei credinţe sau de duhul necredinţei. Insă împotriva acestora vă sunt cunoscute armele: credinţa şi deznădejdea în Mântuitorul nostru, încununate cu rugăciune stăruitoare. Cu aceste arme vom putea lupta împotriva duhurilor rele. Şi aşa, Dumnezeul păcii va fi cu noi în veci.

încredinţându-mă de statornicia bunăvoinţei şi dragostei cuvioşiei tale, îţi cer să mă pomeneşti în sfintele tale rugăciuni şi să ne dea Dumnezeu după marea Sa milă să avem întotdeauna pocăinţă sinceră şi roadele faptelor noastre Lui să i le dăruim.

Îţi doresc sănătate, mântuire şi spor în toate.

Cu respect deosebit şi nemăgulitor, rămân al dumitale frate întru Hristos şi bun prieten, smeritul rugător

Ieromonah Mihail,
Moscova,
Mănăstirea „ Înălţării Domnului la cer " din Novospask

***

7 martie 1816,
Mănăstirea Novopask

Dragă prietene şi frate întru Hristos!

Mă bucur sincer şi-I mulţumesc lui Dumnezeu că eşti sănătos şi mulţumit de toate şi că mama dumitale Taisia se mântuieşte întru Domnul. Desigur,

corect ar fi să moară bătrânii mai întâi, dar adesea se întâmplă să vezi cum un preot bătrân îngroapă un tânăr.

Eu cred că mama dumitale ar fi dorit să fie înmormântată de dumneata, dar numai Dumnezeu ştie ce va fi cu fiecare dintre noi. Deci, să ne lăsăm întru totul în voia şi mila lui Dumnezeu.

Este îmbucurător faptul că eşti mulţumit de superiorii dumitale şi că nu îţi doreşti slavă şi nici nu te gândeşti la ea. Acest fapt este rar întâlnit în zilele noastre, ca şi „ musca albă". Cât despre ştiinţe, nu fi mâhnit că nu ai avut posibilitatea să le studiezi. In cazul acesta, nu poţi decât să te instruieşti în toate din Sfânta Scriptură şi să izbuteşti în cucernicie, precum spune Sfântul Apostol Pavel (Evrei 13, 9): „Nu vă lăsaţi furaţi de învăţăturile cele de multe feluri, căci bine este să vă întăriţi prin har inima voastră, nu cu mâncăruri, de la care n-au avut nici un folos cei ce au umblat cu ele ".

Nu ştiu de ce dumneata doreşti să te vezi cu mine, ca să discutăm despre Domnul?

Adevărat este că eu de acum sunt bătrân, slăbit, bolnăvicios şi nu prea pot, nici nu sunt dispus să călătoresc. Dar dumneata încă nu eşti într-o astfel de stare. De aceea, dacă doreşti şi ai vreo ocazie prielnică, poţi să vii să te închini Preasfântului Dimitrie, Preacuviosului Serghie şi Făcătorilor de minuni moscoviţi. Atunci, dacă vei dori şi voi fi viu, putem să ne vedem.

În anul 1812 am fost nu departe de dumneata, la Mănăstirea Peşterilor din Nijegorod. Dacă m-ai fi văzut atunci în ce stare jalnică eram! Mi se întâmplase o nenorocire. Intr-o zi, la amiază, pe neaşteptate, am fost alungat fără să-mi iau cele necesare, fiind jefuit, mi-au dat foc la toate. Atunci, neavând unde să-mi plec capul şi nici cele necesare pentru a putea supravieţui, neştiind care este sfârşitul încercării mele, fiind şi vreme de toamnă spre iarnă, am venit la mănăstirea din Nijegorod, unde am stat aproape două luni de pe data de 28 septembrie până pe 10 decembrie.

În altă ordine de idei, nu-mi este clar de ce îţi este ca o povară această ascultare de a fi duhovnicul fraţilor obştii şi de ce îţi tulbură liniştea sufletului. Numărul fiilor duhovniceşti se pare că nu este chiar aşa de mare, aproape o sută. Preoţii de mir au şi mai mulţi. Eu cred că deja ai căpătat şi o experienţă, fiind duhovnic de aproape zece ani. Şi deşi te-ai gândit şi

gândeşti în continuare să renunţi, dar ai o temere faţă de părintele stareţ, totuşi, eu zic că şi faţă de fiii duhovniceşti, şi mai ales faţă de Dumnezeu, să ai temere, ca să nu-L superi pe El şi pe ei prin această faptă.

Deocamdată n-am să te văd personal, dar din dragostea ce o nutresc pentru dumneata consider necesar să îţi dau un sfat prietenesc: Dumnezeu te-a chemat la această ascultare în mod corect, prin stareţ şi fraţii obştii, cu binecuvântarea şi consimţământul episcopului, iar dumneata, din dragoste pentru Mântuitorul, Care zice: „Paşte oile Mele" (Ioan 21, 17), ai acceptat să fii duhovnic. Prin urmare, trebuie să îndeplineşti această funcţie până când mai ai putere şi să renunţi doar atunci când vei avea cea mai întemeiată şi binecuvântată pricină de a renunţa. Căci şi Sfântul Apostol Pavel spune în Epistola I Corinteni 7, 24: „Fiecare, fraţilor, în starea în care a fost chemat în aceea să rămână înaintea lui Dumnezeu". Iar în Apocalipsa 2, 10 scrie: „...Fii credincios până la moarte şi îţi voi da cununa vieţii". însă dumneata susţii că trebuie să dobândeşti o mare sfinţenie şi înţelepciune ca să fii îndrumătorul altora şi spui că eşti cu multe neputinţe şi neajunsuri. într-adevăr, aşa este, funcţia de preot şi duhovnic cere aceste virtuţi. Dar eu cred că atunci când ai acceptat să-I slujeşti lui Dumnezeu, ai acceptat să ai şi râvnă de-a dobândi sfinţenie şi înţelepciune. Şi, fără îndoială, acestea se pot dobândi de la Dumnezeu. Totul este cu putinţă celui credincios şi rugător. Şi, ca să săvârşeşti Sfânta Liturghie, trebuie să ai nu mai puţină sfinţenie ca atunci când eşti duhovnic, chiar şi mai multă. Deoarece, uneori, după judecata Episcopului, preotul poate fi oprit de la săvârşirea Sfintei Liturghii, iar atribuţiunea de duhovnic este lăsată numai dacă respectivul preot este iscusit şi demn pentru a fi duhovnic. Şi, în caz contrar, uneori funcţia de duhovnic este suspendată pentru cel care face abuz de puterea acesteia, iar săvârşirea Sfintei Liturghii îi este îngăduită. Dar dumneata susţii că îţi este greu şi te simţi împovărat. Adevărat, dar chiar şi aşa nu este ceva imposibil de săvârşit, mă pronunţ în cazul dumitale. Nu uita că, pentru multă muncă şi multă osteneală, mare este şi plata, numai să râvneşti să ai în faţa fraţilor acea stare ce ar trebui să o ai înaintea lui Dumnezeu.

„Şi la acestea, Domnul mi-a răspuns: «De te vei întoarce, Eu te voi aduce la starea cea dintâi şi vei sta înaintea feţei Mele; dacă tu vei deosebi lucrul cel de preţ de cel fără de preţ, vei fi ca gura mea...»" (Ieremia 15, 19).

Se ştie că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui îşi va mântui sufletul de la moarte şi va acoperi mulţime de păcate (vezi Iacov 5, 20). Iată plata!

Spre ajutorul şi vindecarea neputinţei şi epuizării puterilor dumitale îţi va fi harul dumnezeiesc, sfaturile bătrânilor călugări experimentaţi şi porunca fermă a episcopului dumitale de la care poţi uneori, în caz de căderi îndoielnice, să ceri îndrumare fără să menţionezi nume de persoane. Iar când, într-adevăr, nu îţi va mai permite sănătatea şi nu te vei simţi în putere să fii duhovnic, atunci caută pe altcineva să îţi ia locul şi respectivul să fie nu mai puţin, ci mult mai destoinic şi vrednic decât dumneata pentru această funcţie. Numai aşa, din dragoste pentru Dumnezeu şi aproapele, cu smerenie poţi renunţa la această funcţie. Iar succesorul dumitale să conducă mai bine turma lui Hristos şi dumneata să-ţi petreci ultimele zile în linişte şi rugăciune pentru mântuirea sufletului.

De fapt, să te lumineze Domnul Dumnezeu cu harul Său, ca să alegi ce îţi este de folos spre mântuire, iar eu nu pot să spun mai mult decât am spus şi nici să răspund la întrebări neclare şi nedeschise numai bazându-mă pe anumite presupuneri.

În semn de recunoştinţă şi dragoste, îţi trimit cartea „Letopiseţul anilor 1206 până la anul 1534". Te rog să primeşti acest dar cu aceeaşi dragoste cu care a fost oferit.

Îţi doresc să petreci postul de patruzeci de zile spre mântuirea sufletului şi te felicit pentru luminosul praznic ce se apropie - învierea Domnului - care să îţi fie lumină şi bucurie întru veşnicie.

În sfârşit, dorindu-ţi fericire şi bucurie cerească şi având către persoana dumitale respect şi dragoste sinceră, îţi cer să mă pomeneşti în sfintele dumitale rugăciuni.

Cu dragoste frăţească mă aflu al dumitale, preacuvioase frate întru Domnul,

Smeritul rob şi rugător,

Cuviosul egumen Isaia

Cuviosul egumen Isaia s-a născut în familia unor negustori moscoviţi. El a intrat în mănăstirea Sarov în anul 1805, iar pe data de 6 septembrie 1812a fost tuns călugăr. In anul 1815, pe 14 martie, a fost hirotonit ieromonah, iar în anul 1822 a fost numit vistiernicul mănăstirii, făcând această ascultare până în anul 1842, când prin decizia întregii obşti a fost ales stareţul mănăstirii Sarov în locul răposatului egumen Nifon.

În anul 1846, pe data de 15 august, a fost ridicat la rangul de egumen de către Prea Sfinţitul Nicolae, Episcop al Tambovului şi Şaţkului.

În anul 1850 i s-a oferit cârja de egumen şi crucea de merit.

Părintelui Isaia îi plăcea să discute întotdeauna despre sârguinţă, curăţie şi despre cerinţele vieţii călugăreşti, amintindu-le mereu despre regulamentul vieţii monahale. El le amintea adesea şi despre măreţia acestei vieţi, ce trebuie obţinută prin slujire şi ascultare. Cuviosul părinte îi îndruma să respecte de dumnezeieştile slujbe, urmând exemplul blândului şi înţeleptului părinte întâi-stătător Ioan, al evlaviosului stareţ Efrem şi smeritului stareţ Isaia. Mai mult decât atât, părintele Isaia iubea să le vorbească fraţilor săi despre viaţa sfinţilor apărători ai Bisericii: Sfântul Macarie, Sfântul Pahomie cel Mare, Sfântul Ioan Gură de Aur şi despre alţii, pe care-i numea stâlpii Bisericii Ortodoxe, şi adesea îi cita drept pildă de tărie şi statornicie în credinţă.

Fiind foarte modest, el întotdeauna mergea la pravila de chilie ce se săvârşea în comun.

Călugărul fără pravilă, spunea el, nu este călugăr, căci şi Sfinţii Părinţi au trăit în rugăciune continuă, în tăcere profundă şi postire aspră. Astfel s-au învrednicit ei de harul dumnezeiesc, ce i-a întărit şi sfinţit în faptele lor. Iar pe noi să ne ajute Dumnezeu ca măcar această mică pravilă să o îndeplinim cu sârguinţă. Părintele stareţ era un exemplu prin modul său de viaţă călugărească şi marea râvnă ce o avea pentru slujirea Domnului. El nu a lipsit de la nici o slujbă religioasă până când n-a ajuns la capătul puterilor. El avea o sete nepotolită de a fi într-o relaţie apropiată şi profundă cu Mântuitorul Hristos prin împărtăşirea cu Sfintele Taine. Părintele mereu spunea: „Până când mai avem timp, trebuie să ne nevoim pentru ca " să nu ne petrecem viaţa în zadar, ca la plecarea din această viaţă să moştenim împărăţia cerurilor, pe care n-o vom merita dacă nu vom fi asemenea copiilor nevinovaţi. Fără dragoste pentru Dumnezeu şi pentru aproapele, nu ne va fi dat să vedem faţa lui Dumnezeu. Trebuie să ne străduim întru totul să facem voia Domnului spre a dobândi mântuirea sufletului, care este mai de preţ decât lumea întreagă.

Sărăcia şi neagoniseala reprezintă averea ce-i este necesară călugărului. Toate bogăţiile lumii nu valorează nimic înaintea fericirii veşnice, ce ne este făgăduită de Bunul Dumnezeu. Părintele Isaia întotdeauna îi îndemna pe fraţi să rabde fără a cârti toate necazurile şi greutăţile. El spunea că va aduce folos sufletesc rugăciunea neîntreruptă, îndelungatele privegheri, multele închinăciuni, poverile îndelungate şi toate istovirile trupeşti şi ostenelile sufleteşti. Trebuie să aveţi unii faţă de alţii dragoste nefăţarnică, să faceţi ascultare, să fiţi răbdători şi smeriţi, căci numai câteva închinăciuni nu ne vor mântui. Călugărul nepăsător faţă de mântuirea lui este hulitor de Dumnezeu. Infrânarea, ostenelile, părăsirea deşertăciunilor lumeşti, păstrarea în minte a gândului la Dumnezeu, şederea cu folos sufletesc în chilie, în stare de permanentă rugăciune, iată, acestea sunt podoabe călugăreşti.

Părintele egumen Isaia a murit în anul 1858, pe data de 16 aprilie, în noaptea dinaintea Sfintelor Paşti, la ora patru dimineaţa. înainte de a se despărţi de lume, a fost împărtăşit cu Sfintele Taine de către soborul de preoţi slujitori.

Părintele Isaia a fost lucid până în ultimele clipe ale vieţii sale. El s-a stins din viaţă la vârsta de 73 de ani, după ce a trăit în mănăstirea Sarov 54 de ani, dintre care 16 ani a fost stareţ al acestei mănăstiri. Astfel, obştea a rămas fără bunul şi smeritul părinte Isaia. Sicriul lui a fost făcut din lemn de chiparos încă din anul 1850. El a fost înmormântat lângă stareţul Isaia, după altar, în partea stângă, în biserica Adormirea Maicii Domnului.

El însuşi a dorit să fie înmormântat în acel loc pentru că 1-a respectat mult pe stareţul Isaia şi din dragoste pentru el i-a purtat şi numele, imitându-i şi viaţa.

Ei au trăit multă vreme nedespărţiţi, iar mai târziu le-au fost alăturate din nou trupurile, deşi neînsufleţite. Cât de înduioşătoare este o astfel de unitate de sfinţenie!

Părintele Isaia, cât a condus mănăstirea timp de 16 ani, a îmbunătăţit în mod considerabil acest aşezământ monahal.

El avea faţă de întreaga obşte o atitudine părintească, fiind tăcut din fire şi înzestrat cu un caracter ce-i scotea în evidenţă blândeţea şi delicateţea. Era uimitor de binevoitor şi îngăduitor faţă de toţi, evidenţiindu-se printr-o

înţelepciune smerită, izvorâtă din dragoste pentru Dumnezeu şi aproapele, fapt pentru care era foarte mult îndrăgit şi respectat de către toţi fraţii obştii.

Biserica cu hramul „Maica Domnului - Izvor purtător de viaţă", a fost refăcută din nou în anul 1844, datorită strădaniei părintelui stareţ Isaia. în locul unei cupole nu prea mari au fost ridicate cinci cupole măreţe, înfrumuseţate cu cinci cruci aurite cu aur pur. Această biserică de mărime imensă reprezintă o perioadă de mare preţ pentru mănăstirea Sarov. Din laterale s-au adăugat coloane ce îi atribuie bisericii o vedere impunătoare. Biserica este superbă prin frumuseţea ei exterioară şi interioară. Cele patru coloane ce au existat înainte în interiorul bisericii au fost scoase, iar partea de sus a bisericii a fost făcută în formă de cupă, pe care s-a pictat Biserica Triumfătoare.

În exterior, biserica se evidenţiază printr-o arhitectură superbă, iar interiorul - printr-o expresivitate deosebită a picturii.

În faţa altarului, într-o adâncitură semicirculară este aşezat iconostasul.

Partea de sus de deasupra bolţii este făcută în formă de cupă a cărei pictură conţine un fond stelar aurit şi înfrumuseţat într-un mod deosebit. După demolarea coloanelor de piatră, în locul celor două ce stăteau aproape de iconostas, în partea strănilor din dreapta şi din stânga, au fost făcute două chivote gravate frumos, având aureole deasupra lor. Aceste chivote a căror gravură a fost aurită constituie frumuseţea acestei biserici. In cele două chivote au fost fixate cele două icoane sfinte, ce au stat înainte pe stâlpi. In chivotul de după strana din dreapta a fost fixată icoana făcătoare de minuni cu chipul Maicii Domnului -Izvor purtător de viaţă, iar în chivotul din partea stranei din stânga - icoana cu chipul Adormirii Maicii Domnului. Lângă prima icoană a fost aranjat locul pentru egumen, iar lângă icoana a doua din partea stângă - locul pentru ieromonahul slujitor, care în timpul pravilei de dimineaţă şi de seară rosteşte de acolo ecteniile.

Iconostasul a fost făcut într-un mod deosebit, iar cel vechi a fost dus în biserica bolniţei.

Biserica este construită în aşa fel încât naosul să fie destul de spaţios atât pentru călugări, cât şi pentru numărul mare de creştini rugători care vin la mănăstire.

Podeaua din altar şi până la mijlocul bisericii este din parchet de stejar, iar cealaltă jumătate este acoperită cu vopsea.

Bolţile şi cupolele bisericii se sprijină pe patru stâlpi imenşi, doi dintre aceştia fiind la intrarea în biserică, iar ceilalţi doi - în altar, după iconostas.

Biserica bolniţei cu hramul Preacuvioşilor Zosima şi Savatie, prin grija şi strădania egumenului Isaia, a fost extinsă cu ajutorul evlavioşilor binefăcători ai mănăstirii. La cea existentă, s-a ridicat în rând cu ea din partea de sud şi cea de nord, pridvoare unite cu biserica prin arcuri semicirculare ce formează vederea unei biserici ample şi măreţe. Bolţile sunt înfrumuseţate cu o pictură pe zid. Iconostasul este cel adus din biserica „Maica Domnului -Izvor purtător de viaţă".

Pridvorul bisericii cu hramul Schimbarea la faţă a Mântuitorului din partea de sud-vest, din cauza unei stări avansate de deteriorare, a fost demolat, iar intrarea în această biserică a fost făcută din nou mai largă din partea de vest.

Trapeza a fost îmbunătăţită şi extinsă. Din trapeză, printr-o arcă nou făcută, s-a deschis întreaga aşezare interioară a bisericii.

Iconostasul, de o arhitectură deosebită, a fost înfrumuseţat cu o gravură aurită, fiind făcut în formă de cerc acoperit cu arcuri lucrate în gravură aurită, deasupra cărora a fost pictată imaginea Mântuitorului înconjurat de razele slăvitei Sale Schimbări la faţă.

Cuviosul egumen Serafim

Succesorul părintelui egumen Isaia, al unsprezecelea stareţ al mănăstirii Sarov, egumenul Serafim, provenea dintr-o familie de ţărani din gubernia

Perm. In lume, el s-a numit Spiridon Andreev Pestrov. In mănăstirea Sarov a intrat în anul 1823, la vârsta de 19 ani, împreună cu tatăl său Andrei (în călugărie, Arsenie). Spiridon a fost tuns călugăr în anul 1835, pe data de 20 iunie, iar pe data de 29 septembrie, în acelaşi an, a fost hirotonit ierodiacon de către episcopul Tambovului Arsenie (ulterior, Mitropolit al Kievului), iar în anul 1844, pe data de 29 mai, a fost hirotonit ieromonah de către Prea Sfinţitul Nicolae, Episcop al Tambovului.

În anul 1848 a fost numit vistiernicul mănăstirii, îndeplinind această ascultare până în anul 1858, când după moartea stareţului Isaia, la cererea întregii obşti şi cu aprobarea episcopului local a fost numit stareţ al mănăstirii Sarov pe data de 17 mai 1858.

În anul 1849 i s-a oferit brâul, iar în anul 1858 i s-a oferit crucea de merit de bronz cu ocazia comemorării războiului din anii 1853-1856. în anul 1862 a fost distins cu crucea de merit din aur.

În anul 1867 a fost ridicat la rangul de egumen.

În luna noiembrie a anului 1873, conform deciziei Sfântului Sinod, a fost eliberat din funcţia de stareţ din cauza bolii şi a bătrâneţii.

EI a murit la vârsta de 74 de ani, în anul 1878, pe data de 5 octombrie, şi a fost înmormântat lângă părintele egumen Isaia, după altar, în partea stângă, în biserica Adormirea Maicii Domnului.

În decursul a paisprezece ani de conducere a mănăstirii Sarov de către părintele egumen Serafim, regulamentul monahal s-a respectat, ordinea şi starea interioară şi exterioară a bisericilor s-a menţinut conform regulilor stabilite de către predecesorii săi.

Fiind un păstrător riguros al ordinii şi tradiţiilor lăsate de stareţii acestei mănăstiri, părintele Serafim urmărea cu mare atenţie să fie respectate şi săvârşite toate slujbele religioase. Adesea, în cursul zilei, era văzut umblând prin mănăstire, cercetând chiliile călugărilor, sau în afara mănăstirii, acolo unde, fără binecuvântarea superiorilor mănăstirii, fraţilor călugări le era interzis să meargă.

El se manifesta ca un ucenic adevărat al părintelui egumen Nifon, imitându-1 în ceea ce privea munca lui de îndrumător şi coordonator al fraţilor obştii, „pedepsindu-i" prin sancţiuni părinteşti, calculate şi blânde. Datorită

acestei supravegheri stricte pentru a se respecta tradiţiile şi statutul disciplinar al mănăstirii, părintele Serafim a dobândit dragostea şi respectul ierarhilor Bisericii Rusiei şi a altor oameni evlavioşi, cu care avea o comunicare constantă prin scrisori povăţuitoare şi pline de dragoste frăţească.

Când părintele Serafim a fost numit stareţul mănăstirii Sarov, Prea Sfinţitul Arsenie (ulterior, Mitropolit al Kievului) îi scria:

15 septembrie 1858, Varşovia

Înalt Preacuvioase părinte stareţ, iubite frate întru Hristos,

Mă bucur şi vă felicit din suflet pentru noua numire a cuvioşiei voastre şi îl rog pe Dumnezeu să vă dea putere şi tărie ca să aveţi bună sporire în această fericită, dar nu uşoară sarcină. Mănăstirea Sarov este renumită, prin urmare şi responsabilitate de a o cârmui este destul de mare. Dar cu ajutorul lui Dumnezeu, cu grija şi strădania voastră, totul va decurge bine. Sfântul Apostol Pavel spunea că, celor care-L iubesc pe Dumnezeu, totul le sporeşte în bine, iar domniei voastre această dragoste nu-i lipseşte.

Cinstitorii de Dumnezeu, părinţii Nifon şi Isaia, văzându-vă acum în locul lor la cârma mănăstirii se bucură, fiindcă ei v-au iubit şi v-au pregătit pentru a le susţine tradiţiile monahale şi dorinţele lor de prosperare a mănăstirii.

Vă rog stăruitor să nu uitaţi a mă pomeni în rugăciunile cuvioşiei voastre pe mine, nevrednicul, că mult poate fi înlesnită rugăciunea cu dragostea celui drept. Şi eu am mare nevoie de rugăciune.

Cer binecuvântarea Domnului peste voi şi peste toată obştea.

Smeritul rob,

Arhiepiscopul Varşoviei,

Arsenie

În rândurile ce urmează redăm prin câteva scrisori ataşamentul şi respectul ce-l avea faţă de mănăstirea Sarov şi stareţul acesteia, Prea Sfinţitul Platon, Episcop de Kastroma.

21 aprilie 1864

Înalt prea cuvioase părinte stareţ,
iubite frate întru Hristos,
Hristos a înviat!

Însuşi Dumnezeu să vă răsplătească pentru dragostea cuvioşiei voastre faţă de mine, nevrednicul. Bunăvoinţa cuvioşiei voastre faţă de mine, cu ocazia praznicului învierii Domnului Hristos, este să mă ridice la tronul Celui Preaînalt şi să se reverse binecuvântarea lui Dumnezeu peste mine. Primiţi stăruitoarele mele felicitări cu ocazia preaîmbucurătorului praznic al praznicelor. Să vă dăruiască Domnul Cel înviat cuvioşiei voastre şi întregii voastre obşti monahale acea bucurie cerească, ce nu poate fi luată de nimeni şi de nimic.

Rugaţi-vă, preacuvioşilor părinţi, urmând exemplul vitejilor cuvioşiei voastre predecesori, pentru lume şi pentru Sfânta Biserică, ca să le ocrotească Dumnezeu de flăcările iadului. Căci în ultima vreme iadul îşi ridică parcă toată puterea ca să vatăme mireasa lui Hristos -Sfânta Biserică. Rugaţi-vă şi pentru noi, arhiereii, ca să ne dea Dumnezeu înţelepciune să propovăduim drept cuvântul adevărului şi să slujim după voia Lui.

Mila lui Dumnezeu să stăruie cu prisosinţă peste sfânta mănăstire a Sarovului în veci, pentru rugăciunile pustnicilor ei, a celor care se odihnesc şi a celor care se nevoiesc.

Al dumitale frate binevoitor
Platon, Episcop de Kastroma

***

5 aprilie 1873

Înalt Preacuvioase părinte egumen, iubite frate întru Hristos Domnul,

Nu am cuvinte ca să-mi exprim mulţumirea pentru grija şi dragostea frăţească a cuvioşiei voastre faţă de mine, nevrednicul. Vă rog în continuare să nu mă uitaţi în sfintele voastre rugăciuni, căci Dumnezeu vă va răsplăti cu mila şi binefacerile Lui.

Acum nu numai asceţii, sihastrii, pustnicii sfintelor mănăstiri, dar şi noi, cei rânduiţi să fim păstori ai turmelor cuvântătoare, întâmpinăm diferite greutăţi şi obstacole în calea mântuirii.

Probabil că a venit vremea când trebuie să ne mântuim trecând prin şi peste multe dureri trupeşti şi sufleteşti. Vă rog, preacuvioase părinte, să nu neglijaţi obiceiurile şi tradiţiile mănăstirii Sarov, cercetaţi şi biserica, şi trapeza, după exemplul înaintaşilor cuvioşiei voastre. Căci în aceasta constă fericirea şi mulţumirea sufletească a vieţuitorilor mănăstirii, mai ales acum, în aceste timpuri ispititoare.

în numele Domnului duceţi această povară a stăreţiei spre binele sfintei mănăstiri şi spre veşnica voastră mântuire.

Datorită rugăciunilor sfinţilor cuvioşi părinţi predecesori ai cuvioşiei voastre, mănăstirea Sarov nu va duce niciodată lipsă de părinţi cuvioşi şi plini de spirit de sacrificiu.

Să dea Domnul ca mănăstirea Sarov să fie liman şi adăpost mântuitor pentru căutătorii şi dornicii de mănăstire.

Sfinţi părinţi, pomeniţi-mă pe mine, păcătosul, şi pe toţi arhiereii ortodocşi ai Rusiei în rugăciunile cuvioşiilor voastre.

Părinte egumen, să păstraţi bunăvoinţa voastră faţă de mine, nevrednicul, şi să nu mă uitaţi la rugăciune.

Nu avem putere - nici trupească, nici sufletească -pentru marea şi dificila noastră slujire, fiindcă ea devine din ce în ce mai grea.

Binecuvântarea lui Dumnezeu să fie peste cucernicia , voastră şi peste întreaga obşte monahală ce v-a fost încredinţată.

Al vostru nevrednic frate Platon, Episcop de Kastroma

Astfel de atitudine, cu adevărat creştinească, în duhul Bisericii Ortodoxe, aveau prelaţii ei, contribuind, o dată cu trecerea timpului, tot mai mult şi mai

mult la buna orânduială a mănăstirii Sarov şi la înfrumuseţarea sfintelor biserici ale lui Dumnezeu.

În timpul părintelui egumen Serafim, cu ajutorul binefăcătorilor creştini, au fost înfrumuseţate sfintele icoane de pe iconostasul bisericii „Maica Domnului -Izvor purtător de viaţă", fiind îmbrăcate în aur argintat şi împodobite cu pietre scumpe.

Prin grija şi strădania părintelui stareţ Serafim, s-a întemeiat o gospodărie forestieră a mănăstirii. Această gospodărie, necesară şi utilă pentru treburile mănăstireşti şi pentru întreţinerea obştii, a fost dotată pentru totdeauna cu o comoară alcătuită din donaţii forestiere ce i-au revenit mănăstirii prin moştenire de la întâistătătorul ei, Ieroschimonahul Ioan, ca un dar împărătesc oferit de monarhii Rusiei.

Această gospodărie forestieră cu care a fost dotată mănăstirea a rămas ca un fapt memorabil ce aparţine strădaniei stareţului Serafim.

Despre starea mănăstirii Sarov din timpul stăreţiei Cuviosului egumen Iosif

Nu numai cei despre care am amintit aici, şi anume: Ioan, Dimitrie, Efrem, Pahomie, Isaia, Ioachim, Nifon, Nazarie, Ilarion, au luminat mănăstirea Sarov, dar şi alţii, ca Marcu, Dorotei, Serafim, Alexandru, şi-au petrecut toată viaţa lor în rugăciune continuă, străduindu-se să-L poarte pe Dumnezeu în inimă şi în gând prin rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, păcătosul".

Părintele Serafim spunea: „Intru rugăciunea minţii să-ţi fie atenţia şi învăţătura". „Mergând, lucrând, stând, intrând şi ieşind din biserică, această rugăciune să fie mereu pe buze şi în inima ta. Cu ea vei găsi liniştea, vei căpăta curăţia sufletească şi trupească, şi Duhul Sfânt Se va sălăşlui în tine, Cel ce este izvorul tuturor bucuriilor, iar viaţa ta se va îndrepta către sfinţenie şi în toate faptele tale va stărui curăţia şi evlavia."

O altă povaţă sistematică a părintelui Serafim era: „Pentru bucuria veşniciei fiţi înţelepţi; păstraţi-vă fecioria, căci cine îşi păstrează fecioria din dragoste pentru Hristos va fi cinstită ca îngerii şi va fi mireasa lui Hristos. Domnul Hristos îi va fi Mirele, Cel Care o va duce la Altarul Ceresc. Fiecare suflet omenesc este ca o fecioară, iar sufletul ce stăruie în păcate este ca o «văduvă» tristă ce se tânguieşte din cauza lipsei de plăceri trupeşti".

Nu este cu putinţă să istorisim despre toţi cei care s-au nevoit în mănăstirea Sarov, pentru că mulţi cuvioşi au rămas necunoscuţi, fiind ascunşi de ochii lumii, rugându-se în taină pentru mântuirea sufletelor lor şi ale aproapelui. Mulţi dintre aceştia au trăit în pustia Sarovului, arzând cu o iubire desăvârşită pentru Dumnezeu, nevoindu-se cu post aspru şi privegheri de noapte; cu rugăciune continuă au reuşit să învingă ispitele din partea lumii, a trupului şi a diavolului, înălţându-se sufleteşte şi trupeşte către cele cereşti. Pentru astfel de fapte mântuitoare s-au depărtat ei de cele lumeşti, ascunzându-şi cu smerenie virtuţile lor şi chiar prefăcându-se uneori a fi

nebuni, dorind mai bine să moară decât să renunţe la rugăciunea lor tainică, fie doar şi pentru câteva clipe.

Cei care veneau la mănăstire, neînţelegând modul lor de viaţă şi neprimind uneori răspuns la întrebări, din mândria lor lumească îi judecau pe vieţuitorii mănăstirii ca fiind nerespectuoşi şi neprimitori, neştiind de fapt că ei trăiesc de acum ca în ceruri şi toată viaţa lor este o jertfă continuă adusă lui Hristos.

De la întemeierea mănăstirii Sarov, timp de 170 de ani, s-au perindat la cârma ei unsprezece stareţi, iar părintele egumen Iosif a fost al doisprezecelea. El provenea dintr-o familie de negustori din oraşul Pronsk, gubernia (judeţul) Reazan. în lume s-a numit Ioan Petrov Şamilin. La mănăstirea Sarov a venit în anul 1842, iar în anul 1850, pe data de 22 octombrie, a fost tuns călugăr. Ierodiacon a fost hirotonit pe data de 15 august 1854 de către Prea Sfinţitul Nicolae, Episcop al Tambovului (ulterior Mitropolit al Moscovei).

Din anul 1848 până în anul 1869, părintele Iosif a făcut ascultare ca „veşmântar" şi s-a ocupat de pomelnicele şi sinaxarul mănăstirii. în luna noiembrie 1872, după retragerea părintelui egumen Serafim din funcţia de stareţ, conform statutului monahal ce prevedea ca stareţul mănăstirii să fie neapărat călugărit în această mănăstire, obştea 1-a ales stareţ pe părintele Iosif pentru că el era un iscusit şi vrednic îndrumător care îndeplinea toate condiţiile statutului mănăstirii, de altfel ca şi toţi stareţii de până atunci. Această decizie a obştii a fost aprobată de Sfântul Sinod pe data de 19 mai 1873. Tot atunci a fost ales de către obşte un sobor de şase ieromonahi mai vârstnici pentru a-1 ajuta pe stareţ la conducerea mănăstirii.

Pe data de 4 martie 1873, părintelui Iosif i s-a oferit brâul, iar pe 15 august 1854 a fost ridicat la rangul de egumen, înmânându-i-se cârja.

În anul 1877, Sfântul Sinod i-a oferit crucea de aur.

În anul 1880, pentru contribuţia sa în ajutorarea şi adăpostirea în mănăstire a luptătorilor răniţi şi bolnavi în războiul cu turcii din anul 1877-1878, i s-a acordat ordinul Crucea Roşie, treapta a II-a, iar în anul 1881 - ordinul Sfânta Ana, gradul III.

El se afla în mănăstire de 42 de ani, aşa că merita cu prisosinţă să fie ales stareţ al mănăstirii Sarov.

Prin strădania şi grija lui, în anul 1878 a fost construită din piatră o casă cu două nivele pentru rugătorii din rândul „norodului", a oamenilor simpli, care veneau la mănăstire pentru folosul lor sufletesc. Se simţea lipsa unei asemenea construcţii mai ales la marile praznice, când la mănăstire se aduna multă lume.

A fost renovată pictura de pe cupola Catedralei cu hramul „Maica Domnului - Izvor purtător de viaţă" şi pictura de pe pereţii din altarul soborului Adormirea Maicii Domnului şi din biserica Sfântul Nicolae. De asemenea, a fost revopsit iconostasul din biserica bolniţei, fiind aurit, iar sfintele icoane de pe iconostas au fost îmbrăcate în argint aurit. Cu deosebită recunoştinţă merită amintită lucrarea iscusită şi de o deosebită valoare, recondiţionarea şi împodobirea cu pietre scumpe a icoanei cu hramul „Maica Domnului - Izvor purtător de viaţă".

În general, în timpul stăreţiei părintelui egumen Iosif s-au făcut multe îmbunătăţiri şi renovări, atât în biserici, cât şi în celelalte clădiri ale mănăstirii. Astfel, cu timpul, mănăstirea s-a extins şi a căpătat un renume semnificativ, datorită ordinii şi frumuseţii interioare şi exterioare, dar şi datorită slujirii călugărilor care se nevoiau în această mănăstire.

În acea perioadă, mănăstirii i-a fost dăruită o podoabă de mare preţ - Sfânta Evanghelie, de către împăratul Alexandru Nicolaevici şi soţia lui, împărăteasa Măria Alexandrovna. Sfânta Evanghelie a fost donată în anul 1853. Cartea era tipărită pe hârtie alexandrină şi era îmbrăcată într-o copertă superbă din catifea de culoare vişinie. în cele patru colţuri ale Sfintei Evanghelii erau turnate din argint aurit chipul celor patru evanghelişti, iar în mijlocul coperţii - chipul Mântuitorului stând pe tronul împărătesc. întreaga copertă era înfrumuseţată pe de o parte şi pe alta cu modele lucrate fin şi delicat din argint aurit. Această carte prezenta o valoare pentru că în ea era scris cuvântul Domnului, dar şi datorită măreţiei donatorilor.

În incinta mănăstirii a fost construită o capelă cu douăsprezece paturi pentru călugării bătrâni şi bolnavi.

Pe teritoriul mănăstirii şi în afara ei, toate construcţiile erau făcute din piatră şi erau deosebite prin arhitectura lor frumoasă.

Mergând spre mănăstire, deodată, întâmplător, de după pădure zăreşti pe un deal splendoarea şi frumuseţea turlelor sclipitoare cu crucile din aur, luminând parcă văzduhul. Ca un oraş impunător apar pe vârful dealului, uimind privirea pelerinilor, construcţiile mănăstireşti întinse pe o distanţă de patru stânjeni. Chiliile călugărilor, formate din câteva corpuri mari cu două nivele, parcă se contopesc într-o singură clădire imensă, adunându-se din toate cele patru părţi sub un singur acoperiş din tablă de culoare verde, ce serveşte drept zid puternic şi îngrăditură din piatră pentru mănăstire. în colţurile acestor corpuri se află patru turnuri cu vârfuri lungi şi strălucitoare, iar al cincilea turn se înalţă în mijloc sub porţile de la ieşire, de unde se aşterne drumul prin mănăstire, ducând către sfintele porţi de sub clopotniţă.

Împrejurimile acestei mănăstiri sunt foarte plăcute, iar pădurea ce îngrădeşte mănăstirea este deasă şi greu de străbătut. Natura a fost destul de darnică faţă de desişurile acestei păduri. Pe alocuri, izolat, se aude murmurul izvoarelor cu apă cristalină. Primăvara, „acest colţ de rai" din jurul mănăstirii Sarov răsună de cântecul diferitelor păsări, iar câmpiile şi dealurile sunt îmbibate de mireasma florilor. Malurile pitoreşti ale râurilor Sarovka şi Satiş sunt acoperite de pădurea ce te ademeneşte cu umbra şi frumuseţea ei. Iar gândul că în aceste locuri se află chiliile pustnicilor: Serafim, Nazarie, Dorotei, Marcu şi alţii stârneşte în suflet un freamăt deosebit, inexplicabil şi o exaltare a dragostei pentru Dumnezeu şi pentru slujitorii Lui, dar şi un îndemn pentru viaţa de sihăstrie.

Despre călugărie în general

În încheierea celor istorisite despre mănăstirea Sarov şi despre evlavioşii ei vieţuitori, se poate spune că, vizitând această mănăstire sau citind despre ea, aflăm multe lucruri necunoscute până acum, dar importante şi folositoare pentru fiecare muritor.

Deşi lumea adesea îi judecă pe călugări, mai ales cei care nu prea au tangenţă cu viaţa spirituală sau au rămas marcaţi din cauza vreunei întâmplări nefericite ce s-a petrecut în văzul lor, totuşi ar trebui să fim respectuoşi şi să avem multă consideraţie faţă de monahi. Chiar dacă unii greşesc şi nu sunt demni de haina şi numele ce-1 poartă, nu trebuie să-i judecăm pe toţi deopotrivă. Dacă într-adevăr unii călugări sunt vinovaţi înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, nu se cade să-i judecăm noi, cei care poate suntem mai răi şi mai păcătoşi decât ei. Şi nu trebuie să rămânem indiferenţi atunci când, din cauza unora, sunt judecaţi aspru toţi cei care şi-au închinat întreaga lor viaţă slujirii lui Dumnezeu. Este de remarcat faptul că judecători sunt cei care merg pe la sfintele mănăstiri foarte rar şi se plâng că slujbele sunt lungi şi obositoare. Pe cei care merg des la mănăstiri nu-i oboseşte rugăciunea lungă şi de obicei aceştia sunt mai îngăduitori faţă de călugări, pentru că pătrunzând mai adânc în viaţa spirituală a acestora sunt tot mai mult cercetaţi de sentimentul propriei neputinţe şi atunci nu mai au îndrăzneala de a-i judeca pe monahi.

Dar „ce este călugărul?", întreabă Sfântul Efrem Sirul, cel care a răzbit profunzimea vieţii sihastre şi însuşi blândul avva răspunde: „Călugărul este ca omul care cade de la înălţime şi, găsind o creangă ce atârnă mai sus de pământ, se agaţă de ea şi insistent îi cere ajutor lui Dumnezeu, căci ştie că, dacă creanga va slăbi sau se va rupe sau o va scăpa din mâini, atunci va cădea şi va muri".

După cum spune Sfântul Efrem, călugăria nu este o stare a desăvârşirii omeneşti, ci este o luptă de a ajunge la măsura desăvârşirii, deşi această luptă este grea şi de lungă durată. Pustnicii care au uimit lumea s-au trudit mult ca să ajungă bine-plăcuţi lui Dumnezeu, dobândind mântuirea sufletelor lor.

Citim în cartea Sfântului Ioan Scărarul *Scara duhovnicească* că sunt multe mănăstiri de călugări ce luptă să ajungă la starea de sfinţenie, dar încă n-au reuşit să-l doboare definitiv pe diavolul ispititor. Deşi printre vieţuitorii acestor mănăstiri sunt călugări numai cu numele, totuşi n-a fost umbrită vrednicia celor destoinici, pentru că în tot timpul şi în tot locul au fost oameni şi buni şi răi. Chiar şi Sfântul Apostol Pavel le spune primilor creştini că şi el adesea a fost în primejdie între fraţii cei mincinoşi. De aceea şi noi nu trebuie să fim aspri faţă de călugării din zilele noastre pentru că, în neputinţa lor, totuşi se străduiesc să-i urmeze în viaţa lor monahală pe pustnicii primelor veacuri, care, se pare, erau purtători de Duh Sfânt. Dacă vrem să fim sinceri şi corecţi, atunci să ne punem în aceeaşi situaţie şi să comparăm modul nostru de viaţă cu viaţa creştinilor mireni din primele veacuri. Numai aşa tabloul real va fi realizat în culori autentice, evidenţiate de lumina adevărului. Astfel am fi iertători şi îngăduitori faţă de semenii noştri, chiar dacă unii dintre ei s-au dovedit a fi fraţi mincinoşi. însă aceştia nu trebuie să fie luaţi drept exemplu de către călugării nestatornici în credinţa lor, ci, dimpotrivă, să le stârnească frica răspunderii pentru toate faptele săvârşite.

Să vedem în ce constă diferenţa dintre mireni şi călugări, pentru că se pare că am uitat că şi noi avem obligaţii şi îndatoriri faţă de Mântuitorul, nu numai ei. însuşi Domnul Hristos ne spune: *Să nu punem, ca fariseii, sarcini grele şi cu anevoie de purtat pe umerii lor, iar ei nici cu degetul nu voiesc să le mişte* (Matei 23, 4).

Aşadar în ce constă diferenţa? Ei s-au lepădat de lume! Dar noi nu ne-am lepădat la Sfântul Botez de satana şi de toate lucrările rele şi de tot ce slujeşte lui? Oare nu şi pentru noi spune Sfântul Apostol Pavel: *Nu iubiţi lumea, nici cele ce sunt în lume* (I Ioan 2, 15)? Dar oare povaţa adresată fratelui care se călugăreşte nu este valabilă şi pentru noi: *Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii care sunt în văzduhuri. Pentru aceea luaţi toate armele lui Dumnezeu, ca să puteţi sta împotrivă în ziua cea rea şi toate biruindu-le să rămâneţi în picioare* (Efeseni 6, 12-13).

Pentru că tot ce este în lume, spune Sfântul Evanghelist Ioan, *adică pofta trupului, pofta ochilor şi trufia vieţii nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume* (I Ioan 2, 16).

Cred că nu este demn din partea noastră să ne îndreptăţim prin scuze neîntemeiate că monahul, lepădându-se de lume, rosteşte făgăduinţa călugăriei, pentru că şi noi abia născuţi suntem botezaţi şi alţii (naşii de botez) rostesc pentru noi făgăduinţa lepădării de satana. Apoi şi noi la rândul nostru, primind pe braţele noastre copilaşi botezaţi, rostim făgăduinţa lepădării de rău pentru cei care s-au botezat, aşa precum şi alţii au rostit-o în numele nostru. „Mă lepăd de satana şi de lucrările lui, de toţi îngerii lui, de toată slujirea lui şi de toată mândria lui" - aceasta să fie doar o formulă, doar nişte cuvinte spuse ca un jurământ învechit la o sărbătoare? Ei bine, nu!

Înfricoşător lucru este să cădem în mâinile Dumnezeului Celui viu! - strigă Sfântul Apostol Pavel (Evrei 10, 31).

La drept vorbind nu este mare diferenţa între îndatoririle unui mirean şi ale unui călugăr.

Dacă călugărul este obligat să-şi păstreze castitatea, apoi şi mireanul, fiind căsătorit sau necăsătorit, trebuie să trăiască înţelept, să respecte cu sfinţenie taina căsătoriei sau a fecioriei.

Dacă călugărul este obligat să postească întotdeauna, şi mireanul nu are dreptul să încalce posturile rânduite de Sfânta Biserică, diferenţa constând doar în faptul că unii călugări sau chiar toţi nu mănâncă carne deloc.

Călugărul este obligat să fie zilnic prezent la toate slujbele bisericeşti; folositor îi este şi mireanului să nu lipsească de la nici o Liturghie praznicală şi duminicală, şi să vină cât mai des la slujbele de vecernie şi miezonoptică.

Ce să spunem despre ascultare şi neagoniseală? *Nu vă îngrijiţi de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale ei; căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei 6, 33-34) sau *Aduceţi-vă aminte de mai marii voştri care v-au grăit vouă cuvintele lui Dumnezeu; priviţi cu luare-aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa* (Evrei 13, 7).

Vor fi aspru judecaţi nu numai călugării, pentru că ei şi-au ales un drum spre veşnicie mai anevoios, dar la fel de aspru vor fi judecaţi şi mirenii, pentru că şi al lor drum este destul de greu.

Strâmte sunt porţile către împărăţia cerurilor pentru fiecare muritor, fie călugăr sau mirean. Dar dacă noi credem că ce le este interzis călugărilor aceea le este permis mirenilor ne înşelăm amarnic, fiindcă drumul larg nu duce către mântuire. Iată de ce spun încă o dată că cei care se preocupă de cele duhovniceşti sunt mai îngăduitori faţă de semenii lor, pentru că iau în calcul propriile lor fapte şi neputinţe.

„Dar la ce foloseşte bogăţia în mănăstiri, spun unii, la ce foloseşte bogăţia oamenilor care şi-au asumat votul sărăciei de bună voie?" într-adevăr, dacă unii călugări agonisesc pentru sine bogăţie pe pământ, atunci vor fi săraci în ceruri. Nu în zadar citim în scrierile Sfinţilor Părinţi o mică istorioară precum că, odată, un stareţ al unei mănăstiri, găsind bani în chilia unui călugăr care murise, a poruncit să nu-i fie îngropat trupul în cimitirul mănăstirii.

Cu totul altceva este atunci când o mănăstire este înstărită, pentru că toată bogăţia este spre folosul material al întregii obşti. O mănăstire trebuie să dispună de resurse materiale pentru întreţinerea şi bunăstarea vieţuitorilor ei şi a lăcaşurilor ei de cult.

Dar alţii mai zic: „De ce este nevoie de înfrumuseţarea şi împodobirea bisericilor, a icoanelor etc? Mai bine să se folosească acei bani în scopuri caritabile".

În astfel de situaţii îmi amintesc de cuvintele Mântuitorului spuse ucenicului Său, care considera că în zadar a risipit femeia mirul scump, ungându-i picioarele Lui: *Pentru ce nu s-a vândut mirul acesta cu trei sute de dinari şi să-i fi dat săracilor; dar el a zis aceasta nu pentru că era grija de săraci, ci pentru că era fur şi, având pungă, lua din ce se punea în ea.*

A zis deci Iisus: *Las-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat. Cape săraci întotdeauna îi aveţi cu voi, dar pe Mine nu Mă aveţi întotdeauna* (loan 12, 5-8). Dacă acest mir scump n-a fost respins de însuşi Domnul pentru cinstitele Lui picioare, oare noi vom îndrăzni să condamnăm înfrumuseţarea scumpelor vase în care se păstrează şi ni se oferă nouă Preascumpul Trup şi

Preacinstitul Sânge al Mântuitorului Hristos; sau altarele pe care se aduce nouă ca jertfă nesângeroasă; sau Sfânta Evanghelie în care este pecetluit Cuvântul Domnului - în amintirea Răstignirii Lui; sau Preasfânta Lui Maică; sau sfinţii Lui - într-un cuvânt, toată Biserica ce redă taina mântuirii neamului omenesc?

Spun toate acestea pentru credincioşi, căci, pentru necredincioşi, acestea sunt străine şi ciudate.

Această judecată este ilogică, mai ales când ne uităm la starea caselor noastre, pe care le împodobim în fel şi chip, iar când e cazul să împodobim casa Domnului, gândim că n-are rost.

În ceea ce priveşte însă ajutorarea celor nevoiaşi, bineînţeles că oamenii milostivi, care jertfesc pentru sfintele biserici în numele lui Hristos, nu-i uită nici pe semenii lor care sunt săraci, numai că ei săvârşesc aceste fapte de milostenie în taină, fără să trâmbiţeze în faţa lumii.

Aud vociferându-se: „Călugării sunt nişte trântori, nu fac nimic şi în zadar trăiesc".

Săvârşirea sfintelor rugăciuni nu este numai un lucru sărbătoresc. Bine ar fi dacă starea noastră de sărbătoare ar fi în rugăciune chiar dacă n-am face altceva. Să fim totuşi sinceri cei care-i judecăm pe călugări că sunt trântori şi să ne întrebăm: noi ce fapte şi ce munci săvârşim? Câţi dintre noi au lăsat o urmă, o amintire binefăcătoare în această viaţă? Oare cea mai mare parte din viaţa noastră nu ne-o petrecem în desfătări, discuţii şi fapte fără rost, în care nu este inclusă rugăciunea? Oamenii care muncesc îi judecă cu adevărat mai puţin pe semenii lor, fiindcă nu au timp de pierdut. Mi s-a dat să aud pe unii oameni spunând: „în orice caz, noi ne-am îndeplinit datoria faţă de natură, lăsând în urma noastră urmaşi".

Dar oare aceştia şi-au educat urmaşii în frica lui Dumnezeu, au făcut din ei adevăraţi fii ai Bisericii şi ai ţării?

Iată o întrebare, căci fără îndeplinirea acestei îndatoriri, urmaşii acestora nu vor fi de mare folos societăţii şi nici spre mântuirea sufletelor părinţilor şi a urmaşilor acestora.

De ce oare sunt acuzaţi călugării, cum că ar fi trândavi, când se ştie că fiecare mănăstire, fiind o comunitate, are lucrurile şi atribuţiunile ei, ce sunt

îndeplinite de călugării care vieţuiesc acolo. în mănăstiri slujba de dimineaţă durează trei ore, cam atât durează şi Liturghia de noapte şi cea de dimineaţă, iar uneori toată randuiala slujbelor religioase într-o mănăstire durează şapte ore, poate şi mai mult ca în unele lavre, iar pentru săvârşirea acestor slujbe trebuie oameni deosebiţi. Vecernia cu pravila durează de asemenea trei ore. Toate aceste slujbe adunate laolaltă alcătuiesc ca durată peste opt ore, neluând în calcul diversele rugăciuni şi panahide, ce pot fi fără de număr. Astfel, când mai este timp de trândăvie pentru călugări? Ce uşor este de vorbit în necunoştinţă de cauză. Dacă unii vor spune că toate acestea sunt în zadar, cu siguranţă nu vor fi dintre cei care stăruitor participă la aceste slujbe comune şi cer săvârşirea anumitor rugăciuni. în consecinţă, călugării slujesc societăţii la fel ca şi preoţii de mir, dar pentru că slujbele în mănăstiri se săvârşesc continuu şi sunt mai multe la număr şi mai ample, unii credincioşi mireni preferă să participe la sfintele slujbe în diverse mănăstiri. Aşadar, călugării care slujesc câte 7-8 ore sunt îndreptăţiţi să-şi petreacă restul timpului odihnindu-se, deşi nu se odihnesc, pentru că trebuie să îndeplinească anumite ascultări în folosul obştii. Timpul călugărului este foarte preţios. Să socotim cât timp este necesar pentru pregătirea săvârşirii slujbelor religioase, pentru primirea şi convorbirile cu cei care vin la mănăstiri pentru folosul lor sufletesc. Pentru că o datorie fundamentală a oricărei mănăstiri este de a-i îndruma pe credincioşii mireni nu numai prin slujbele religioase excepţionale, buna găzduire, dar şi prin sfaturile şi învăţăturile duhovnicilor.

În mănăstirile izolate, timp pentru odihnă este puţin, fiindcă slujbele durează 12 ore din 24, în afară de preocupările obşteşti şi de ascultarea fiecărui călugăr. Dar dacă totuşi unii dintre călugări folosesc timpul lor liber risipindu-1 în preocupări străine de slujirea lui Dumnezeu, nedemni de numele lor sunt. Dar să nu uităm că rămân atâţia care îşi dedică timpul liber rugăciunii lui Iisus, citirii cărţilor duhovniceşti, picturii icoanelor, confecţionării diverselor lucruri necesare mănăstirii etc.

Se poate deci să acuzăm tot monahismul din cauza unora care-şi neglijează îndatoririle vieţii alese?

Dumnezeu, la cererea lui Avraam, a promis că va milui tot oraşul dacă va găsi acolo măcar zece drepţi. Noi însă, dimpotrivă, din cauza câtorva călugări

nechibzuiţi, acuzăm şi judecăm tot monahismul. Să nu uităm că printre cei care nu trăiesc în duhul muncii lor sunt totuşi pustnici, sihastri necunoscuţi nouă, dar ştiuţi de Dumnezeu, care, în linişte a ochilor lor, se roagă neîncetat lui Dumnezeu ca să alunge mânia Lui şi de deasupra noastră, a acelora care în bezna păcatelor şi neputinţelor noastre nu ştim şi nu facem nimic decât să ne judecăm semenii.

Dacă, după tot ce am spus până acum, monahismul în general va fi privit cu bunăvoinţă, consider că nu este lipsit de importanţă să prezint rolul pe care îl are mănăstirea în societate.

În lipsa învăţăturii de cateheză din comunităţi, mănăstirile servesc drept şcoală a credinţei, şi, în lipsa lor, cred că multe ţinuturi ale ţării ar fi molipsite de învăţăturile greşite ale multor secte. Mănăstirile ce sunt răspândite peste tot în Rusia sunt ca o plasă mântuitoare prin catehezele lor, ce a cuprins toată ortodoxia rusă. Ea poate fi comparată cu mreaja apostolilor care, la porunca Domnului, au scos din Marea Galileii un pescuit bogat, căci aşa se săvârşeşte pescuitul tainic şi rodnic al sufletelor în locurile luminate de chemarea numelui lui Dumnezeu.

Vi se pare ciudat ceea ce vă spun? Eu fac aceste afirmaţii bazându-mă pe nişte fapte reale. Aproape în fiecare eparhie există câte un loc sfânt, unde sfintele icoane întotdeauna îndeamnă la rugăciune pe locuitorii din împrejurimile respective. Bătrâni şi tineri, toţi merg de marile praznice la sfintele locuri. Şi de fiecare dată se întorc de acolo cu noi resurse duhovniceşti, ce nu pot fi obţinute acasă sau poate într-o biserică de mir. Mulţi credincioşi evlavioşi nu iau în calcul dificultăţile deplasării la acele locuri sfinte. De obicei ei rămân în mănăstiri câteva zile, participând la toate slujbele religioase, inclusiv la privegherile de noapte. Se roagă la sfintele icoane făcătoare de minuni şi la moaştele sfinţilor lui Dumnezeu, de la care primesc ajutor, alinare şi întărire, fiecare după credinţa sa.

Credincioşii ascultă, sădind în sufletele lor cuvintele de învăţătură, discută cu evlavioşii părinţi duhovnici şi, primind sfaturi şi binecuvântarea acestora, se întorc acasă cu mai multă credinţă, nădejde şi dragoste pentru Dumnezeu şi aproapele.

E cu neputinţă ca acestea să nu producă o stare şi o schimbare benefică în sufletul fiecărui credincios. Şi Sfântul Ioan Gură de Aur zice că cel care a intrat într-un locaş unde se prepară mirul va ieşi neapărat de acolo binecuvântat.

Mănăstirile, prin sfinţenia vieţii lor, au un efect benefic asupra oamenilor simpli, neşcoliţi, dar şi asupra intelectualilor, dacă aceştia cu adevărat cinstesc sfintele mănăstiri şi le vizitează cu un scop bine determinat.

Sfântul Apostol Pavel spune: *Căci deprinderea trupească la puţin foloseşte, dar dreapta credinţă spre toate este de folos, având făgăduinţa vieţii de acum şi a celei ce va să vină* (I Timotei 4, 8).

Oamenii ştiutori de carte au multe posibilităţi ca să avanseze spiritual în comparaţie cu cei neşcoliţi, care pot învăţa dogmele credinţei numai din ceea ce aud şi văd, pentru că nu ştiu carte şi pentru că nu au un duhovnic îndrumător. Mănăstirile unde se săvârşeşte sistematic Sfânta Liturghie umplu acest gol duhovnicesc. Uneori cuvântul de învăţătură al vreunui părinte evlavios poate prinde rădăcini rodnice în sufletele credincioşilor ascultători.

De aceea este dureros şi nedrept să-i judecăm pe cei care, de fapt, ne sunt sprijin şi călăuză în drumul nostru ce duce spre veşnicie.

Eu am vorbit la modul general despre importanţa tuturor mănăstirilor mari şi mici, renumite şi necunoscute, răspândite pe teritoriul binecuvântatei noastre ţări. Dar dacă aş aminti despre mănăstirile renumite, precum: Lavra Sfântului Serghie, Lavra Peşterilor de la Kiev, ori cea de la Solovăţ, către care se perindă lume din toate colţurile Rusiei, precum cândva, în zile anumite, tot Israelul se aduna în singurul pe atunci locaş al lui Iehova, ca să stea înaintea Dumnezeului lui Iacov. Această adunare anuală a întregului popor era o dovadă a unităţii poporului lui Dumnezeu, ce le amintea de originea şi credinţa lor. Acelaşi lucru se poate spune şi despre pelerinajul evlaviosului popor al Rusiei răspândit pe necuprinsul nostru pământ. Astfel, fiecare închinător se întoarce de la locurile sfinte cu un surplus de informaţii folositoare, cu o credinţă mai statornică şi o speranţă mai vie în dobândirea mântuirii. Spre exemplu, toată partea de nord a ţării - adică guberniile Arhanghelsk, Olăneţ, Vologodsk, Perm, Veatsk - consideră sfântă datorie de a merge măcar o dată în viaţă la îndepărtata mănăstire Solovăţ. Ei consideră că

este indicat ca înainte de a te căsători trebuie mai întâi să te închini făcătorilor de minuni ai Solovăţului - Gherman, Savatie şi Zosima. Este lăudabil acest sentiment al datoriei, bazat pe altul, al evlavie faţă de marii apărători ai credinţei. Fiindcă, chiar necitind vechile letopiseţe, numai prin tradiţie din tată în fiu, tot nordul ţării cinsteşte şi cunoaşte că natalitatea şi cultura lor se datorează mănăstirii Solovăţ. Cândva, aceste locuri pustii, uitate parcă de lume, au fost apoi cercetate după ce necunoscuţii pustnici Savatie şi Gherman, iar mai târziu Zosima au decis să vieţuiască în pustia acelor locuri, şi prin strădania, rugăciunile şi credinţa lor au pus temelia mănăstirii Solovăţ. Precum glăsuieşte cântarea unui tropar: „Prin lacrimile ce le-ai vărsat şi nevoinţele ce le-ai înfruntat, prin miile de osteneli şi fapte şi rugăciuni neîncetate, ai readus la viaţă acest pustiu, minunile tale fiind ca o lumină a lui. Părinte al nostru, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi". Nu se poate ca cei care merg la mănăstirea Sarov să se închine să plece de acolo fără împliniri şi bucurii duhovniceşti. Pentru cei indiferenţi faţă de sfinţenie, poate nu este de prisos să amintesc că Lavra Solovăţului, cum se numea în acea vreme, a fost scut de apărare împotriva şvabilor şi a apărat tot nordul Rusiei de regimul ţarist. La fel şi Lavra Sfântului Serghie a fost un loc de apărare în inima ţării. Mai întâi popularea şi răspândirea credinţei în nordul ţării, apoi apărarea poporului de duşmani şi până astăzi trezirea sufletelor „norodului" la credinţă. Iată ce contribuţie a avut şi are mănăstirea Solovăţ!

Precum Solovăţul este inima duhovnicească din nordul ţării, aşa este Lavra Sfântului Serghie miezul spiritual al Rusiei.

Lavra Cuviosului Serghie este căutată şi cercetată de mulţi pelerini ruşi, dar şi străini.

În această mănăstire ospitalieră primesc găzduire şi o masă zilnică săracii; bolnavii primesc îngrijire şi ajutor în bolniţa mănăstirii; şcolarizare şi adăpost primesc orfanii şi cei abandonaţi.

Oare ce altceva mai putem cere de la sfintele aşezăminte? Tot aşa de ospitaliere sunt şi instituţiile publice din lume?

Aş aminti aici şi despre Voronej, unde timp de zece ani a fost, se poate spune, toată Rusia ca să se închine la moaştele făcătoare de minuni ale unui sfânt necunoscut. Acele minuni au întărit credinţa poporului rus.

Ce-aş mai putea să spun despre Lavra Peşterilor de la Kiev, decât că Peşterile făcătoare de minuni reprezintă leagănul sfinţeniei şi mama tuturor mănăstirilor ruseşti. Câţi sfinţi s-au zăvorât în peşterile subterane, devenind tainici rugători! Câţi săraci se hrănesc acolo cu milostenia întregii Rusii şi câţi rugători pelerini de la nord şi sud, vest şi estul ţării, precum şi străini găsesc aici alinare, vindecare şi binecuvântare! Luaţi-ne acest Ierusalim viu şi veţi vedea ce pustie va fi inima Rusiei şi sufletele credincioşilor dornici de a se mântui. Ca să afirmăm cât de important este pentru noi ceva anume, trebuie mai întâi să cunoaştem ce iubim şi ce ne dorim, altfel nu vom putea niciodată înţelege şi descifra trăirile şi sentimentele noastre lăuntrice.

Aproape că rămânem indiferenţi atunci când auzim că un om oarecare a părăsit această lume, dar suntem afectaţi şi îndureraţi numai atunci când cel care pleacă la cele veşnice ne este foarte apropiat. Ei bine, la fel voi spune şi despre mănăstiri şi vieţuitorii acestora. De obicei sunt pe post de judecători cei care nu simt necesitatea duhovnicească a mănăstirilor şi nici nu doresc să se îngrijească de mântuirea sufletelor lor. Pentru aceştia, sfintele aşezăminte rămân străine şi necunoscute, deşi soarta întregii Ortodoxii depinde şi de aceştia.

Preoţii mireni, având obligaţii şi faţă de familiile lor, cu greu reuşesc să facă faţă cerinţelor spirituale ale credincioşilor, pe când călugării, fiind fără obligaţii familiale, au posibilitatea să slujească Domnului şi poporului credincios mai mult.

Neputinţa omenească nu permite oricărui credincios să se călugărească. De aceea, Biserica Ortodoxă, conform hotărârii Sinodului al VI-lea Ecumenic, a decis ca arhipăstorii care stau în fruntea sfintelor biserici să-şi dedice viaţa lor în totalitate slujirii lui Dumnezeu, nefiind legaţi cu sarcinile căsătoriei, însă le-a permis preoţilor de mir să se căsătorească. Cei care doresc să trăiască numai pentru Domnul au deschise porţile atâtor mănăstiri, că doar din rândul călugărilor au fost aleşi arhipăstorii bisericilor şi ai mănăstirilor. Ce-ar fi fost dacă s-ar fi închis în mănăstiri numai bătrâni

neputincioşi? Cine ar fi cârmuit mănăstirile, bisericile? Cine ar fi slujit în mănăstiri? Cine ar fi fost episcopi şi cine i-ar fi înlocuit pe aceştia?

Când auzi uneori vorbindu-se despre zădărnicia şi mulţimea mănăstirilor şi a călugărilor, te gândeşti că parcă s-ar vorbi despre Roma şi Spania din trecut, când într-adevăr al zecelea om era călugăr sau cleric, iar nu despre binecuvântata noastră ţară, unde totul este cântărit spre binele Bisericii şi al ţării.

Conform unor date oficiale, putem afirma, luând în consideraţie numărul mănăstirilor şi al călugărilor, cât de puţin se cunoaşte situaţia reală a monahismului rus. Mulţi se vor mira aflând că în toată Rusia există numai 409 mănăstiri de călugări şi 118 mănăstiri de călugăriţe, în cadrul cărora vieţuiesc nu mai mult de 5150 călugări (inclusiv stareţii) şi 2250 călugăriţe. Plus 3970 de ascultători şi 7400 ascultătoare, necălugăriţi, liberi în orice vreme să părăsească mănăstirile dacă doresc. Astfel, numărul total incluzând toate vârstele, bărbaţi şi femei, care şi-au dedicat viaţa lor slujirii lui Dumnezeu este de 15540, iar călugăriţi dintre aceştia sunt doar 7340. Oare acest număr este atât de mare raportat la 56 de milioane de ortodocşi din Rusia? Iată, ce ni se pare nouă mult de la depărtare îşi pierde din dimensiuni pe măsură ce ne apropiem şi devine, desigur, un fapt firesc dacă privim această realitate cu ochii indiferenţei.

Noi ne bucurăm şi căpătăm o linişte sufletească când vedem că sfintele mănăstiri se răspândesc peste tot şi devin tot mai înfloritoare, fiind ocrotite de Biserica Ortodoxă, şi nu rămân abandonate şi distruse de duşmanul neamului omenesc, precum s-a întâmplat în Occident. Bătrânele noastre lavre sunt tezaurul nostru duhovnicesc şi păstrătoare ale virtuţilor creştineşti, sunt dovada dragostei lui Dumnezeu faţă de lume şi a credincioşilor rugători faţă de Dumnezeu, pentru că Ortodoxia atrage la ea pe cei care sunt pătrunşi de credinţă şi dragoste adevărată pentru Dumnezeu şi pentru viaţa veşnică.

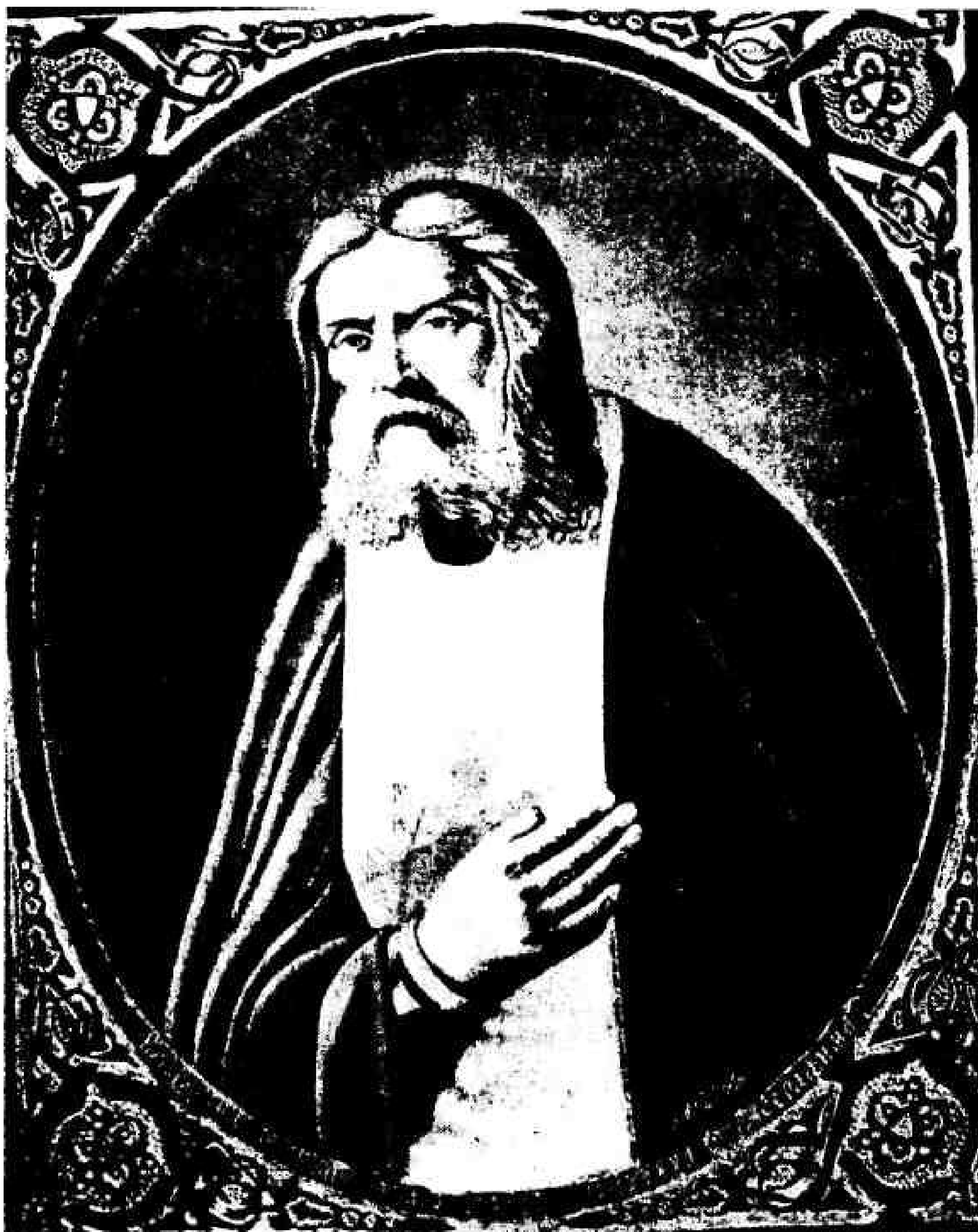
Să-I mulţumim lui Dumnezeu că ne-a oferit posibilitatea de a trăit aici, pe pământ, printre sfinţii Lui, care ne întăresc sufleteşte cu harul Duhului Sfânt ce se revarsă asupra noastră prin moaştele lor. Să cinstim cu evlavie moaştele sfinţilor, închinându-ne şi rugându-ne la raclele lor, şi să le păzim să

nu fie profanate precum s-a întâmplat în Orientul îndepărtat, unde barbarii au distrus sfintele locaşuri profanându-le.

Măreţi pustnici, asceţi, sihastri, cuvioşi părinţi, călugări şi cucernici părinţi de mir, Sfinţilor Antonie, Teodosie, Serghie, Nicon, Zosima, Savatie, Nil, Sava, Chirii, Dionisie, Alexandru, Serafim, Nazarie şi alţii, al căror nume sunt necunoscute, şi toată ceata sfinţilor, care v-aţi ridicat din rândurile smeriţilor la înălţimea amvonului să luminaţi lumea, continuaţi să deşteptaţi ţara aceasta, salvată de voi de atâtea ori cu acoperământul „aripilor" voastre duhovniceşti, asemenea arhistrategilor cereşti, al căror chip l-aţi purtat voi pe pământ. Iar în sfintele mănăstiri întemeiate cu osteneală, rugăciune şi lacrimi, precum spune Preacuviosul Nestor, să vieţuiască cei dornici de a urma exemplul vieţii voastre slujind lui Dumnezeu pentru mântuirea sufletelor lor şi a noastră - a credincioşilor mireni.

Să spunem nu numai cu buzele, ci şi cu inima smerita rugăciune a marelui sihastru Avva Efrem, nu numai în timpul Postului Mare, ci pe parcursul întregii noastre vieţi:

„Aşa, Doamne, împărate,
ajută-mi ca să-mi văd
greşelile mele şi să nu
osândesc pe fratele meu,
că binecuvântat eşti în vecii vecilor. Amin. "

Sfântul Serafim de Sarov

Preacuviosul Serafim nu numai prin cuvânt ci prin sine însuşi ne încredinţează că Dumnezeu în toate timpurile îşi arată harul Său celor ce

doresc să-L primească prin fapte de credinţă şi dragoste, prin strădania inimii şi a voinţei.

El s-a născut în oraşul Kursk în ziua de 19 iulie 1759, în familia de negustori a lui Isidor şi Agatia Moşkin. La botez a primit numele de Prohor. Când avea vârsta de trei ani i-a murit tatăl, care în timpul vieţii sale se ocupase şi cu diferite lucrări de construcţii şi arhitectură bisericească. Spre sfârşitul vieţii sale, el începuse în Kursk lucrările de construcţie a unei biserici cu hramul Preacuviosul Serghie de Radonej, dar construcţia acestei biserici a fost finalizată prin grija soţiei acestuia - Agatia.

Odată, vizitând Agatia biserica ce era în construcţie, 1-a luat cu ea şi pe Prohor, care avea atunci vârsta de 7 ani, şi s-a urcat cu el până la partea cea mai înaltă a clopotniţei. Acolo Prohor s-a îndepărtat puţin de mama sa şi din neatenţie a alunecat, căzând de la acea înălţime. Agatia, înmărmurită de cele întâmplate, a coborât repede, crezând că-şi va găsi fiul mort. Dar spre marea ei uimire şi bucurie 1-a găsit pe Prohor stând în picioare viu şi nevătămat. Credincioasa mamă a înţeles prin această minune că Dumnezeu i-a ocrotit copilul şi cu lacrimi în ochi şi bucurie în suflet I-a mulţumit Proniatorului divin pentru această dăruire.

La vârsta de 10 ani, Prohor a fost dat la şcoală ca să înveţe a scrie şi a citi.

El avea o minte ageră şi o memorie impresionantă, deprinzând repede cele învăţate. Dar din acel timp, în sufletul lui deja se înrădăcinase dorinţa arzătoare de a-şi închina întreaga viaţă numai slujirii lui Dumnezeu.

Astfel, la vârsta de 18 ani, primind binecuvântarea mamei sale, a părăsit casa părintească, îndreptându-se spre mănăstire. Dar înainte de a-şi alege o mănăstire, s-a dus la Kiev ca să se închine sfintelor moaşte ale sfinţilor de la Sfânta Lavră Pecerska. Intrând în Sfânta Lavră a căzut cu faţa la pământ şi s-a rugat cu lacrimi înaintea icoanelor sfinţilor şi înaintea icoanei Adormirii Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. El s-a rugat stăruitor la raclele Sfinţilor Antonie şi Teodosie şi ale altor sfinţi care odihnesc acolo, cerându-le să-i îndrepte paşii vieţii sale spre drumul mântuirii şi să-i arate locul unde să-şi petreacă viaţa în călugărie. Apoi s-a împărtăşit cu Sfintele Taine şi aflând că nu departe de Lavra Pecerska, în mănăstirea Kitaev,

trăieşte un pustnic zăvorât care avea darul înainte-vederii, pe nume Dositei, a plecat într-acolo să ceară un sfat de la acel pustnic. Fiind lăsat să intre la blândul nevoitor, Prohor a căzut la picioarele acestuia şi l-a rugat să-l binecuvânteze spre a începe o viaţă călugărească.

Înainte-văzătorul Dositei, văzând înaintea lui un mare nevoitor al lui Hristos, l-a binecuvântat şi l-a povăţuit să meargă să se mântuiască în mănăstirea Sarov, spunându-i: „Mergi, copile al lui Dumnezeu, şi rămâi în Mănăstirea Sarovului. Acest loc îţi va fi spre mântuire".

Tânărul Prohor s-a întărit cu acest sfat şi a purces la drum. în sufletul lui ardea flacăra dorinţei de a începe o nouă viaţă şi cu ajutorul lui Dumnezeu şi al Maicii Domnului a ajuns cu bine la mănăstirea spre care a fost îndreptat de însuşi Dumnezeu prin gura pustnicului Dositei. Aici a fost primit cu bunăvoinţă şi dragoste frăţească de către părintele stareţ Pahomie în anul 1778. După opt ani de ascultare ca frate, Prohor a fost tuns călugăr cu numele Serafim pe data de 13 august 1786.

Primind nume îngeresc, el şi-a întors ochii sufletului său de la cele pământeşti către cele cereşti.

În luna decembrie 1786 a fost hirotonit ierodiacon de către Prea Sfinţitul Victor, Episcop de Vladimir şi Moromsk. învrednicindu-se cu acest cin şi ca slujitor la altarul Domnului, el se îngrijea neîncetat de curăţia sufletului şi a trupului său. Timp de 5 ani, ierodiaconul Serafim a săvârşit zi de zi Sfânta Liturghie, împărtăşindu-se cu Sfintele Taine zilnic, întărindu-se în săvârşirea faptelor mântuitoare.

Preamărindu-L neîncetat pe Dumnezeu prin rugăciune continuă, el s-a învrednicit de nenumărate vedenii.

În anul 1793 a fost hirotonit ierodiacon de către Prea Sfinţitul Teofil, Episcop de Tambov şi Penzsk.

Părintele Serafim, cu o nemărginită dragoste şi arzătoare credinţă în suflet, începe şi mai aprig să se înalţe către cele cereşti, stăruind prin diverse nevoinţe trupeşti în lucrarea sa de mântuire.

El avea o dragoste inexplicabilă pentru viaţa pustnicească şi dorea să-şi petreacă viaţa în tăcere desăvârşită, ca să se apropie şi mai mult de Dumnezeu. De aceea i-a cerut stareţului său, ieromonahului Isaia,

binecuvântare pentru a începe o viaţă de pustnic. Astfel s-a izolat el într-o chilie în desişurile pădurii Sarov, spre a urma exemplul vieţii înaintaşilor săi pustnici. în anul 1794, primind binecuvântare de la părintele său duhovnic, cu o nespusă râvnă şi nedescrisă bucurie s-a retras în chilia sa izolată, ce se afla la o depărtare de 5 verste de mănăstire, pe o colină înaltă, în apropierea râului Sarovka.

în chilia sa din pustie, ieromonahul Serafim se ocupa cu rucodelia, lucra pământul din jurul chiliei sale, cultivând cartofi şi alte zarzavaturi, aduna lemne, pregătindu-le pentru încălzirea chiliei sale sărăcăcioase pe timp de iarnă. Iar sufletul şi-1 întărea prin rugăciunea permanentă, prin citirea Sfintei Scripturi şi a scrierilor Sfinţilor Părinţi. Pravila lui de sihastru era următoarea: în fiecare zi citea câteva capitole din Sfânta Scriptură, săvârşea toate slujbele bisericeşti în afară de Sfânta Liturghie, iar în ceea ce priveşte citirea Psaltirii, urma cu stricteţe sfatul Sfântului Mare Pahomie.

El adesea s-a învrednicit de vedenii cereşti. La înălţare, o mie de nopţi a stat Serafim în rugăciuni fierbinţi pe o piatră, ducând ceartă duhovnicească cu duşmanul neamului omenesc, cu diavolul.

Cuviosul pustnic nu se odihnea niciodată prea mult, dormind foarte puţin.

Fraţii călugări care veneau să-1 vadă îl găseau mereu adâncit în rugăciune contemplativă, în cugetarea de Dumnezeu, şi, neîndrăznind să-i tulbure liniştea şi rugăciunea, se retrăgeau după ce părintele Serafim îi petrecea într-o singură plecăciune.

În ajunul duminicilor şi a sărbătorilor, venea în mănăstirea Sarov, unde asculta vecernia sau privegherea cea de toată noaptea şi utrenia, iar dimineaţa, după Sfânta Liturghie, se împărtăşea cu Sfintele Taine. După aceea primea până la vecernie pe fraţii care veneau la el pentru diferite nevoi sufleteşti şi apoi, luându-şi pâinea pentru o săptămână, se întorcea la chilia Iui pustnicească.

Părintele Serafim obişnuia să petreacă prima săptămână din Postul Mare în post total şi înfrânare desăvârşită. El a avut întotdeauna o dragoste aparte pentru înfrânare, căci atunci când s-a retras în pustie i-a cerut duhovnicului său binecuvântare de a se hrăni doar cu un cartof pe zi sau alte legume ce le cultiva în grădina de zarzavaturi de lângă chilia sa. Timp de trei ani însă el s-

a hrănit numai cu supă din iarba „piciorul caprei", pe care o strângea şi o usca pentru iarnă.

Unii călugări care au dorit să vieţuiască în pustie împreună cu părintele Serafim n-au putut rezista nevoinţelor trupeşti ale vieţii pustniceşti şi de aceea s-au întors pentru totdeauna în mănăstire.

Între timp, mulţi fraţi călugări veneau la el în pustie ca să se întărească cu sfaturile şi învăţăturile cuviosului pustnic. Pe cei care aveau trebuinţă de îndrumări duhovniceşti^ îi primea, povăţuindu-i cu dragoste părintească. însă, uneori, când voia să păstreze tăcere, se izola, nedorind să vorbească cu nimeni.

Duşmanul neamului omenesc nu suporta să-1 vadă pe râvnitorul pustnic cum se nevoieşte din ce în ce mai aspru ca să dobândească harul Duhului Sfânt în lucrarea sa de mântuire a sufletului.

Din când în când, ziua, dar mai ales noaptea, în timpul orelor de rugăciune, dintr-o dată în chip văzut i se arăta că parcă i se dărâmă chilia şi din toate părţile năvălesc fiare sălbatice, urlând îngrozitor. Alteori apăreau deodată în faţa lui morminte deschise şi mulţime de morţi ieşeau din ele. Nu rareori puterile întunericului se năpusteau asupra lui noaptea, în timpul rugăciunii, şi-1 ridicau în văzduh, apoi îl izbeau de pământ aşa de tare, încât, dacă nu l-ar fi păzit Dumnezeu, puteau să-i frângă oasele.

Toate aceste ispite şi atacuri din partea celui rău, el le-a biruit întotdeauna cu puterea Sfintei Cruci şi a credinţei de neclintit în ajutorul Bunului Dumnezeu. De aceea, celor care doreau să vieţuiască în pustie le spunea: „Cei care vor să trăiască o viaţă de pustnic trebuie să fie asemenea Celui răstignit pe Cruce. Pentru că cei care vieţuiesc în mănăstire se luptă cu puterea celui potrivnic precum s-ar lupta cu porumbei, iar cei pustnici se luptă cu cel rău precum s-ar lupta cu lei sau leoparzi".

El niciodată nu-i binecuvânta pe călugării dornici să se retragă în pustie decât dacă aceştia se uneau doi sau trei să vieţuiască laolaltă, ca aceştia să se întărească unul pe altul în nevoinţele sihăstriei şi împreună să lupte împotriva vrăjmaşului.

Dar oricât s-a muncit diavolul să-1 împiedice pe cuviosul pustnic în săvârşirea faptelor de mântuire şi să-1 alunge din pustie, n-a reuşit, şi

văzându-se învins a început să uneltească alte vicleşuguri de a-1 ataca pe evlaviosul părinte. Dar când diavolul nu a mai putut de unul singur să-1 învingă pe pustnic atunci a folosit altă armă, trimiţând asupra călugărului oameni răi, ca să-l necăjească.

Astfel, odată trei hoţi l-au întâlnit în pădure pe pustnicul Serafim şi i-au cerut bani, socotind că el i-ar putea avea de la oamenii care-l vizitau uneori pentru anumite nevoi duhovniceşti. Cuviosul însă le-a răspuns că nu are bani fiindcă nu primeşte bani de la nimeni. Hoţii nu l-au crezut şi s-au gândit să capete de la el într-un mod forţat ceea ce-şi doreau. Atunci unul dintre ei, ridicând toporul, 1-a lovit pe pustnic în cap aşa de tare, încât i-a ţâşnit sângele pe gură şi urechi, şi a căzut în nesimţire.

Totuşi, hoţii l-au bătut cu toporul, cu bucăţi de lemn, cu mâinile şi cu picioarele până când li s-a părut că nu mai respiră şi, socotindu-1 mort, l-au abandonat. Apoi au năpustit în chilia lui scotocind totul în căutarea banilor, dar negăsind nimic au plecat în drumul lor.

Părintele Serafim, după atâtea lovituri puternice, abia a putut să-şi revină, iar a doua zi, plin de răni, cu greu a ajuns la mănăstire. Arăta jalnic, era murdar de sânge peste tot, părul îi era mototolit şi plin de noroi, mâinile -stâlcite, din gură îi curgea sânge şi avea câţiva dinţi lipsă. Fraţii obştii, văzându-1 într-o astfel de stare, s-au îngrozit şi l-au întrebat ce i s-a întâmplat. El însă le-a cerut să-1 cheme pe stareţul mănăstirii, căruia i-a spus tot ce i s-a întâmplat. Această nenorocire 1-a întristat pe stareţ şi pe toţi fraţii din mănăstire.

Părintele Serafim a rămas în mănăstire până la însănătoşire, fiind îngrijit de toţi fraţii călugări. Curând au fost aflaţi cei care l-au bătut pe pustnicul Serafim, dar iubitorul părinte 1-a rugat pe stareţ să nu-i pedepsească, spunându-i că mai degrabă părăseşte el mănăstirea decât să fie pedepsiţi acei răufăcători. Aşa era părintele Serafim, îi iubea pe toţi deopotrivă, iertând greşelile tuturor, chiar şi ale duşmanilor săi. Dar aceştia n-au fost ocoliţi de pedeapsa dreaptă a lui Dumnezeu, căci, curând de la cele întâmplate cu părintele Serafim, casa lor a fost mistuită de flăcări. Hoţii înţelegând de ce li s-a întâmplat acest necaz au venit la cuviosul pustnic şi cu lacrimi în ochi i-au cerut iertare.

Părintele Serafim s-a vindecat datorită grijii Maicii Domnului, precum a mărturisit chiar părintele unui frate călugăr, spunându-i că a avut o vedenie şi Maica Domnului 1-a întărit sufleteşte şi i-a redat forţa şi puterea trupească.

Simţindu-se în putere ca să se întoarcă în pustie, el a cerut stareţului binecuvântarea de a părăsi mănăstirea, dar părintele stareţ împreună cu fraţii obştii au încercat să-1 înduplece să renunţe la viaţa de pustnic şi să rămână pentru totdeauna în mănăstire ca să fie ferit de alte pericole. Cuviosul i-a asigurat că nu-i este frică de alte încercări şi că este pregătit să îndure toate umilinţele şi necazurile, oricare ar fi ele, urmând exemplul marilor mucenici care au suferit pentru Domnul Hristos.

Părintele Serafim se temea tot mai mult de vrăjmaşul sufletului, amintind mereu cuvintele Mântuitorului: *Nu vă temeţi de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeţi-vă mai curând de acela care poate şi sufletul şi trupul să-l piardă în gheenă* (Matei 10, 28). Atunci părintele Isaia a binecuvântat dorinţa lui stăruitoare, şi pustnicul s-a întors la chilia lui din pustie.

În anul 1807, stareţul mănăstirii, bunul şi blândul Isaia, a plecat la cele veşnice. Acest fapt l-a întristat mult pe cuviosul Serafim, pentru că stareţul Isaia era naşul lui de călugărie, părintele duhovnicesc şi cel mai bun sfătuitor al său. Şi cuviosul Isaia îl cinstea şi îl iubea mult pe părintele Serafim. Chiar şi atunci când din cauza bolii şi a bătrâneţii el se deplasa destul de greu, îl vizita totuşi în pustie pe cuviosul Serafim, fiind ajutat şi însoţit de unii fraţi călugări. Acele întâlniri şi discuţii cu părintele Serafim i-au alinat durerile stareţului în ultimele zile ale vieţii lui pământeşti.

Despărţirea de părintele său duhovnic, de sfătuitorul şi stareţul Isaia, l-a tulburat sufleteşte pe pustnicul Serafim. Gândul despre deşertăciunea vieţii lumeşti, despre ceasul morţii şi despre înfricoşătoarea judecată a lui Dumnezeu s-a cuibărit adânc în sufletul pustnicului şi din acel moment el a început să trăiască într-o tăcere desăvârşită, astfel încât, urmând exemplul Marelui Arsenie, îi ocolea pe toţi cei care-1 vizitau. Iar când se întâlnea cu cineva care dorea să vorbească cu el, părintele Serafim cădea cu faţa la pământ şi nu se ridica până când respectivul vizitator îl ocolea, îndepărtându-se de el.

El s-a retras trei ani de zile, iar de la starea de tăcere deplină a trecut la închiderea în sine până când, în anul 1825, printr-o arătare, Maica Domnului i-a poruncit să iasă din peşteră şi să ia toate mângâierile necesare pentru vindecarea şi alinarea omenirii.

O jumătate de secol a petrecut cuviosul Serafim în fapte de mântuire duhovnicească şi trupească, arzând de râvna dobândirii Duhului Sfânt în sufletul său.

Marcat de bătrâneţe şi epuizat de ostenelile şi nevoinţele pustiei, nu mai putea să vină la mănăstire în fiecare duminică şi în zilele de sărbătoare ca să se împărtăşească cu Sfintele Taine, fapt pentru care i-a cerut binecuvântare stareţului Nifon să se reîntoarcă la mănăstire după 15 ani de pustnicie. întreaga obşte s-a bucurat de reîntoarcerea părintelui Serafim la mănăstire pentru că şi-au dorit mereu să-1 aibă în mijlocul lor şi să se întărească cu sfaturile şi învăţăturile lui duhovniceşti. Toată viaţa el a avut înaintea ochilor săi imaginea clipei morţii şi mereu îşi amintea învăţătura lui Isus, fiul lui Sirah: *In tot ce faci adu-ţi aminte de sfârşitul tău şi nu vei păcătui niciodată* (Isus Sirah 7, 38). El a cerut să i se facă un sicriu din lemn de stejar, pe care l-a pus într-un colţ din chilia sa, şi se ruga adesea stând înaintea sicriului. De acum se pregătea pentru plecarea din lumea pământească către cea cerească şi stătea în chilia sa precum stă mortul în sicriu.

Pe fraţii călugări care veneau la chilia lui să-l vadă îi saluta printr-o plecăciune adâncă, îi binecuvânta, iar unora le dădea sfaturi duhovniceşti: să meargă la toate slujbele bisericeşti, să stăruie neîncetat în rugăciune, să facă ascultare necârtitoare de stareţul mănăstirii, să nu mănânce în afara orelor stabilite, la trapeză să stea cu evlavie şi frică de Dumnezeu şi cele oferite să le mănânce cu mulţumire.

Adesea le spunea următoarea întâmplare: printre fraţii unei obşti era odată un călugăr bătrân văzător cu duhul şi vedea precum este fiecare dintre cei care mâncau la trapeză. Unii mâncau miere, alţii - pâine, iar alţii mâncau lăcuste. Bătrânul s-a mirat de ceea ce-a văzut şi s-a rugat lui Dumnezeu zicând: „Doamne, descoperă-mi această taină; la trapeză se oferă aceeaşi hrană pentru toţi, de ce unii mănâncă miere, alţii pâine, iar alţii lăcuste?". Şi iată că un glas de sus i-a răspuns: „Cei care mănâncă miere sunt cei care

stau la masă cu frică şi rugăciune continuă, ce se înalţă ca tămâia către Dumnezeu şi de aceea mănâncă miere. Cei care mănâncă pâine sunt aceia care laudă bucatele oferite lor de Dumnezeu, iar cei care mănâncă lăcuste sunt cei care vorbesc şi cârtesc: asta-i bună iar asta nu-i bună".

Părintele Serafim le spunea că nimănui nu-i este permis să plece din mănăstire fără binecuvântate pricini şi îi învăţa să suporte cu răbdare toate încercările şi ispitele, precum spune Domnul: *Şi veţi fi urâţi de toţi pentru numele Meu; iar cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui* (Matei 10, 22). De asemenea, îi învăţa să - păstreze între ei o pace reciprocă, pentru că Dumnezeu Se sălăşluieşte numai într-un locaş paşnic, precum spune Psalmistul: *în pace este locul Lui.*

Părintele se împărtăşea cu Sfintele Taine în toate duminicile şi zilele de sărbătoare după Liturghia de dimineaţă, având binecuvântarea duhovnicului său, pentru că simţea mereu o dorinţă şi o necesitate arzătoare de a se împărtăşi cu cele sfinte cât mai des. Şi pe fraţii obştii îi îndemna să nu evite nici unul din cele douăsprezece praznice împărăteşti fără să-şi cureţe conştiinţa prin Taina Spovedaniei şi să-şi spele păcatele unindu-se cu Domnul Hristos prin Taina împărtăşaniei. Iar pe mireni îi sfătuia numaidecât să se spovedească şi să se împărtăşească măcar în cele patru posturi din cursul anului.

După ce a renunţat la starea de tăcere deplină, a acceptat să le vorbească credincioşilor care veneau la el din cele mai îndepărtate locuri ale ţării ca să-i ceară binecuvântare şi sfaturi duhovniceşti. Părintele obişnuia să le dea acestora să guste anafura sau pâine binecuvântată şi stătea de vorbă cu ei, manifestând multă dragoste şi respect faţă de aceştia.

El a vieţuit în chilia sa pustnicească de pe malul râului Sarovka 17 ani de zile, dar după ce s-a reîntors la mănăstire şi-a făcut o altă chilioară în desişurile pădurii, la o distanţă de două verste de mănăstire, unde se refugia de multe ori ca să stea în liniştea pustiei şi să se roage precum ştia numai el. Aproape în fiecare zi pleca în pădure la chilia sa pustnicească, unde se îndeletnicea cu prelucrarea lotului de pământ din jurul chiliei sale pe care

cultiva cartofi, şi se ruga neîncetat, iar seara întotdeauna se întorcea în mănăstire.

Cuviosul pustnic avea obiceiul să poarte în spate un sac plin cu pietre. Iar când a fost întrebat de ce cară în spate aceste pietre, a răspuns precum spune Sfântul Efrem Şirul: „Eu îl chinuiesc pe cel ce mă chinuieşte".

El cânta mereu antifonul: „Deşertăciunile lumii le lasă, pustnice, şi fii cu arzătoare dorinţă către viaţa cea cerească". Această cântare nu era o simplă fredonare a unor cuvinte, ci era o exprimare a trăirilor sale lăuntrice, ce izvorau din adâncul sufletului său.

De obicei cuviosul Serafim mergea la biserica din bolniţa mănăstirii la Sfânta Liturghie de dimineaţă şi se împărtăşea cu Sfintele Taine. Iar după Liturghie se întorcea în chilia sa, fiind însoţit de mulţi credincioşi care doreau să primească binecuvântare şi sfaturi duhovniceşti. Numărul vizitatorilor credincioşi creştea de la o zi la alta. Unii îl aşteptau la mănăstire, iar alţii veneau la el în pustie arzând de dorinţa de a-l vedea şi de a se împărtăşi din sfinţenia vieţii lui şi din învăţăturile lui nestemate. El era blând, iubitor şi iertător. Avea o memorie excepţională, o minte ageră, luminată de harul Duhului Sfânt şi darul vorbirii convingătoare. Sfaturile lui erau atât de consistente, liniştitoare şi influente, încât toţi cei care-l auzeau vorbind primeau ajutor şi alinare în suferinţele şi neliniştile lor sufleteşti.

Unii dintre aceştia spuneau că părintele Serafim le încălzeşte inima întărindu-i în credinţă, le luminează mintea cu sfaturile lui duhovniceşti şi le ia parcă o pânză de pe ochii sufletului afectat de păcate, le dă putere de a lupta cu toate necazurile lor şi le sădeşte în suflet dorinţa hotărâtoare de schimbare în bine. Toate sfaturile lui erau bazate pe Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie.

Pentru că el a ajuns la măsura desăvârşirii, a fost înzestrat cu harul Duhului Sfanţ, primind de la Dumnezeu multe daruri sfinte, inclusiv darul înainte-vederii şi darul proorocirii. De aceea, multora dintre cei care-1 vizitau, înainte ca aceştia să apuce să-şi mărturisească neputinţele stării lor, necazurile, gândurile şi frământările lăuntrice, le dădea sfaturile şi îndrumările cuvenite, ştiind de fapt pe cine are în faţa sa.

Principalele caracteristici ale firii sale erau dragostea pentru Dumnezeu şi aproapele şi înţelepciunea smerită. Oricine a venit la el - săraci în zdrenţe, bogaţi în haine sclipitoare, păcătoşi şi drepţi - pe toţi i-a primit cu dragoste frăţească. Sărutându-i pe frunte, tuturor li s-a închinat până la pământ, i-a binecuvântat iar unor oameni simpli le-a sărutat mâinile.

Preacuviosul ne-a arătat împlinirea primei porunci: de a-L iubi pe Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul, din tot cugetul, îndeplinind însă şi a doua poruncă, asemănătoare celei dintâi, de a iubi pe aproapele, dezvăluind cu adevărat „identitatea" lor lăuntrică şi nedespărţită.

Întrezărind chipul lui Dumnezeu în fiecare om, minunatul stareţ îl întâmpina cu cerească salutare: „Bucuria mea!", bucurându-se de el. Aceste luminoase cuvinte vădesc dumnezeiasca dragoste şi bucurie faţă de creaţie.

Preacuviosul i-a slujit toată viaţa lui Dumnezeu dar în acelaşi timp şi aproapelui, devenind prietenul tuturor: stareţ, închinător, tămăduitor, mângâietor, prooroc, coborând către sufletele oamenilor după ce a săvârşit plinătatea ascezei pustniceşti.

El a alinat, a întărit, a vindecat, a călăuzit multe suflete, binecuvântându-le şi dăruindu-le dragoste, credinţă şi nădejde din dragostea şi sfinţenia lui. Cuviosul, fiind purtător de Duh Sfânt, a înmuiat şi a dezgheţat inimile multora cu lacrimile pocăinţei lor, îndreptându-i spre calea ce duce în împărăţia cerească a bucuriei şi fericirii nesfârşite.

Cu puţin timp înainte de moartea sa, părintele Serafim a fost întrebat de către un frate călugăr: „Preacuvioase, de ce noi nu putem trăi o viaţă aspră, precum au trăit pustnicii în vechime?". Şi cuviosul i-a răspuns: „Nu trăim astfel pentru că nu avem voinţă. Dacă am avea voinţă, am trăi ca şi părinţii pustnici, înaintaşii noştri, care au strălucit în pustie prin faptele şi dragostea credinţei lor, deoarece harul şi ajutorul lui Dumnezeu se sălăşluieşte în sufletele tuturor căutătorilor de Dumnezeu şi precum spune Sfânta Scriptură: *Iisus Hristos, ieri şi azi şi în veci, este acelaşi* (Evrei 13, 8).

Ajungând la bătrâneţe, cu un an înainte de moartea sa, cuviosul Serafim mergea din ce mai rar la chilia sa pustnicească, simţindu-se istovit şi neputincios, vorbea foarte rar şi foarte scurt cu cei care îl cercetau pentru anumite îndrumări duhovniceşti.

În anul 1833, cu o săptămână înainte de a pleca la cele veşnice, în ziua Naşterii Domnului, bătrânul Serafim a venit Ia Liturghia de seară, slujită de stareţul Nifon, şi s-a împărtăşit cu Sfintele Taine. Iar după ce s-a iertat cu egumenul Nifon, s-a întors la chilia sa şi i-a dat ucenicului său Iacov o svită, pe care era imprimate chipul Preacuviosului Serghie şi chipul Maicii Domnului, spunându-i: „Cu această svită să mă îmbrăcaţi când voi muri şi cu ea să mă puneţi în mormânt. Aceasta am primit-o de la părintele Arhimandrit Antonie, succesorul stareţ al Lavrei Sfânta Treime, de la moaştele Sfântului Serghie de Radonej".

Înainte de Anul Nou a mers la Biserica Adormirea Maicii Domnului ca să le arate fraţilor obştii locul de lângă altarul bisericii unde să fie înmormântat.

Pe data de 1 ianuarie a participat pentru ultima dată la Sfânta Liturghie de dimineaţă, săvârşită în biserica bolniţei, şi s-a împărtăşit cu Sfintele Taine. Deja era foarte slăbit, dar avea un chip liniştit şi vesel.

A doua zi, pe data de 2 ianuarie 1833, ieromonahul Serafim a fost găsit în chilie în genunchi în faţa icoanei Maicii Domnului, mort în rugăciune de „iertare". Trupul lui neînsufleţit a fost pus în sicriu şi opt zile a stat în biserica Adormirea Maicii Domnului, nesupunându-se putreziciunii. în aceste zile s-au vărsat multe lacrimi şi s-au înălţat multe rugăciuni în amintirea celui care a fost monah pustnic, eremit desăvârşit, stareţ plin de iubire, stâlpnic şi nevoitor, care a întrecut orice limită omenească pe toate căile urcuşului său ascetic, iar vieţuirea lui a fost o neîntreruptă rugă, cugetare, contemplare şi călăuzire către Dumnezeu.

Cei care atunci l-au petrecut pe ultimul lui drum şi noi, cei de astăzi, care-l cinstim cu evlavie, îi spunem: „Preacuvioase Părinte Serafim, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi, păcătoşii".

Precum în decursul vieţii sale Cuviosul Serafim i-a îndrumat, i-a luminat, i-a alinat pe mulţi, vindecându-i prin cuvânt, faptă şi rugăciune, astfel şi după moarte, el rămâne călăuzitorul nostru. Lui putem să-i vorbim despre necazurile zilelor noastre. Chiar el ne-a lăsat un legământ ce răsună în inima noastră: „Când nu voi mai fi printre cei vii, veniţi la mormântul meu. Vorbiţi cu mine, ca şi când aş fi viu, pentru că eu sunt pururi viu pentru voi".

Amintirea despre acest mare nevoitor şi slujitor al Domnului dăinuie de-a lungul anilor şi adună mii de pelerini din toată lumea în jurul mormântului său de la Sarov. Toţi suspină, oftează şi se roagă virtuosului părinte ca să mijlocească înaintea lui Dumnezeu şi a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu pentru izbăvirea de necazurile, ispitele şi patimile lumii acesteia şi pentru mântuirea sufletelor lor.

Din învăţăturile duhovniceşti ale Cuviosului Ieromonah Serafim

Despre lepădarea de lume

Despre tăcere

Despre luarea aminte de sine

Despre grija de suflet

Cu ce trebuie să ne înzestrăm sufletul?

Despre pacea sufletească

Despre păstrarea păcii sufleteşti

Despre rugăciune

Despre vorbirea multă

Despre gânduri şi mişcările trupeşti

Despre datoria subalternilor faţă de superiorii lor

Despre neosândirea aproapelui

Despre izolare şi tăcere

Despre tristeţe

Învăţătură către monahul începător

Despre lepădarea de lume

Frica lui Dumnezeu se dobândeşte atunci când omul, întorcându-se dinspre lume şi tot ce este în lume, îşi concentrează gândurile şi simţămintele sale asupra Legii dumnezeieşti şi se adânceşte cu totul în contemplarea lui Dumnezeu şi în aşteptarea fericirii făgăduite sfinţilor.

Noi nu fugim de oameni, care sunt de aceeaşi fire cu noi şi poartă acelaşi nume al lui Hristos, de creştini, ci fugim de păcatele făcute de ei, cum i s-a spus Marelui Antonie: „Fugi de lume şi te mântuieşte".

Nu poţi să te afli în starea contemplării de Dumnezeu cât timp te afli în lume. Până când patimile nu se vor linişti, nu poţi dobândi pacea sufletească. Iar patimile nu se liniştesc atâta timp cât suntem înconjuraţi de lucruri ce stârnesc patimile din noi. Ca să ajungi la starea desăvârşirii şi să capeţi o linişte deplină a sufletului, trebuie să stărui mult în rugăciune şi contemplare de Dumnezeu. Lasă-ţi sufletul să se înalţe către Dumnezeu prin rugăciune înflăcărată, depărtându-te de patimile lumii acesteia.

Nedepărtându-te de lume, sufletul nu poate să-L iubească sincer şi în totalitate pe Dumnezeu.

Despre tăcere

Preacuviosul Varsanufie ne învaţă că precum corabia pe mare înfruntă furia valurilor şi a furtunilor şi ajungând la ţărmul liniştit nu mai este supusă pericolului, rămânând nevătămată, tot aşa şi călugărul, cât se află printre oameni, are parte de mâhniri, ispite, gânduri supărătoare, iar când stăruie în tăcere, n-are de ce se teme.

Tăcerea deplină este crucea pe care călugărul trebuie să-şi răstignească patimile, plăcerile, gândurile. Adu-ţi aminte de Domnul Hristos, câte batjocuri şi defăimări a îndurat înainte de a fi răstignit pe Cruce. Aşa şi noi, fiind doar în tăcere deplină, dar nesuferind precum a suferit Domnul Hristos, nu putem ajunge la starea sfinţeniei desăvârşite. Căci spune Apostolul: *Cu El vom suferi şi cu El ne vom preamări.*

Altă cale nu există.

Cel care a ales starea tăcerii depline trebuie să ştie cu ce scop a ales această stare, pentru ca inima lui să nu se abată către altceva.

Despre luarea aminte de sine

Cel care urmează calea luării aminte de sine nu trebuie să se încreadă numai în propria sa putere de înţelegere, ci trebuie să cerceteze Scripturile şi să compare mişcările inimii sale şi viaţa sa cu viaţa asceţilor care au trăit mai înainte. E mult mai uşor în acest fel să ne păzim de cel rău şi să vedem limpede adevărul.

Cugetul unui om atent, veghetor este întocmai ca o strajă neadormită.

Să veghem deci ca să nu fim atraşi către lucruri străine, să ne gândim şi să vorbim despre ele cum spune David: *Nu va grăi gura mea lucruri omeneşti* (Ps. 16, 4), ci să ne rugăm Domnului: *De cele ascunse ale mele curăţeşte-mă şi de cele străine fereşte pe robul Tău* (Ps. 18, 13-14).

Omul trebuie să fie vigilent de la începutul şi până la sfârşitul vieţii sale, ele, cele din mijloc, cu tot ce au ele plăcut ori neplăcut, fiind indiferente.

Ca să-ţi păstrezi cugetul curat, închide-te în sine, precum spune Mântuitorul: *Şi pe nimeni să nu salutaţi pe cale* (Luca 10, 4), şi fără folos să nu vorbeşti.

Pe stareţ şi pe fraţi să-i saluţi, închinându-te lor respectuos, iar ochii minţii să-i ai mereu închişi.

Despre grija de suflet

Corpul omenesc e asemenea unei lumânări. Lumânarea se sfârşeşte arzând, iar omul - murind. Dar sufletul este nemuritor şi se cuvine să ne îngrijim de sufletul nostru mai mult decât de trup. *Pentru că ce-i va folosi omului dacă va câştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce-ar putea da omul în schimb pentru sufletul lui?* (Matei 16, 26).

„Noi credem că sufletul este mai preţios decât orice, zice Macarie cel Mare, pentru că Dumnezeu n-a binevoit să Se unească cu nici o altă făptură decât cu omul, pe care 1-a iubit mai mult decât toate creaturile."

Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Chirii al Alexandriei, Sfântul Ambrozie al Mediolanului şi alţii, din

tinereţe şi până la sfârşitul vieţii lor, au fost feciorelnici. Toată viaţa ei şi-au închinat-o slujirii pentru mântuirea sufletului şi n-au slujit trupului.

Se cuvine deci să ne îngrijim mai ales de suflet, iar trupul să-1 întărim în măsura în care ne este de ajutor la întărirea duhului.

Dacă ne vom omorî trupul de bună voie într-atât încât să ne afectăm şi sufletul, atunci această osteneală va fi fără judecată dreaptă, doar dacă am face aceasta pentru dobândirea virtuţilor.

Dacă Domnul va voi ca omul să treacă prin boli şi suferinţe, tot El îi va da şi puterea răbdării.

Cu ce trebuie să ne înzestrăm sufletul?

Trebuie să ne înzestrăm sufletul cu cuvântul lui Dumnezeu, căci cuvântul lui Dumnezeu, după cum spune Sfântul Grigorie Teologul, este pâinea îngerilor cu care se hrănesc sufletele flămânde de Dumnezeu.

Să ne înzestrăm sufletul şi cu citirea Noului Testament şi a Psaltirii, stând în picioare, ca să se producă luminarea minţii.

Trebuie să ne înzestrăm sufletul cu cuvântul lui Dumnezeu în aşa fel încât mintea să „se scalde" parcă în Legea Domnului, conform căreia omul trebuie să trăiască.

Când omul îşi va înzestra sufletul său cu cuvântul lui Dumnezeu, atunci va înţelege şi va face diferenţă între bine şi rău.

Citirea cuvântului lui Dumnezeu trebuie să se producă în tăcere şi izolare, ca toată mintea cititorului să se adâncească în adevărul scrierilor sfinte şi să primească de la Dumnezeu acea căldură ce în izolare provoacă lacrimi şi cu care omul se încălzeşte şi se umple cu daruri duhovniceşti, desfată mintea şi sufletul mai mult decât cu orice cuvânt.

Despre pacea sufletească

Scopul vieţii creştine este dobândirea Duhului Sfânt. Dobândeşte pacea lăuntrică şi mii de suflete se vor mântui în jurul tău.

Totul este subordonat agonisirii acestei păci, alipirea de Biserică, adevărata nădejde, îndepărtarea de patimi, iertarea greşelilor, neosândirea aproapelui, tăcerea lăuntrică.

Nimic nu este mai bun decât acea pace în Hristos, prin care sunt respinse năvălirile durerilor celor rele, din văzduhuri şi de pe pământ.

Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduhuri (Efeseni 6, 12).

Un om înţelept îşi îndreaptă duhul înlăuntrul său şi îl coboară în inima sa. Atunci harul lui Dumnezeu îl luminează şi el se află într-o stare de linişte suprapământească, adică, având conştiinţa împăcată, căci el contemplă harul Sfântului Duh în interiorul său, după cuvântul lui Dumnezeu: „Unde este pace, acolo sălăşluieşte El".

Cel care merge în pace adună ca şi cu o lingură darurile harului.

Când un om dobândeşte pacea, atunci poate revărsa şi asupra altora lumina sufletului său...

Domnul nostru Iisus Hristos a lăsat această pace ucenicilor Săi înainte de moartea Sa ca pe o comoară nepreţuită, zicând: *Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă* (Ioan 14, 27).

Apostolul vorbeşte de asemenea despre această pace: *...şi pacea lui Dumnezeu, care covârşeşte orice minte, să păzească inimile voastre şi cugetele voastre, întru Hristos Iisus* (Filipeni 4, 7). Şi astfel se cuvine ca noi să ne îndreptăm toate gândurile, dorinţele şi faptele spre dobândirea păcii lui Dumnezeu, strigând totodată împreună cu Biserica: *Doamne Dumnezeul nostru, pacea Ta dă-ne-o nouă...* (Isaia 26, 12).

Despre păstrarea păcii sufleteşti

Trebuie să ne străduim din toate puterile să ne păstrăm pacea sufletească şi să nu ne tulburăm când alţii ne ocărăsc. Pentru aceasta se cuvine să ne abţinem de la orice mânie şi să ne păzim mintea şi inima de orice mişcare nechibzuită.

Pentru a ne păstra pacea sufletului trebuie, de asemenea, în tot chipul să ne ferim a-i osândi pe alţii. Prin virtutea neosândirii şi a tăcerii se păstrează pacea sufletului. Când omul petrece în aşa stare, el se învredniceşte a primi descoperiri dumnezeieşti. Ca să ne izbăvim de osândire, să luăm aminte la şinele nostru să nu primim de la nimeni gânduri străine şi să fim ca nişte morţi. O pildă de cumpătare ne-a dat Sfântul Grigorie Taumaturgul (episcopul Neocezareei, prăznuit la 17 noiembrie).

Acostat într-o piaţă publică de o femeie de moravuri uşoare, care îi cerea plată pentru că s-ar fi culcat cu ea, sfântul, în loc să se mânie, i-a zis liniştit însoţitorului său: „Dă-i ceea ce cere". Ea, primind banii, căzu doborâtă la pământ de un diavol. Dar sfântul goni diavolul prin rugăciune.

Dacă nu e cu putinţă să te supui, ar fi bine, cel puţin, să-ţi ţii limba în frâu. Ca să ne păstrăm pacea, trebuie să alungăm tristeţea şi să încercăm să fim veseli... Căci un om care nu are ce-i trebuie pentru nevoile lui, acestuia îi este greu să-şi învingă descurajarea.

Trebuie să intri în tine însuţi şi să te întrebi: unde mă aflu? Trebuie să priveghem cu simţurile noastre, mai ales cu văzul, să nu ne împrăştie. Căci darurile duhului nu le pot avea decât cei care se roagă şi au grijă de sufletul lor.

Despre rugăciune

Cei ce s-au hotărât să-I slujească cu adevărat lui Dumnezeu trebuie să se îndeletnicească cu pomenirea neîncetată a Numelui Său în inima lor şi cu rostirea continuă a rugăciunii către Iisus Hristos, repetând în sinea lor:

„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!...".

Iar după-amiază, această rugăciune se poate zice astfel: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Sau poţi să o chemi direct pe Maica Domnului, zicând: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!". Poţi să spui şi cântarea îngerească: „Născătoare de Dumnezeu Fecioară, bucură-te...". Astfel ferindu-ne de împrăştierea gândurilor şi păstrându-ne conştiinţa în pace, ne putem apropia de Dumnezeu ca să ne unim cu El. Căci, spune Sfântul Isaac Şirul, „în afară de rugăciunea neîncetată nu este alt mijloc de a te apropia de Dumnezeu" (Omilia 69).

În biserică e bine să ţinem ochii închişi, pentru a ne feri de împrăştierea gândurilor, şi, păstrându-ne conştiinţa în pace, ne putem apropia de Dumnezeu ca să ne unim cu El. Căci spune Sfântul Isaac Şirul, „în afară de rugăciunea neîncetată nu este alt mijloc de a te apropia de Dumnezeu" (Omilia 69).

În biserică e bine să ţinem ochii închişi pentru a ne feri de împrăştierea atenţiei. Ochii să-i deschizi doar când te încearcă somnul, atunci îndreaptă-ţi ochii asupra unei icoane sau a unei lumânări aprinse în faţa ei.

Dacă în timpul rugăciunii ni se întâmplă să fim furaţi de gânduri, atunci trebuie să ne smerim şi să-i cerem iertare lui Dumnezeu căci, după cum zice Sfântul Macarie, „vrăjmaşul năzuieşte decât să întoarcă gândul nostru de la Dumnezeu, de la frica şi de la iubirea Lui" (Omilia 2, 15). Când însă mintea şi inima sunt unite în rugăciune şi când sufletul nu este tulburat de nimic, atunci inima se va încălzi de căldura duhovnicească în care străluceşte lumina lui Hristos şi va umple de pace şi bucurie întreaga fiinţă lăuntrică a omului. Pentru toate suntem datori să-I mulţumim Domnului şi să ne încredinţăm pe noi înşine voii Lui. Trebuie, de asemenea, să-I punem dinainte toate gândurile, cuvintele şi faptele noastre, străduindu-ne ca toate să-I slujească numai bunei Lui plăceri.

Despre vorbirea multă

Cei care din fire sunt foarte vorbăreţi tulbură de multe ori liniştea interioară şi surpă capacitatea de concentrare a celor din jur.

Dar mai grav este faptul că, prin multa vorbire fără rost, se poate stinge acea flacără ce a fost aprinsă în inimile oamenilor de către Domnul Hristos când a venit pe pământ.

Nimic nu poate stinge focul aprins de Duhul Sfânt ce i-a luminat sufletul în inima călugărului, decât vorbăria multă şi vorbirea fără rost.

Călugărul trebuie să se ferească mai ales de comunicare cu femei, căci ca o lumânare de ceară, fie şi neaprinsă, dar aşezată între cele aprinse, se topeşte; aşa şi inima călugărului, prin comunicare cu femei, se moleşeşte, precum spune şi Sfântul Isidor Pelusiotul: „Discuţiile rele distrug obiceiurile bune: discuţia cu femei, fie şi bună, este periculoasă pentru călugăr, fiindcă farmecul feminin dă naştere la o atracţie puternică ce aşterne tainic în interiorul cugetului călugărului gânduri necurate. Şi astfel, într-un trup curat va sălăşlui un suflet necinstit". De aceea, ca să fii tare şi curat ca piatra atinsă de o apă cristalină, fii întotdeauna prevăzător şi, desigur, vei învinge. Pentru a putea să-ţi menţii liniştea lăuntrică, trebuie să te abţii şi să eviţi discuţiile inutile şi vorbăria multă.

Înţelept este cel care trăieşte în tăcere deplină.

Despre gânduri şi mişcările trupeşti

Dacă noi ne unim cu gândurile cele rele, aduse în minte de diavol, atunci ne aflăm săvârşind păcatul, iar dacă ne luptăm cu ele şi le respingem, ne aflăm făcând binele. Acesta este „zgomotul" cugetelor, iar duhul cel necurat are influenţă mare nu numai asupra celor pământeşti, dar şi faţă de cei ce s-au curăţat de patimi îşi dezlănţuie atacurile numai în parte sau dinafară.

Este posibil ca omul tânăr să nu se aprindă şi să nu se tulbure de cugete trupeşti, dar trebuie să se roage Domnului Dumnezeu ca să stingă scânteia patimilor necurate, chiar la început, şi atunci nu va creşte în om flacăra patimilor.

Despre datoria subalternilor faţă de superiorii lor

„Fii smerit, fă ascultare, supune-te şi te vei mântui", spune Preacuviosul Varsanufie. Şi nu cârti niciodată: „Ce este aceasta şi la ce foloseşte?" etc. Dar fii smerit şi supus, mai ales faţă de avva al tău, care se roagă lui Dumnezeu pentru tine şi căruia îi este încredinţată mântuirea sufletului tău.

„Cine doreşte să fie ucenicul lui Hristos, acela nu are nici o putere asupra sa şi nu poate să facă nimic de la sine", spune acelaşi povăţuitor. Fiindcă cine face ceva după cugetul său nu este bineplăcut lui Dumnezeu, chiar dacă pare a fi bine.

Dacă cineva cunoaşte cele necesare pentru sufletul său mai bine decât avva, atunci de ce se mai numeşte ucenicul aceluia?

Taie-ţi propria voie şi fii smerit în toată viaţa ta, şi atunci te vei mântui.

Smerenia şi ascultarea dezrădăcinează toate patimile şi înrădăcinează toate virtuţile.

Cel supus trebuie să moară vieţii trecătoare, lumeşti, ca să dobândească viaţa veşnică.

Precum înălbitorul curăţă şi înălbeşte postavul, fâcându-1 alb ca zăpada, aşa şi ascultătorul, răbdând umilinţele, jignirile, defăimările, se curăţă, fâcându-se strălucitor precum aurul purificat de foc. Subalternii nu trebuie să fie interesaţi de treburile superiorilor şi nici să-i judece, căci altfel II supără pe Dumnezeu, Care le-a dat puterea de conducere, căci puterea adevărată de la Dumnezeu izvorăşte.

Superiorii nu trebuie să se împotrivească puterii săvârşirii binelui, ca să nu păcătuiască înaintea lui Dumnezeu şi să nu încalce poruncile Lui.

Supusul multe agoniseşte pentru mântuirea sufletului său prin ascultare; el înţelege rostul faptelor mântuitoare şi astfel se smereşte.

Despre neosândirea aproapelui

Nu trebuie să judecăm pe nimeni, chiar dacă l-am vedea cu proprii noştri ochi greşind sau petrecând în continuă încălcare a poruncilor lui Dumnezeu, după cum spune Sfânta Scriptură: *Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi* (Matei 7,

1). *Tu cine eşti de judeci pe sluga străină? Domnului său stă sau cade, dar se va scula însă, căci puternic este Domnul ca să-l ridice* (Rom. 14, 4). Cu mult mai bine este să ne amintim de cuvintele apostolului: *Cui i se pare că stă, să ia seama să nu cadă* (I Cor. 10, 12), fiindcă nu se ştie câtă vreme vom putea rămâne în fapta cea bună, după cum spune proorocul cel instruit din propria sa experienţă: *Iar eu am zis întru îndestularea mea, nu mă voi clătina în veac, dar când Ţi-ai întors faţa Ta eu m-am tulburat* (Ps. 29, 6-7). Domnul ne-a poruncit să purtăm duşmănie doar împotriva şarpelui, adică împotriva aceluia care dintru început a înşelat pe om şi 1-a izgonit din rai, împotriva diavolului. Ne-a poruncit să purtăm duşmănie împotriva duhurilor celor necurate ale desfrânării şi a tuturor faptelor ruşinoase, care seamănă în cugete necurate şi întinate.

Despre izolare şi tăcere

Sfântul Ambrozie al Mediolanului spunea: „Prin tăcere mulţi s-au mântuit, iar prin vorbă multă şi fără folos, niciunul".

Un sfânt părinte spunea: „Tăcerea este taina veacului viitor, iar vorbăria - arma judecării lumii viitoare".

Tu să stai în chilia ta cu atenţie şi în tăcere, străduindu-te cu orice preţ să te apropii de Dumnezeu prin rugăciune. Căci Dumnezeu este dornic să te facă din om înger. Domnul zice: „Îl voi întări pe cel blând, tăcut, smerit, pe care-l înfioară cuvintele mele". Când călugărul se află în stare de tăcere, atunci duşmanul neamului omenesc nu reuşeşte să facă nimic rău inimii ascunse a acestuia.

Dacă nu se poate să stai întotdeauna în tăcere deplină şi izolat de lume, fiindcă trăieşti în mănăstire şi trebuie să faci ascultare, atunci măcar puţinul timp ce-ţi mai rămâne să-1 petreci într-un mod izolat şi în tăcere. Că şi pentru acest puţin, Dumnezeu nu te va uita, ci va trimite asupra ta bogata Lui milă.

Tăcerea şi izolarea dau naştere blândeţii şi umilinţei, a căror acţiune, în inima călugărului, poate fi asemănată cu apa lină a Siloamului.

Aflarea în chilia izolată într-o stare de tăcere, practicând rugăciunea şi citind zi şi noapte scrierile dumnezeieşti, îl face pe călugărul evlavios mai dornic de a înainta pe drumul ales. Precum spun Sfinţii Părinţi: „Chilia călugărului este precum o peşteră a Babilonului" în care vei primi harul dumnezeiesc.

Călugărul, după spusele Sfântului Efrem Şirul, nu va rămâne mult timp într-un loc dacă nu va îngrădi în primul rând tăcerea şi înfrânarea. Tăcerea te ajută să-ţi limpezeşti cugetul şi să te aduni la rugăciune, iar înfrânarea te învaţă să devii liniştit.

În sfârşit, cel care le-a dobândit pe acestea are parte de o stare paşnică.

Despre tristeţe

Când duhul rău al mâhnirii pune stăpânire pe suflet, atunci sufletul se umple de întristare şi supărare, neputând să se roage cu stăruinţa cuvenită şi neputând să se îndeletnicească cu citirea scrierilor sfinte cu atenţia necesară. într-o astfel de stare, călugărul este lipsit de linişte şi blândeţe în comunicarea cu fraţii obştii, căpătând o repulsie faţă de tot ce-l înconjoară. Sufletul cuprins de tristeţe şi mâhnire devine parcă bezmetic, frenetic şi nu poate să primească liniştit nici un sfat bun şi nici nu poate să răspundă eu blândeţe la întrebările adresate. Călugărul ce are un astfel de suflet afectat, evită oamenii, considerându-i vinovaţi de tulburarea sa şi nu înţelege că de fapt pricina bdlii sufletului său se află în interiorul său. „Tristeţea este ca un vierme pentru suflet, ce-şi roade mama care l-a năsdut."

Călugărul cuprins de mâhnire nu poate să-şi înalţe mintea către contemplarea de Dumnezeu şi nici să săvârşească o rugăciune curată, înflăcărată.

Cine a biruit patimile, acela va birui şi tristeţea. Iar cel biruit de patimi, nu va fi ocolit nici de cătuşele mâhnirii.

Precum bolnavul este recunoscut bolnav după paloarea feţei, aşa şi cel împătimit este cercetat şi stăpânit de tristeţe.

Cine iubeşte pacea, aceluia îi este aproape imposibil să se întristeze, iar cel care urăşte pacea întotdeauna este trist.

Precum focul curăţă aurul, aşa şi tristeţea după Domnul curăţă sufletul de păcate.

Învăţătură către monahul începător

După sfatul ori influenţa altora sau în orice alt chip ai venit tu în această mănăstire, nu te mâhni, este o cercetare dumnezeiască. De vei păzi cele ce-ţi voi spune ţie, te vei mântui pe tine însuţi şi pe cei ce sunt în jurul tău şi pentru care te îngrijeşti. Proorocul zice: *N-am văzut pe cel drept părăsit, nici sămânţa lui cerând pâine* (Ps. 36, 25). Trăind în mănăstirea aceasta, să păzeşti poruncile, stând în biserică să fii atent la toate slujbele şi să cunoşti toată rânduiala bisericii, adică cele 7 Laude bisericeşti - să le înveţi, să le ţii minte. Dacă te afli în chilie şi nu ai „rucodelie" (lucru de mână), atunci citeşte din cărţile sfinte, mai ales din Psaltire. Străduieşte-te să repeţi de mai multe ori un verset ca să ţii minte totul. Dacă te cheamă la ascultare, du-te şi spune şi rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul".

În rugăciune adună-ţi mintea şi o uneşte cu sufletul.

La început o zi, două şi chiar mai mult, fa această rugăciune numai cu mintea, fiind atent la fiecare cuvânt în parte. Iar mai târziu, când va încălzi Domnul inima ta cu căldura harului Său şi o va uni întru tine cu însăşi suflarea ta într-un duh, atunci rugăciunea aceasta va curge în fiinţa ta fără încetare şi va fi totdeauna cu tine, îndulcindu-te şi hrănindu-te. Aceasta este însăşi acea prezicere a proorocului Isaia: *Căci rana cea de la Tine le este lor vindecare* (Isaia 26, 19). Iar dacă vei stăpâni întru sine această hrană sufletească, adică necontenita grăire cu însuşi Domnul, atunci pentru ce să mai umbli prin chilia fratelui, chiar dacă ai fi chemat de careva dintre ei? Adevăr îţi spun că această grăire deşartă este şi lenevire. Căci dacă nu te înţelegi pe tine însuţi, oare vei putea înţelege despre ce să înveţi şi pe alţii? Taci, taci necontenit şi pomeneşte totdeauna prezenţa lui Dumnezeu şi numele Lui. Nu te duce la nimeni să stai de vorbă, dar păzeşte-te în toate

chipurile să nu judeci pe cei care stau de vorbă mult şi râd. Fii în acest caz surd şi mut şi lasă să treacă toate pe lângă urechile tale. Poţi să iei exemplu pe Ştefan cel Nou (Minei, 20 noiembrie), care avea rugăciune neîncetată, obiceiul blând, gura tăcută, inima smerită, duhul umilit, trupul şi sufletul curat, fecioria neprihănită, sărăcia adevărată şi neagoniseala pustnicească, ascultarea fără cârtire, supunere vrednică, lucrul cu răbdare şi cu osteneală şi cu râvnă.

Şezând la masă, nu te uita şi nu judeca cine şi cât mănâncă, ci ia aminte la sine, hrănindu-ţi sufletul cu rugăciunea. La prânz mănâncă, iar la cină înfrânează-te.

În fiecare noapte să dormi neapărat patru ceasuri; dacă eşti obosit, sleit de puteri, poţi să dormi puţin ziua. Aceasta s-o ţii neschimbată până la sfârşitul vieţii, căci îţi este necesară pentru liniştea capului tău. Şi eu am ţinut din tinereţe această cale. Nu ne rugăm întotdeauna lui Dumnezeu pentru odihna noastră sufletească.

Dacă te vei păzi pe tine aşa, atunci nu vei fi mâhnit, ci sănătos şi vesel. îţi spun adevărat că dacă te vei purta aşa, atunci vei rămâne în mănăstire până la sfârşitul vieţii tale.

Smereşte-te şi Domnul îţi va ajuta să scoţi la lumină dreptatea ta şi judecata ta ca lumina ta peste oameni (cf. Matei 5,16).

Epilog

Minunat este faptul că în vremurile noastre s-a dovedit posibilă cunoaşterea unor mari cuvioşi părinţi al căror eroism a fost ascuns întru Dumnezeu, ei rămânând neîncoronaţi în viaţa pământească, părăsind-o fără a-şi lua răsplata pentru truda lor. Aşa au fost marii vieţuitori ai pustiei, cei care au săvârşit

numeroase fapte de nevoinţă, întrecând uneori orice limită omenească în nevoinţele lor ascetice.

Prin viaţa lor, ce a fost o neîntreruptă rugă şi contemplare de Dumnezeu, ei au înfăţişat lumii chipul credinţei creştine biruitoare a bucuriei veşnice.

Marii pustnici ne îndeamnă să deschidem ochii sufletului nostru şi să trăim pentru Dumnezeu, sporind în viaţa de rugăciune şi de nevoinţă, ca să ajungem la măsura desăvârşirii şi să devenim fii ai împărăţiei Cerurilor.

Să ne întărim întru acest adevăr, că orice scriere dumnezeiască ce este în armonie cu calea mântuirii povăţuieşte, mustră, întăreşte şi ne îndrumă ca viaţa să ne fie pururea după voia lui Dumnezeu.

Mănăstirea Sarov a fost un loc ales de Dumnezeu unde au trăit, s-au nevoit şi au murit mari pustnici şi cuvioşi părinţi ca: Sfântul Serafim de Sarov, egumenul Nazarie, cuviosul Ilarion, cuvioşii Ioan şi Isaac şi alţii, dar acest loc a ajuns să fie pentru unii „legendă" aproape uitată, iar pentru alţii - o temniţă a credinţei şi sfinţeniei.

După sângeroasa revoluţie, mănăstirea Sarov a fost lichidată. Amândouă bisericile principale au fost aruncate în aer cu dinamită - acele catedrale unde odinioară au slujit cei pomeniţi în această carte. Mormintele lor au fost nivelate şi acoperite cu un strat gros de asfalt, iar peste morminte a fost construit un drum. Atunci a fost profanată sfinţenia acestei mănăstiri.

În anii „puterii sovietice", sanctuarului de la Sarov i s-a atribuit denumirea de „Muzeul istoriei religiei şi ateismului", fireşte nu pentru a cultiva sentimente religioase, ci pentru a face din vizitatori „atei militanţi".

„Perestroika" n-a ocolit însă nici muzeul respectiv, fiind mutat în altă parte, pentru ca „soborul" să capete o altă destinaţie.

În acea forfotă a mutării muzeului au fost întâmplător descoperite moaştele marelui nevoitor pustnic Sfântul Serafim de Sarov (1759-1833).

Această mare figură a spiritualităţii ortodoxe ruse, acest mare duhovnic şi îndrumător spiritual, vindecător şi făcător de minuni, înzestrat cu darul clar vederii şi al proorociei (se spune că ar fi prezis tot ce s-a întâmplat în Rusia după 1917 şi chiar faptul că prigoana împotriva Rusiei va dura 70 de ani) a fost canonizat în anul 1903.

Profanate în 1922, din porunca lui Lenin, care considera că batjocorirea publică a raclelor de sfinţi putea sluji propagandei antireligioase, peregrinând prin trenuri de marfa şi prin depozite de muzee, descoperirea moaştelor Sfântului Serafim de Sarov a însemnat că el s-a reîntors să-şi ajute poporul său, sfinţindu-I.

Sfintele moaşte ale sfinţilor „vorbesc şi sfinţesc"...

În sfârşit, moaştele Sfântului Serafim au fost depuse pentru câtva timp în catedralele din Sankt Petersburg şi Moscova, apoi au fost duse la Mănăstirea Diveevo.

În anul 1991, pe data de 11 ianuarie, s-a petrecut cel mai mare eveniment duhovnicesc, ce a marcat întreaga Rusie pravoslavnică - cea de-a doua minunată aflare şi proslăvire a moaştelor, precum a spus însuşi preacuviosul părinte: „Diveevo va deveni o minune, când sărmanul Serafim va adormi la Sarov, dar cu trupul se va muta la Diveevo. La Sarov odihnesc mulţi sfinţi, însă moaştele lor n-au fost încă descoperite. Eu, sărmanul Serafim, la Diveevo voi fi!".

Şi pe data de 19 iulie/l august 1991, moaştele Sfântului Serafim au fost strămutate în mod solemn la Diveevo.

El a fost din nou chemat de Maica Domnului ca prin rugăciunile şi prezenţa lui „fizică" să fie bucuria oamenilor, a celor care au nevoie de sfinţenia lui.

După ce muzeul ateist a fost mutat de la Sarov, comuniştii au transformat mănăstirea într-un laborator secret pentru experienţe nucleare. întregul complex al mănăstirii este radioactiv din pricina instalaţiilor ştiinţifice construite pentru nimicirea vieţii omeneşti. Pentru acest scop a fost ales pământul sfinţit al mănăstirii. Zona este interzisă pentru închinătorii care doresc să vină mai aproape de mănăstirea Sarov. Doar uriaşa clopotniţă, ce serveşte ca antenă radio, mai aminteşte de slăvită mănăstire Sarov de odinioară.

Cei care astăzi vizitează mănăstirea Diveevo se opresc pentru puţin timp ca să se închine de la distanţă, cu regret în suflet, acelui loc sfinţit de rugăciunile, slujirea, viaţa cuvioşilor nevoitori întru Hristos.

Se spune că undeva, pe pământurile mănăstirii Sarov, se află un călugăr care slujeşte în chip tainic dumnezeiasca Liturghie, aşteptând vremea când Domnul va îngădui ca acest loc sfânt să fie cercetat din nou de toţi cei care doresc să se hrănească din cuvântul dumnezeiesc şi să se adape din înţelepciunea lui Dumnezeu.

Aceste pământuri, în ciuda celor care au încercat să le murdărească, profanându-le, sunt încă pământuri sfinţite. Chiar în timpul celor 70 de ani de totalitarism comunist (proorocit de Sfântul Serafim), ele şi-au păstrat sfinţenia şi sfinţii.

CUPRINS

Prefaţă...3

Introducere..5

DESPRE ÎNTEMEIEREA MĂNĂSTIRII SAROV..7
întâistătătorul Mănăstirii Sarov, Ieroschimonahul Ioan..................................7
Cuviosul ieroschimonah Dimitrie..24
Cuviosul ieromonah Filaret..37
Cuviosul ieromonah Marcu...37
Cuviosul ieromonah Isaac...38
Cuviosul Efrem...39
Cuviosul Pahomie...51
Cuviosul ieromonah Pitirim...64
Cuviosul ieromonah Isaia..69
Cuviosul egumen Nifon...74
Cuviosul Egumen Nazarie al Valaamului..81
Din învăţăturile Cuviosului Nazarie...90
Despre dragostea lui Dumnezeu..91
Despre monahism..94
Despre cum să stai în chilie şi cum să ieşi din ea...........................99
Despre Sfânta Liturghie şi împărtăşirea cu Sfintele Taine...........102
Despre rugăciunea în chilie...106
Despre rugăciunea în Biserică...108
Despre zilnica curăţire a cugetului...110
Despre nejudecarea aproapelui...111
Despre cum să stai la trapeză...113
Cuviosul Ilarion, ucenicul stareţului Nazarie..118
Din învăţăturile părintelui duhovnicesc Ilarion...127
Despre rugăciune...128
Despre osândirea de sine..129
Despre cunoaşterea de sine..129
Despre blândeţe...129
Despre smerenie...131
Despre ascultare...133
Despre cugetul curat..134

Despre tăcere...136
Despre voie..136
Despre iertare..137
Despre răbdare..137
Predica de la înmormântarea Cuviosului Ieromonah Ilarion....................139
Cuviosul ieromonah Evghenie..143
Cuviosul egumen Isaia..149
Cuviosul egumen Serafim..154
Despre starea mănăstirii Sarov din timpul stăreţiei Cuviosului egumen Iosif..160
Despre călugărie în general..164
Sfântul Serafim de Sarov...176
Din învăţăturile duhovniceşti ale Cuviosului Ieromonah Serafim...........189
Despre lepădarea de lume..190
Despre tăcere..190
Despre luarea aminte de sine..191
Despre grija de suflet...191
Cu ce trebuie să ne înzestrăm sufletul?....................................192
Despre pacea sufletească..193
Despre păstrarea păcii sufleteşti...194
Despre rugăciune...195
Despre vorbirea multă..196
Despre gânduri şi mişcările trupeşti...196
Despre datoria subalternilor faţă de superiorii lor.......................197
Despre neosândirea aproapelui...198
Despre izolare şi tăcere...198
Despre tristeţe..199
Învăţătură către monahul începător..200
Epilog...202

Cine crede că la Sarov sfinţenia a început cu marele Serafim se înşală. Patericul Sarovului ne aduce în faţa ochilor vieţile şi nevointele unor cuvioşi despre care cei mai mulţi dintre noi nu ştiau nimic; aceştia ne ajută să înţelegem că Sfântul Serafim a fost rodul unei mănăstiri care, deşi nu foarte veche, a zămislit nevoitori la măsura nevoitorilor din vremurile de demult.

Citind despre jertfele lor, cititorii vor putea să îşi umple candela sufletelor cu ulei duhovnicesc, pentru a rezista ispitelor din ce în ce mai puternice ale unei lumi care L-a uitat pe Dumnezeu.

Editorul

Scopul vieţii creştine este dobândirea Duhului Sfânt. Dobândeşte pacea lăuntrică şi mii de suflete se vor mântui în jurul tău. Totul este subordonat agonisirii acestei păci, alipirea de Biserică, adevărata nădejde, îndepărtarea de patimi, iertarea greşelilor, neosândirea aproapelui, tăcerea lăuntrică. Nimic nu este mai bun decât acea pace în Hristos, prin care sunt respinse năvălirile durerilor celor rele, din văzduhuri şi de pe pământ.

Sfântul Serafim de Sarov

****

FOLOSITI TEXTUL DOAR DACA AVETI CERTITUDINEA CA ESTE CONFORM CU ORIGINALUL ROMANESC. PENTRU ACEASTA PROCURATIVA LUCRAREA DOAR DE LA PERSOANE DE INCREDERE CARE AU VERIFICAT INTEGRITATEA TEXTULUI, SAU DESCARCATI-O DE PE SITEUL

http://www.logos.md

****

Rugati-va pentru cei ce au trudit la realizarea acestei versiuni digitale.

****